

VOLLEDIGE WERKEN
van
HENDRIK CONSCIENCE

GEILL. JUBILEUM-UITGAVE

1812

1912

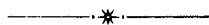
MENGELINGEN
HET GELUK VAN RIJK TE ZIJN
DE PODACRIST

AMSTERDAM - GEBR. GRAAUW

MENGELINGEN

Brussel. — Drukkerij J. JANSSENS, 25, Harnasmakersstraat.

HENDRIK CONSCIENCE

MENGELINGEN

BRUSSEL

J. LEBÈGUE & Cie, BOEKHANDELAARS-UITGEVERS

46, MAGDALENASTRAAT, 46

Nevens haar, met zijne kinderen op de knieën (blad. 16).

MENGELINGEN

DE ZENDING DER VROUW

Toen God zijn wonderbaar werk door de schepping des menschen bekronen wilde, maakte Hij eerst den man, en drukte zijne bestemming aldus uit :

« Dat hij heersche over de visschen der zee, over de vogelen der lucht, over de dieren der wouden : over gansch de aarde! »

Daar staat de eerste man, het zinnebeeld der stoffelijke en der zedelijke macht! Een straal der goddelijke majesteit beglanst zijn verheven voorhoofd; vuur ontschiet zijn oog; van moed en vertrouwen zwelt hem de breede borst. De spierkracht zijns lichaams, de stoute vlucht zijns geestes, de hitte zijns bloeds : alles doet hem beseffen, dat hij bestand is om tegen de moeilijkheden en tegen de gevaren des levens te worstelen; om door de onbuigbaarheid van zijnen wil, door het vuur zijner ontembare driften, door de hefboomen van zijn omvattend vernuft over de schepping als een meester te gebieden.

Maar deze macht zelve zal hem hoogmoedig maken ; zijne strekking naar grootheid en naar roem zal zijnen boezem met eergierigheid vervullen. Wordt hij in zijne trotsche begeerten gedwarsboomd, hij zal in het besef zijner macht onmeedoogend verpletteren wat hem hindert. En, indien elk zijner toekomstende natuurgenooten even dorstig is naar overheid en meesterschap, zal dan niet een onophoudende, een eeuwig rustelooze strijd het lot van Gods lieveling worden?

Hij bezit macht, stoutheid, vernuft ; maar goedheid, barmhartigheid, liefde, — zijn deze schatten der ziel hem wel in gelijke mate geschonken?

Wellicht is de mensch in hem niet volledig?

Inderdaad, de Schepper, terwijl Hij het meesterstuk zijner handen aanschouwt, zegt nog :

„ Het is niet goed, dat de man alleen blijve ; ik zal hem eene hulpe, eene gezellinne maken, die hem gelijk zij! „

En dan eerst, wanneer Adams gezellinne, wanneer de vrouw van onder Gods hand was opgestaan, dan eerst was de menschheid geschapen in hare gansche wonderbare volledigheid.

Zal de man de bron zijn van alle macht, de vrouw zal de bron zijn van alle liefde ; zal hij gebieden door de sterkte zijns lichaams, door de stoutheid zijns vernufts, — zij zal heerschen, troosten, gelukkig maken, door de bevalligheid harer wezenstrekken, door den tooverklank harer stem, door den onuitputtelijken schat harer zielegoedheid.

Alsof een stralende wasemkring van mild gevoel haar omringt, overal waar zij verschijnt zullen de eergierige, de zelfzuchtige driften verkoelen ; het

woord des mans zal zoeter worden in hare tegenwoordigheid; zij zal op hare baan de kienmen zaaien van wederzijdsche beleefdheid, van vriendschap, van blijde levenspoëzie.

Liefde, teederheid, zachtzinnigheid zijn aldus de hoofdstoffen, waaruit de goede God de vrouwelijke ziel heeft geschapen; beminnen, zalven, troosten, is dus hare bestemming op aarde.

Beschouwen wij nu het leven der vrouw, en onderzoeken wij, of zij in de menschelijke maatschappij wel de zending vervult, die haar door de Voorzienigheid is opgelegd.

De kleine Bertha telt twaalf jaren. Het lieve engeltje heeft groote blauwe oogen, wier zoete blik betoovert en tot vriendschap stemt. Hare blozende wangen zijn overdekt met een donzig waas; rondom hare lippekens, als twee rozebladen geplooid, speelt immer een teedere glimlach, iets als een eeuwig gebed tot milde genegenheid.

Haar jonge broeder doet het huis weergalmen van zijne woeste kreten; hij rijdt te paard, hij speelt met sabel en geweer, hij roert de trommel, hij verbrijzelt zijn speeltuig, hij loopt, hij springt, hij klimt, hij schreeuwt en briescht!.... Het is een jonge leeuw, die zijne krachten beproefd en twintigmaal elken dag zijne ouders doet sidderen, bij de vrees, dat hem iets aan lijf of leden breken zal. Wordt hij berispt of gestraft, hij buigt.... maar in zijn oog fonkelt reeds eene verborgene genster der ontembaarheid. Het bevel zijns vaders, ofschoon hij het eerbiedigt en ontziet, kwetst hem reeds in zijnen ontkiemenden hoogmoed.

De kleine Bertha zit in stilte nevens hare moeder. Het goede kind heeft eene pop; zij bakelt en kleedt ze, zij legt ze in de wieg, zij berispt ze en geeft haar goeden raad..... En, of zij die beeltenis harer nog onbesepte bestemming kastijdt of streelt, haar stemmeken is zoo zoet, zoo liefderijk, dat de moeder het wordende meisje met kloppend hart aanschouwt en zich eenen traan van ontroering uit de oogen veegt.

Bertha helpt hare kleine zusterkens wasschen en kleeden : zij ijvert om hare moeder behulpzaam te zijn, en smeekt, dat men haar toelate zich nuttig te toonen. — Is er eene aalmoes uit te reiken, of onderstand bij noodlijdenden te dragen, in hare hand moet het geldstuk rusten, uit hare hand moet de arme de hulp ontvangen.

Zoo leert Bertha beminnen, zorgen, troosten, vooraleer zij wete, wie of wat de latere voorwerpen harer liefde zullen zijn.

En geloof niet, dat het voorbeeld alleen haar daartoe aandrijft; deze strekking ligt in de mildheid harer natuur; het is de bestemming, door God zelven in hare ziel gedrukt.....

De jaren gaan voor Bertha in stille onnoozelheid voorbij. Onderwijl verheft zich hare gestalte; hare ranke leest verlaat de losse vormen der kindsheid; de blos harer wangen vermindert; haar voorhoofd siert zich met het zuivere leliewit der maagdelijke kuischheid.

Eenen morgen ontwaakt ze vol ontroering; ze weet niet wat in haar geschied; maar alles glanst en schittert van pracht in haar verwonderd oog, alles zingt

van blijden levenslust rond haar. Zij voelt haar hart kloppen van onbesefte vreugde, haar boezem stroomt over een nieuw en onbekend gevoel.... Gisteren nog richtte haar blik zich vrij en met minnelijke losheid op elks gelaat; nu slaat zij het oog ten gronde, daar ze nevens hare moeder ter kerke gaat. Zij heeft gevoeld, dat der jongelingen oogslag het rood der schaamte op haar voorhoofd doet klimmen, dat hij haar ontstelt en van vrees doet beven....

Het wordt welhaast klaar in haren geest : zij beseft wat het is, dit vuur, dat in haar poogt te ontvlammen. Het angstig gevoel harer kuischheid staat op tegen de geheimzinnige ontroering haars harten ; zij hecht zich nog vaster aan hare moeder, zij zoekt de eenzaamheid en schuwt alle gezelschap.

De veropenbaring eener bestemming vol gevaar heeft haar verschrikt; de vrees, dat in deze zucht iets wereldsch, iets zondigs is, doet haar met angst terugtreden.... Nutteloos ! hare bestemming roept : gij zult beminnen, beminnen ! Tot de liefde schiep u God !

Inderdaad, ondanks al haar geweld, loopt haar boezem over van liefdegevoel. Zij durft nog geen mannenbeeld in haar hart toelaten ; maar toch, zij zal, zij moet beminnen ! — Wien ?

Zal Bertha al de krachten haars gemoeds tot God keeren, en in de beschouwing Zijner genade en Zijner majesteit al het gevoel harer liefde uitstorten ? Zal zij de bruid van Christus worden, tusschen de vier muren eener cel knielen en voor het menschedom bidden en boeten, totdat hare beminnende ziel tot haren oorsprong wederkeert ? — Dit is ook een vorm der liefde !

Zal zij zich der lijdende menschheid toewijden? In de gasthuizen bij het bed der zieken en der stervenden staan, hunne wonden verbinden, hen troosten en laven? Met onmeetbare zelfverloochening hare jeugd, haar leven opofferen, om te midden van besmetting, ziekte en dood slechts die enkele doch verhevene belooning te vinden, de overtuiging dat zij barmhartigheid pleegde in den naam des Heeren? — Dit is ook een vorm der liefde!

Zal zij de kinderen der arbeiders aan het licht der beschaving, der Christelijke leering en der zedelijkheid deelachtig maken? Zal zij in de Zondagsscholen de teedere spruiten der armen onderwijzen, en hun leeren, hoe men zich in de kindsheid wapenen kan tegen ellende en ondeugd? Zal zij met moederlijke zorg de kiemen der ruwheid uit deze jonge harten rukken en ze vervullen met kuisheid, met geduld, met godsvrucht, — opdat alzoo de arbeidsman in zijne echtgenoot ook eenegzellinne vinde, die jegens hem de ware zending der vrouw vervulle: troosten, mildereren en doen hopen? — Dit is ook een vorm der liefde!

Zal zij, welhebbende jonkvrouw, de arme zieke wichtjes, zelfs eer ze nog hunne eerste stappen hebben beproefd, in nauwe gangen en donkere stegen gaan opzoeken, ze naar een luchtig gebouw dragen, hunne bemorste leden wasschen, hunne wonden zuiveren, hunne kleederen vernieuwen? Zal zij dagen en nachten bij het bed van het kind des werkmans waken, zijne ademhaling bespieden, zijne lippekens bevochtigen en het laven, het koesteren, totdat de dood van de kleine bedstede zij verjaagd? — Dit is ook een verheven vorm der liefde!

Voor zooveel haar maatschappelijke stand het toeliet, heeft Bertha door al deze werken der vrouwelijke barmhartigheid lucht gegeven aan het omvattend liefdegevoel, dat de Godheid in haar wezen stortte; — maar eindelijk, toch eens is haar hart door den oogslag eens jongelings dieper getroffen geworden.

Ik zou u kunnen afschilderen, hoe deze jongeling, — edelmoedig, doch ontembaar in het gevoel der macht en der vrijheid, — van haar is weggegaan; hoe zij in hare eenzaamheid den worm der smart in haren boezem heeft voelen knagen; hoe de ziekte des harten haar deed verkwijnen..... Maar waarom het genezen wee herinnerd?

De jongeling is tot haar wedergekeerd; hij heeft haar voor het altaar tot zijne bruid aanvaard: zij is de hulp, de gezellinne van den welbeminde geworden.

God heeft haar huwelijk gezegend: zij is moeder..... Moeder. Dit woord? Maar het is de liefde zelve; de liefde, gelouterd, gezuiverd van alle zelfbelang: een straal der opperste goedheid, onveranderd, onverzwakt in der vrouwen boezem gedaald.

Ziet, daar zit Bertha tusschen haar talrijk kroost. Het jongste kind rust nog aan hare borst: het put zijn leven uit haar leven; en een ander legt zijn hoofdeden op hare knie; de overige spelen in eenvoudige onnoozelheid rond haar.

Een gil — en zij siddert van vrees! Een misstap, en zij slaakt eenen schreeuw van angst! Haar blik wandelt van het eene kind op het andere: zij slaat alles gade, zij luistert op den minsten klank. Bij de eerste opwelling eener drift, bij den minsten schijn eener neiging tot ondeugd, bestraft en streelt zij ter-

zelfder tijd. Oh, zij moeten zuiver en beminnend blijven, die engelen, door God haar geschonken! Geen wasem der ondeugd mag ze besmetten..... want zij, in haar moederlijk hart, is der verhevenheid harer zending bewust : zij gevoelt, dat uit de handen der vrouw de latere geslachten uitgaan; — dat de wereld in de toekomst zal zijn wat de vrouw, de moeder haar maakte.

Bertha's zuigeling slaapt; zij legt hem in de wiege, bespiedt eene wijl zijne rust en keert zich dan tot de speelzieke wichtjes. Zij doet hen knielen, vouwt hunne handjes te zamen en leert hun God bidden. Zij zegt hun, hoe de mensch op aarde met dankbaarheid zijnen blik ten hemel zal richten; hoe hij, met milde goedheid der ziele, zijnen evennaaste moet beminnen; hoe hij goedertieren en barmhartig moet zijn. — Zij kent geene andere bron van geluk dan die, welke de Schepper in haren boezem deed vloeien : — Liefde!

Bertha heeft vergeten, dat de wereld nog vermaken aanbiedt. Eens was zij kunstenaressen : zij had eene wonderschoone stem, haar jeugdige geest verlustigde zich in poëzie en toonkunst. Nu ligt het snarentuig ontspannen, het stof overdekt hare geliefkoosde boeken. Zij leeft niet meer..... dan alleen in hare kinderen en voor hare kinderen.

Ziet, daar zit zij in de stilte des nachts, bij eene kleine bedsponde. De hand des Heeren heeft haar bezocht; de ziekte heeft een harer wichtjes op het bed des lijdens neergelegd. Bertha is bleek; hare oogen zijn rood van pijnlijk weenen. Zij koestert haar arm kind met den blik, zij drukt zijne handjes aan

hare lippen, zij telt de hijgingen zijner borst, zij beeft, zij siddert bij de minste beweging, zij knielt, zij bidt, zij roept om hulp tot God! — Kon zij, als de zinnebeeldige pelikaan, ten prijze van haar bloed den dood van de bedsponde verjagen, oh, zij aarzelde geen oogenblik : zij zou het hare geven, juichend, dankend, zoo maar de lach der gezondheid weder op het vervallen gelaat van het beminde lammeken mocht glimmen!

Reeds weken lang zit Bertha nevens haar lijdend kind; zij heeft van al dien tijd hare matte leden nog niet tot de nachtrust uitgestrekt. Zij is bleek en vermagerd; zij gevoelt, dat hare eigene gezondheid is bedreigd..... Maar wat geeft het? Zij is vrouw en moeder; zij zal dien strijd tegen den dood niet opgeven. Kan haar lichaam bezwijken, hare liefde toch zal volharden, totdat het bloed haars bloeds, de ziel harer ziele zij gered!

Bertha's echtgenoot is een sterkmoedig man; de toekomst zijner kinderen wil hij verbreeden door zijne eigene verheffing. Hij drijft koophandel; de zucht naar rijkdom doet hem de wisselvalligheden van het lot met vermetelheid uitdagen en tarten..... Maar dit is hem niet genoeg : hij neemt deel aan den heeten kamp der staatkundige twisten. Wel dikwijls keert hij des avonds huiswaarts, afgemat van de worsteling, gewond in zijnen hoogmoed, bedrogen in zijne verwachting. Zijn voorhoofd is berimpeld, zijn hart vervuld met bitterheid en walging des levens.....

Hoe teder, hoe vindingrijk is Bertha in haren liefdestrijd tegen deze kwalen des geesten! Hoe wonder diep en zoet is hare troostende stemme ; hoe

streelt zij hem het zweet der zwoeging van het voorhoofd ; hoe weet zij troost en moed in zijnen boezem te gieten totdat hij weder in vergetelheid der ruwe twisten, nevens haar, met zijne kinderen op de knieën, speelt en dartelt, en, verzoend, den dag van morgen tegenlacht.....

Kome een onverwachte slag der fortuin hem in zijnen handel treffen, zijn maatschappelijk bestaan, het bestaan zijner kinderen bedreigen, hij zal morren, wanhopen, grammoedig zijn, het lot verwenschen misschien, zijne spijt uitstorten tot op zijne goede echtgenoote zelve..... Zij zal hare eigene droefheid verbergen; en, even helder van gemoed en stemme, hem spreken van Gods ondoorgrondelijken wil, van hoop op den wederkeer des geluks en hem allengskens weder opbeuren tot nieuwen moed, tot nieuw betrouwen in de toekomst.

En zoo zal het leven van Bertha voorbijgaan als eene enkele langdurige zelfopoffering. De Heer zal eenige harer kinderen ten hemel roepen : zij zal, stervend van onuitsprekelijk lijden, den laatsten snik van hunne verstorvene lippekens zien opgaan. Later zullen hare zonen zich blindelings overleveren aan den ongestuimen vloed der jongelingsvermaken, en zich blootstellen aan gevaar, aan ramp, aan ondeugd..... Zij intusschen zal zorgen, sparen, arbeiden, beven, schrikken : — bloeden uit al de wonden, door den tijd en door het lot in haar gevoelig moederhart geslagen..... zoolang totdat zij, uitgeput, afgesloofd, gebogen onder den last der jaren, eene oude vrouw zal geworden zijn.....

Inderdaad, Bertha heelt hare schoonheid verloren. Hare oogen zijn zonder glans, haar hoofd is grijs,

haar aangezicht berimpeld, hare stem onzeker en stamelend.

Het hart dier stramme, dier uitgeleefde vrouw moet ledig en koel zijn, niet waar? Zij heeft de vonken harer liefde zoo mild op hare baan gestrooid, dat de vlam harer ziele zal uitgedoofd zijn?

Dwaling! de vrouw moet beminnen, zoolang er adem in haren boezem blijft.

Nu heeft Bertha hare liefde op de kinderen harer zonen en harer dochters gekeerd. Zij gaat van het eene huisgezin naar het andere; zij zingt de kleine wichtjes in slaap. Voor de grootere heeft ze altijd iets lekkers; zij weet aardige gezangen uit haren jongen tijd, ze kent zulke schoone vertelsels! — Ah, de goede, zij wordt weder kind met de kinderen. Ook, welk woord is meer van aard om de vreugde, de blijdschap in den kring van een huisgezin te doen ontstaan dan het woord *grootmoeder*! Spreekt het uit, en gij zult zien, hoe de kinderen juichen, in de handen kletsen en dansen van geluk. — Want dit woord is voor hen het zinnebeeld der hoogste goedheid, der onmeetbare toegenuevendheid, der hemelzoete verduidigheid.....

In deze vluchtige schets heb ik het leven der vrouw in zijne natuurlijke ontwikkeling gevolgd; haar waargenomen als kind, als maagd, als moeder, als grootmoeder, en gepoogd u den liefdestraal te toonen, welke al deze standen harer loopbaan met klimmende innigheid blijft verlichten. — Laat mij toe, deze mijne beschouwing met eene kleine, doch ware geschiedenis te sluiten. Zij zal beter dan alwat ik heb gezegd, u bewijzen, dat voor de vrouw *leven* en *beminnen* woorden van eene zelfde beteekenis zijn.

Niet verre van het Kasteelplein, binnen onze stad Antwerpen, staat het Vondelinghuis, een gesticht, waar men aan de ongelukkige weeskinderen eene schuilplaats vergunt, waar men ze opvoedt en onderwijst. Daarnevens staat een ander gebouw, waar men mannen en vrouwen opsluit, welke met de schrikkelijke plaag der zinneloosheid zijn geslagen. Beide gestichten zijn slechts van elkander gescheiden door eenen muur, waarin eene gemeene deur; want zinneloozen en weezen hebben dezelfde kapel om God te bidden.

Het was in 1830, in den akeligen nacht van het bombardement. De Kloosterstraat, de kerk van St.-Michiels, de Koninklijke handelsstapel stonden in volle vlam. Het vuur golfde als eene woedende zee over een gedeelte der stad en verfde den hemel met de bloedroode tonen der verdelging. De grond daverde onder den aanhoudenden donder der kanonnen, onder den doffen, doch ontzaglijken knal der mortieren. Gloeiende ballen, zwangere bommen beschreven hunne schuinsche vlucht door het ruim en vielen, alles pletterend, alles verbrijzelend, op de verlaten huizen der stad. Tot dan had de bezetting van het kasteel, volgens krijgsgebruik, het Vondelinghuis en het Zinneloozenhuis gespaard, en bommen en kogels in eene andere richting gestuurd. Maar eenige vrijwilligers van het Belgisch leger vermeenen, dat zij uit deze gestichten met voordeel op den vijand zullen kunnen schieten: zij dringen in het Vondelinghuis en beginnen werkelijk van daar op het kasteel te vuren.

Aldus aangevallen uit gestichten van weldadigheid,

die alle natiën als eenen onzijdigen grond eerbiedigen, ontsteken Neerlands krijgslieden in wraaklust. De vurige monden worden op het Vondelinghuis gericht; het knallend metaal braakt ook vernieling en dood op het verblijf der arme weezen en der ongelukkige zinneloozen.....

Reeds zijn eenige bommen op de opene plaats gevallen, en hebben met schrikkelijk gedruisch al de vensterglazen der gebouwen verbrijzeld ten gronde geworpen. De brand dreigt zich te verklaren..... Wat gedaan?

Men zal toch de opgesloten zinneloozen, de kermende weeskinderen niet overgeleverd laten aan het gevaar van levend door het vuur te worden verslonden? — Maar welk middel? De tijd is dringend: elke minuut kon de laatste zijn, die tot redding overblijft!

De bewakers der gestichten werpen alle deuren open; zij geven de vrijheid aan zinneloozen en weezen, opdat zij zich zelven zouden kunnen redden, indien het nog mogelijk is.....

Daar stroomen de krankzinnige mannen en vrouwen op de opene plaats tusschen de jammerende weeskinderen. De roode gloed der vurige zee verlicht dit akelig tooneel. De mannen, bij het besef van het gevaar, huilen van schrik en woede; zij springen vooruit en loopen in hunne woeste vaart de weezen omverre; slechts bedacht op zelfbehoud, vlieden zij de poort uit.....

Maar wat doen de zinnelooze vrouwen in dien hachelijken toestand? Ziet, de klagende kinderschreeuw heeft hen getroffen..... Elk hunner grijpt

eenen wees — twee — drie — zij sluit ze tegen hare borst, zij verbergt ze in haren schoot, zij kromt haar lichaam over hen; zij keert den rug naar den kant, van waar de galmen der kanonnen haar in de ooren donderen, van waar het krakend vlammenegolf schijnt uit te gaan. Zij heeft haar eigen gevaar vergeten, de arme zinnelooze vrouw! Zij stelt haar eigen lichaam tusschen het kind en de moorddadige bommen, in de hoop dat zij het dus, ten koste van haar leven, tegen den dood zal kunnen beschutten, dat zij het zal kunnen redden!

Waarheid is het wat ik u verhaal.

Alzoo, ziet hier de vrouw, beroofd van rede, van verstand, van het geweten des gevoels; — niets menschelijks schijnt in haar over te blijven; hare ziel is verdwaald. Zij weet niet wat ze zegt, wat ze denkt: alles is dood in haar, — alles, behalve de heilige, de verborgene vlam der liefde!

Ongelukkige martelaresse der menschelijke ellende! Uit den afgrond der zinneloosheid geeft zij nog getuigenis van der vrouwen zending op aarde : *Beminnen.*

Zwijg, och zwijg! (blad. 25).

HET BOETENDE MEISJE

Er zijn dagen in het najaar, zoo somber en zoo droef, dat de natuur schijnt te weenen en met diepe treurnis der winterslaap verwacht, alsof die slaap haar einde moest zijn. Zulke doodsche dag was het.

De wind hilde door de takken van het schaarhout en rukte bij poozen het laatste loover van het geboomte.

Een fijne regen, koud en verstijvend als ijs, viel gestadig neder op de aarde en doorweekte de wegen.

Ondanks wind en storm, heerschte eene ontzaglijke stilte over veld en bosschen. Niets hoorde men dan het akelig gekras der raven, die alleen zich in de duisternis der natuur schenen te vermaken en met wellust hunne zwarte vlerken in wind en regen baadden.

En toch in die eenzaamheid, door dit schrikkelijk weder, stapt eene jonge vrouw door het slijk van den aardeweg. Hare arme kleederen kleven aan haar lichaam, het water leekt haar van hoofd en leden. Zij gaat snel, haar boezem hijgt; zweet en regen mengen zich op haar voorhoofd; zij schijnt gejaagd als iemand die een groot gevaar ontvlucht.

Wie mag toch die ongelukkige zijn?

Eilaas, zij is zoo mager, dat haar lichaam onder het ellendig kleedsel schijnt weggesmolten, en zij op hare beenen waggelt, terwijl zij bewusteloos door slijk en regen plast. Haar gelaat is bleek en geel; de oogen staan haar diep en verglaasd in het hoofd; nevens haren mond hebben pijn en smart twee diepe rimpelen geteekend.

En niettemin, dat verwelkt gelaat getuigt van vergane schoonheid.

Als eene bloem, door den Noorderwind verschroeid, spreekt het nog van vorige pracht en leven. Hare oogen zijn zoo zoet, zoo kwijnend, zoo lijdzaam : haar blik is een eeuwig gebed om medelijden en barmhartigheid.

Arm meisje, nog zoo jong en reeds verpletterd door de smart; roosje, pas ontloken en reeds door den worm verknaagd! Oud en verwelkt in de lente van uw leven, wat hebt gij dan gedaan, dat God zijnen vloek zoo zichtbaar op u heeft neergelegd?

En zij, de rampzalige, zij zet haren wanhopigen gang door de overstromende karresporen voort en struikelt en baadt en plast in het slijk, zonder haren dwalenden blik in hare baan te richten.

Van tijd tot tijd schijnt zij uit hare bewusteloosheid te ontwaken, en slaat de oogen met onbegrijpelijke liefde, met angst, met afschrik somwijlen, op een klein pak, dat zij onder haren halsdoek heeft verborgen en met de armen tegen de borst gesloten houdt.

Dan verlicht iets heiligs haar gelaat, het wordt onuitsprekelijk schoon van kracht en gevoel; haar blik bezielt zich met fierheid en moed, terwijl hij als een vluchtig gebed ten hemel straalt.

Wat draagt zij dan, dat het gezicht er van alleen hare oogen van vuur doet glinsteren of blinkende smartparelen uit hare oogen rollen doet ?

Ach, zij is moeder, de ongelukkige ! Haar kind lijdt..... zij weet het..... zij ziet de wangen van het arme wichtje verkrampen. ... zij siddert en heft haar oog tot God..... Maar zijne wangen vallen stil : het slaapt. Zij zoent zijne koude lippekens, glimlacht, verbergt zijn hoofd voor den regen en schiet met nieuwe haast in de baan vooruit.....

Niet lang daarna begon het kind te klagen ; doch zoo stil, zoo kwijnend, dat zijne moeder alleen het zou hebben kunnen hooren.

Alsof die klacht een wreede zweeps slag ware geweest, versnelde zij nog haren gang ; maar de klagende tonen van het kindje werden pijnlijker, en sneden wreeder en wreeder door haren boezem.

Zij bleef staan, staarde in het rond en liep tot bij den stam eens eikebooms, welks vaster gebladerte nog niet door den wind was afgerukt.

Hier haalde zij het kind onder haren halsdoek uit ; en zijne kreten onder haren zoen versmachtend, zuchtte zij pijnlijk :

« Mijn arm kind, zwijg, zwijg ! Nog een half uurken. Onschuldig lammeken, gij verstijft van kou : daar, steek uwe voetjes in mijne borst. Zwijg, och zwijg ! »

En met haren zachten moederasem pöogde zij leven en warmte in de kille leden van het kind te blazen.

Evenwel het wichtje verdubbelde zijn gekrijsch, en hilde spartelend, terwijl het de magere armkens smeekend tot zijne moeder hief.

In het gekerm des kinds mengde zich een snijdende

toon, die het dwalende meisje sidderen deed en hare wezenstrekken door wanhoop en schrik ontstelde.

“ Voedsel! voedsel! ” riep de moeder in vertwijfeling. “ Voedsel vraagt gij! De honger doorwoelt uw ingewand, de dorst brandt in uw mondje. O, God, wat gedaan? ”.

Sidderend, als hadde de koorts haar aangegrepen, neep zij met verkrampte vingers in hare borst en zuchtte :

“ Niets! niets meer! Ah, misschien een druppel nog. Kom, kom..... ”

Bij deze woorden verliet zij den eikeboom en drong met haar kind door het schaarhout, totdat hooggewassene bremtakken haar verborgen.

De regen viel dichter neder, de wind hilde pijnlijker door het dennenwoud; de raven krasten juichend in den storm.....

Dan, al deze geruchten maakten de doodsche eenzaamheid der droeve natuur nog eenzamer; en zóó stil was het boven de plaats waar de moeder zich had verborgen, als ware zij met haar kind in een graf verdwenen.

Maar welhaast keert de ongelukkige weder uit het schaarhout. Een tranenstroom vliet over hare wangen, eene doodsche bleekheid ontverft haar gelaat; zij beeft en waggelt op hare beenen. Zij slaat eenen blik van onbeschrijflijken angst op haar schreiend kind, stort onder den boom geknield ter aarde en heft de armen ten hemel, terwijl zij uitroept :

“ O God, Gij hebt mij verlaten! Geen enkele druppel meer! afgrijselijke gedachte! Hadde mijn bloed de moedermelk vervangen! Ah, ik verdien mijn lot; ik buig mijn schuldig hoofd onder de roede, die mij

slaat. Maar, o Heer, eischt Gij dan den dood van mijn onschuldig kind als boete voor mijne zonde? Zal ik het zien sterven onder mijne brekende oogen? O neen, neen! Is mijn lijden niet schrikkelijk genoeg, ik smeeek U op de knieën, doe mij den bitteren kelk tot den bodem ledigen, en, moet het zijn, laat bij het graf Uw bliksem mij nog verslinden : ik zal U zegenen, Algoede..... maar mijn kind, mijn kind, o God ! Genade, genade, laat het leven ! »

Uitgeput door deze verzuchting, liet zij het hoofd krachteloos op haren schouder vallen ; — deze beweging richtte haren blik in de verte naar den eikenkant.

Zij moest iets zien, dat haar eene onzeglijke blijdschap veroorzaakte; want eensklaps lichtten hare oogen van geluk, — en met geestdrift riep zij uit :

« Ah! dank, dank, o God! »

Zij liep wat verder tegen den boord der baan en plukte daar van eenige ranken eene handvol braambeziën, die in den noorderkant later dan op andere plaatsen waren gerijpt.

Met dit geschenk des hemels keerde zij terug onder den boom, zette zich neer, legde haar schreiend wichtje op den schoot en perste het zwarte sap tusschen zijne dorre lippekens.

Het kind zwelgde het lavend sap met gulzigheid binnen; en nauwelijks was in het lieve lammeken de eerste dorst gestild, of het lachte en streelde met kwijnende armkens de wangen zijner moeder.

Eene zalige uitdrukking, een gevoel zoo zoet, dat niets op de aarde zoeter heeten mag, beglansde het gelaat der vrouw, terwijl zij, met hare ziel in de oogen, op het lachend mondje des kinds bleef staren.

De braambeziën waren niet altemaal uitgeperst,

toen het kind reeds dit zonderling voedsel weigerde. Evenwel de dankbare lach bleef op zijne lippekens zweven : het was gelaafd.

De vrouw legde het op hare knieën en stuurde haren blik droomend ten gronde. Terwijl de tranen eerst stil, dan overvloedig uit hare oogen rolden, zeide zij :

“ Ach, ik kan niet meer ; een weinig rust ! — Rust, rust voor mij ? Oh, waar vind ik het stilzwijgen van mijn geweten ? — Het is dan waar, ik ben zoo schuldig, zoo misdadig, dat mijn oude vader zelt gaat sterven van verdriet ? Mijn verbreken was dan zoo oneindig groot, o God, dat mijn kind op aarde veracht, bespot en verstooten moet leven, of den hongerdood sterven op mijne borst ?.... Ach, ik was onwetend, onnoozel ; ik wist niet, hoeveel gal en vergif de kelk der liefde bevat.... Ik heb hem bemind, bemind als eenen engel ; ik had vertrouwen, een blind vertrouwen in hem, die mijne ziel aanschouwde als het beeld der goedheid en des edelmoeds ! Hij is heengegaan, hij ! Hij heeft mij alleen gelaten met mijn berouw en met Gods wraak.... ”

De ongelukkige zweeg een oogenblik en hernam hare verzuchting :

“ Ik ben zinneloos, mijn arme geest verwacht. Wat zit ik hier te doen ? Ik rust ! Ik rust, terwijl mijn grijze vader op het doodbed ligt en sterft om mijn verbreken !.... Toen een man uit ons dorp mij die schrikkelijke mare bracht, liep ik door duisternis en door storm, om hem nog eens te zien op aarde en door mijne bloedtranen zijne vergiffenis af te bidden.... En, ach, wat zal ik vinden ? Zijne rechtvaardige vermaledijging ? Zal mijne tegenwoordigheid

hem den dood niet ijselijk bitter maken? En mijne arme goede moeder, zal ik haar hart verscheuren met haar hare dochter te toonen als een spook, door de ellende, door de schaamte verteerd en afgeknaagd? »

Zij stortte meer tranen op haar kind en hernam :

« En gij, gij onschuldig wichtje, zal ik u nederleggen op het doodbed van mijnen vader? U overleveren aan de versmading, aan den haat van een huisgezin, waarvan gij de eeuwige schande moet blijven? Afgrijselijk, afgrijselijk! »

Haar hoofd zonk dieper nog : zij sprak op akeligen toon :

« Ah, indien een ongekende dood ons beider lijden genas? indien de zwijgende eenzaamheid ons baarkleed wierd..... De honger zou het werk verichten..... »

Zij zweeg; een dwaze lach verkrampde hare lippen, het somber vuur der wanhoop gloeide in hare oogen.

Maar de hand van het kind hief zich tot haar op en streelde hare wangen.

Die aanraking deed haar uit de vertwijfeling ontwaken; zij sidderde schrikkelijk en begon het kind met zinnelooze kracht te zoenen.

« God, God, wat heb ik gezegd? » riep zij. « Wat hebt gij dan op aarde misdaan, arm schaapken, dat ik om uwen dood durf wenschen? Gij, gij sterven, mijn kind? O neen, neen! De zonde heeft mij den geest ontsteld, de ziel verdorven misschien. Hoe? ik durf twijfelen aan de goedheid mijner moeder? Ik twijfel dus aan de goedheid van God zelf! Kom, kom, treft mij de vermaledijding mijns vaders, welnu, ik heb ze verdiend; veracht, verstoot mij

mijne moeder, ik zal sterven onder dien slag; maar mijn onschuldig kind zal zij toch helpen, verzorgen..... beminnen misschien! ah, kom, kom! »

Zij sprong op, verborg het kind tegen hare borst en liep met nieuwe kracht door storm en regen voort.....

DE MOORDENAAR

Mijne vrienden hebben mij dikwijls gevraagd, waarom ik het nederige Kempenland zoo boven alle andere oorden liefheb, dat de zucht naar de heide op zekere tijdstippen mij onweerstaanbaar aangrijpt als eene immer terugkeerende zenuwkoorts.

Tot hertoe heb ik de hoofdreden mijner *Kempenzucht* nog niet rechtzinniglijk durven verklaren : deze gril mijns harten is ook zoo kinderlijk onnoozel, dat ik er beschaamd over ben. Nu echter wil ik ze toch zeggen.

Ik bemin het Kempenland zoozeer, omdat men er niet over gebaande wegen moet gaan en men er volgens lust *verloren loopen* kan.

Dit verwondert u ten onrechte.

Verloren loopen! Dit weten misschien weinigen onder u, wat onbegrepen wellust die beide woorden in zich besluiten. — Van alles afgescheiden, zich overleveren aan het onvoorziene; tusschen dichtbewassen heesterbosschen en donkere wouden rondwalen, zonder te weten waar men is of waar men komen zal; geen spoor der menschelijke maatschappij meer ontwaren; alles vergeten, tot de vriendschap zelve, om zich der vijandschap ook niet meer te

herinneren; alleen, gansch alleen daar staan tusschen den Schepper en zijn werk, tusschen God en de natuur. Ah, *verloren loopen*, het is eene milde bron van poëzie!

Onder den invloed van dien toestand voelt men zich het ontspannen hart weder zwellen : het is als goot de eenzaamheid onzen ledigen boezem weder tot stortens toe vol levensbalsem, vol betrouwen in 's menschen toekomst, vol geloof in 's menschen macht!

Wel dikwijls heb ik alsdan gedacht, dat het menschelijk lichaam in zekere toestanden de ziel van zich kan laten uitgaan, gelijk men eene blanke duive, bij schoonen zomermorgen uit hare gevangenis laat en haar den frisschen luchtstroom te door-
klieven gunt.

Wanneer men gansch *verloren geloopen* is, en getroffen staan blijft onder het donkere loover van een onmeetbaar dennenwoud; wanneer men van geheimvol ontzag beeft en siddert onder den indruk der plechtigste stilte, — stilte der groeiende natuur, stilte der lucht, stilte des lichts zelven, — dan gaat de ziel, de dichterlijke ziel uit den stoffelijken mensch, en zweeft en zwemt en wiegelt op den lauwen vloed der rustige droomenzee.....

Arme dichterlijke ziele! Zij waant zich gansch vrij, wanneer zij dus, — in schijn losgelaten, zich in het luchtruim baden mag en tot de zon zelve opziet, als ware daar eerst de grenspaal harer stoute vlucht. Zij bemerkt de menigvuldige banden niet, de onbreekbare draden, waarmede het lichaam haar vasthoudt!

Die banden zijn vermoeidheid, honger, dorst en

andere kleine plagen van het stoffelijk leven des menschen. Zoohaast het lichaam voelt, dat deze banden te zeer door de opvlucht der ziele zich spannen, dan windt het deze weder in; — en, wat de ziele dan ook met de vlerken slaat of geweld doet om in hooger sfeer te blijven, zij wordt onmeedoogend ingepalmd en binnen hare prozaïsche woning teruggehaald.

Alsdan wordt het tijd om uit de geheimenissen der droomwereld op te staan, en, als elk ander mensch zou doen, zich voort te spoeden, om een voetpad te ontdekken, dat u bij eene boerenwoning brenge, waar de poëzie des lijfs, — eten en drinken, — u gulhartig aangeboden worde.

Zoo was het mij nu weder eens geschied. Ik haastte mij zooveel ik kon, en liep in eene lijnrechte richting vooruit, om op deze wijze toch eindelijk uit het somber en voor mij grenzenloos dennenwoud te geraken, in welks stillen schoot ik *verloren geloopen* was.

Reeds meer dan een half uur had mijne snelle vaart geduurd, zonder dat het mij gelukt was de minste baan te ontdekken. Hadde de honger mij niet gefolterd, hoe schoon ware mij de dichterlijke zekerheid niet geweest, dat ik nu werkelijk was *verloren geloopen*; maar nu heerschte het lichaam in mij, en mijne ziel werd verdrietig, daar zij onder den zweeps slag der noodwendigheid vooruitgedreven werd.

Eensklaps bemerkte ik, op eenige stappen van mij, een bijna onzichtbaar voetpad; dit is te zeggen, eene streep op den grond des wouds, waar de spelden der mastboomen platgetrapt schenen, en op welker doorgang geen enkele grashalm of eenig mos zich toonde.

Dit gaf mij moed; en, ofschoon het voetpad mij voorkwam als in het diepste des wouds wegschietend, ik besloot moediglijk het te volgen, in de verzekering dat het toch ergens uitkomen zou.

Nauwelijks had ik eenige honderden schreden in deze nieuwe richting afgelegd, of ik bleef getroffen staan en hield mijn oog met angstige verrassing gevestigd op iets levends, — mensch of dier, — dat ik wat verder tegen het voetpad zitten zag. Eene beweging van het bestaarde voorwerp deed mij duidelijk menschelijke vormen herkennen. Met mijne eigene dwaasheid lachend, stapte ik voorwaarts, niet twijfelende of het was een arme man, die in het bosch hout geraapt had en nu, om te rusten, op zijn mutsaard was nedergezeten.

Evenwel, naarmate ik allengskens met meer voorzigtheid den onbekende naderde, beving mij eene ernstige benauwdheid, en weder bleef ik op eenige stappen staan, mijne strakke blikken op hem vestigende.

Hij scheen mij een man van omtrent de vijftig jaar, zwaarlijvig en struisch, met korten hals en sterk-gespierde leden. Zijn vluchtend voorhoofd was onder roode haren bijna gansch weggedoken; maar zijne wenkbrauwen staken ver onder het voorhoofd uit, en vormden daar twee duistere hollen, in den grond derwelke zijne kleine grijze oogen als kolen vuurschenen te glinsteren. De dunne lippen waren als met nijd op elkaar gekleefd; men zou gedacht hebben, dat een boos gepeins hem de tanden te zaam gesloten hield. Zoo, op een hoop aarde ineengeplooid zittend, met het hoofd in de handen en met den verslindenden blik ten gronde, was hij het beeld der

beramende boosheid, of het beeld der knaging des gewetens over eene gepleegde euveldaad.

Achter hem verhief zich de grond tot eenen kleinen zandheuvel ; ik meende te bemerken, dat daarin een soort van hol gegraven was. Misschien een kuil ! zijne woning !

« Het is een moordenaar ! » zeide mijn ontsteld gemoed ; en, vol waren schrik, meende ik mij om te keeren en even stil deze plaats te ontvluchten ; maar de onbekende bemerkte mij en richtte zich op.

Hij zag mij met nieuwsgierigen, doch geruststellenden oogslag aan, en glimlachte mij zelfs zoo nederig en zoo hinderloos tegen, dat ik nog een paar stappen weder tot hem ging en hem van verre naar den weg vroeg, die mij naar Overgoor leiden kon.

« Ik zal u wijzen, mijnheer, » antwoordde de man, tot mij komende. « Het is niet verre ; maar gij zoudt het toch zonder leidsman niet vinden. Kom met mij, ik zal u op de goede baan brengen. »

Ofschoon mij het gezelschap van dien kwaadvoorspellenden gids niet beviel, kon ik den aangeboden dienst niet weigeren en moest mij in mijn lot verlaten. Alleenlijk, ik liet hem vooruitgaan en stak ondertusschen de hand in den zak, waar ik bedektelijk mijn mes aangreep om desnoods tot zelfverdediging gereed te zijn.

De onbekende bracht mij uit het woud ; onderweg sprak hij over de hitte des Zomers en over de droogte der velden, over den oogst en over al zulke zaken, die de landlieden het meest bezighouden.

Eindelijk geraakten wij onder den blauwen hemel en bewandelden een pad, dat zich door eenige lage beemden heenslingerde. Dan werd mij de geest

vrij, ten gevolge der gegronde overweging, dat, indien de onbekende mij aan lijf of leden had willen schaden, hij zijn ontwerp in de duisterten schoot des wouds zou hebben volvoerd. Ik zelf begon in de redekaveling het grootste deel te nemen, en eindelijk vond ik niets bijzonders meer in den man. Zijn verstand scheen mij zeer verstompt, zonder gansch afwezig te zijn; evenwel, over de gewone dingen, die het boerenleven betreffen, oordeelde hij gelijk de grootste hoop zijner dorpgenooten.

Zoo koutend over het een en ander, geraakten wij eindelijk op de groote baan, die naar het dorp leidde. Mijn leidsman wees mij den toren, die in de verte boven jonge mastbosschen zich vertoonde. Ik behoefde zijne hulp niet langer; maar waarschijnlijk schepte de eenvoudige man genoeg in deze samenspraak; want hij vergezelde mij nog immer verder, ja zelfs tot dicht bij het dorp.

Zooals wij nu achter eenen eikenkant keerden, ontmoetten ons te dier plaatse een tiental kinderen, die, met hunne schalie en schrijfboeken onder den arm, van de school terugkeerden.

Mijn leidsman scheen hierover niet in zijnen schik en boog zwijgend het hoofd; ik bemerkte hoe de kinderen reeds van op eenen afstand begonnen te lachen en hunne vreugde betuigden bij het gezicht van dengene, die mij vergezelde.

« Zotte Sus! zotte Sus! » riepen de meisjes hem toe.

Hij scheen geene acht op dezen spot te geven.

« Moordenaar! » riepen de jongens.

Hij boog dieper nog het hoofd, doch betuigde zijne ontevredenheid niet anders.

De kinderen, als bereidden zij zich tot iets ernstigs, liepen eenige stappen terug, keerden zich dan om, en de handen aan den mond brengende, begonnen zij al te zamen te kraaien gelijk de hanen doen.

Mijn leidsman sprong bevend achteruit. Zijne beweging verraste mij. Ik zag hem sidderen en verbleeken, terwijl het roode haar hem van schrik te berge rees. Hij liet mij echter geen tijd om hem naar de reden zijner zonderlinge aandoening te vragen; nauwelijks was hij zijne ontsteltenis meester geworden, of hij vluchtte als een pijl terug in de baan en verdween uit mijn gezicht achter den eikenkant.

De kinderen liepen hem kraaiend na; en zoo bleef ik gansch alleen en vol verbaasdheid staan.

In het dorp gekomen, en na de noodige herstelling mijner lichaamskrachten, heb ik inlichtingen over den zonderlingen woudbewoner pogen in te winnen; ik heb hem zelven later nog meer dan eens in het woud ontmoet en met hem gesproken.

Het is zijne geschiedenis, die ik u verhalen ga. Zij is niet lang, evenwel nog al zonderling, en zij bewijst, welke droeve gevolgen eene enkele euveldaad na zich slepen kan.

Niet verre van het dorp Overgoor staat eene pacht-hoeve; vóór tien of twaalf jaren was zij bewoond door pachter Dries Van den Hout.

Deze baas Dries, met weinig begonnen, had het door sparen, scharren en schrafelen zooverre weten te brengen, dat hij eindelijk twee paarden, vijf koeien en eenige kalveren op stal had staan, en onder de beste boeren der gemeente gerekend werd.

Op zijne hoeve woonde een knecht, die veel meer van slapen dan van werken hield, en het grootste vermaak vond in te geeuwen en zich te rekken, zoo-haast de pachter maar drie stappen van hem wegging.

In den Zomer bovenal was het leven van den armen knecht Sus bitter en ondraaglijk. Wanneer hij met afgematte leden in zijn bed lag uitgestrekt, en om drie uren des morgens nog van alle schoone dingen lag te droomen, dan liep eensklaps de wekker van het uurwerk af en vervulde het huis met zijn nijdig gerinkel. Sus stond dan evenwel niet op en hield zich, alsof hij het gehate teeken niet had gehoord; maar pachter Dries stond even gauw bij zijn bed en deed hem, door een paar goede oorvegen en eene vlaag scheldwoorden, het rekken en geeuwen ras vergeten.

Als Sus op het veld arbeidde, mompelde hij in zich zelve tegen alle klokken en bellen, als zijnde maar alleen gemaakt tot verdriet van den arbeidsman. Voor hem was het zeker, dat de uurwerken en bovenal de wekkers door geen boerenknecht uitgevonden waren. Zij moesten ongetwijfeld de uitvinding zijn van den eenen of anderen pachter!

Op eenen zekeren Zondag, dat Sus alleen te huis was, voerde hij een ontwerp uit, dat hem al lang in het hoofd had gehangen. Hij ging op eenen stoel nevens het uurwerk staan, en brak met eene tang drie of vier tanden uit een rad.

Nu zou het uurwerk niet meer gaan, en de wekker zou niet meer afloopen. Dan kon Sus blijven slapen, totdat de pachter van zelf ontwaakte!

Inderdaad, toen de pachter te huis kwam en het

uurwerk zag stilstaan, beproefde hij meermalen om het weder in gang te zetten, zonder hierin te kunnen gelukken.

Het uurwerk zou men morgen naar een groot dorp, dat wel drie uren afgelegen was, te maken dragen. Er zouden wel vijftien dagen kunnen verlopen, eer het weder terugkwam. Wat zou Sus gedurende dit tijdsverloop wel rustig slapen!

Maar de luiaard had zonder den waard, of liever zonder den haan gerekend. En de leidsman der hennen op deze hoeve was een haan als er weinige zijn, met eene stem klinkende als eene klok, met pooten en sporen als een echte strijder, en die niet toeliet, dat, op een vierendeel uurs in het rond, een andere haan de vrije lucht inademde. Al zijne medevrijers had hij uit het veld geslagen; de hanen uit de omstreken beefden op het hooren van zijn gekraai alleen.

Bij gebrek aan uurwerk en wekker, besloot pachter Dries zich op het gekraai van zijnen trouwen haan te verlaten.

Sus sliep dien nacht zoo vast als een steen en droomde dat hij nooit meer zou moeten opstaan; — maar nauwelijks rees de eerste flauwe tint des morgenlichts in het Oosten op, of de haan begon zijnen schellen zang. — Het was nauwelijks twee uren! Eene grove stem schreeuwde den knecht uit den slaap, daar zij dreigend riep :

„Eh, Sus, luiaard, sta op: de haan heeft gekraaid!“

Sus hoorde even gauw, hoe de pachter tot zijne slaapstede kwam om hem de gewone oorvegen toe te dienen, en sprong verbaasd ten bedde uit.

Dien ganschen dag morde Sus tegen den haan, en

wenschte meermalen, dat een gerstekorrel verkeerd in de keel van den schreeuwer mocht blijven steken, dat hij er van stikte.

Den morgen daarop, en nog twee of drie volgende dagen, moest Sus even vroeg opstaan. Er groeide in zijn gemoed zulke gloeiende haat tegen den haan, dat hij het trotsche dier wel gaarne den gorgel hadde toegenepen, indien hij het ergens aan den kant hadde kunnen verrassen.

Den avond van den vijfden dag was Sus na het avondmaal te bed gegaan. Tot zijn overgroot verdriet kon hij dien nacht niet slapen, vermits hij, om zich op zijnen baas te wreken en hem schade te doen, veel te veel had gegeten.

Alzoo hij nu, in droeve pogingen om te slapen, zich keerde en wendde, en grooter hartzeer te lijden had bij de gedachte, dat hij, geslapen of niet geslapen, te twee uren zou moeten opstaan, ontstak eensklaps zijn bloed, en hij besloot eene schrikkelijke wraak te nemen over hem, die deze bittere gal in zijnen levensbeker goot.

Hij stond op, nam een scherp mes in de hand en ging voorzigtiglijk, op de punten der voeten, de trap af en buiten de huisdeur in den hof.

Het was er donker als in een graf; de hel scheen zijn moorddadig voornemen te begunstigen. Terwijl hij nog een oogenblik bij de achterdeur staan bleef om te luisteren, of hij geen gerucht op de kamer van den baas hoorde, wreef hij het mes, als om het nog te wetten, in het plat zijner hand. Een hatelijke grijnslach verkrampte zijn gelaat in de duisternis.

De booswicht! hij verheugde zich op voorhand in de euveldaad, die hem wreken moest!

Het mes stak hem nog in de borst (bladz. 46).

Evenwel, het was bevend, dat hij over den donkeren hof vooruitsloop, zich bij eene kleine deur nederlegde en, langs een hem bekend gat, in het kiekenkot kroop.

Daar zat de haan op zijnen stok, met het hoofd tusschen de vleugelen; het arme dier, geen kwaad vermoedend, sliep gerust en droomde van eene jonge henne, die hij gisteren van verre op den grond der naastgelegen hoeve had zien wandelen.

Sus wist zeer goed, op welke plaats de haan gewoon was te slapen; hij kon het dier in de diepste duisternis met den eersten greep wel vatten; evenwel hij bleef een weinig staan, peinzend hoe en waar hij het dier zou aangrijpen en doorsteken, om het te dooden, eer het een verradenden hulpkreet mocht slaken.

Daar hoorde hij eensklaps eene stemme en verbleekte van schrik. — Het was de nachtegaal, die daarbuiten in het loover zijnen liefdegroet deed galmen!

Sus mompelde eene bloedige bedreiging tegen den nachtstorenden zanger, en stapte vooruit om zijnen wraakgierigen aanslag te voivoeren.

Sidderend van haat en benauwdheid, naderde hij met sluipenden tred tot het diepe van het hoenderhok, greep met de linkerhand het slapend dier bij den hals, neep het den gorgel te pletten en plofte het met de rechterhand het mes door lijf en ingewand..... Maar eensklaps kwam eene reusachtige stein de ooren des moordenaars treffen en van schrik zijn bloed in de aderen doen bevrozen. Het was de dorpsklok, die hare doodsche tonen twaalfmaal door den rustenden hemel zond..... Middernacht! Dit

vreeselijk uur, dat elken booswicht beven doet, sloeg den wraakgierigen knecht insgelijks met eene onzeglijke vervaardheid. Hij rukte bevend eenige pluimen uit het lichaam zijns slachtoffers, wierp die in het rond en vluchtte met het lijk het hoenderhok uit, tot verre achter den hof, waar hij in de duisternis bleef staan en naar zijnen adem hijgde als iemand, die van afgematheid en angst bezwijken ging.

Allengs keerde in hem het bewustzijn gedeeltelijk weder; en, ofschoon nog altijd bleek, sidderend en totterdood toe ontsteld, ging hij het lijk verre van daar tusschen dichte braamboschen verbergen en zijne handen bij de beek reinigen van het bloed, dat er aan kleefde.

Des anderen daags zou de baas gelooven, dat de haan door den vos was vermoord geworden en ten prooi weggevoerd.

Sus kroop weder even stil ten huize in, en legde zich moedeloos en vol wroeging op zijn bed.

Zijne straf begon reeds. Het knagend geweten liet hem geen oog sluiten; telkens dat hij van vermoeidheid insluimerde, beving hem eene zenuwontsteltenis en hij schoot bevend wakker.

Eindelijk toch overviel hem een looden slaap, eene pijnlijke sluimering, erger nog dan eene ijikoorts.

Het was dien morgen reeds vier uren en alles bleef nog doodstil op de hoeve. De baas ontwaakte eerst en verwonderde zich over het heldere licht, dat in zijne bedstede drong.

Hij liep naar het hoenderhok om naar den haan te vernemen, doch vond den grond met de vederen en het bloed van zijnen trouwen wachter overdekt.

Sus werd ten bedde uitgerukt en van dezen moord beschuldigd; hij verbleekte wel en sidderde, doch hij loochende het feit hardnekkig.

Om het even, de baas bedreigde hem met gevangenis en gerecht, en zeide hem zijnen dienst op.

Dien ganschen dag bleef Sus in afwachting, dat de veldwachter of de gendarmes hem halen zouden. Ondertusschen kreeg hij zooveel stooten en slagen van zijnen baas, dat zijne zinnen gansch er van in de war geraakten.

De veldwachter noch de gendarmes waren evenwel gekomen, en Sus mocht des avonds, na vele bedreigingen, nog op de hoeve vernachten..... Hij legde zich gansch gekleed te bed.

Eerst na lange slapeloosheid en knaging des gewetens viel hij in eene benauwde sluimering.

Eensklaps hoorde hij nevens zijn bed den haan kraaien, zoo machtig en zoo helder, als waren het de vereenigde stemmen van twintig hanen geweest. Hij sprong verschrikt op, uit vreeze dat hij zich overslapen had; doch alles was nog pikdonker daar buiten.....

Sus, diep ontsteld, legde zich weder te bed en viel eindelijk opnieuw in slaap..... Nauwelijks echter had hij de oogen gesloten, of hij hoorde de stem van den haan, die met droeve tonen en door een klagend gekraai zijn ongeluk scheen te beschreien.

Als Sus de oogen opende, rees zijn haar te berge van schrik; het koude zweet brak hem uit en hij deinsde met uitgestrekte handen terug op zijne legerstede.

Daar vóór hem, te midden van eene vuurkolk, stond de onschuldig vermoorde, met open bek

en gloeiende oogen hem aanziende. Het mes stak hem nog in de borst, en uit de wonde sprong een straal bloeds, die tot op het aangezicht des moorde-naars terugspatte en het als een wraakregen besproeide. — De ongelukkige booswicht voelde, hoe elke druppel bloeds, die op hem nederviel, door het deksel heenzengde en hem vleesch en gebeente verbrandde.

Meer dood dan levend, hield hij het halsstar-rig oog op zijn slachtoffer gevestigd, en zag eindelijk, hoe het spook zijne klauwen ontplooidde en tot hem naderde om hem de borst open te scheuren.

Dan overviel hem eene onbeschrijflijke benauwdheid; hij liet eenen snijdenden schreeuw en vluchtte uit zijne kamer en van de hoeve in de bosschen weg, vooraleer pachter Dries den tijd had om toe te loopen en te weten, wat er geschiedde.

Acht dagen is Sus op den zoek gebleven. Wanneer de veldwachter hem na dien tijd weder op de hoeve bracht, bevond men, dat hij zinneloos was. — Het is nu twaalf jaar geleden, en de ongelukkige Sus blijft immer in denzelfden toestand.

Wanneer hij eenen haan hoort kraaien, bevangt hem een onuitdrukkelijke schrik, en men zou hem niet weerhouden van te vluchten, al bonde men hem met koorden.

Daarom woont hij in het woud, verre van alle hanengekraai. Hij hindert niemand, zelfs de kinderen niet, die hem zoo wreedelijk plagen.

De heer van het dorp heeft hem uit medelijden boschwachter over een gedeelte zijner goederen gemaakt. Deze bediening vervult hij met waakzaam-

heid en trouw. Overigens wordt hij onderhouden door het Armbestuur der gemeente.

Uit deze geschiedenis kunnen wij twee nuttige lessen trekken.

De eerste, dat wie uit wraak bloed stort, al ware het ook van een dier, zich aan weinig goeds te verwachten heeft; en de tweede, dat eene belachelijke geschiedenis ook waar kan zijn.

Men vergelijke de Duitsche volkslegende *Don Gockelino's Ermordung*, door Guido Görres in zijn *Deutsches Hausbuch* medegedeeld.

DE MAAGD VAN VLAANDEREN

EEN NACHTGEZICHT

Ik zat alleen op mijne kamer, met het hoofd in de handen rustende. Vol mismoed en wanhoop was mijne ziel.

Het stormde daarbuiten; nacht was het op de straten, nacht ook in mijn hart.

Lijdend en akelig droomend, herdacht ik het verleden, het zijnde en het komende lot mijns vaderlands.

Eilaas, bij het einde dezer beschouwing werd ik ontzenuwd en moedeloos ;

De toekomst scheen mij zoo duister, zoozeer van bastaardij en lafheid zwanger, dat ik het hoofd mij op de knieën plooid en met vertwijfeling uitriep :

“ God, Gij hebt Vlaanderen verlaten! Het is volbracht!..... ”

Ik lag verzonken in de diepste wanhoop; tranen begonnen in overvloed uit mijne oogen te vlieten; de zenuwen van geest en lichaam ontspanden in mij : eene loodzware, eene akelige sluimering dompelde mij in bewusteloosheid....

Hoe lang? Ik weet het niet.

Alzoo ik in nare droomen slapende was, kwam eensklaps een glanzend licht mijne oogschelen treffen; terzelfder tijd klonk eene zonderlinge stem in mijn oor :

“ Gij slaapt! en Vlaanderens vijand waakt! ”

Daar vóór mij stond een Geest! Zijne gedaante was die van een statig mannenbeeld; een wit kleed, onvatbaar bijna als een lichtweefsel, viel in wijde vouwen langs zijn machtig lichaam; in zijne rechterhand hield hij eene dichterssharp, op welker grond het woord OVERTUIGING in vlamrende letteren gloeide.

Een grimlach van misprijzen liep over het stil gelaat der schimme; met diepe stem hernam zij :

“ Drijf die wijfelijke tranen terug in uw hart! Wie eene wonde wil genezen, moet de wonde durven peilen. Volg mij, ik zal u uwe moeder toonen, waar zij ligt en sterft. Hare vernedering, haar lijden, haar doodsstrijd doen uwen boezem zwellen van mannelijken moed en van rechtvaardige wraakzucht..... Zoo niet, verfoeid zij uwe laffe ziel! ”

Eene bovennatuurlijke macht had mij aangegrepen; sidderend en ontsteld, volgde ik mijnen leidsman door de donkere straten der stad.

Alles sliep en rustte in vergetelheid; somber en doodsch was de nacht;

En lang was onze reis.

Eindelijk bracht de Geest mij voor eene zwarte poort, waarboven het woord SLAVENHALLE stond te lezen.

De poort ging open; wij stapten in eene breede zaal, waar een vreemd en geheimzinnig vertoog mij van onbegrepen angst deed sidderen.

De geest wees mij eenen steen tot zetel.

Hij zelf bleef stilzwijgend staan nevens mij.

Achter eene breede tafel zaten vele menschenbeelden, roerloos en stom als onbezielde schimmen.

Hij, die bij het midden der tafel zat en in dit sprakeloos tooneel den meester der anderen scheen te verbeelden, was zwart van haar en bruin van gelaat; in zijne blikken gloeiden verwaandheid en overmoed; onder zijne oogen hing de loodvervige toon der onkuischheid; op zijne borst glinsterde eene zilveren leliebloem.

Nevens hem, ter rechterzijde, zat een man, op wiens onbeduidend aangezicht de trekken der vrouw en de trekken des aaps zich versmolten. Zijne kleding, even onbegrijpelijk, was van allerlei lappen en stukken te zaam genaaid en behangen met gekleurd papier en klatergoud.

Voor zijne borst hing een schild, waarop men nog de uitgeveegde trekken van eenen zwarten leeuw kon bemerken.

Dit glorierijk teeken was echter nu gedeeltelijk verborgen onder eene leliebloem, en over deze liep eene dwarse roode streep, waarop het woord BASTAARD geschreven stond.

Nevens deze twee beelden zaten er nog andere, die alle op de borst het teeken droegen van hetgeen hun boezem kon besluiten.

Ik herkende ze lichtelijk :

Daar zat de Lafheid, die slapend het hoofd boog in den schoot des meesters;

De Nijd, die, om anderer welvaart lijdend, zijn eigen hart ten bloede krabde;

De Modezucht, eene maagd met vermiljoen op de kaken, met valsche oorbellen, snoeren en ringen,

..... Op het lichaam van eenen slapenden leeuw (bladz. 53).

met linten en pluimen, met ontleende haarlokken, met saamgenepene lenden, met den lonk der wulpschheid in het oog, met den lach der behaagzucht op de lippen ;

De Heerschzucht, die met hoogmoed en begeerte in den blik, eenen ganschen hoop zonderlinge zaken op de borst gesloten hield : schepters, degens, bevelstaven, hermelijnen kleederen.....

En tusschen vele anderen nog zag ik eene magere vrouw, die in glanzend gewaad was gekleed en schitterde van goud en gesteenten.

Evenwel, haar gelaat en lichaam staken zonderling af op deze prachtige kleedij; hare oogen waren hol, hare wangen geel en ingevallen.

Zij scheen eene bedelares, die zich met het kleed eener koningin zou hebben getooid.

Op haar slordig voorhoofd droeg zij eenen zilveren band, waarop geschreven stond CENTRALISATIE.

De oogen van al deze beelden waren roerloos en nijdig gericht naar eenen zelfden hoek der zaal, waar ik in de halve duisternis eene stervende maagd uitgestrekt zag liggen.

Ketenen omsloten de lenden der ongelukkige, gescheurd waren hare kleederen, uitgemergeld haar aangezicht, vaal en verslenst als van iemand, die bezwijken gaat door hongersnood.

Haar lichaam rustte op eenen puinhoop van gebrokene zwaarden, gescheurde tafereelen, ontspannen dichterscharpen, verbrijzelde weefgetouwen, ontbladerde boeken... .

Haar hoofd lag ontzenuwd op het lichaam van eenen slapenden leeuw,

Nog hield zij de verkrampde hand aan de schaft

van eenen gescheurden standaard, waarop het woord
VLAANDEREN te lezen stond.

Ik hadde gewaand, dat de maagd reeds der dooden
vrede genoot, indien niet van onder haar ontspannen
ooglid een vlamme blik als eene lichtsprankel
door de duisternis hadde geschoten....

.
De muren der zaal smolten weg in een onmeetbaar
verschiet, en het was, alsof wij daar te midden eener
oneindige wereld stonden.

Ik bemerkte achter de tafel gansche scharen men-
schen met apenhoofden, die daar stonden met gebo-
gen rug en vreesachtig gelaat, en met den blik
smeekend en bedelend tot den meester gericht.

Zoo zag ik ook, achter de geketende maagd en
achter den slapenden leeuw, gansche scharen jonge-
lingen, burgers en mannen des volks ingesluimerd
ten gronde liggen.

Eensklaps lichtte de maagd het hoofd op, rustte op
den elleboog en sloeg eenen blik van verachting naar
de tafel.

De leeuw, als ging hij ontwaken, ontplooidde eenen
zijner klauwen, doch sloot hem weder.

Alsof deze beweging een teeken ware geweest,
daalde er plotseling leven en spraak in de beelden,
die bij de tafel zaten.

De meester, met de leliebloem op de borst,
wendde den spijtigen blik tot zijne gezellen en sprak
in eene vreemde taal :

„ De gevloekte wil niet sterven ! Achthonderd
jaren meined, verraad, verdrukking, plundering, de
hongersnood zelfs, niets kan het hardnekkig leven in
haar vernietigen ! Wat zullen wij doen ? »

Hij bekwam geen antwoord. Een grimlach van misprijzen liep over zijn gelaat, terwijl hij hernam :

“ Om dit leven te dempen, moet men de bronnen er van doen opdrogen. Welke zijn de bronnen, waaruit de gevloekte haar onverdelgbaar leven put? ”

“ De taal haars voorgeslachts, die zij niet verzaken wil, ” sprak de Bastaard.

“ Wij zullen haar die taal ontrooven, ” antwoordde de meester. “ Wij zullen haar doen gelooven, dat het eervol en loffelijk is, het kenmerk, dat God ons gaf, te verloochenen. Wij zullen bastaardij vereeren en eigen waardigheid verachten en verdrukken. De gevloekte is dom en laf; zij zal geloof geven aan hetgeen wij zeggen!..... En welke bronnen nog! ”

“ Eigen zeden, ” antwoordde de Modezucht.

“ Wij zullen haar die eigen zeden ontrooven, ” hernam de meester, “ haar doen gelooven, dat beschaving en wellevendheid daarin bestaan, dat de slavin hare meesters in alles nabootse; wij zullen haar herscheppen tot eene ziellooze schimme, die zonder taal, zonder voorgeslacht, zonder geloof, zonder waardigheid op de wereld sta!..... En welke bronnen nog? ”

“ Voorvaderlijke moed, ” antwoordde de Lafheid.

“ Wij zullen haar dien moed ontrooven, ” hernam de meester. “ Wij zullen haar doen gelooven, dat alle hoop op grootschheid en roem is verdwenen; wij zullen haar zeggen, dat zij klein en nietig is, en vruchteloos zou staan tegen groteren dan zij. En wij zullen in haar de overtuiging leggen, dat wie geboren is om slaaf te zijn op aarde, de keten gedwee moet dragen, wil hij de gunst zijner meesters verwerven. Zij zal geloof hechten aan onze woorden en

zich bukken in het slijk onzer voeten; want zij is uitgeput en moedeloos!..... En welke bronnen nog? »

« Wetenschap, » antwoordde de Heerschzucht.

« Wij zullen haar die bron ontrooven, » hernam de meester. « Zij hoore nimmer hare eigen taal; dan zal wetenschap en licht voor haar weggaan; het zal haar donker en bijster worden voor den geest; zij zal knielen in het stof onzer stappen en wezenlijk onze slavin worden door onwetendheid! En welke bronnen nog? »

« De roem harer zonen, » antwoordde de Nijd.

« Wij zullen haar dien roem ontrooven, » hernam de meeter. « Spuwen wij laster en vergif op den naam van allen, die haar beminnen; en alzoo zullen wij, door eerrooverij en valsche beschuldiging, hare moedigste zonen doen haten door hunne lijdende broeders zelve. En de dwaze zal gelooven, dat wij alleen hare verdedigers zijn. Zij zal ons den zusterkus bieden; maar wij, wij zullen ze in de omhelzing versmachten op onze borst!..... En welke bronnen nog? »

« Eigen leven, eigen kunst, eigen roem, » antwoordde de Centralisatie.

« Wij zullen haar dit alles ontnemen, » hernam de meester. « Wij zullen haar doen gelooven, dat het haar tot eere strekt, — haar, die toch slavin is, — ons al hare juweelen en gesteenten te leveren. Zij zal hare wetenschap, hare kunsten, hare nijverheid, hare volksmacht, haren roem, ja het zweet haars arbeids samenbrengen waar wij het eischen. En dan, beroofd en arm als eene bedelaresse, zal zij, onmachtig en door de volkeren der aarde misprezen, voor

ons nederliggen tot eene voetbank van onzen wet-
tigen hoogmoed..... »

De meester richtte zich op; zijn oog glom van overmoedige trotschheid en van wreede blijdschap. Hij wendde zich tot zijne gezellen en zeide :

« Maar waartoe al die moeite bij eenen vijand, die zieltoogt? Staat op! Haar uur is gekomen : zij moet sterven. Haar dood zij een bittere, een schandelijke dood ! »

Allen ging tot de nederliggende maagd, die met zonderlingen lach hen zag naderen. Hare oogen glansden van hoop en vreugde, alsof zij waande, dat men haar verlossen ging.

De Nijd spuwde vergif en laster op haar.

De Heerschzucht rukte den vorstenband van haar hoofd.

De Modezucht overlaadde haar met wreede spot-
ternijen.

De Centralisatie ontnam haar de weinige gesteenten en juweelen, die op haar gewaad nog blonken.

De Bastaard zette zijnen voet haar op de borst, en stampte haren boezem te pletten.

De Lafheid stond er bij te zien en boog het hoofd.

Naarmate deze hoon der maagd werd toegebracht, zag ik meer teekens van kracht en leven in haar ontstaan.

Bij elke mishandeling, bij elk lasterwoord zag ik hare armen zwellen en krachtig worden, en hare wangen zich verheffen en zich kleuren met warmer bloed.

Zij werd allengskens zoo schoon en zoo majestatische, dat mijn hart bij dit gezicht van bewondering klopte. Ik stuurde eenen verbaasden blik tot den

Geest, om hem de verklaring van dit verschijnsel te vragen.

Hij antwoordde op stillen toon :

« In het vuur wordt ijzer tot staal : in het lijden vindt de mensch de veropenbaring zijner heldensterkte..... »

Ik begreep zijne duistere woorden niet, en schouwde sidderend op den leeuw, die zijne klauwen had ontplooid en zijn gloeiend oog dreigend op den meester had gevestigd.

De scharen der jongelingen en der burgers, achter de maagd, bleven nog altijd ingesluimerd.

Eene uitdrukking van razernij grijnsde op het gelaat des meesters ; hij sprak met ontstelde stemme tot zijne gezellen :

« Stil, stil, houdt op ! Hoon, spot, mishandeling dooden haar niet : zij put er nieuwe krachten uit..... En nochtans, zij moet sterven ! »

Op dit oogenblik klom er een verward gejuich, een akelig geschreeuw uit de scharen met apenhoofden, die in het verschiet achter de tafel stonden ; zij schenen met woede iets te vragen : men zou gewaand hebben eenen droom hongerige wolven te hooren huilen om eene prooi.....

« Geduld, geduld, Bastaarden ! » riep de meester met spijtige verachting. « Het kleed uwer moeder moet gij hebben, niet waar ? Om het aan flarden te scheuren en elk met een stuk er van te gaan loopen ? Geduld, gij gaat het krijgen, het loon der lafheid ! »

Hij bukte zich tot de maagd en sleurde haar den purperen mantel zoo wreedelijk van het lijf, dat het gulden snoer op haren blooten hals aan stukken brak.

Dan wierp hij het vorstenkleed verre weg tusschen degenen, die het hadden gevraagd.

Eene schrikkelijke worsteling ontstond tusschen de hebzuchtige bastaards : als eene golvende zee vlotte deze menigte razend door elkander rondom het kleed, en worstelde, en sloeg, en rukte, en scheurde totdat elk een stukje van den mantel tot zich genomen had.

Dan rees er een woest en naar gezang uit deze scharen op..... de Geest zelf sidderde..... Zij bezongen den val huns vaderland !

Terwijl bemerkte de meester met angst, hoe de maagd meer en meer in kracht en leven toenam. Hij keerde zich tot zijne gezellen en sprak :

„ Haast gemaakt, of zij herleeft geheel ! Doen folteringen haar niet sterven, zij ontvange dan in eens den beslissenden doodslag ! „

Dit zeggende, raapte hij een zwaard uit de puinhoopen, hief het met beide handen boven het hoofd, mikte op de naakte borst der maagd en sloeg haar eene wijde wonde in den boezem.

Bloed ontsprong de maagd in eenen breeden straal. Evenwel, zij stond langzaam recht ; een hemelsche lach beglansde haar gelaat, de zegepraal glinsterde in hare oogen, en met majestatische fierheid scheen zij den meester en zijne gezellen uit te dagen.

Zij sloeg de vuist aan de manen van den leeuw en schudde het machtig dier uit den sluimer.

Dan stak zij de hand in haren gapenden boezem en wierp haar bloed als eenen regen over de slapende jongelingen.

Hare stem klonk als de stem der Godheid : zij riep met ontzaglijken galm :

« Vlaanderen den Leeuw! »

Bij dien zegeroep der vaderen ontwaakte de schaar der jongelingen en ook de schaar der burgers en ook de schaar des volks..... Allen sprongen recht.

In hunne oogen gloeide het mannelijk vuur der overtuiging ; er was iets vreedzaams, iets verduldigs, iets beminnelijks in hunnen blik ; doch tevens iets, dat sidderen deed bij het doorgronden van den stalen wil, die hen bezielde.

Aan hunne voeten lagen zwaarden, goedendags, bijlen en wapens van alle slag ; maar zij verstieten deze moordtuigen en kwamen beurtelings de voorwerpen oprapen, die der maagd tot rustbed hadden gediend : elk nam eene dichtersharpe, of een palet, of eenen beitel, of een boek, of eene schietspoel.

En allen te zamen begonnen een gezang ter eere van het voorgeslacht, een zang zoo schoon, zoo fier, zoo ontzettend, dat zelfs de scharen der Bastaarden met verrukking werden geslagen.

In dat gezang sprak men van Vlaanderens roem, van Vlaanderens kunst, van Vlaanderens grootheid..... In dat gezang roemde men eigene taal, eigene zeden, eigene beschaving..... In dat gezang sprak men van het verleden, het zijnde en het komende lot des Vaderlands.

En zoo treffend waren de machtige tonen, dat ik, met trotschheid in de oogen, opsprong en, van blijdschap ontheven, mijne stemme paarde met die der jongelingenschaar.

De meester en zijne gezellen, ofschoon bevend, stuurden nog eenige spotwoorden tot de maagd.

Een der jongelingen, die eene dichterssharp voerde, wierp zijn speeltuig weg en greep in woede een zwaard van den grond.

Maar de maagd ontnam hem het staal en sprak :

“ Voorbij is de tijd van het woest geweld, mijn zoon. Het zwaard des woords is sterker dan het bloedig ijzer; overtuiging, geloof, onwrikbaar geloof in den naam uwer vaderen, in de edelheid van mijn bloed, ziedaar uw zwaard : onrecht zal het verstalen, de tijd zal het scherpen! ”

En opnieuw verhief zich het vaderlandsch gezang.

Een oogenblik hadden de scharen der Bastaarden verbaasd gestaan en geluisterd; zij ook schenen diep getroffen, alsof het gezang hen sprak van grootsche, schoone dingen, die zij vergeten hadden.

Allengskens verlieten eenigen dezer verbaasden hunne reien en kwamen tusschen de schaar der dichters, om ook deel te nemen aan het vaderlandsch loflied.

En welke moeite de meester en zijne gezellen ook aanwendden, hoe zij tierden en raasden, om de tonen der vaderlandsche harpen te verdooven, toch klom het gezang welhaast uit aller mond.

De twee scharen vermengden zich.

En terwijl millioenen elkander de handen drukten en den broederkus wisselden, eindigde het gezang in eenen ontzaglijken reuzengalm.

“ Vlaanderen den Leeuw! ” klonk het door het diepste diep der ruimte.

Een donderslag schokte het aardrijk, vlamrende bliksems ontsprongen den schoot der zwangere lucht....

Meester en knechten lagen verpletterd ten gronde.

De hemel ontsloot zich vóór mijn oog; stroomen licht vloeiden op aarde.

Ik zag de Godheid op haren schitterenden troon, en aan haren voet het roemrijk voorgeslacht!

En ik zag helden, dichters, kunstenaars en geleerden, wier namen mijne moeder mij had geleerd.

En ik zag, dat zij de bladeren, bloemen en gesteenten van hunne gloriekronen namen en ze als lichtsprankels uitstrooiden over het jonge geslacht, dat, geknield en van eerbied sidderend, tot God opzag.

En de Geest wees mij in de verte der hemelen eenen donkeren hoek, waar eene kleine starre als een ootmoedig lampken te blikkeren stond.

En alzo ik dit nederig lichtje bezag, vermeerde allengskens zijn glans, en het groeide, het groeide, totdat het eindelijk als eene zonne het gansche ruim met licht en glans vervulde.

Eensklaps zag ik in den vuurgloed letteren, nog vuriger dan het licht der zonne : er stond geschreven :

“ Zegepraal den moedige, die gelooft en hoopt; zijn geslacht is der tijden vriend en meester! ”

En de Geest sprak op vreugdevollen toon, terwijl hij met den vinger in den vuurgloed wees :

“ Mijn zoon, dat is Vlaanderens toekomst! ”

En nauwelijks had hij deze woorden gezegd, of alles verdween voor mijn oog....

DE BRANDENDE SCHAAPHERDER

I

De geschiedenis van den brandenden schaapherder is bekend in de gansche Nederlandsche heide : van Antwerpen in België tot Breda in Holland, tot Cleef in Pruissen. Er bestaat evenwel onder de heidebewoners een groot verschil van gevoelen omtrent de plaats en den tijd, waarop zij voorviel; elk dorp, ieder gehucht heeft daarover zijn bijzonder vertelsel, zijne eigene mare.

Ik, die de heide met voorliefde heb bewoond en ze jaarlijks nog eenige dagen eenzaam doorwandel, om in hare groote natuurstilte mijne ziel tot nieuwe macht te herdoopen, ik heb meest al de oude sagen van den brandenden schaapherder bij het rookend schaddenvuur hooren vertellen. Maar nog nooit vernam ik de echte en onvervalschte geschiedenis, zelfs niet uit den mond van den alwetenden en alzingenden vioolspeler, *het Neusken van Turnhout*, ofschoon die meer schijnt te weten dan menig geleerd boek.

Door opzoeken, vragen en vergelijken ben ik er eindelijk toe geraakt, de ware en oorspronkelijke geschiedenis te ontdekken, en zal deze hier, tot ver-

maak en onderrichting van mijne vrienden der heide, met al hare omstandigheden verhalen.

Uit de gruwelijke wandaden en uit de ákelige straf van den brandenden schaapherder zal iedereen de leerzame overtuiging putten, dat een booswicht de wrake Gods niet ontvluchten kan, al verborg hij zich nog zoo goed in den ondoordringbaren nacht des geheims.

Deze gebeurtenis is voorgevallen in den Zomer van het jaar 1418, toen Brabant in Holland oorlog voerde over het bezit van het erfdeel der gravin Jacoba van Beieren.

In dien tijd was het schoone dorp Oostmal slechts een groot gehucht, te midden der heide, en lag insgelijks aan den grooten landweg van Antwerpen naar 's Hertogenbosch. Op eenige boogschoten van deze baan stond een zestal boerenhuizen, welke men de Molhoven noemde, en het is in een dier huizen, dat de bedoelde schaapherder in dienst van zekeren pachter, Andries van 't Molhof, gewoond heeft.

Ten Zuiden van gezegde Molhoven waren eenige stukken lands vruchtbaar gemaakt, en nu met boekweit of koren overdekt, terwijl langs alle andere zijden de naakte heide over groote vennen en kreupele mastbosschen zich uitstreckte zooverre het menschenoog dragen kon.

II

Het was een schoone zomeravond; de zon blonk nog aan den gezichteinder en wierp hare schuinsche stralen als eenen vergulden wasem over de stille doch glansrijke natuur. Onder het gezengde heidekruid ritselden duizenden krekels; ginds in de vennen begonnen de vorschen reeds hunnen avondgroet aan te heffen, terwijl daarboven, aan den blauwen hemel, nog immer de lieve leeuwerik zijne tonen als zilveren druppelen over de korenvelden regenen liet.

Op dit oogenblik keerden vier heidebewoners, drie vrouwen en een jonkman, van den arbeid naar Molhoven terug. Zij kwamen in de baan aangestapt met vermoeide voeten en gansch bezweet van de hitte.

Eene enkele der vrouwen scheen opgeruimd en vroolijk. Het was een jong meisje, gewis de dochter van den pachter zelve; want door hare kleeding en zeker gebiedend voorkomen onderscheidde zij zich oogenschijnlijk van de dienstmaagden, welke haar stilzwijgend volgden. Gezondheid en vreugde blonken als frissche rozen op hare wangen; een bestendige glimlach dartelde om hare lippen, uit haar blauw en levendig oog blonken vrede en geluk. Evenals de andere vrouwen droeg zij op haar hoofd een zwaren bussel kruiden, welke zij uit het koren had gewied; de vurige kolrooskens en blauwe korenbloemen hingen waggelend op haar voorhoofd of daalden als kransen der liefde langs haren hals; de

zon speelde daartusschen met hare vroolijkste stralen, en maakte dus van het eenvoudig boerenmeisje het zuiverste beeld der maagdelijke levensvreugd en der vrouwelijke natuurschoonheid. — Lieve bloem, lief en verlokkend, zelfs nog tusschen al de bloemen der heide.

Zoo moest zij toch eenen diepen indruk doen op het hart van den jongeling, die als in sprakeloozen eerbied haar ter zijde ging; want hij dorst slechts van tijd tot tijd een vreesachtigen blik in de oogen van het altijd lachende meisje sturen. En niettegenstaande zij gedurig uit kortswijl hem met scherts aanviel, hem op den schouder sloeg of eenen korenhalm in zijn oor stak, hij deelde niet in het spel, maar bezag de maagd als bevreesd, werd rood en boog dan weder het hoofd in diep stilzwijgen. — Zij was zijne verloofde : nog vijf dagen en zij zou voor altijd zijne vrouw worden, — zij zoo schoon! zoo zuiver en zoo vroolijk!

Bij de hoeve van pachter Andries wierp het meisje haren bussel van het hoofd, latende den dienstmaagden de zorg over om dien in den stal te dragen. Den jongeling losselijk bij de hand vattende, sprong zij al zingende over den dorpel; maar nauwelijks had zij eenen voet in de kamer gezet, of het lied verstierf langzaam op hare lippen. In den hoek van den uitgedoofden haard zat hare stokoude grootmoeder met het voorschoot voor de oogen te weenen; op het aanzicht haars vaders schetsten zich insgelijks ongeduld en droefheid.

Bij de komst der maagd hief de oude vrouw het hoofd op en zeide smeekend :

« Ach, Wanna lief, spreek toch een goed woord

voor onzen Geert, dat ongelukkig weeskind, och arme! »

« Maar, moeder, » viel de pachter in, « noem onzen Geert toch niet altijd een kind! Hij is vijf en twintig jaar oud, struisch en sterk als een beer, en daarbij boos en arglistig als een vos, gij moogt het gelooven of niet. »

« Och Heer, hoe kunt gij toch van onzen onnoozelen Geert zoo spreken? » zuchtte de oude vrouw.
« Hij is de goedheid zelve! »

« Welnu, » zeide de pachter met bedaardheid, « hij zij goed of slecht van inborst, dat doet er niets toe, moeder; wat ik besloten heb, moet geschieden. »

Het meisje ging tot de oude vrouw, zette zich op eenen stoel nevens haar neder en vroeg, terwijl hare blauwe oogen van medelijden blonken :

« Waarom weent gij, lieve moeder? »

« Ach, Wanna! » was het antwoord, « uw vader wil onzen Geert van de hoeve wegzenden. Dat arme kind is toch met u opgevoed, Wanna; hij is uw speelgenoot geweest; hij heeft niemand ter wereld, die zijner zich aantrekt, dan ons alleen, — en nu zou hij in de wereld moeten gaan dwalen, om bij vreemde menschen een stuk zuur brood te verdienen, en mij verlaten, die hij bemint als zijne moeder, zijne eenige vriendin op aarde! Wanna, kind lief, zeg toch een goed woord voor hem! »

Het meisje keerde zich tot haren vader en sprak biddend :

« Ach, vader, dit moogt ge niet doen. Onze arme Geert zou er van sterven, zoo hij onze grootmoeder verlaten moest : dit weet gij ook wel, vader. En toch,

ik zou er ook groot verdriet om hebben; want hij is mij zooveel als een broeder, van wien ik niet gaarne scheiden zou. Gij zult hem immers niet wegzenden, vader? »

« Bemoei u daar niet mede, Wanna, » antwoordde de pachter. « Ik heb gegronde redenen, mijn kind, om te doen wat ik voorgenomen heb; maar zijt altemaal gerust, ik zal maken, dat Geert zich over zijn lot niet te beklagen hebbe. »

« Heeft Geeraart dan iets misdaan, pachter Andries? » vroeg de jonge boer.

« Wel, Steven, » zeide hierop de pachter, « ik weet niet hoe gij ook mij daarnaar vragen kunt; het zijn toch dingen, welke iedereen in Oostmal kent en weet. Geert is de zoon eener arme vrouw, die vóór twintig jaren bij ongeluk in eenen turfput vermoorde; mijn vader zaliger en mijne moeder hebben het kind aangenomen en opgevoed; hij is onze schaapherder geworden en heeft als zoodanig altijd zijn best gedaan en ons vele en lange diensten bewezen. Ook, alhoewel hij van natuur barsch en koppig is, beminden wij hem altemaal als een kind van den huize; maar sedert gij na den dood van uwen vader hier kwaamt wonen, en bovenal sedert uw toekomstend huwelijk met Wanna bekend is, loopen er in Oostmal en zelfs in de omliggende dorpen geruchten rond, die mij in 't geheel niet bevallen en die ons misschien nog veel verdriet zouden kunnen veroorzaken. »

« Ik weet wat gij zeggen wilt, » morde de jonge boer met versomberd gelaat. « Gij hebt gelijk, pachter Dries, hij moet weg. »

De oude vrouw begon opnieuw tranen te storten,

terwijl Wanna haren verloofde met verbaasdheid bezag en uitriep :

“ Gij ook, Steven? Maar wat heeft Geeraart toch gedaan, om Gods wil? ”

“ Wat hij gedaan heeft, Wanna? ” antwoordde de jongeling. “ Hij spreekt kwaad van mij en misschien van u; — hij is vermetel genoeg geweest om zijne oogen tot u op te heffen, en haat mij als iemand, die hem zijne voorbestemde bruid gaat ontrooven. Ik vergeef het hem gaarne; maar het doet mij toch pijn en het stoort mijne rust. ”

“ Maar kan Geert daaraan doen, dat hij Wanna gaarne ziet? ” riep de grootmoeder. “ Moest zijn hart dan van steen zijn, en komt de liefde niet van zelve in het gemoed! Indien het eene misdaad was onze Wanna te beminnen, dan zouden al de jonkmans van Oostmal even strafbaar zijn. Maar laat gij Geert onze Wanna gaarne zien, och arme; hij vraagt immers niets, — en, is hij kwaad op u, Steven, omdat gij Wanna trouwen gaat, vergeef het hem in Gods naam en denk, dat het ongeluk toch geheel en gansch voor hem alleen zal zijn. ”

“ Steven, Steven, ” riep de maagd met het rood der schaamte op het voorhoofd, “ dit is toch niet wel gedaan van u, dat gij daarom onzen Geert van de hoeve wilt doen wegzenden. Moet dan ons geluk zijn ongeluk worden? ”

“ Nu, wees zoo droef niet, Wanna, ” zeide de jongeling, terwijl hij de maagd bij de hand vatte; “ om mijnentwil moet hij niet vertrekken; maar uw vader heeft gelijk, wat gij ook zeggen moogt. ”

“ Begrijp eens, moeder, ” sprak de pachter met goedheid, “ dat het niet wel zou zijn, voortaan onzen

Geert onder hetzelfde dak met Steven te laten wonen. Gij zijt blind over onzen schaapherder; maar geloof mij, het is de beste mensch niet, en God weet waartoe zijn haat hem drijven måg. In alle geval zal ik voor hem doen wat een vader voor zijnen zoon doen kan. Ik zal hem eenen anderen dienst zoeken, en zoohaast hij trouwen wil, zal ik hem helpen om zich op de eene of andere kleine hoof als pachter in staat te stellen. Zoo zal hij toch gelukkiger zijn dan hij nu is. »

« En gij wilt dit ongelukkig kind vandaag reeds wegzenden, zoo plotseling en zoo barsch, alsof gij hem voor eene zware misdaad verjaagdet? » weende de oude vrouw.

« Welaan, » antwoordde de pachter, « ik wil u niet meer verdriet aandoen. Ik zal met Geert er over spreken en zien, hoe hij zelf de zaak verstaat. Indien hij voortaan ophouden wil met lasteren en dreigen, zal ik zijne wegzending uitstellen, totdat Steven en Wanna na den oogst op hunne hoeve trekken; en gedraagt hij zich goed tot dien tijd, dan kan hij als te voren bij ons blijven wonen. Zijt gij nu tevreden, moeder? »

« Ach ja, doe zoo, » antwoordde de oude vrouw, « en behandel hem toch niet te straf : denk, dat het een verlaten weeskind is. »

De pachter nam zijne muts en zeide, terwijl hij bereid stond om de kamer te verlaten :

« Ik ga Geeraart op de heide vinden, en komt intusschen de schrijver van Oostmal, om over de zaak van Steven en Wanna te spreken, doet hem dan een oogenblik wachten : ik zal binnen een uur terug zijn. »

III

De nachtelijke stilte heerschte over de heide; geen enkel gerucht liet zich hooren, alles was omhuld met den geheimzinnigen sluier der duisternis en der rust; ja, de starren zelve schenen achter een ondoordringbaar wolkengordijn te slapen.

Op een half uur gaans van Oostmal, niet verre van een der groote vennen, lag eene kudde schapen rondom een klein wagenhutteken ten gronde verspreid. De diepste stilte hing insgelijks over de rustende kudde, alhoewel twee levende wezens in haar midden de wakende oogen met angst in de duisternis gericht hielden. Op de voortrede van het wagenhutteken zat een herder, met de eene hand aan zijne spriet en met de andere op het hoofd van eenen hond, wiens zwart en ruig lichaam in de duisternis als eene diepe schaduw zichtbaar bleef.

Hij, die op dit oogenblik het gezicht des herders had kunnen zien, zou ontwijfelbaar van schrik en afschuw achteruit gestapt zijn; want daarop stond de ijselijkste zielsfoltering nevens de moorddadigste wraakzucht in hatelijke trekken afgeschetst. Onder de verschroeide haren, welke tot laag op zijn voorhoofd ingeplant waren, en als de manen van eenen leeuw in verwarde lokken langs zijn hoofd vielen, gloeiden hem de bloedige oogen; zijn mond, met de hoeken achteruit getogen, toonde de ontbloote en geslotene tanden.

Zoo zat Geeraart, de herder van pachter Andries, daar reeds uren in stilte, terwijl een vuur zijn ingewand verteerde, zonder dat echter iets anders dan een ratelend gorgelgeluid of eene bijna onhoorbare vermaledijding zijn lijden bij poozen kwam veraden. Die taal verstond de hond waarschijnlijk; want telkens jankte hij droef en pijnlijk, alsof hij een weergalm der aandoeningen zijns meesters ware geweest; het dier stuurde dan zijne groenlichtende oogen in des herders gezicht en bewoog den staart langzaam, als wilde hij door medelijdende vriendschap den gefolterden Geeraart vertroosten en hem moed inboezemen.

Bij eenen nieuwen en dieperen zucht des herders sprong de hond hem met de twee voorste pooten op de knieën en lekte hem jankend het brandend voorhoofd. De herder drukte het streelende dier zachtjes neder en sprak :

“ Gij vraagt, waarom ik zoo droef en zoo woedend ben, goede Spits? Gij zijt mijn eenige vriend; gij vraagt niet, of ik geld bezit of niet; gij en de oude grootmoeder Barbel zijt de eenigen, die mij niet verstooten en verfoeien. Ach, gevoeldet gij, Spits, wat ik lijd, wat helsche pijnen ik doorsta! Gij weet het, ik heb het u dikwijls genoeg gezegd, dat ik Wanna al tien jaren lang in stilte bemin; in onze eenzame nachten heeft haar naam duizendmaal in uwe ooren geklonken, en ach! ja, ge kent hem wel, dien lieven naam! — Zij, die valsche, lachte mij toe, nam mijne bevende hand in de hare, noemde mij haren vriend en haren broeder; zij heeft het vuur in mijnen boezem aangestoken en gevoed, zij heeft mij laten denken, dat zij mij even vurig beminde. — En nu,

Spits, nu verwerpt men den armen schaapherder; nu lacht men met zijn wee; nu komt men hem zeggen: gij moet weg van onder de oogen van Wanna! Nu wil men hem verjagen als een schadelijk dier, — na vijf en twintig jaren onvergolden dienst! »

De herder zweeg een oogenblik, doch de hond krabde met den poot aan zijn been.

« Waarom? » ging hij voort. « Waarom? Gij kent Steven: want gij wilt hem telkens bijten, als hij u nadert. Die Steven is een jonge boer, wiens vader hem een schoon erfdeel naliet; pachter Andries is zijn voogd, en hij gaat Wanna met hem doen trouwen, omdat hij geld heeft. Dit hebben wij niet, Spits, en daarom moeten wij vertrekken, verjaagd worden en Wanna aan de liefde van een ander zien verkoopen. Men weet wat wij lijden, en toch, men vertrapt ons met minder vrees dan wij de krekels op de heide vertrappen. Maar het zal zoo gemakkelijk niet afloopen, Spits; als wij toch sterven moeten, zullen wij het niet alleen zijn, en dezen nacht misschien zult gij nog menschenbloed aan mijne handen zien! »

De herder opende een mes en bracht het staal er van met eenen bitteren grimlach voor de oogen van den hond, die op het gezicht van het wapen begon te grollen, als wilde hij zijnen meester van een nakend gevaar verwittigen.

« Het is waar, Spits, » hernam de herder, « misschien geluk ik niet in mijne wraak; want ik moet in zijne kamer breken, en men mocht mij hooren. Dan zou de drossaard mij vangen en op het schavot doen sterven, terwijl de hatelijke Steven mijne Wanna in vrede bezitten zou. Reeds lang ware ik tot de hoeve

gegaan, om mijn mes in zijne borst te steken; maar ik ben bang, ik beef en durf niet. Wat dan gedaan? Sedert twee uren zoek ik naar wraak. Vergif? Maar dan sterft de grootmoeder ook, dat wil ik niet. Hem op de heide vermoorden? Hij komt er nooit dan bij klaren dag, ik durf het niet..... en evenwel hij mag niet leven tot morgen! Spits, wat zal ik doen? Doemenis! doemenis! kon ik hem dooden door de gedachte alleen! »

Waarschijnlijk hadden deze laatste woorden, die met eene luidere stem gesproken waren in de ooren van het dier als een bevel geklonken; de hond bedroog zich ongetwijfeld over het inzicht zijns meesters, want hij sprong achter zijnen rug in het wagenhutteken en kwam een oogenblik daarna, met een lijnwaden zakje in den mond, weder in dezelfde houding vóór hem staan.

« Draag dit terug, Spits, » zeide de herder. « Gij hebt mijne klachten dan niet begrepen? Gij geloofdet, dat ik u iets gebod? »

Maar de hond gehoorzaamde niet en bracht integendeel het lijnwaden zakje tot op zijne hand.

« Wat wilt gij zeggen? » vroeg de verwonderde Geeraart; « zit misschien in dien zak eene onfeilbare en veilige wraak voor ons? Inderdaad, het zijn de geneesmiddelen voor onze schapen. Daartusschen is al menig doodelijk vergif; maar, Spits, jongen, dat kan ons niet dienen. »

Met onverschilligheid bracht Geeraart de hand in den zak en overtaste één voor één de pakjes, die er in bevat waren, zich daarbij telkens herinnerende, welke kracht elk soort van geneesmiddel bezat. Ten laatste haalde hij, met eenen doffen schreeuw van

verrassing, een stuk zwavel uit den grond van den zak op.

“ Solfer! solfer! ” riep hij. “ Spits, welke gedachte! ach, ik begrijp : niet door het mes, niet door vergif, — door het vuur moeten wij ons wreken; hij zal spartelen in de vlammen, huilen, versmachten; en wij, in de duisternis gezeten, zullen van hier de sprankels en vonken met zijne ziel zien vervliegen! Ah, ah, en men zal mij niet verdenken! ”

Dit gezegd hebbende, legde hij de hand streelend op den hals van den hond en boog het hoofd op de borst; hij zweeg lang en scheen te slapen. Nadat hij bijna een half uur in deze akelige overweging had doorgebracht, richtte hij zich op en kroop in het hutteken. Even gauw kwam hij er weder uit met een groot stuk linnen doek in de hand, en richtte zijne stappen naar den boord van het ven. Daar gekomen zijnde, zocht hij de plaats, waar hij daags te voren vuur gebrand had, scharde wat assche en uitgedoofde kolen in den doek en keerde dan weder tot het wagenhutteken, waar hij zich op de voortrede nederzette. Hij begon den doek met assche en kolengruis te wrijven, terwijl hij met verdoofde stemme tot den hond sprak :

“ Wat goeden raad hebt gij mij gegeven, lieve Spits! Niet alleen zal de hoogmoedige en schijnheilige Steven in schrikkelijke pijnen sterven; maar ik zal mijne Wanna tot vrouw verkrijgen, en men zal mij in het dorp roemen als eenen held van menschenliefde. Gij begrijpt niet wat ik zeggen wil? Kunt gij zien wat ik hier maak? Het is eene lont. Straks zal ik ze vonkend in het schaddenok gaan leggen, daarboven slaapt onze vijand. Ik zal naar de heide terug-

keeren, mij in het kreupelbosch verbergen en wachten, totdat de vlam de slaapstede van Steven hebbe bereikt; dan zal ik al huilende tot de hoeve loopen en iedereen wekken door mijn noodgeschreeuw. Intusschen zal ik de deur openslaan, naar de kamer van Wanna loopen en haar zegepralend in mijne armen uit den brand halen. Pachter Andries zal denken, dat zijne dochter en hij zelf mij het leven verschuldigd zijn; en wellicht, o Spits! zal hij dan van ons niet meer eischen, dat wij geld en goed ten huwelijk brengen. Ik zal u een warm hutteken doen maken. Spits, uw schotel zal altijd gevuld staan; gij zult leven als een landheer tusschen al de honden van Oostmal..... »

Aan den zachteren toon der stem zijns meesters begreep de hond waarschijnlijk, dat men hem vriendelijk toesprak; dit moest zijn, want hij begon de handen van Geeraart uit dankbaarheid te lekken en jankte daarbij zoo gevoelvol, dat men zou hebben kunnen denken, dat onder de zwarte huid van dit dier eene menschelijke ziel of een verleidende geest verborgen lag.

Welhaast stond de herder recht, en terwijl hij met den vinger gebiedend op het wagenhutteken wees, zeide hij tot den hond :

« Het is klaar. Gij, Spits, blijf hier. Waak zorgvuldig, opdat niemand mijne verwijdering bemerke.

» Stuur uw oog binnen een half uur naar de Molhoven, -- ginder, — gij zult licht en vlammen zien. Tot straks! Wellicht tot morgen! »

Geeraart liet zijnen spriet ten grond vallen en liep met zachten doch snellen tred in de richting van het naastgelegen mastbosch, waarin hij verdween.

Eenigen tijd daarna verhief zich op weinig afstand der Molhoven, een menschenhoofd boven het kreupelhout; twee oogen boorden met geweld door de duisternis en dwaalden verslindend over de woning van pachter Andries; het hoofd verdween, en eene verdoofde stemme mompelde achter de heesters :

“ Alles slaapt; het is donker als in een graf; hij droomt van Wanna, ah, ah! Nu stillekens vuur geketst, het vonkend einde der lont in de holte der hand verborgen en als een loerende vos plat ter aarde voortgekropen..... ”

Dit zeggende, legde Geeraart zich plat ter aarde en sloop, als een viervoetig dier, langs de gevallen verdiepingen des gronds tot in den boomgaard der hoeve; daar riep hij den wachthond bij zijnen naam en gebod hem stilte. In het schaddenok geraakt zijnde, legde hij de lont neder en schikte wat droge heide en eenige mutsaarden er op. Na dus alle voorzorg tot eene onfeilbare wraak genomen te hebben, verliet Geeraart het schaddenok niet onmiddellijk : hij zette zich lachend neder en sloeg het oog in de hoogte, alsof hij reeds de vlammen tot de legerstede van zijnen vijand hadde zien klimmen; hij hoorde in zijn binnenste het gehuil zijns slachtoffers en smaakte eenige oogenblikken dit akelig en boos geluk, waarna hij zich weder plat ter aarde legde en als te voren voortkroop, totdat hij zich in het kreupelhout oprichten kon, om verre van daar op de uitkomst van zijnen aanslag te wachten.

Op een vierendeel uurs van de Molhoven stond Geeraart tusschen het zwarte loof van een jong mastbosch, met het oog naar de hoeve gericht; het hart klopte hem geweldig, en, hetzij uit vrees of uit ver-

langen, hij beefde en zweette van bevangenheid. Welhaast viel een boosaardig ah! van zijne lippen, en een glimlach speelde om zijnen mond.

Boven de hoeve van pachter Andries verhief zich eene witte rookwolk, waarin allengskens het licht des vuurs zijne rosachtige tinten kwam mengen; welhaast ontsprongen de wapperende punten der vlammen uit den gloed en lekten, als een aantal dansende slangen, den gevel en het dak der bedreigde woning.

« Hoe schoon is toch de glans van het vuur in de duisternis! » morde Geeraart. « Het wordt tijd misschien; maar neen, het zijn de schadden, die zoo hevig branden. Steven slaapt nog gerust: hij leeft nog, ah, ah! hij zal niet meer ontwaken. — Is het geen stroo, dat zoovele sprankels in de lucht zendt? Ja, het dak brand reeds!..... Hemel! ik hoor stemmen, gekerm! Er is volk bij! Men redt misschien mijnen vijand! En ik zal Wanna niet uit de vlammen kunnen halen! Doemenis! vooruit, met vleugels..... misschien kom ik nog in tijds..... »

Geeraart wierp zich onder het uitspreken van schrikkelijke vermaledijdingen op de heide en liep, sneller dan een paard, in vollen draf naar de Molhoven. Hier viel hij als een wanhopige tusschen de blusschende boeren en sloeg zijn verwilderd oog in het rond, om te zien hoeverre de zaken stonden. Een schreeuw van razernij vloog op uit zijnen mond, toen hij Wanna, met de handen voor de oogen, tusschen eenige vrouwen zag zitten. Hij boog het hoofd, loeide als een stier en neep zich de borst te pletten. In die houding zou hij wellicht door overmaat van wanhoop gebleven zijn; maar pachter Andries, door twee boe-

ren wederhouden, riep tot hem met smeekende stem :

“ Ach, Geeraart, Geeraart! mijne arme moeder, uwe moeder is nog in den brand! Kom, gij zijt sterk en moedig, red haar om Gods wil! En Steven, de ongelukkige, och arme!.... ”

“ Ah, Steven ook! ” mompelde de herder, terwijl hij, op de aanwijzing des pachters, tot bij het vuur naderde en door de vlammen poogde te dringen. Dit gelukte hem echter niet : overal bood de gloed hem eene onoverstapbare vesting aan, en hij zelf was te laf om zich aan een dreigend gevaar bloot te stellen. Half uit schijndroefheid en half uit echte smart over den dood zijner voedster en weldoenster, begon Geeraart overvloedige tranen te storten en zette zich huilend en klagend nevens pachter Andries onder eenen lindeboom.

Intusschen was het getal der boeren zeer aangegroeid; gansch Oostmal bevond zich welhaast ter plaatse met ladders, brandhaken en andere werktuigen. Het gedeelte der hoeve, dat in vollen brand stond, werd omverre gerukt, en de twee lijken in den val er onder begraven. Daar dit deel der woning naderhand in leem en houtwerk tegen het steenen huis was gebouwd geweest, gelukte men er spoedig in, het vuur onder eenen stroom waters gansch uit te dooven en de twee verbrande lichamen er uit te halen. Men sleurde het lijk der grootmoeder tot bij Geeraart, die eensklaps het hoofd ophief en het verkoold lichaam voor zijne voeten zag liggen. Eenige overblijfsels van kleedingstukken lieten hem niet toe te twijfelen over den naam van het slachtoffer, dat men als eene beschuldiging voor hem geworpen had.

Hij sprong op, week twee stappen achteruit, verbleekte als een doode en staarde sidderend op het lijk.

“ God! God! moeder! moeder! doemenis over mij! ” riep hij in een bijna onverstaanbaar geloei, — en vluchtte in de duisternis als een pijl de heide op.

“ Arme Geeraart, ” zeiden de boeren onder elkander, “ hij is er zinneloos van. De ongelukkige Barbel heeft hem opgevoed; zij was hem eene moeder, en daar ligt zij nu! Hij zal er van sterven, want hij zag ze liever dan de appelen zijner oogen. ”

Twee uren daarna, als de zonne zich boven de heide begon te verheffen, was alles op het tooneel dezer treurgeschiedenis zoo stil, alsof er niets gebeurd ware. Slechts nog eenige schaarsche aanschouwers toonden elkander de smokende puinen en beklagden met diep medelijden het lot van Steven en Barbel. De lijken waren in een ander huis gevoerd; pachter Andries en Wanna weenden voortdurend in eene naburige woning; de dienstmeiden integendeel waren op de geredde hoeve gebleven.

IV

Des anderen daags, in den namiddag, zat Geeraart op de heide met den rug tegen het wagenhutteken geleund; zijn hoofd hing loodzwaar op zijne borst, en zijn beweegloos oog hield hij op weinige stappen voor zich ten gronde gericht. De uitdrukking van zijn gelaat was dezelfde niet meer; nu had een diepe schrik de wraakzucht op zijne wezenstrekken ver-

De hond sprong weer aan zijnen hals (blad. 90).

vangen, en soms bleef hij wel een half uur dus zitten, zonder dat de minste beweging van lichaam of van aangezicht eene andere aandoening dan de voortdurende foltering van eenen doodelijken angst kwame verraden. Dáár, voor zijn oog, hield zijne geschokte verbeelding onverbiddelijk de schim der grootmoeder staande, en, wat geweld hij ook deed, hij kon slechts zelden dit akelig en wraakroepend verschijnsel door andere gedachten verdrijven. Wanneer dit hem van tijd tot tijd gelukte, liep een venijnige grimlach over zijne lippen, terwijl hij met de vreugd der voldane wraak overdacht, hoe Steven in ijselijke pijnen moest gestorven zijn, misschien met den naam van Wanna op den mond! Allengskens nochtans verminderde en verzoette zich dan zijn grimlach, alsof een straal der hoop of der liefde in zijnen gloeienden boezem daalde, en het was waarlijk wel zoo; want dan overwoog hij hoe de schoone Wanna nu haren minnaar verloren had en wellicht haar hart aan haren voedsterbroeder schenken zou. Evenwel het gelaat van den herder versomberde dan weder plotseling, om geene andere uitdrukking dan die der wanhoop en der vertwijfeling te behouden.

De natuur had in Geeraart niet gedwaald; aan zulke vuige en booze ziel had zij eene ruwe en terugstootende woning gegeven; terwijl het lichaam des herders door zijne zware en hoekige lijnen de woestheid des wilden verried, was zijn aangezicht de onmiskennelijke spiegel van een hatelijk en dierlijk gemoed: zijne lippen waren dun en scherp, zijne wenkbrauwen zwaar en vaal, zijne oogen klein en gloeiend, zijne ooren groot en opgericht, zijn voorhoofd met haar begroeid; in één woord, hij was

afschuwelijk, zoowel naar ziel als naar lichaam, en kon veeleer den haat dan de liefde inboezemen.

Geeraart gevoelde dit zeer diep, bovenal nu hem niemand meer in den weg stond en hij hoop had mogen koesteren om Wanna's hart te winnen, indien er iets beminnelijks in hem ware geweest. Deze voor hem zoo pijnlijke overweging ontrukte hem eene doffe klacht :

“ Zoo heb ik dan voor niet mijne goede moeder Barbel vermoord? ” morde hij. “ Wanna zal de mijne niet worden; de eerste jonge boer, die een wijven-aangezicht en wat geld heeft, zal ze onder mijne oogen bezitten en ik, verfoeide, vermaledijde, ik zal haren man moeten gehoorzamen en dienen? Zal dit de belooning van den dubbelen moord zijn? Oh, hadde ik geld! geld! ”

Nauwelijks had de herder het eerste woord dezer klacht als eenen zucht uit zijne beklemden borst opgezonden, of de hond had de kudde verlaten en was tusschen de knieën zijns meesters komen staan met het oog aandachtvol op hem gericht en schijnende geweld te doen om zijne taal te verstaan.

De herder legde de hand op den hals van het dier en zeide :

“ Ach, Spits, uw raad heeft mij tot niets gediend; ik ben een moordenaar geworden, ik heb de goede Barbel met mijne eigene handen verbrand en gedood — en toch zal ik Wanna niet bezitten. God, God! Hadde ik geld — geld of goed! — Pachter Andries is een gierigaard; hij zou mij zijne dochter schenken; Wanna zelve haat mij niet; zij zou mij hare hand niet weigeren. Hoe gelukkig zouden wij dan zij, Spits lief! Maar eilaas, de moord is gemakkelijker dan

het bekomen van schatten..... Misschien! — Welke gedachte! »

De hond jankte bij het gezicht der uitdrukking van vreugde, welke het gelaat zijns meesters kwam verlichten.

« De gedachte bevalt u niet, Spits? » hernam de herder; « het is waar, men houdt goede wacht bij dien ouden rijkaard; wellicht zou het mes mij eenen bloedweg tot het geld moeten banen, en men zou weten, hoe ik den schat bekwam : in stede van Wanna zou de galg of het rad mijn deel worden. Hemel, wat gedaan? »

Uit de keel van den hond rolde een zonderling ratelgeluid, en hij keerde zich grollend om naar de baan, die op eenigen afstand over de heide voorbijliep. Hij ging tot op een half boogschot van het wagenhutteken en zette zich daar met neus en oor gespannen neder, alsof hij een naderenden reuk of een verwijderd geluid poogde te herkennen. Na een oogenblik keerde hij zich om tot zijnen meester, en scheen hem van iets te verwittigen door eenen enkelen korten blaf.

Waarschijnlijk had deze gewone houding van den hond voor Geeraart geene beteekenis, want hij hield het oog met onverschilligheid op eenen ruiter gericht, die in de verte over den landweg van Antwerpen naar Hoogstraten kwam aangerend. Allengskens onderscheidde de herder achter op het paard van den reiziger eenen lederen zak. Ofschoon hij niet wist wat in dezen reisbuidel bevat was, begon hij niettemin van ontsteltenis en verlangen te beven, en de spieren van zijn aangezicht bewogen krampachtig. Zijne rechterhand tastte als door eigene beweging

naar zijn mes. Dien reiziger vermoorden, hem zijn geld ontnemen, zijn lijk in het veen doen zinken of in het bosch begraven! Dit was de helsche gedachte van Geeraart.

Ijdel ontwerp nochtans, want het zou den herder niet gelukt zijn op zulken afstand eenen man te paard in te halen, al hadde hij zelfs de snelheid van den haas ten dienste zijner bloedgierige begeerlijkheid bezeten. Blind en verdwaald, deed Geeraart echter eenige stappen om zijnen loop aan te vangen; maar nu hield de ruiter zijn paard in den landweg staan. De herder, daarover verwonderd en even laf als boos, onderbrak insgelijks zijnen gang en bleef met vlamme oogen op den ruiter staren. Deze had zijn paard teruggehouden om den reiszak, welke een weinig over zijde hing, wat vaster op te riemen. Dit gedaan hebbende, drukte hij de spoor in de lenden zijns dravers en vloog als een pijl in de baan voort; maar waarschijnlijk had hij door misgreep de riemen losgerukt, vermits de reiszak op eenige stappen verder van den rug des paards ten gronde viel, zonder dat hij het had bemerkt.

Een schreeuw van vreugde ontvloog de borst des herders; de hond sprong vooruit en liep uit al zijne macht naar het gevallen voorwerp. Zoohaast de herder bemerkte, dat de reiziger achter een mastbosch verdwenen was, ging hij insgelijks, doch met loozeren tred naar den landweg. Toen hij daar kwam, had de hond reeds den reiszak te midden van het kreupelhout gesleurd.

Met bevende hand deed de herder de riemen van den buidel los; hij werd doodsbleek en lachte als een zinnelooze, terwijl een koortsig ah! ah! van zijne

lippen viel. De reiszak was gedeeltelijk opgevuld met gemunt goud!

Gedurende eenige oogenblikken hield de herder zijne oogen als verdwaald in den glans van den schat gevestigd; maar even ras kreeg hij het bewustzijn terug en sloeg zijne oogen bevreesd in het rond, om te zien of niemand hem had bemerkt. Dan vloog als een lichtende bliksem de gedachte, dat de reiziger terugkeeren mocht, door zijn hoofd. Zoo kon hij nog den koopprijs van Wanna verliezen; de blinkende geldstukken, hem door het geval beschikt, konden hem nog worden ontfrofd! Haastelijk dolf hij met de schup zijn spriets eenen put tusschen het kreupelhout, wierp er den reiszak in en bedekte hem met heide en mastspelden; hij riep den hond tot zich en ging als onverschillig nevens zijn wagenhutteken zitten. Het hart klopte hem geweldig, en de druppelen van het zweet der haast en der ontsteltenis liepen van zijn voorhoofd.

Niet lang zat hij daar, of hij zag den ruiter van achter het mastbosch in vollen draf komen aanrennen, zijn paard nevens de baan aan een boomken vastbinden en met snelheid de heide overstappen om bij het wagenhutteken te naderen.

Eerst beefde de laffe Geeraart; dan stak hij de hand aan zijn mes en overwoog, of hij zich het eigendom van den schat niet door bloedvergieten zou verzekeren. Evenwel, hij liet deze gedachte varen, deed geweld om zijne aandoeningen te onderdrukken en nam zooveel mogelijk een onverschillig voorkomen aan.

Op het ontstelde gelaat des reizigers kon Geeraart genoeg bemerken, wat de ongelukkige man over zijn

verlies lijden moest. Eene akelige bleekheid en stuiptrekkende bewegingen van lippen en wangen verrieden in hem de diepste zielsfoltering. Het was in zulke houding, dat hij den herder naderde en tot hem sprak :

“ Goede vriend, ik heb daarginder op de baan den reiszak van mijn paard verloren. Gij hebt hem zien vallen; ach, geef hem mij weder! ”

“ Een reiszak! ik weet niet wat gij zeggen wilt, ” antwoordde Geeraart met eene slecht verborgene woede.

“ Om Gods wil, loochen het niet! ” smeekte de reiziger. “ Daarginder zijn houtzoekers in het bosch; zij hebben mij gezegd, dat zij uwen hond bij de baan iets hebben zien voortsleuren. ”

“ Zoo vraag het dan aan mijnen hond! ” morde Geeraart, terwijl het gezegde des vreemdelings hem beven deed.

“ Ach! hoe kunt gij zoo wreed zijn? ” hernam de reiziger. “ In dien reiszak bevinden zich het leven en het lot van zes menschen. Weiger mij niet, geef mij den reiszak weer; ik zal u eene milde belooning schenken. ”

Geeraart stond met een valschen schaterlach recht en riep :

“ Gij zijt zinneloos! Wat scheelt het mij dat gij uwen reiszak verloren hebt of niet. Ga, vraag hem aan wie hem gevonden heeft, — en laat mij met vrede! ”

De arme reiziger trok zich van wanhoop de haren uit het hoofd; hij betastte vervolgens den herder, kroop in het wagenhutteken, sloeg de oogen zoekend in het rond en begon eindelijk eenen vloed tranen te storten. Daarop antwoordde Geeraart met den venijnigsten lach, dien eene vuige ziel op het aangezicht eens menschen zenden kan.

In het hart des vreemdelings lag de overtuiging, dat de herder zijnen reiszak gevonden en ergens verborgen had; maar hij geloofde ook terzelfder tijd, dat het hem niet zou gelukken dit woeste ongedierte te vermurwen. Alhoewel de afgrijselijke spotlach hem zeide, dat een ongevoelig en boos mensch met vermaak zijne doodelijke smarten aanzag, deed hij niettemin eene laatste poging : hij wierp zich geknield voor den herder neder, stak de biddende handen tot hem uit en zeide :

“ O, vriend, in den naam van God, ik smeeek u, geef mij mijnen reiszak weder! Ik ben vader, ik heb eene vrouw en vier arme kinderen. Om iets te winnen, heb ik aangenomen dit geld geheimelijk naar 's-Hertogenbosch te dragen : ik heb mijn hoofd er voor verpand! Zoo ge mij het niet teruggeeft, moet ik sterven of als een onteerde dief mijn vaderland ontvluchten, en mijne vrouw en kinderen in de uiterste ellende aan de vervolging overlaten! Ach, geef mij het leven mijner vrouw en kinderen, geef mij mijne eer weder! In Gods naam, in Gods naam!”

“ Gods naam ofte niet, ” spotte Geeraart, “ ik lach met die ijdele woorden. Zie dat gij uwen reiszak zelf terugvindt; ik heb hem niet. ”

De oogen des vreemdelings ontstaken eensklaps met het vuur der woede; hij toog eenen glinsterenden dolk uit zijne borst en riep, terwijl hij het staal sidderend aan Geeraart toonde :

“ Ha, monster, gij lacht immer voort met mijn ijselijk wee! Als een ongelukkige vader u van zijne kinderen spreekt, dan spot gij met zijnen angst. Hier is iets, dat recht over zooveel boosheid kan doen! Nu beeft gij, laffe schelm. Welaan, geef mij den reiszak

terug, of ik zal u met den dolk op de borst tot bekentenis dwingen! »

« Indien ik uwen reiszak gevonden heb, » vloekte Geraart, « dan wil ik eeuwig gloeiend branden! »

Op deze vermaledijding sloeg de reiziger zijne eene hand in de haren van Geeraart en rukte hem met onweerstaanbaar geweld ten gronde. Hij bracht hem den dolk tegen den boezem en schreeuwde :

« Geef hem terug!..... »

Maar eensklaps sprong de hond op den vreemdeling en beet hem met zijnen schrikkelijken muil den gorgel te pletten.

Bloed vloede als een stroom uit de keel des ongelukkigen, die onder het bijten van den hond achterover gevallen was en zich vruchteloos poogde te verweeren. Eensklaps spande hij nog eens al zijne krachten in, rukte zich los en hief zich half recht op de hand; hij wierp eenen ijselijken blik op Geeraart, terwijl hij uitriep :

« Ik sterf; maar God zal u vinden, booswicht! »

De hond sprong weer aan zijnen hals en volbracht den afschuwelijken moord.

Geeraart zag dit schouwspel wel sidderend aan, doch niet zonder dat een grimlach van voldoening op zijn gelaat zweefde. Hij was van den dreigenden dood verlost; de duisternis daalde reeds over de heide; zijn hond had hem gewroken, zonder het minste gerucht te maken. Nu lag de eigenaar van den reiszak daar zonder leven uitgestrekt voor zijne voeten. Wie kon voortaan hem beschuldigen of den schat wedereischen? Hij zou dus het geld en Wanna in vrede bezitten!

Eenigen tijd bleef Geeraart het lijk des reizigers

bestaren, om te zien of de ziele het wel voor altijd verlaten had. Zoohaast hij zich van des vreemdelings dood verzekerd achtte, deed hij een teeken aan den hond, die hierop de kudde begon voort te stuwen. Geeraart sleepte het wagenhutteken verre van daar over de heide en verwijderde zich aldus van de plaats, waar de doode lag. Hier wachtte hij meer dan een uur naar de volledige duisternis. Wanneer eene tastbare donkerheid de heide overdekt had, ging hij tot het paard, maakte het los en joeg het met eenen fellen slag van zijnen spriet op de vlucht; dan sleepte hij het lijk tot ver in het bosch, wierp het daar in eene diepte en overdekte het met takken en mastspelden.

Dit alles gedaan zijnde, ging hij tot de plaats, waar hij den reiszak had begraven, haalde hem uit den grond op, liep tot zijn wagenhutteken, kroop er in, opende den zak, stak zijne handen in het geld en bleef zoo, van vreugde hijgend, sprakeloos liggen.

V

In zijn wagenhutteken geknield en de klinkende geldstukken voor de honderdste maal tellende, zat Geeraart reeds sedert een uur in de diepste duisternis te lachen. Ah, nu was hij rijk, nu zou hij Wanna bezitten! — Wel vertoonden zich bij poozen voor zijn oog de verkoolde lijken van Barbel en Steven, nevens het bloedig lichaam des reizigers, maar deze dreigende schimmen verdwenen telkens voor den onweerstaanbaren tooverklank der gouden

muntstukken. De vreugde des herders werd nog grooter, toen omtrent middernacht eenige onweerswolken op den gezichteinder verschenen en van tijd tot tijd eenen lichtwalm over de heide wierpen. Dan kon hij ter vlucht den hoop goud met zijne oogen omvatten en zijnen blik in den schat baden! Evenwel, zijne vreugde verminderde welhaast en werd in zijn hart allengskens door eene klimmende benauwdheid vervangen. Het onweder scheen te naderen; de bliksemschichten volgden kort op elkander, en verre donders rolden heen en weer door de ruimte des hemels. Naarmate het wolkengevaarte zich boven de heide verhief en er over den grond eene dikke duisternis nederzakte, verstierf de lach op Geeraarts gelaat, om plaats te maken voor eene uitdrukking van vrees en benauwdheid. Het duurde niet lang, of hij vergat het blinkend geld, — en staarde, in de tusschenpoozingen des weerlichts, met angstvollen blik diep in de onpeilbare duisternis. Zoo kwam een sterke bliksem hem bijna verblinden en dwong hem de oogen te sluiten; een loeiende donder rolde over zijn hoofd en schokte den grond zoodanig, dat het wagenhutteken zich als onder eene geweldige schudding bewoog. Toen Geeraart weder zijne oogen opende, wemelde in de duisternis eene lichtvlek voor zijn gezicht; zijne benauwde verbeelding poogde aan dit nevellicht eenen vorm te herkennen, en hij las in gloeiende letteren de woorden des stervenden reizigers :

« God zal u vinden, booswicht ! »

Bij den aanblik dezer schrikkelijke teekenen begon de laffe moordenaar te beven. Was die naderende bliksem het zwaard der goddelijke wraak? Was die

schallende donder de uitspraak van zijn vonnis? — Middernacht! Het uur der dooden sloeg in graf-tonen op de kerk van Oostmal! Voor Geeraarts verwilderd gezicht stonden eensklaps de lijken zijner slachtoffers als uit den grond op; de spoken lachten hem toe met de koude grijns des doodsstrijds en schenen met zijnen angst te spotten. De hond begon op de heide vervaarlijk te huilen en zond zijne tonen in lange galmen door de lucht; de schapen vluchtten in verwarring langs alle zijden naar het kreupelbosch; wind en water geeselden kruiden en geboomte; gloeiende slangen ontsprongen uit de wolken en liepen zingend over de heide; de aarde beefde van ontsteltenis; de hemel opende zich als een afgrond van vuur; de razende bliksem omslingerde het wagenhutteken : een donderslag wierp het omverre.....

Bleeker dan de dood zelf, sidderend van angst, verpletterd door schrik en wroeging, kwam Geeraart uit het wagenhutteken gekropen. Op zijne borst hield hij met de beide handen krampachtig den reiszak gesloten. — Hij wil de wraak Gods ontvluchten, de verwaande booswicht! Ah, maar de donder vervolgt hem; het vuur des hemels omringt hem; het gehuil des honds snijdt door zijn oor; daar voor hem staan nog immer de lachende geesten der grootmoeder, des reizigers en van Steven.

De laffe moordenaar moet zwichten onder den onweerstaanbaren arm van God; hij valt geknield ter aarde en roept : „ Genade! genade! „

Geene genade voor het bloeddorstig on-dier! De grond trilt van afschuw, alsof hij zich van een wangedrocht ontlasten wilde; het verfoeielijk slangenbroed huilt van vervaardheid; zwavelsmook beklemmt zijne

borst; de bliksem schiet zuchtend over zijn hoofd en zengt hem de rechtstaande haren. Hij staat op en vlucht heen naar het bosch; zijn hond volgt hem jankend na..... Nog eens barst het schrikkelijk wolkengevaarte open; twee onmeetbare schichten plotsen neer; een dubbele doodschreeuw versterft tusschen den bonzenden donderslag : de wrake Gods heeft den laffen moordenaar verplet ! Zijn lijk ligt verzenkt op de heide; zijne ziel staat daarboven sidderend voor haren vergramden rechter; de duivelen viëren hare komst in den eeuwigen afgrond.....

Des anderen daags vonden eenige inwoners van Oostmal het lijk van Geeraart op de heide liggen, gansch zwart gebrand en nog met de armen vast om den reiszak geslagen; zijn hond lag insgelijks dood nevens zijne zijde. De houtzoekers verklaarden het voorval van den ruiter, die zijnen reiszak had verloren; men ontdekte insgelijks zijn lijk en de gebetene wonden aan den hals, en zoo werd de gansche gebeurtenis bekend.

Sedert dien tijd zien de Kempenlanders somtijds gedurende den nacht eene gloeiende mensschenschim over de heide dwalen, en zij zeggen, dat dit spook de verdoemde ziel van Geeraart is. Volgens hun gevoelen zou de moordenaar na zijnen dood de gevolgen zijner vermaledijding onderstaan en moet nu brandend ronddwalen tot het laatste oordeel, dewijl hij gezegd heeft :

„ Indien ik den reiszak gevonden heb, dan wil ik eeuwig gloeiend branden ! „

Dit is de geschiedenis van den schaapherder Geeraart, welken men in de Kempenlanden *den brandenden scheper* noemt.

DE GROOTMOEDER

Op Zurenberg, bij Antwerpen, staat eene kleine pachthoeve. Ieder is er vlijtig bezig aan den winterarbeid : de moeder en de dienstmeiden verzorgen het vee; in de schuur galmt het blijde gekletter der dorschvlegels; -- daar slaat de pachter met zijne knechten het graan uit de rijke korenaren.

Binnen in de keukenkamer der hoeve bevindt zich eene stokoude vrouw, wier rug gebogen, wier gelaat diepberimpeld is : de goedheid straalt uit hare oogen. Over- en wedergaande, om wat klein werk te verrichten, glimlacht zij met eenen diepen vrede des gemoeds. Bij poozen spreekt zij eenige woorden, die genoegzaam doen merken, dat zij iemand verwacht.

Inderdaad, haar aangezicht verraaft een zoet verlangen en de vreugde der verwachting.

Ziet, zij zet een pottiken met water in de heete assche.

“ Arme schaapkens, ” zucht zij, “ het is zoo koud ; de vingerkens zullen weer zoo tintelen ! ”

Nu haalt zij het zware roggebrood uit de kast en snijdt met bevende handen vier boterhammen ; zij zegt met stille stemme bij elke snede brood :

“ Eene dikke voor Janneken, eene voor Betteken,

eene voor Susken en eene dunne voor Trientje. Waar blijven toch mijne vier schaapkens? De school moet al lang uit zijn! Borgerhout! het is toch te verre! »

Waarom gaat zij nu zoo geheimzinnig aan de deur luisteren? Is zij bang, dat haar iemand betrappe? Ha, zij strijkt veel boter op het brood : moeder zou kijken, indien zij het zage; maar Meken bemint hare vier schaapkens toch zoozeer, en zij weet wel wat zij gaarne eten.

Hoort, daar verre in het veld galmen klagende kinderstemmen. Daar zijn ze! Meken neemt spoedig de kom met lauw water uit de assche en zal ze op de tafel zetten; maar eer zij tot daar kan geraken, klinken bij het huis de verwarde klachten :

« Ai mij! Och God! Och Heer, mijn vingers! mijn vingers! »

De deur bruist open, en veertig bevende kindervingers storten te gelijk in de komme water, dat Mekens voorschoot er gansch mede beklatst wordt. Het is een geschrei en een leven van droefheid, dat men hoort noch ziet. Naarmate het lauwe water de koude uit de handen der kinderen wegneemt en de tinteling doet ophouden, vergaan ook de klachten.

Nu grijpt ieder naar zijne boterham, doet haar eens open, lacht dankbaar tegen grootmoeder en begint gretig te eten.

Weinig tijds daarna zitten de vier kinderen bij het krakend vuur, dat de grootmoeder niet ophoudt overvloedig met klein rijs te voeden.

Aller aangezicht is nu beglansd met vreugde, behalve dat van Janneken; hij zit in den hoek van den haard met het hoofd zoozeer gebogen, dat zijne lange haren over zijn voorhoofd nedervallen. — Dat

zal een struische pachter worden; kracht en moed verraadt zijn sterk lijf.

Daar zit Betteken met hare pop op den schoot; zij trekt haar een nieuw kleed aan en kastijdt ze met harde woorden, omdat zij de armen niet gewillig in de mouwen steekt. Betteken is een lief kind met blonde haren en roode kaakjes; dat wordt zeker eene schoone vrouw, als 't God belieft.

Daarnevens zit Susken met zijn krullebolleken. Hij maakt een paard op zijne schalie en toont zijn werk aan Trientje, die het uitveegt.

“ Janneken, „ zegt de grootmoeder, “ wat hebt gij, jongen? Gij zit daar zoo droef en zoo stil? „

Langzaam heft Janneken het hoofd op; zijne oogen glinsteren van tranen. Hij antwoordt met ongeduld :

“ Waarom gaat de zon nu alle dagen zoo vroeg slapen, dat wij nooit meer spelen kunnen? Hier altijd aan dat vuur te zitten, met die poppen! Wanneer komt de Zomer nu? „

“ Janneken, Janneken, „ zegt de grootmoeder, “ gij doet niet wel, als gij niet tevreden zijt met hetgeen God u overzendt. Ge moogt Hem wel alle avonden, eer ge slapen gaat, bedanken, dat gij een goed vuurken hebt om bij te zitten en een warm beddeken om in te slapen. Daar zijn, och arme! zoovele kleine kinderen, die nu bevrozen van koude en vergaan van honger; — die nog geen droog brood hebben en op stroo slapen zonder deksel, dat hunne tanden den geheelen nacht klapperen, en dat ze blauw en grauw opstaan, eer het nog licht wordt. En die danken Onzen Heer nog wel voor den bussel stroo, daar ze mogen op slapen. Janneken, Janneken, ge doet kwaad, kind. Kom aan, ik zal u eens een vertelsel

vertellen van twee arme kinderen van Zoerzel, — en dan zult gij niet meer klagen. »

Janneken steunt zijne ellebogen op de knieën en legt zijn hoofd in de handen, terwijl hij nieuwsgieriglijk naar de grootmoeder ziet; de pop valt van Bettekens schoot; krullebol Susken veegt zijn paard uit en legt de schalie op den grond; Trientje buigt het hoofd op Suskens schouder, — en zoo richten zij altezamen hunne blikken op de grootmoeder, die nog wat hout op het vuur werpt en dus begint :

VERTELSEL VAN JANNEKEN EN MIEKEN

Bij het dorp Zoerzel, waar ik geboren ben, ligt een bosch, waar toen dikwijls wolven en andere wilde beesten in zaten. Bij dat bosch stond een klein huisken, van leem en rijshout gemaakt, en in dit huisken woonde eene arme vrouw met twee kinderen, een Janneken en een Mieken. De vrouw heete Lena en ging des Zomers in huur werken bij de pachters, om het onkruid uit het vlas of uit de tarwe te wieden, of om te helpen oogsten, gelijk de vreemde vrouwen, die somtijds bij ons werken. De arme kinderkens hadden geen vader meer, want die lag al lang op het kerkhof : Onze Heer moge zijne ziel hebben !

Zoolang de Zomer duurde, was alles wel ; dan hadden de kinderkens geen honger en ze konden zich warmen bij Gods zon. Maar als de Winter kwam, dan hadden ze zooveel ellende en ongeluk, dat het niet te zeggen is.

Zoo was het eens een harde en lange Winter : het vroom zoo sterk, dat de kraaien dood vielen uit de

boomen, en voor de arme Lena was er geene hand werk te vinden, en ze was ook zoo ziek van de koorts, dat ze bijna op hare beenen niet staan kon. Het leste roggebrood was al half opgesneden, en het vuur was al uitgegaan, omdat er geen hout meer in huis was. Bibberend van de kou moesten Janneken en Mieken in eenen hoop hooi gaan liggen; ze zeiden een gebeêken, kropen dicht bijeen, kusten malkander nog eens en vielen dan in slaap.

Maar in den nacht begon het zoo schrikkelijk te waaien en te stormen, dat er een heel stuk uit den leemen muur vloog. Janneken en Mieken kropen nog dichter bijeen en trokken het hooi over hun lijf; maar de wind, die in het huis sloeg, was zoo koud en zoo scherp, dat de twee onnoozele schaapkens al gauw verstijfd waren van de koude. Als het licht geworden was, kwamen ze bevend uit het hooi gekropen, en ze vonden hunne arme moeder bij de schouw met de koorts op het lijf zitten weenen, dat de tranen van haar aangezicht rolden. Janneken en Mieken sprongen hunne moeder om den hals en begonnen zoo droef te schreien, dat een steenen hart er van zou gebroken zijn; maar dat hielp er, eilaas, toch niet aan.

Als ze daar dan zoolang hadden zitten zuchten, dat hunne oogen uitgedroogd waren, zeide de moeder :

“ Wel, mijne arme kinderen, wat gaan wij nu noch doen? Daar ligt het leste brood; dezen nacht zullen we zeker alle drie bevroren. Och God, voor mij is het niets, maar gij, arme schaapkens lief! Mijn hart scheurt van pijn, als ik u daar zoo bibberend zie zitten met uwe blauwe lippekens. Ik kan bijna niet rechtstaan; maar ik zal in Gods naam toch eens zien,

of ik niet tot in het bosch kan geraken om wat hout te rapen tegen dezen avond. Blijft dan hier en wacht stillekens zonder weenen, totdat ik terugkome. »

De vrouw stond op met moeite, nam de sikkels en wilde de deur uitgaan; maar eer zij zoover gekomen was, viel ze, och arme, ineen van slapheid. Janneken en Mieken hielpen hunne moeder opstaan en schreiden bitter over hun ongelukkig lot.

Eensklaps hield Janneken op met weenen; hij kwam bij zijne moeder en zeide met besluit :

« Moeder lief, geef mij eenen kus. Ik ga naar het bosch. »

« Wel, kind! » antwoordde de moeder als verschrikt, « gij naar het bosch! Door zulk leelijk weder? Och, mijn goed schaapken, het is niet mogelijk! »

« Niet mogelijk? » zeide Janneken, « ben ik niet sterk genoeg? Kom, geef mij de sikkels, — en gij zult dezen avond geene koude meer hebben, moeder lief, en gij ook niet, Miekenzuster. »

« Ik ga mede! » riep Mieken, « want als gij boven op den boom zijt, om de doode takken af te breken, moet ik er immers onder staan om ze samen te rapen. »

In het eerst wilde de zieke moeder de kinderen niet laten vertrekken; maar Janneken wilde en zou in het bosch gaan; want hij zag zijne moeder heel gaarne en het deed hem pijn, dat zij zooveel koude moest uitstaan.

Lena gaf haren twee kinderen ieder eene dikke snede van het roggebrood, kuste ze meer dan eens en zeide :

« Gaat dan in Gods naam, kinderen; maar komt

toch vroeg terug, want gij weet het, in het bosch is het gauw donker. »

Janneken en Mieken kwamen dan aan het bosch en gingen er heel diep in, want aan de kanten was al het dood hout reeds weggehaald van andere arme menschen. Als ze dan wijd in het bosch waren, klom Janneken op de mastboomen en brak met zijne sikkel de verdroogde takken er af. Mieken raapte ze te zamen, en zoo kregen ze in den namiddag twee mutsaarden bijeen, zooveel als ze dragen konden. Met loopen en werken hadden ze zich verwarmd, en nu meenden ze naar huis te gaan om hunne zieke moeder blijde te maken.

Janneken en Mieken namen ieder hunnen mutsaard op het hoofd en stapten zingend voort.

Maar, och God, daar kwamen groote, zwarte wolken in de lucht, en het begon te waaien en te sneeuwen, dat de arme kinderen geene twee voetstappen wijd konden zien. De wegen en paden waren zoodanig met sneeuw bedekt, dat Janneken en Mieken niet meer wisten langs waar ze moesten gaan.

Evenwel ze gingen en ze bleven gaan en geraakten toch niet uit het bosch. Dan bleven ze met benauwdheid staan en Janneken zag, dat ze op den rechten weg niet meer waren; hij klom dan op eenen boom om te weten waar hij was, doch hij kon door de sneeuw niet zien. Om zijn zusterken niet te verschrikken, deed hij, alsof hij den weg gevonden had; zij namen dan weder hunnen mutsaard op het hoofd en gingen altijd, altijd verder; maar hoe meer ze gingen, hoe dieper ze in het bosch verdoolden.

Als Janneken zag, dat het ging donker worden,

kon hij zich niet langer meer inhouden en begon bitter te schreien. Hij kuste zijn zusterken met de tranen in de oogen en zeide :

“ Och God, Mieken, wij zijn verloren geloopen. Het wordt al donker. Wat gaan wij nu doen? Nu zal moeder dezen nacht weer geen hout hebben, en dan bevriest ze zeker van koude! ”

Mieken antwoordde niet en ging wanhopig op haren mutsaard zitten. De scherpe wind floot verwaarloosd door de spelden der mastboomen. De arme schaapkens begonnen te verstijven van koude. Janneken voelde het wel. Hij deed zijn zusterken opstaan en zij gingen alweder verder en verder, zonder uit het bosch te kunnen geraken, totdat het pikdonker was. Dan wisten de ongelukkige kinderen niet wat te doen, en ze gingen onder eenen grooten mastboom weenend op hunne mutsaarden zitten. Janneken was dicht bij zijn zusterken gekropen en sloeg de sneeuw gedurig van haar aangezicht en handen; want Mieken verroerde zich niet meer en was met haar hoofd op Jannekens schoot in slaap gevallen. Janneken had ook al lang tegen de vaak gevochten en stilgezeten; maar hij hoorde plotseling het gehuil van wilde beesten in het bosch en sprong met benauwdheid op. Dan hoorde hij niets meer; hij legde zijne handen op het voorhoofd van Mieken en voelde, dat het ijskoud en als bevrozen was. Vol droefheid en schreiend trok hij zijnen kiel uit en legde hem op Miekens hoofd om het te verwarmen; hij blies in hare handen en rukte haar eindelijk over en weder, maar zij werd toch niet wakker.

Janneken ging dan weder op zijnen mutsaard zitten, trok zijn zusterken op zijnen schoot, nam

hare handen in de zijne en boog zijne borst over haar lichaam om het te verwarmen.

De sneeuw vloog in nog dikkere vlokken door de duisternis van den nacht; de wind floot nog vervaarlijker, en de wilde beesten huilden nog schrikkelijker, — en vermits Janneken eindelijk ook in slaap viel, waren de twee onnoozele schaapkens welhaast ondergesneeuwd.....

De arme Lena zag hare kinderen niet meer wederkeeren en stierf dien nacht bijna van droefheid en van koude. Des anderen daags ging de veldwachter op verzoek der moeder naar Janneken en Mieken zoeken. In het eerst kon hij ze niet vinden; maar hij zag ten lange laatste twee schoone ijsvogeltjes op eenen hoop sneeuw zitten, en vond Janneken en Mieken er onder liggen. Janneken had zijne armen nog om den hals van zijn zusterken geslagen en lag met zijnen mond op haar voorhoofd.

Maar, och arme, de onnoozele schaapkens waren dood en bevrozen!

Janneken en Mieken werden op het kerkhof begraven, en de koster van Zoerzel zag dien nacht door zijn venster twee engeltjes uit de lucht komen op het graf van Janneken en Mieken, en hij zag ze met de twee zieltjes naar den hemel vliegen.

En daar kwam een varken met een langen snuit, en het vertelsel is uit.

Alhoewel het vertelsel geëindigd is, blijven de vier kinderen zitten, zonder zich te veroeren; zij volgen met stijve blikken al de bewegingen van grootmoeder en zien haar met glinsterende oogen de woorden uit den mond; — maar zij spreekt niet meer. Welhaast

hoort men uit de benepen borsten der kinderen eenen zwaren zucht opgaan, en stille stemmen zeggen :

« Och arme ! Och arme ! dat ongelukkig Janneken ! dat arm Mieken ! »

« Wel, Janneken, » vraagt de grootmoeder, « zijt gij nu niet blijde, dat gij een goed vuurken hebt om bij te zitten, en een warm beddeken om in te slapen ? Dankt gij God nu niet, dat Hij u eenen vader en eene moeder gegeven heeft, die voor u werken en zorgen ? Zult gij nu nog klagen en morren, kind ? »

Janneken veegt eenen traan uit zijn oog en zegt :

« Ik zal het zeker niet meer doen, Meken lief ! »

Een glimlach rijst over de roode wangen van Beteken.

Zij zegt :

« Janneken en Mieken zijn toch in den hemel, niet waar, Meken ? »

De Grootmoeder antwoordt :

« Ja, zeker zijn ze in den hemel, lieve kinderen, en ze verdienen het, och arme, wel, de goede bloëkens. Nu hebben ze geene koude of honger meer ; nu zingen ze den heelen dag met de engeltjes, en ze zijn voor altijd bij God ! Als gij wijs zijt, en ge blijft uwen vader en uwe moeder altijd gaarne zien, zult gij ook altemaal eens naar den hemel gaan, lieve kinderen. »

Janneken roept :

« Och, Meken lief, vertel nog een vertelseltje, eh ? een kleintje maar, toe ? »

Grootmoeder gaat weder zitten en zegt :

« Ik zal u dan nog eens vertellen van Knagelijntje. Het is lang geleden : — van in den tijd, als de beesten spraken. Luistert. »

VERTELSEL VAN KNAGELIJNTJE

In den tijd als de beesten spraken, woonde er op den Dreugel, bij Zoerzel, eene Rattin, en die had een klein ratteken, en dat heette Knagelijntje, — en het wilde altijd uitloopen en op de heide spelen, of er gevaar was of niet. Zijne moeder had al wel te zeggen, het luisterde er toch niet naar.

Op een zekeren keer, dat het schoone zonneshijn was, zou het weder gaarne uit zijn hol geloopen hebben; de moeder had het al driemaal in zijne ooren gebeten om het te kastijden, maar het koppig en dartzel Knagelijntje zag altijd naar buiten en zocht weg te springen om op de heide te geraken. Dan zeide de moeder met droefheid :

« Knagelijntje, mijn kind, dat gij naar uwe moeder niet luisteren wilt, zal u ook wel slecht bekomen! Uw broederken is ook verongelukt door zijne ongehoorzaamheid. — En ik heb Nagelheer, den Kater, daar straks tusschen de heide zien sluipen. Blijf liever bij uwe moeder. Daar is eene malsche raap; knabbel uw buikskén vol. — Gij hebt immers al wat uw hartje lust? »

Knagelijntje zag, dat zijne moeder zich omkeerde om de raap te nemen, en wip! Knagelijntje sprong het hol uit en liep de heide op.

Maar het was nog geen half uur weg geweest, of het kwam schreeuwend in het hol gevlucht, en het viel overdood voor de voeten zijner moeder. Het had eene wonde aan den hals en het bloedde, dat het

deerlijk om te zien was. De moeder likte en wreef het zoolang, totdat het weder bekwam, en dan zeide ze :

“ Wel, mijn arm Knagelijntje, ziet gij nu wel, dat men zijnen ouders moet gehoorzaam zijn? Ik ken immers de wereld beter dan gij, mijn kind? Nu 't is goed, dat gij nog niet dood zijt : de les is de krab wel waard. ”

“ Ja, ” riep Knagelijntje, “ ik zag van verre Nagelheer, den Kater, op zijnen rug dood liggen; en ik moest toch van dichtbij de nagels eens zien, waar gij mij altijd zoo bang voor maakt ; — maar het leelijke beest was niet dood, en het gaf mij eenen krauw in den hals. Ai mij ! ai mij ! wat doet het zeer ! ”

“ Welnu, ” zeide de moeder, “ zijt gij nu geleerd ? Zult gij nu nog in den dag uitloopen ? ”

“ Neen, ik zal te huis blijven ! ” riep Knagelijntje spijtig, en het sloeg zijne pootjes voor zijne oogen, en het begon bitter te schreien van verdriet.

Knagelijntje kon het te huis blijven niet gewoon worden, en toch durfde het niet meer uitgaan, zoodanig beefde het voor de klauwen van den Kater. Het viel dan ziek en kreeg de tering : op den tijd van drie weken was het zoo mager als een graatje. De moeder deed ook niets dan tranen storten, omdat zij haar Knagelijntje zag vergaan gelijk de sneeuw. Somwijlen bracht zij het voorzichtiglijk uit het hol en onder de zon ; maar dat hielp er niet aan. Knagelijntje deed niets dan roepen :

“ Och God, wat is het ongelukkig Rat geboren te zijn ! Al de beesten en de kruiden leven vroolijk onder de zon, — en wij moeten den ganschen dag onder den grond blijven, of daar staan Katers,

Klampers of Haviken met hunne klauwen gereed om ons te verscheuren. Och, moeder, ik wenschte, dat ik een heidebloemken ware! Dan zou de wind ook van 's morgens tot s' avonds met mij spelen en mijne bellekens doen waggelen; ik zou de blauwe lucht altijd zien, en de lieve bijkens zouden mij ook komen kussen en streelen! »

« Foei, kind! » zeide de moeder, « gij moet tevreden zijn met uw lot. Wees verzekerd, dat het heidebloemken zoo gelukkig niet is als gij; ieder heeft op de wereld zijn geluk en zijn ongeluk. Kom, ik zie den Kater niet; wij zullen loopen tot bij gindsche heidebloemen, en vraag eens of zij zich gelukkig achten. »

Zij liepen dan tot bij eenen schoonen heidestruik, en Knagelijntje zei :

« Heidebloemken lief, wat zijt gij toch gelukkig! Gij bloost van blijdschap, gij wordt den geheelen dag gestreeld van bijkens en vlinders, en gij kunt u altijd verheugen onder de warme zonne. »

« Och! » zuchtte het heidebloemken, « ieder moet tevreden zijn met zijn lot, dat is waar; maar ik wenschte wel dat ik Rat geboren ware. »

Knagelijntje sloeg van verwondering zijne pootjes boven zijne ooren en riep :

« Rat geboren? Wel, gij zijt van uw verstand, zot kruid! »

« Neen, » antwoordde de heibloem, « ik beklaag mij met reden. Wat baat het mij, fraai gekleed en liefelijk van aangezicht te zijn? Ik sta hier midden in de woestijn, — en op een geheel jaar is er geen enkel oog, dat mij bewondert, of geen mond, die mij prijst. In den Zomer brandt de zon mij bruin, in den Winter

moet ik maanden lang slapen en bevriezen. En als ik al veel moeite gedaan heb om mijne jonge scheuten tot zekeren ouderdom op te voeden, dan komt de landman, die ons allen te gelijk afmaait en ons onder de koe of in het vuur smijt. »

« 't Is waar, » zeide Knagelijntje, « gij zijt ook ongelukkig, arm bloemken. — Ah, daar loopt een krekeltje! Zie, hoe vlug, hoe snel! Dat moet een gemakelijk leven zijn. »

Maar daar schoot een vogel uit de lucht, die het vlugge krekeltje in zijnen bek nam en er mede in de hoogte vloog.

Knagelijntje veegde twee tranen uit zijne oogskens. Het trok zijne moeder bij haren staart om naar huis te gaan, doch sprak geen woord.

De Rattin dacht in zich zelve dat haar kind nog niet genoeg geleerd was, en ze leidde het met voordacht langs eene beek. Daar stond tusschen het gras een schoon Madeliefken, met zijn gezichtje naar de zon gekeerd, en het blonk van verre gelijk een sterren aan den hemel.

« Madeliefken, zijt gij niet gelukkig? » vroeg Knagelijntje.

Het Madeliefken hief zijn koppeken op, om te zien wie er gesproken had, en dan antwoordde het heel droef :

« Gelukkig? Alle dagen bijten de koeien of de schapen mijne bloemkens af, of ze trappen mij te pletteren, dat ik in geene drie maanden op mij zelf kom. — Gij kunt nog loopen om het gevaar te ontvluchten, gij hebt tanden om u te verdedigen, — gij kunt wandelen; maar ik ben een ongelukkig schepsel op de aarde. Zie ginder komt de schaapherder weer

met zijne gulzige beesten : ik beef al van angst en schrik! »

« Och arme! » zuchtte Knagelijntje, « gij zijt ook niet gelukkig! »

Zij gingen dan bij de beek om te drinken. Knagelijntje zag daar eenen Vorsch in het water over- en wederspringen en spelen, en dartelen, en kwaken, dat het een vermaak was om te zien.

« Ik wenschte dat ik een Vorsch ware! » zeide Knagelijntje : maar de woorden waren nog niet uit zijnen mond, of daar kwam eensklaps een groote Snoek toegeschoten, die het arme kwakerken doodbeet en opslokte.

« Och arme, » zuchtte Knagelijntje, « gij zijt ook van de gelukkigsten niet! »

En het trok weer aan den staart zijner moeder om naar huis te keeren.

Onderweg gingen ze voorbij eene koe.

Knagelijntje bezag het beest van onder tot boven en zeide dan :

« Zie, zoo groot zou ik willen zijn! Met zulke hoornen heeft men niets te vreezen, en dan kan men zonder schrik den ganschen dag onder de zonne dartelen, spelen en eten. Ik wenschte dat ik eene koe ware! »

« Nu, nu, » sprak de Rattin, « vraag haar eens, of zij gelukkig is. »

Knagelijntje groette de koe heel ootmoedig en vroeg dan :

« Mevrouw van Boterlaar, vergeef ons onze nieuwsgierigheid : wij zouden gaarne weten, of gij gelukkig zijt. »

« Gelukkig? » riep de Koe met verwondering.

« Vraagt gij dat aan mij? Ik ben het ongelukkigste beest van de wereld. »

« Gij loopt toch vrij in de vette weide, » bemerkte Knagelijntje, « en gij geniet al wat uw harte lust. »

« Wel, wel, » riep de Koe, « het is goed te zien, dat gij onder den grond geleefd hebt. Gij kent ons schrikkelijk lot niet. Ik eet hier zelfs voor mijn eigen welzijn niet : te huis wacht mij de dienstmaagd, om mij in eens met de melk het voedsel af te tappen, dat ik hier genoten heb; wij komen op de wereld om onder het mes van den beul te sterven; van honderd koeien van mijne maagschap is er negen en negentig de hals afgesneden, en één is er geborsten; al mijne kinderen worden beurtelings vermoord, en men wacht maar, totdat ik wat ouder ben, om mij ook den kop in te slaan. Vindt gij dit lot benijdelijk? »

« Och arme, » zuchtte Knagelijntje, « gij zijt nog wel de ongelukkigste van allen! »

En Knagelijntje trok weder aan den staart zijner moeder om naar huis te keeren.

Onderweg zagen ze van verre een Mensch, die bezig was op een veld te werken.

Dan zeide Knagelijntje :

« Moeder, de Mensch is toch meester over alles. Hij is sterk en vreest geen dier ter wereld; hij alleen is gelukkig. Ik wenschte, dat ik een Mensch ware. »

« Ja, kind, » antwoordde de moeder, « dat wil al iets zeggen; maar dat de Menschen altemaal gelukkig zijn, dit geloof ik ook niet. »

Terwijl de moeder aldus sprak, kwamen ze omtrent den man, en verborgen zich onder braamboschen om hem te bezien.

Hij zweette, dat de druppelen van zijn voorhoofd

rolden, en hij kuchte pijnlijk onder den zwaren arbeid.

Als hij eenigen tijd gewerkt had, hield hij op om zijn voorhoofd af te vegen, en dan hoorde Knagelijntje, dat hij zeide :

“ Wel, wat ongelukkig lot is het mijne ! Van kinds-been af tot bij het graf, altijd werken van 's morgens tot 's avonds ! Zweeten en krom worden, zwart brood eten, van koude verstijven en van hitte vergaan. Altijd, altijd werken voor anderen. En als men dan al iets heeft vergaard, dan komt de oorlog : de soldaten ontrooven wat wij hebben, mishandelen ons en steken onze woning in brand ! Wee ons, arme lieden ! wij slaven onophoudend voor een stuksken roggebrood, terwijl de rijke menschen van het leven niets kennen dan het geluk ! ”

“ Och arme, ” zuchtte Knagelijntje, “ gij zijt ook te beklagen ! ”

En Knagelijntje trok weder aan den staart zijner moeder om naar huis te keeren. Maar onderweg zeide het :

“ Moeder, tot nu toe hebben wij altemaal ongelukigen gezien, en ik beken, dat het beter is Rat te zijn. Maar de man, die daar op het veld werkte, heeft gezegd, dat de rijke menschen van het leven niets anders kennen dan geluk. Och, waren wij ook rijke menschen ! ”

“ Ja, ” zeide de moeder, “ het is daarom niet zeker, dat die meer redenen hebben om tevreden te zijn, dan wij. Het wordt nu toch donker : wij kunnen ginder in het kasteel gaan vernemen, of de rijke menschen gelukkiger zijn dan de anderen. Kom aan, volg mij, ik weet den weg. ”

Zij gingen dan over de brug en kropen door een muizengat tot in eene groote zaal.

Daar zagen ze den heer van het kasteel bij eene tafel zitten, met zijne beenen uitgestrekt op twee stoelen.

Op de tafel stonden alle soorten van lekker eten en altemaal flesschen wijn van alle kleuren.

In plaats van te eten en te drinken, stak de heer zijne armen boven het hoofd en geeuwde bijna zijn kakebeen uiteen, zoo lui en zoo slaapachtig was hij.

Dan hoorde Knagelijntje, dat hij zeide :

“ Wel, wel, wat ongelukkig lot is het mijne! Daar staat het lekkerste eten, — en het walgt mij; daar is de beste wijn, — en ik heb er geene goesting toe! Omdat ik al mijne lusten kan voldoen, heb ik geene lusten meer. O, wat benijd ik mijne knechts en boeren; die smullen aan een stuk spek en aan een schotel pap, dat ze blinken; die lachen en zingen na den arbeid, die gevoelen kracht en moed. Ik ben lui en van alles afkeerig. Waartoe dient het mij rijk te zijn? Ik lig hier uitgestrekt op twee stoelen, en heb den moed niet meer om op te staan en eenig verzet te zoeken. Beter ware het arm te zijn, dan zou mij de nood tot werken dwingen, en ik zou ook zingen en blijmoedig zijn na den arbeid. En dan dat schrikkelijk flerecijn zal weder gaan komen. O, wat ben ik toch ongelukkig! ”

Dan trok Knagelijntje weder aan den staart zijner moeder om naar huis te gaan.

Als ze nu in het hol teruggekeerd waren, vroeg de Rattin aan haar kind :

“ Wel, Knagelijntje, zult gij nu nog morren en ontevreden zijn over uw lot? ”

„ Och neen, moeder, „ antwoordde Knagelijntje, „ ik zie wel, dat gij mij de waarheid hebt gezegd : ieder heeft op de wereld zijn geluk en zijn ongeluk, en het is misschien nog beter Rat geboren te zijn, dan iets anders. Ik zal nooit meer klagen, moeder. „

Knagelijntje was tevreden, en het werd zoo vet en zoo dik als een Dasken.

En daar kwam een varken met een langen snuit, en het vertelsel is uit.

„ En nu, kinderen, komt, nu gaan wij naar boven ons avondgebedeken zeggen, en slapen. Dankt onzen Heer voor het goede, dat Hij u geschonken heeft, en benijdt nooit eens andermans geluk. — Morgen zal ik u vertellen van Ritsel-Fritsel en van Kluppeltje uit den zak. Kom aan ! „

INHOUD

	Bladz.
De zending der vrouw	7
Het boetende meisje	23
De moordenaar	31
De maagd van Vlaanderen	48
De brandende schaapherder	63
De grootmoeder	95

EINDE

HET GELUK VAN RIJK TE ZIJN

Brussel. — Drukkerij J. JANSSENS, Harnasmakersstraat, 25.

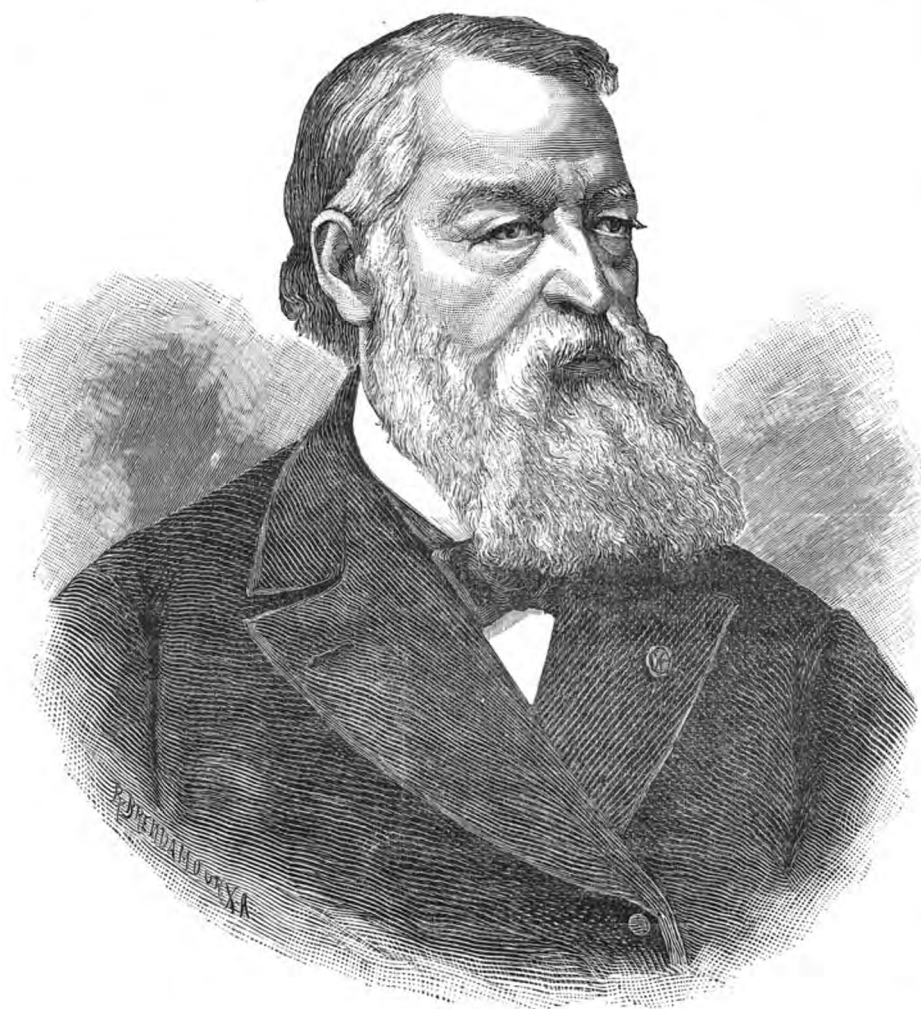
HENDRIK CONSCIENCE

HET GELUK
VAN
RIJK TE ZIJN

DE PODAGRIST

BRUSSEL
J. LEBÈGUE & Cie, BOEKHANDELAARS-UITGEVERS
46, MAGDALENASTRAAT, 46

Conscience

HET GELUK VAN RIJK TE ZIJN

I

« Och, Kaatje lief, wat hemelsch weer vandaag! Die schoone meimaand! Mij dunkt, de lucht is boter en melk — zoo malsch en zoo zoet! »

« Ja, Annemie, ik weet niet wat mijne voeten hebben; maar zij zouden van zelf wel gaan dansen. Dit eerste zonnestraaltje doet mij griezelen van blijdschap: het is, als drong het mij door merg en been! »

« Zie ze ook altemaal eens uit hunne huizen komen geborteld om er hun deel van te hebben. Nu begint weer het goede leven: wij zullen op de straat kunnen zitten, en zingen en vertellen en lucht scheppen onder het werken. »

« Het is toch iets te zeggen, niet waar, Trientje, zoo vier eeuwige maanden in huis te moeten opgesloten blijven, gelijk een arme vogel in zijn kooitje? »

« En nog geenem asem te kunnen halen in de smachtige lucht van zijn kamerken. »

« En uwe oogen te moeten bederven in het grijs en droevig winterlicht. »

« Ja, en verkoudingen hebben en hoesten, dat ge bijkans zoudt vreezen, dat de maand Maart u mede zal nemen naar de andere wereld. »

« En vergeten, dat er eene zon aan den hemel is, en de dagen één voor één tellen, totdat de lieve meimaand weer licht en warmte brengt, zoowel voor den armen mensch als voor den rijken heer..... »

« Kom, kom, de Winter is vergeten; laat ons aan dien ouden knorrepot niet meer denken. — *Herders en herderinnekens blij, zingt en danst, daar is de Mei !.....* Zet uwe ramen wat dichtcr : wij zullen met ons vieren hier altijd bij malkander zitten, anders komt er nog een brekespel tusschen. »

De jonge meisjes, die dus, al pratende, de frissche meimaand een gevoelvol loflied toezongen, zaten met vele anderen in een smal, doch lang straatje der stad Antwerpen.

Laag en klein waren de huisjes van wederzijde dezer stege; zij hadden elk een rond poortje tot ingang en ontvingen het schaarsche daglicht, nog verzwakt, door de groene ruiten hunner enge vensters.

Een enkel huis onderscheidde zich door zijne meerdere hoogte en nieuwerwetsche ramen; het was de kruidenierswinkel, en, ofschoon de inwoners er van slechts geringe klanten hadden, zij waren toch in weinige jaren veel vooruit gegaan, en mochten zich rijk noemen in vergelijking hunner ootmoedige geburen.

Schuins over den winkel stond een oud huisje, dat insgelijks een verdiep had, doch tamelijk zwart en

vuil er uitzag. Boven zijn poortje stak een uithangbord vooruit, waarop slechts twee groote letteren waren : A. B. — Het beduidde, dat aldaar een schoorsteenveger woonde. Deze burger was in de straat de tweede na den winkelier; want dit huisje hoorde hem in eigendom toe ¹⁾).

Op hem volgde in welstand een schoenmaker of liever een schoenlapper, die wel geen eigen huis had, doch door arbeidzaamheid zonder veel moeite aan zijn dagelijksch brood kwam.

Voor des schoenmakers deur zat Kaatje met hare drie vriendinnen te arbeiden; verder de straat in kon men nog vele andere jonge meisjes bemerken, die, insgelijks in groepjes verdeeld, hun werk onder een aanhoudend juichen over het schoone weder vervor-derden.

Elk hunner hield voor zich een vierkant raam, waarover een stuk *tul* of geweven kant gespannen was, en daarop borduurden zij, met naald en draad, allerlei bloemen en loofwerk. Zooals men te Antwerpen zegt, zij deden *Kantje-steek*, om bij het einde van den dag eenige stuivers te verdienen, en den last van moeders huishouden te verlichten. — Ook wel, om in goede tijden een net kleed of een prettig mutsken met gekleurde linten te kunnen koopen.

¹⁾ De schoorsteenvegers zijn in Vlaanderen geene vreemdelingen, zooals in sommige andere landen het geval is. Te Antwerpen worden zij meest tot den minderen burgerstand gerekend, en onderscheiden zich over het algemeen door gedurige geestigheid en vroolijke inborst. Het teeken huns ambachts bestaat uit twee letteren : A. B.

Alhoewel deze borduursters tot den geringsten werkmansstand behoorden, was de reinheid en zelfs de zwier hunner kleederen opmerkelijk. Het is eene bekende waarheid, dat de Antwerpsche volksmeisjes zich onderscheiden door eene bijzondere zuiverheid en nog meer door de bevallige wijze van hunne klederdracht te schikken; maar tusschen allen munt toch de kantwerkster of borduurster uit. Hoe zou zij niet altijd even rein zich houden, dewijl zij van den morgen tot den avond hare handen over sneeuw witte kant of *tul* moet laten glijden? De minste verzuimenis zou immers haren arbeid besmetten? En dan zou men haar in het Kantkantoor of bij de Factoresse hare slordigheid verwijten, haar op het verdiende loon aftrekken of haar allen arbeid weigeren.

Geloof niet, dat deze zuiverheid haren oorsprong enkel in de noodzakelijkheid hebbe. Zoo mag het in den beginne geweest zijn; maar men kent de kracht der gewoonte. Nu is deze opvallende reinheid in de zeden der kantwerksters overgegaan; en wanneer zij later door eenen anderen arbeid hun brood van alle dagen pogen te winnen, blijft de zucht naar zindelijkheid en zuiverheid hen toch bij.

Ook, bezie ze maar goed van hoofd tot voeten; hunne kleederen zijn wel nederig en van gemeen katoen; soms is de kleur er van wel wat verschoten; maar hoe klaar gewasschen, hoe net gestreken! Geen vlekje, geen smetje; het is, als kwamen er voor hen zeven Zondagen in de week.

Of ze schoon zijn? Ja en neen. Zij zijn jong, en dit

is al veel. Schoon zouden de meesten toch zijn, want hunne wezenstrekken zijn fijn en regelmatig genoeg; maar hunne wangen zijn doorgaans zoo bleek, hunne leden zoo mager! Arme dochteren des volks, weelde heeft hen uit alle luchtige straten verjaagd, overal huizen gebouwd, waarvan zij de huur niet kunnen betalen, en hen met hunne ouders immer meer teruggedrongen naar de donkere, ziltige straten, waar burger, noch rijke wonen wil. Kwijnende bloemen, in duistere kelders gekweekt; hun bloed is kleurloos, en de tering is de worm, die veler levenswortelen knaagt..... En nochtans, zij zijn blijde, zij zingen tusschen den eeuwigen arbeid!

Van de vier meisjes, welke naast elkander voor des schoenmakers deur zaten, waren er toch twee, die niet door gebrek aan licht en aan goed voedsel in hunne levenskracht waren gekrenkt. Hunne ouders hadden het ook wat breeder; en misschien woonden zij nog niet, als hunne geburen, van geslacht tot geslacht in de verbasterende smachtkrochten dezer enge stege.

De eene heette Kaat en was de dochter des schoenmakers; de andere heette Annemie, en zij woonde in de Groenselkraam. Beider wangen waren beroosd met de frissche tint der jeugd, en hunne lippen hadden hun koraalrood niet verloren. Kaatje had zoete blauwe oogen en blond haar; Annemie scheen wel Spaansch bloed in de aderen te hebben; want er lag een algemeene toon van lichtbruin over haar aangezicht; oogen en haar waren haar zwart als git.

Alzoo zij nu met hunne twee andere gezellinnen eene wijl in stilte gewerkt hadden, zagen zij ten einde der straat eene reeds bejaarde vrouw aankomen. Zij beschouwden haar van ter zijde en volgden haar met den blik, totdat zij in het poortje van des schoorsteenvegers huis verdwenen was. Dan zeide een der meisjes :

« Die bazin Smet laat het geen klein beetje lang hangen ! Ze heeft weeral eenen nieuwen bouwen en eene dubbele ploويمuts..... »

« Och, Annemie, gij met uw pikken en steken altijd ! Wat raakt het ons, hoe andere menschen gekleed gaan, als ze het maar kunnen betalen ? »

« Ja, Kaatje, het is wel waar. Nochtans, ziet ge, de hoogmoed mag wel wat hebben. »

« De hoogmoed ? Ach, het is zulke goede vrouw. »

« Ja, ja ; bazin Smet trekt een gezicht, alsof mevrouw Van Hoogenberg hare zuster was ; en als zij daar voorbij gaat met haren bouwen, beziet zij ons van omhoog, alsof wij nog niet goed waren om hare schoenen te blinken. »

« Gij meent het, Annemie ; maar wees zeker, het is niet waar. Ieder heeft zijne wijze van doen. Bazin Smet is van eene goede familie. Zij heeft eene *Matant* in Holland, die zoo rijk is, zoo rijk ! Ik weet niet hoeveel tonnekens goud..... En gij begrijpt, als iemand van eene goede familie is, het zit in het bloed en het gaat er niet meer uit. »

« Altijd met dit uithangen van hare familie ! Er komt toch niets van ; en iedereen, tot zelfs haar man,

lacht haar uit. Ik zou beschaamd zijn om zooveel beslag te maken, en dit nog al voor de vrouw van eenen schouwveger! »

Deze verwijten bevielen Kaatje niet; zij verhief de stem en zeide op scherpen toon, als ware zij verstoord geweest :

« Ik weet niet, waar gij u ook al mede wilt bemoeien. Schouwveger of niet, zij woont in haar eigen huis, en zij is niemand iets schuldig; zij kan het betalen en moet zich aan den nijd van de geburen niet storen! »

« Het zou al wonder zijn, dat gij haar geen gelijk zoudt geven », lachte een ander meisje; zij is de moeder van Pauw! »

« Kom, kom, Kaatje, wees niet spijtig; het is maar bij wijze van spreken, » zeide Annemie. « Ieder bakt zijne koeken gelijk hij ze eten wil, en brandt hij zijne vingers aan de pan, het is voor zijne eigene rekening. »

Na eene wijl stilte vroeg een der meisjes op vriendelijken toon :

« Maar zeg eens, Kaatje, ik heb gisteren in den winkel iets hooren vertellen, dat ik toch niet kan gelooven. Is het waar, zult gij haast trouwen? »

Met eene hoogere kleur op de wangen stamelde Kaatje :

« Och, die geburen! Als ze eenen duim breed weten, gaan ze wel voor eene el lang rondbrieven! »

« Zoo? Het is dan toch waar? »

« Wel neen, baas Smet heeft er al lachende met mijnen vader over gesproken..... »

« Ja? Dan is de wagen toch meer dan halfweg gekruid. Proficiat! »

Een ander meisje trok hare lippen met eene soort van verachting te zamen en riep :

« Ai, ai, Kaat, met eenen schouwveger! Met eenen, die zes dagen in de week zoo zwart ziet als mondjepek zelf? Zie, al was hij van onder tot boven met goud beslagen, ik begeerde hem nog niet. »

« Zoo gij hem maar kondet krijgen! » mompelde Kaatje.

« Ik zou hem toch ook niet willen, al is hij de vroolijkste jongen van het geheele kwartier, » bemerkte eene andere. « Des Zondags, als hij gewaschen is, gaat het nog al; maar in de week? Gij kunt hem nog geene hand geven, of ge moet naar de pomp loopen om u te wasschen : en als ge hem wilt aanspreken, ge hebt altijd die eeuwige zwarte tronie voor uwe oogen. Foei, ge zoudt er eenen schrik van pakken. Als hij lacht en zijne witte tanden laat zien, trekt hij een gezicht gelijk een hond, die Spaansche peper gegeten heeft..... »

« Wel, gij kwade tongen toch, » viel Annemie de snapster in de rede. « Pauw is de beste jongen, die er te vinden is; hij kent zulke aardige liedekens, hij danst, hij springt; hij is het vermaak van heel de straat. Ieder is blij, als hij verschijnt; want waar hij is, daar wordt gelachen en vreugd gemaakt. En ziet hem maar eens des Zondags, als hij met zijne blauwe frak daar henenwandelt, het hoofd omhoog en de klak op zij! Ik zeg, het is een schoone jongen; en

Kaatje heeft gelijk, dat ze haren Pauw gaarne ziet, bovenal omdat hare ouders er mede tevreden zijn. »

Op dit oogenblik hoorden zij van uit de verte den roep : *Aap, aap, aap!*¹⁾ die in vroolijke tonen het enge straatje doorgalmde.

« Ah, daar is Pauw met zijnen vader! » riepen ze te gelijk tusschen eenen lach der vroolijkheid. « Ah, *Jan Grap en Pauwen Plezier!* »

Aan het einde der stege, tamelijk verre van de meisjes, naderde een man van omtrent de vijftig jaar, nog in de volle kracht des levens, en met lichten tred en het hoofd opgeheven door de straat stappende. Zijne kleederen waren, als bij alle schouwvegers, van ruw lijnwaad en overal nauw om de leden gesloten; gansch zijn lichaam, benevens aangezicht en handen, waren zwart en met roet overdekt.

Opgeruimd van gemoed was hij; want in het voorbijgaan lachte hij onophoudend tegen de geburen, en wist iedereen met eenen geestigen kwinkslag te groeten.

Achter hem, op vijf of zes stappen, kwam zijn zoon Pauw, een fluksche jongen, die even de mannenjaren kon hebben. Zwart en besmet met roet waren hem aangezicht en kleederen; het wit zijner oogen en zijner tanden, het levendig rood zijner lippen losten zonderling op zijne donkere wezenstrekken uit.

Een zak met roet hing hem over den schouder; in

¹⁾ Dit is de gewone roep der Antwerpsche schoorsteenvegers; en zij moeten dien roep insgelijks boven uit de geveegde schouw laten hooren, ten teeken dat hun arbeid oprecht is uitgevoerd.

de rechterhand hield hij eene roede als een bezemken, en daarbij eenen bloeienden tak witten haagdoorn, de meibloem der Antwerpenaars.

Daar hij, onder het zingen van een deuntje en onder het maken van allerlei aardige sprongen, de straat ingetreden was, wekten de zonderlinge bewegingen zijns gelaats den vroolijken lach van al de geburen op.

« Vieze Breugel ¹⁾! » mompelde de eene.

« Ze mogen hem wel Pauwken Plezier heeten, » bemerkte een andere, « het is al vreugd wat er aan is! »

« Zoo de ouden zongen, piepen de jongen. Hij en zijn vader zullen al lachende sterven. »

« Zoo zijn de Antwerpsche schouwvegers altemaal : het is eigen aan het ambacht. Een droeve schouwveger is nog raarder dan een vroolijke lijkbidder. »

« Ik mag het goed lijden, » zeide een oude stoel-draaier, « zij doen toch hun best; zij verzuimen hun werk niet en geven ieder het zijne. Wel doen en vroolijk leven : daar is niets aan te verbeteren..... »

Annemie sprong eensklaps recht, wijl zij uitriep :

« Hoort, hij kent weer een nieuw liedeken! Oh, dit is een schoon! Ge zoudt zeggen, waar haalt hij ze altemaal! »

« Wel, hij maakt ze zelf, » juichte Kaat.

« Is hij zoo geleerd? Dit wist ik nog niet. »

¹⁾ De naam van eenen befaamden Vlaamschen schilder, die gewoon was kluchtige onderwerpen te behandelen en daarom vieze, dat is grappige Breugel werd geheeten.

« Ja, er is geen enkele plakkaart aan de Brooikenskapel, of hij zal ze altemaal lezen op zijn duimken ! »

De jonge schouwveger was intusschen reeds zoo-verre genaderd, dat men kon verstaan wat hij met luider stemme zong. Het was een rechtaardig deuntje, welks trippelende maat met inzicht scheen gekozen om er flikkers ¹⁾ bij te maken.

Pauwken Plezier zong aldus, onder velerlei zonderlinge gebaren :

Schouwvegers fijn van den A. B.
 Vroolijke gasten,
 Aardige kwasten,
 Schouwvegers fijn van den A. B.
 Komt en zingt ons lieken meê !
 Schouwvegers zijn al vieze guiten,
 Wit van binnen en zwart van buiten ;
 Maar al is hun tronie zwart,
 Blij en moedig klopt hun hart,
 Zij klimmen en kruipen, zij vegē en krabben,
 Zij zingen en springen, zij drinken en slabben
 Van elke schouw een goede pint.
 Aap, aap, aap !
 Vroolijk gezind
 En allemans vriend !

En daar hij nu zich hield, alsof hij zeer dicht tot Kaatje wilde naderen, lieten de meisjes, hare gezellinnen eenen schreeuw, terwijl zij de handen beschermend over hunne ramen hielden.

¹⁾ Door het woord *flikkeren* verstaat men te Antwerpen zekere snelle dansbeweging met de voeten. Een *flikker* is hetzelfde als het Fransche woord *un entrecat*.

« Neen, Pauw, ga weg; houd u stil; gij gaat ons werk vuilmaken! » riepen zij.

Maar Pauw scheen rustiger geworden onder den zoeten lach, dien Kaatje hem bij het gezicht der bloemen had toegestuurd; want zij wist wel, dat dit eerste geschenk der lieve meimaand haar bestemd was. Ook uit hare blauwe oogen straalde eene zoete dankbaarheid, die den jongen schouwveger diep had geroerd, en hem het lied van de lippen en den lach van het aangezicht had gejaagd.

Evenwel, alsof hij niet lang ernstig kon blijven, onderdrukte hij zijne ontsteltenis en zeide lachend :

« Kaatje, ik heb buiten in de velden gewandeld, — dit is te zeggen dorp op dorp af geloopt, en tegen den nachtegaal om ter beste gezongen van aap, aap, aap, dat er mij de keel droog als eene rasp van geworden is. Ik heb daar immers eene juffrouw ontmoet, zoo schoon, zoo lief — en zij was mij zoo vriendelijk, dat ik bijkans..... Toe, toe, niet zuur zien, Kaatje. Die juffrouw dan vroeg mij heel minnelijk, of ik zoo iemand gaarne zie. Ik meende neen te zeggen; maar ik durfde niet liegen, — en als ik ja knikte, vroeg ze hoe zij heette, die ik liever zie dan de anderen. Ah, riep ik, weet gij het nog niet? Wel, het is een meiske gelijk eene roos, en zij heet Kaat. Eh, wel, zei de schoone juffrouw, doe haar mijne complimenten en geef haar deze bloemen van mijnentwege..... »

Al de meisjes gaapten den schouwveger stilzwijgend, doch half glimlachend aan.

« En als gij malkanderen gaarne blijft zien in eer

en in deugd, » zeide zij nog, « dan zal ik u alle jaren vroolijk maken, en u van allerlei bloemen geven, zooveel gij wilt. »

« Wie mag dit geweest zijn? » vroeg het bleekste meisje met verbaasdheid.

« Gij kent ze altemaal wel, » lachte Pauw.

« Hoe is dan haar naam? »

« Zij heet juffrouw de Mei! »

« Juffrouw de Mei? Ik ken wel eene bazin de Mei, van achter den hoek, uit het stokvischhuis; maar die is het toch zeker niet? »

« Och, ziet gij niet, dat de spotter ons al te zamen voor den zot houdt? » riep Annemie. « Hij wil zeggen juffrouw de Meimaand! »

« Juist, die oude kennis was het! » lachte Pauw, terwijl hij een der geurige bloemtakken aan Kaatje gaf, en tot eene andere zeide :

« Trientje, wilt gij er ook hebben? Och, ze rieken zoo goed! »

Het meisje sloeg de hand uit, doch Pauw sloeg haar lichtelijk met den tak.

« Ai mij! gij leelijke schouwveger! » riep Trientje.

« Geene rooskens zonder doorns, » schertste Pauw.

Maar Trientje was zoo boos, dat zij rechtstond, de armen in de zijde zette en uitviel :

« Wel, gij zwart schavijn! Wat meent gij wel? Omdat gij den onnoozele in de klucht speelt, denkt gij, dat gij vrijgevochten zijt. Ga, laat u wasschen, vuile neger! Uw vader is al lang in huis. Spoed u maar, of ge krijgt nog van de roede! »

« Ziet dit dragonderken eens te paard rijden! » spotte de jonge schouwveger. « Gij zijt van de spanader gesneden, Trientje. Het kwaad zijn staat u niet; gij zoudt een paar knevels moeten hebben..... »

En dit zeggende, gebaarde hij zich, als wilde hij werkelijk met zijnen zwarten vinger het aangezicht van het meisje raken; maar allen te gelijk sprongen recht en vielen tegen hem uit, daar zij riepen :

« Mondjepek! Leelijke schouwveger, roetzak, aap, aap! » en vele andere zonderlinge namen meer.

Pauw kon het gerucht niet overheerschen; terwijl hij het hoofd bukte, als om de scheldwoorden over zijnen rug te laten vloeien, riep hij eensklaps :

« Hola, vriendinnekens, ik zal er eerst een einde aan maken, en mij dan maar spoedig gaan wasschen. — Past op! Een, twee, drie! »

Hij deed vier of vijf dwaze sprongen en schudde zijnen roetzak zoo hevig, dat er een zwarte wolk rondom hem zich spreidde, terwijl hij zong :

Zing, spring, Pauw, goede vriend;
Want niemand kan u deren!

Al de meisjes grepen hunne ramen en stoven met angstig gegil uiteen, om hunnen arbeid voor de besmetting te behoeden.

Terwijl de eenen wegliepen en schreeuwden, terwijl de meesten lachten en juichten, riep de schouwveger, die flinkerend naar zijne deure ging :

« Tot straks, duivinnekens; ik zal mijn Zondagsche gezicht eens halen! »

II

Het avondduister was nauwelijks sedert een half uur over het enge straatje gedaald.

Moeder Smet, de echtgenoot van den schouwveger, zat voor eene tafel en was bezig, bij den schijn eener kleine lamp, de wollen kousen van haren Pauw te stoppen.

Hare kleederen waren niet alleen zuiver, maar zelfs kostelijker dan haar stand scheen mede te brengen; want, alhoewel zij nu binnen hare woning zich bevond en waarschijnlijk dien dag niet meer zou uitgaan, droeg zij evenwel nog een jak met kleine bloemen, eenen kalminken rok met fluweelen onderboord en eene sneeuw witte trek muts met vleugelen.

Droeve of spijtige gedachten schenen haar door den geest te vloten; want zeer dikwijls onderbrak zij haren arbeid en dan betrok haar gelaat met eene gramstorige uitdrukking.

« Zoo bedriegen ze altijd de arme menschen, die moeten erven, » mompelde zij eindelijk. « Ze weten het te verbergen, het te rekken en te trekken, totdat de erfgenamen dood zijn, en dan steken de schelmen

de nagelaten erfenis zelven in den zak. Als ik het nog gedenk! de oude metser Kobe, uit de Winkelstraat, hij moest honderdduizend gulden erven; alles was in regel..... maar ze hebben hem toch zoolang van Herodes naar Pilatus laten loopen, dat hij op zijn zolderken van honger gestorven is. Zes maanden daarna is de erfenis gedeeld onder drie of vier groote heeren, die het niet noodig hadden; en misschien dat het beste van Kobes deel wel aan de vingers der advocaten is blijven plakken..... Maar mij zullen ze zoo niet hebben. Al moest er mijn leste stuiver aan, ik zal weten, waar het erfdeel van mijne *Matant* uit Holland gebleven is. — Die eerlijke dieven! »

Haar man daalde op dit oogenblik van de trap, blies het lampken uit, dat hij in de hand hield, zette het op eene kast en bleef, met de armen op de borst, glimlachend zijne vrouw bekijken.

Nu was des schouwvegers aangezicht gewasschen; zijne kleederen waren gansch gelijk met die van elken anderen geringen burger, wanneer hij des avonds zal uitgaan om een pintje in de buurt te drinken.

« Daar heb ik den ratten op den zolder geen kleine part gebakken! » riep hij. « Raad eens, Trees, wat ik heb gedaan? »

« Och, laat mij gerust, » antwoordde de vrouw verstoord. « Het is al tien jaar, dat gij den ratten parten bakt; maar zij bakken er ons nog meer : laat maar eens iets op den zolder liggen, al was het zelfs uw roetzak, of ze het 's anderen daags niet hebben verknabbeld! »

« Ja, wat kan ik er aan doen? Of meent gij, dat ik de ratten van geheel de stad kan vangen? Dit goedje is gedurig op reis en wandelt door riolen en ruien; — ze moeten geene huurceel maken : waar ze wel zijn, daar blijven ze. Ik heb er daar eene zien loopen, Trees, eene zwarte, met eenen staart, dat ge er wel een paar kousebanden zoudt kunnen van maken..... Maar, vrouw, uwe muts staat weer verkeerd vandaag; gij zit te paard op eenen dwarsboom. Dit zuur zien altijd! »

« Ik zie gelijk ik wil! »

« Zeker, zeker, zooveel te erger, dat gij het met inzicht doet. Ik heb het den ganschen dag toch wel bemerkt, dat gij in eenen doorn getrapt hebt. Het is zeker weder van advocaten, van uwe *Matant* uit Holland, van erfdeelen, van tonnekens goud en van andere kasteelen in de lucht? »

« Het zijn uwe zaken niet. Wat kent gij daarvan? »

« Zie, Trees, wil ik u eens iets zeggen; maar heel ernstig, zonder lachen? »

« Zonder lachen? Dit kunt gij niet, spotter. »

« Wel, luister maar eens. Wij zijn nu omtrent vijf-entwintig jaar getrouwd; ten naasten jare, op den dag van Sint-Jan-in-d'olie, is het ons jubilé, onze zilveren bruiloft. Gedurende al dien tijd hebt gij bij advocaten geloopt, doodbrieven en doopceelen gelicht en vergaderd..... en maandelijks eenige schoone franken naar de zwarte mannekens van de Wet gedragen. Zoo al die zilveren schijven eens bijeenlagen, het zou reeds een klein erfdeeltje zijn;

want er gaan vele maanden in vijftwintigjaar. Tot hier toe heb ik u laten doen zonder tegenspraak; maar nu is alles zoo drommels duur! De patatten kosten bijkans twee franken het meuken; het vleesch is zoo kostelijk, dat wij met den prijs van een geveegde schouw elk een stukje hebben, genoeg om op ons brood te wrijven, — en het brood, het brood!»

« Ja, daar laat gij u wat aan gelegen, hoeveel het brood kost!» schertste de vrouw. « Als het bier maar niet opslaat.. .. »

« Nu, zoolang er genoeg is, al ware het ook wat mager, ik zou er niet om treuren, moederken. Vroolijkheid is ook goed brood! Maar ik loop van het spoor. Wat ik u zeggen wilde, is dit : gij ligt altijd te droomen van *Matanten* en *Mononkels* en van schrikkelijke erfdeelen, die gij zult krijgen. Wisjewasjes altemaal! En het wordt alle dagen erger en erger met u, Trees. Zoo gij niet oplet, — de oude dag gaat komen — wees zeker, er zal eene vijs in uwen kop losschieten; en als gij niet meer verstand wilt gebruiken, God weet, geraakt gij nog met al uwe Hollandsche matanten en mononkels in het zottenhuis..... »

De vrouw stond op en antwoordde met eenen grimlach van misprijzen op de lippen :

« Wel, wel, wat ge van uwen eigen man moet hooren! Gij wilt zeggen, dat ik van eene slechte familie ben? »

« Och, neen, vrouwken, van de familie van Jan-en-Alleman, wil ik zeggen. Uw vader zaliger hield een

voddenhuis ¹⁾ en men meende, dat hij rijk was, — misschien om zijne gierigheid; maar toen hij zoo schielijk stierf, was er toch niemendal te vinden, en wij erfden alleenlijk ons huisje. Het is toch genoeg. Uwe nicht leurt met citroenen, uw moeitje rijdt om kwaad ijzer en beenen, de zoon van uwen oom is pompier. Altemaal goede, brave en eerlijke menschen..... maar dat er veel vet van hunne duimen druipt, dat is toch ook niet waar. »

« Wie spreekt er van mijne familie in Belgenland? — In Holland wonen *Van den Bergen* met den hoop. »

« *Janssensens* wonen er nog al meer. Gij zoekt nu al vijfentwintig jaar tusschen al de Van den Bergen der wereld, of er niemand van onze familie is, en gij hebt er nutteloos, ik wil niet zeggen hoeveel guldens, aan verspild. Altemaal geschilderde mannekens! Een mensch ziet wat hij gaarne ziet. Ga aan de werf bij de Schelde staan, als het waait, en houd uw oog eens op de drijvende wolken. Wat wilt gij zien? Eenen ruiter te paard? Napoleon? Eenen reus? Eene koets met vier paarden? Een draak met zeven koppen? Gij hebt maar te wenschen : het staat er even gauw. En zoo is het ook met u, Trees lief : gij hebt een poesjenellenkot ²⁾ in het hoofd! »

De vrouw ging weder zitten en zeide met treurigen twijfel op het aangezicht :

« Het is toch vreemd, hoe stijfhoofdig gij zijt; en

¹⁾ Een winkel, waar men allerlei oude voorwerpen, maar vooral oude lommen, ijzer, lood en koper koopt.

²⁾ Marionetten-spel.

ik zou haast gaan denken, dat gij dezen middag bij onzen advocaat zijt geweest. Die schelm, nadat hij mij twee jaar in den draai gehouden en al menigen gulden ontfutseld heeft, — voor zegels, papieren en brieven, en wat weet ik altemaal, — heeft hij mij vandaag immers gezegd, dat mijne familie, zoo groot als ze is, geheel en al uit arme menschen bestaat. Hij heeft mijne brieven al te zamen mij teruggegeven en mij vriendelijk verzocht, voortaan niet meer ten zijnen huize te komen ! »

« Wel, die advocaat is een braaf man. Hij kon u nog veel afhalen; maar hij begeert uw geld niet en geeft u kosteloos goeden raad. Zulke advocaten loopen er niet veel; ten minste volgens het zeggen der lieden, want ik weet er niets van; — en als ze van mijn geld moesten leven, dan zouden ze niet veel boter op hun brood hebben. »

Moeder Smet scheen door deze samenspraak zelve haar hart ontlast te hebben van de spijt, welke het dien ganschen dag had vervuld. Op lossereen toon sprak zij :

« Zeg wat gij wilt, ik zal toch eens rijk zijn, voor ik mijn hoofd zal neerleggen. Ik ben van eene goede familie, en ik moet erven..... Dezen nacht heb ik gedroomd, dat ik eenen klomp goud vond, zoo groot als de dorpel onzer deur..... »

« Ja ! » riep de schouwveger lachende, « dan is het zeker, dat gij nog lang zult wachten ! Hadt gij liever van spinnekoppen gedroomd : dit beteekent geld..... »

Eensklaps hoorden de twee echtgenooten eenig gerucht boven de trap.

« Eh, wat is dit? » vroeg de schouwveger.

« Wel, hoort gij het niet? » spotte de vrouw. « De ratten op den zolder komen u voor den zot houden en u uitlachen over de part, die gij hun gebakken hebt! »

« Het is al wonderlijk, » morde baas Smet, « ik heb nochtans alle gaten en spleten toegemetst met kalk en gestampt glas! Ik zal straks nog eens gaan zien..... Het zal er maar ééne geweest zijn : ik hoor niets meer. »

« Maar, Smet, » vroeg de vrouw, « als wij zoo eens rijk werden, wat zoudt gij doen? »

« Om Gods wil, Trees, laat mij toch gerust met dien zaag van rijk zijn. We hebben immers niets te kort. Onze Heer geeft ons het dagelijksch brood, en mij eene pint bier tusschen de vrienden; wat zouden wij meer wenschen? »

« Ja, maar zoo gij nu eens rijk werdt? »

De man bracht de hand aan het voorhoofd en antwoordde na korte overweging :

« Wat zou ik doen? Laat eens zien. Ik mag wat zijn, weet ik het! Ten eerste : ik zou ons huis laten schilderen; en ons uithangbord zou zijn in den vergulden A. B. Ten tweede : ik kocht vier hespen in éénen keer, om in den Winter van te smullen. Ten derde? ja, ten derde? Ik gaf vier zakken patatten en zes veertels kolen aan de arme weduwe met hare ongelukkige kinderen, daar achter den hoek. Ten vierde : ik kocht een huis voor onzen Pauw; en op den dag van zijn huwelijk met Kaatje zou er eene

bruiloft zijn, dat ge den geur wel tot op den Kouwenberg zoudt kunnen gewaar worden. »

« En dit is nu alles? Het is wel de moeite waard om rijk te zijn. »

« Wat weet ik altemaal? In eens gezegd : ik zou er van leven en de vrienden laten leven. »

« En zoudt gij nog schouwveger blijven? »

« Eh, wat vraagt gij? »

« Of gij nog schouwveger zoudt blijven? »

« Dat is te zeggen, ik zou schouwen vegen voor mijn plezier. »

« Ah, ah, onnoozele sukkelaar! » riep de vrouw met eenen schaterlach.

« En wat zou ik anders met mijnen tijd gaan doen? » vroeg baas Smet. « Of meent gij, dat ik den heelen dag alleen in de herberg zou willen zitten? Laat eens hooren, Trees, op welke wijze gij het zoudt overleggen, zoo er een schat uit den hemel in onze handen viel? »

« Oh, ik weet het beter, ik ben van eene goede familie! » juichte de vrouw. « Ik zou een groot huis koopen, in het Kipdorp of op de Meir; eene koets met vier paarden zou ik moeten hebben, en in den Winter een sneeuwslede. Ik zou kleederen dragen van zijde en fluweel, eene moffel en eene *boa*..... »

Wat zegt gij daar? Eene *boa*? Wat is dat? »

« Wel ja, om aan den hals te dragen gelijk de Mevrouwen. »

« Is dit zoo een staart van een wild beest? »

« Ja, dit is wat kostelijk!..... En ik zou diamanten

dragen op mijne borst, in mijne ooren en aan mijne vingeren, en van achter aan mijn kleed eenen sleep gelijk de Koninginnen op de Vlaamsche komedie; en overal waar ik zou gaan, zou er een knecht mij volgen, gij weet wel, zoo een met eene gele frak en eenen gouden band op den hoed..... En dan zou ik alle dagen hier door de straat komen gewandeld, om de bazin van den winkel hierover te doen barsten van spijt..... »

« Scheid uit, scheid uit! » riep de schouwveger, « of ge doet mij nog barsten van lachen! Ziet ge mevrouw Smet, van den schouwveger, daar niet over de straat gaan met eenen sleep aan haar kleed, met eenen vossestaart rondom den hals en met eenen grooten kanarievogel achter haren rug? Zoo gij nu nog niet aan het zot worden zijt, Trees, dan geef ik het op. Doe mij dan zelven maar in het zottenhuis zetten; want wees zeker, één van ons tweeën heeft eene scheur in de hersens!..... Maar hoor, hoor, welk een leven daarboven! De ratten lachen u ook al uit! »

« Maar wat is dit toch altemaal op onzen zolder? Welk geschreeuw en geloop! Ga en ziet toch eens, Smet. Maak liever de gaten open; want het is alsof de ratten uit de gebuurte daarboven bijeenvergaderd waren, sedert gij hun die part hebt meenen te spelen. »

De schouwveger stond van de tafel op, ontstak een lampken en greep eene oude verroeste sabel van achter de kast.

« Ik zal er eens ter dege gaan onder roffelen, »

sprak hij. « Leg maar eenige centen gereed, Trees; want ik ga meteenen een pintje drinken. »

Moeder Smet bleef tamelijk lang alleen beneden en luisterde op het gerucht, dat haar man op den zolder maakte, daar hij met de sabel over de planken hakte.

Welhaast echter verging alle geluid. Dan verviel de vrouw in eene diepe mijmering en droomde van zijden kleederen, van diamanten oorbellen en van knechts met gulden banden aan den hoed.

Eenigen tijd bleef zij dus verzonken in de beschouwing van het geluk des rijkdoms; een zoete glimlach beglansde haar gelaat en zij knikte met het hoofd, als bevestigde haar geest de schimmen, door hare verbeelding geschapen.

Eindelijk hoorde zij de trappen kraken onder den tred haars mans; verwonderd zag zij op, dewijl zij geen licht op de trap bemerkte.

« Is uwe lamp uitgegaan? » vroeg zij.

Doch de schouwveger daalde stilzwijgend de trappen af en naderde met wankelende stappen tot haar. Hij beefde en het angstzweet parelde op zijn bleek gelaat.

De vrouw liet eenen schreeuw van schrik, wijl zij uitriep :

« God! wat is u overkomen? Wat hebt gij gezien? Eenen dief? Een spook? »

« Stil, stil! Laat mij adem scheppen, » murmelde de schouwveger met verdoofde stemme.

« Maar wat is er toch geschied? » kermde de

vrouw, « gij jaagt mij den dood op het lijf! »

« Zwijg, spreek stiller, Trees, » mompelde haar man als vervaard. « Niemand mag ons hooren. »

Hij naderde dichter tot haar, boog zich over haren schouder en fluisterde :

« Trees, Trees lief, uw droom is uitgevallen : een schat, een groote schat! »

« Och, arme, ongelukkige Smet! » huilde de vrouw vol benauwdheid. « Hij is van zijne zinnen! »

« Neen, neen, maak geen gerucht, of wij zijn verloren, » smeekte de ontstelde man.

« Maar spreek toch : om Gods wil, wat gaat er om? »

« Ik heb eenen schat gevonden, gelijk gij hebt gedroomd. »

« Een klomp goud? »

« Neen, eenen zak met geld. Altemaal zilver en goud! Kom, neem de lamp : ik zal hem u laten zien. »

De vrouw verbleekte insgelijks en sidderde van verrassing. Nu eerst begon zij te gelooven, dat het ernst was. Tusschen hare ontroering zweefde er evenwel eene koortsige glimlach op hare lippen.

Haren man volgende, sprak zij smeekend :

« Och, Smet, bedrieg mij toch niet; indien het nu niet waar was, ik zou er van kunnen sterven.... »

« Zwijg, zeg ik u, » mompelde de schouwveger, de trap opklimmende, « gij zult ons verraden! »

« Maar hoe hebt gij het gevonden? » vroeg de vrouw met teruggehoudene stemme.

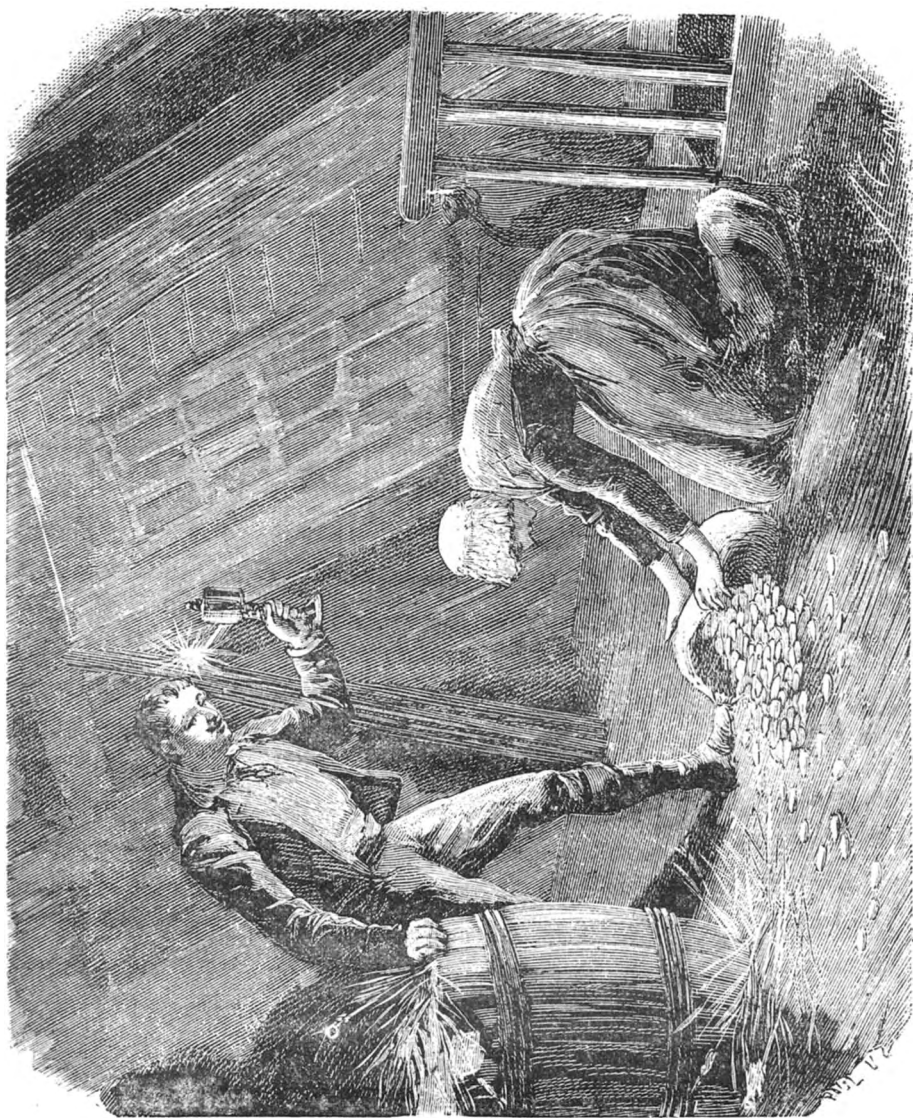
Baas Smet bleef staan, als wilde hij de nieuwsgie-

righeid zijner echtgenooten voldoen, voordat zij den schat zou zien.

« Gij hebt immers wel gehoord, Trees, » sprak hij, « hoe ik daar boven met de sabel over den grond sloeg? Toen ik op den zolder kwam, zag ik geene ratten meer; maar met dit slaan sprongen er nog twee uit eenen hoek. Zij liepen onder mijne beenen door, en verdwenen bij den middelbalk, waar het dak op rust. Ik ging met de lamp tot daar, doch vond er spleet, noch opening. Nadat ik alle hoeken en kanten had onderzocht, keerde ik terug naar den balk; want ik kon niet begrijpen, waar die twee ratten gebleven waren. Alhoewel ik scheur noch gat in den balk zag, sloeg ik er met den sabel tegen, zonder eigenlijk te weten waarom. Hij klonk zoo hol en gaf zulk vreemd geluid, dat ik er nog harder begon op te slaan, in de gedachte dat er van binnen ratten in woonden. Daar springt op eenen keer een vierkant plankje uit den balk; en plof! er valt iets op mijnen voet, dat ik meende te schreeuwen van pijn..... »

« Een klomp goud? »

« Wel neen, een zak met geld! In het vallen is hij gescheurd, en er rolden altemaal gouden en zilveren stukken over den zolder. Ik was als van den hamer geslagen, de lamp viel uit mijne hand, ik beefde en ik moest mij aan de muren vasthouden om beneden te gaan. Alles draaide voor mijne oogen : ik was als een dronken mensch..... Kom nu maar, en ga op uwe teenen; en als gij spreekt, houdt uwe stem in, zooveel gij kunt. »

Bleef eene korte wijk in zwiigende bewondering... (blad. 27).

Op den zolder gekomen, leidde de schouwveger zijne vrouw tot den middenbalk en richtte het licht der lamp op eenen grooten lijnwaden zak, die daar tusschen eenig uitgestort geld ten gronde lag.

Bazin Smet viel, onder het slaken van eenen verdoofden vreugdekreet, geknield er bij neder, scheurde den zak nog wijder open, stak hare handen in de geldstukken, bleef eene korte wijl in zwijgende bewondering verslonden en sprong dan recht. Zij liep met de handen boven het hoofd den zolder rond, danste en sprong en riep eindelijk met luider stemme :

« Oef! ik stik, ik versmacht! Laat mij toch een beetje spreken. Hemeltje lief, nu zijn wij rijk, nu zijn wij schatrijk! »

Vol angst greep de schouwveger met de eene hand zijne vrouw dwingend bij den arm en legde haar de andere op den mond, terwijl hij gram en dreigend brulde :

« Onvoorzichtige zottin, houd u stil, of ik nijp u den arm te pletten! De geburen moeten het zeker weten? »

« Och God! » zuchtte de vrouw met schrik, « wat is dat nu? Gij trekt een gezicht, alsof gij mij gingt vermoorden! Hoe het geld een mensch verandert! Van de vijftientwintig jaar, dat wij getrouwd zijn, heb ik u nog nooit zulke gloeiende oogen zien zetten! »

Als ware hij over zijne eigene opbruising verwonderd geweest, de schouwveger bedaarde.

« Neen, neen, Trees, het is niet gemeend, » sprak

hij, haren arm los latend, « maar ik bid u, spreek toch stil en maak geen gerucht..... Zeg, waar gaan wij nu met dit geld blijven? »

« Wel, laat ons het beneden dragen en in de groote kas sluiten. »

« En als er eens dieven kwamen? »

« Waarom zouden die nu juist gaan komen? De kas staat er misschien al honderd jaar! »

« Ja; gij kunt het toch niet weten. »

« Gij moet er evenwel ergens mede blijven. »

« Dat ik het onder ons bed in den stroozak verborg? »

« Och, het is wel te zien, Smet, dat gij geen geld gewoon zijt. Meent gij, dat de rijke menschen hun geld in het bed verbergen? Leg het in de kas, zeg ik u. Vindt gij morgen eene betere plaats, het zal nog tijd genoeg zijn om van gedachte te veranderen. »

De tweede lamp van den grond nemende, zeide de schouwveger :

« Trees, laadt gij het geld in uw voorschoot; ik zal de deur beneden in den grendel doen, dat niemand ons verrasse..... en draag toch zorg, dat de stukken niet klinken! »

Terwijl de vrouw met eene zware vracht geld de trap afdaalde, schoof baas Smet den grendel in de deur en draaide het nachtslot vast; dan ging hij tot de vensters, tot de kelderval, tot de achterdeur, en beproefde alle sloten en draaibalken.

Ondertusschen had de vrouw den ganschen schat in de kas gesloten, en zij zat reeds voor de tafel, met

hijgenden boezem in de ruimte ziende en dwalend in de zoete beschouwing van haren rijkdom.

De man naderde haar, stak zijne hand uit en sprak op drogen toon :

« Den sleutel! »

« Den sleutel! » riep bazin Smet fiere verwondering. « Dit zou er net uitzien in onze oude dagen, dat gij den sleutel zoudt moeten hebben. Ik heb hem nu al vijftientwintig jaar met eere gedragen! Gij zoudt gaarne misschien het geld verbrassen en aan uw schouwvegersgezelschap ten beste geven? Hola, ik houd de kas! »

Baas Smet schudde het hoofd met ongeduld.

« Neen, » mompelde hij, « het is om u het verkwisten van het geld te beletten. Toen wij weinig hadden, scheen het sparen mij nutteloos; maar nu wil ik zorgen, dat er iets overblijve, totdat wij oud en ziekelijk worden, anders mochten wij nog wel, met al ons goed, in ellende vervallen, voordat wij dood zijn. »

« Wel, wel, Smet, jongen, het geld bekomt u niet goed, » spotte de vrouw verstoord. » Gij spreekt gelijk een gierigaard; gij trekt een lijkbiddersgezicht..... »

« Kom, Trees, geef mij den sleutel. »

« Den sleutel? Al moest ik er haar en pluim voor vechten, ik gaf hem nog niet. »

« Zult gij niets uit de kas nemen zonder mijne toestemming? »

« Dit is te zeggen, ik zal er niet al te kwistig mede te werk gaan; maar dat ik geen nieuw kleed zou mogen koopen en mijne afgedragene oorbellen niet

zou mogen verwisselen tegen een paar, die wat beter zijn? Zoo zijn wij niet getrouwd! Wilde ik naar u luisteren, wij zouden armer zijn dan te voren. Als gij van het geld niet meer genot wilt hebben, doe dan liever eenen hoop tien-guldenstukken op den muur schilderen : dan hebt gij evenveel schijn en minder last. »

« Gij begrijpt mij niet, Trees. Zoo gij eensklaps gaat verraden, dat wij veel geld hebben, door klederen te dragen, die verre boven onzen staat zijn, dan zullen de geburen onder elkander beginnen te babbelen, en vragen, waar wij het gehaald hebben. »

« Welnu, wat geeft het er aan? Het geld hoort mij toe; mijne ouders hebben misschien van voor honderd jaar in dit huis gewoond. Daarom heeft men geen geld gevonden na mijns vaders schielijken dood; hij heeft den tijd niet gehad om te zeggen, waar hij het had verborgen. Maar wat kwaad zou het dan zijn, zoo iedereen wist, dat ik mijn erfdeel heb gevonden? »

« Wat kwaad, onvoorzichtige? Als de dieven wisten, dat er hier zooveel goud is, zouden zij in huis breken, den schat stelen en ons vermoorden misschien! »

« Hoe vervaard heeft het gezicht van dit geld u gemaakt! Ik herken u niet meer..... »

« Ja, en overweeg toch eens, dat de menschen het moeilijk zullen gelooven, als wij zeggen, dat wij het hebben gevonden. God weet, krijgen wij den politie-commissaris niet op den hals; hij mocht denken, dat het gestolen geld is. Dan zouden ze den schat naar

het Tribunaal dragen, totdat de zaak onderzocht is. Als de Wet iets in handen heeft, krijg het er maar eens uit! Eilaas, wij zouden den schat kwijt zijn en misschien van ellende nog vergaan. »

« Inderdaad, » zeide de vrouw in gepeinzen, « ik geloof, Smet, dat gij gelijk hebt. »

« Och, Trees, Trees lief, wees nu eens voorzichtig; houd u wat ingetogen, en zeg toch aan niemand, dat wij rijk geworden zijn. »

« Ja, als ik het maar kan zwijgen! » mompelde de vrouw, de schouders ophalende. « Het spreken heb ik van mijne moeder geleerd, en die was op hare tong niet gevallen..... »

« Hemel, hemel, het is toch ongelukkig! »

« Als iemand rijk moet zijn gelijk gij, dan is het zeker ongelukkig. Maar kunnen wij dan de geburen niet wijs maken, dat wij geërfd hebben? Ik heb er nu zeker toch al lang genoeg van gesproken? »

Een glimlach rees over des schouwvegers gelaat, en in zijne oogen scheen eene vonk van blijde verrassing te glinsteren. Hij bleef eene wijl in stille overweging verzonken; dan zeide hij :

« Dat wij geërfd hebben? Maar dan zou men weten, dat er hier veel geld in huis is. »

« Welnu? »

« En de dieven? »

« Och, gij geraakt van uw verstand. »

« Neen, weet gij wat wij zullen zeggen? Dat wij haast zullen erven; dat wij tijding van uwen mononkel uit Holland bekomen hebben..... »

« Van mijne matant, dit is beter; en als ik dan een nieuw kleet koop of iets anders, dan kunnen de menschen maar denken, dat wij op voorhand al iets gebruiken van het erfdeel, dat wij moeten trekken. »

« Zie, dit is goed; zoo zal men niet weten, dat er veel geld in huis is, en iedereen zal erkennen, dat gij van eene goede familie zijt. Maar, Trees, gij zult toch redelijk zijn, niet waar, en ons geld wat sparen? »

« Nu, nu, ons geld; mijn geld, wilt gij zeggen. Ik zal niet meer doen dan onzen staat betaamt. »

« En aan Pauw zullen wij hetzelfde wijsmaken; anders mocht de jongen het in zijn hoofd krijgen en een verkwister worden..... »

« Daar hoor ik hem! » riep de vrouw, « ga, doe spoedig den grendel los en zet de deur aan, of hij zal vragen wat er hier omgaat. »

De schouwveger sprong op, ontsloot de deur en zette zich weder met koel gelaat bij de tafel, alsof er niets geschied ware.

Voor de deur, op de straat, galmde het liedje :

Schouwvegers fijn van den A. B.,
Aardige kwasten,
Vroolijke gasten.....

En Pauw kwam zingend de kamer ingehuppeld.

Omtrent de tafel genaderd, zeide hij op vroolijken toon en zeer snel :

« Och, och, daar hebben wij gelachen! Dat ik zooveel plezier niet had gehad, ik zou schreeuwen;

want mijn mond doet er nog zeer van. Denk eens, daar hebben ze mij hoofdman van ons meezen-vangersgezelschap ¹⁾ gemaakt! »

« Kom, kom, maak daarom zooveel gerucht niet, » mompelde de vader.

« Ja, daarom is het niet, » juichte Pauw. « Gij weet wel, vader, dat wij geld hebben bijeengelegd om eene nieuwe vlag voor ons gezelschap te laten maken? De fijnschilder uit de Winkelstraat, — dien ze Rubens heeten, omdat hij eenen breeden hoed en knevels draagt, — welnu, die moest eenen grooten uil op de vlag schilderen. Och, och, dit was kluchtig..... Dezen avond, terwijl wij zaten te kouten, brengen ze eensklaps de nieuwe vlag. Wij springen op met nieuwsgierigheid. Piet Kruls rolt de vlag open; wij bezien malkander..... en daar schoten wij te gelijk in zulken lach, dat er drie of vier op den grond vielen en de anderen hunne ribben moesten vasthouden. Er was er maar één, die een zuur gezicht trok, en dit was de smid... .. Nu laat ik u raden, wat er op de vlag geschilderd stond. »

« Och, met die kinderachtigheden altemaal, » zeide de moeder. « Wat zou er op staan? Wel, een uil! »

« Ja, ja, een uil, zoo groot van kop als een kind van acht jaar; maar het ergste van al, die uil en de smid geleken malkanderen gelijk twee druppelen

¹⁾ Er zijn te Antwerpen onder de geringe burgerklasse maatschappijen, die gedurende het gansche jaar eenig geld bijeenbrengen, om in het najaar met eenen uil op de meezenvangst te gaan.

water. Het is er een gelach en een harrewar geweest! De smid wilde den schilder al zijn haar uittrekken; de herbergier wilde den smid aan de deur zetten; wij wilden het bijleggen; er zijn drie pinten gebroken en twee hoeden gepletterd..... Eindelijk is nog alles op een lachmarkt uitgedraaid, omdat Rubens beloofd heeft den til te veranderen..... Maar, wat is hier dan gebeurd? Gij luistert niet. Vader ziet er zoo treurig uit, en gij ook, moeder! Gij zijt toch niet ziek, hoop ik? »

« Het is nu wel tijd van spotten, » antwoordde bazin Smet op ernstigen toon. « Pauw, jongen, wil ik u eens wat zeggen? Wij gaan erven! »

« Alweer? » riep de jongen met schertsend onge-loof.

« Dezen keer is het toch waar. »

« Ik ken dit liedeken. Zeker van onze matant in Holland? »

« Ja, van mijne matant in Holland. »

« Kom, kom, moeder, gij hebt u weer iets laten wijs maken. Het is immers niet waar, vader? »

« Het schijnt toch, dat het ditmaal waar zal zijn, » antwoordde baas Smet, bevestigend met het hoofd knikkende.

« Eh, wel, » riep Pauw lachend, « dan bespreek ik eene nieuwe broek en een dozijn hemdbandekens, tegen dat het erfdeel komt! »

De beide ouders zwegen; Pauw aanschouwde hen met zonderlinge verwondering en zeide mompelend :

« Maar, moeder; maar, vader, gij zijt er alle twee

gelijk het hart van in, van het goede nieuws? Legt mij toch eens uit, wat hebt gij vernomen. »

« Ik heb pijn in het hoofd, » antwoordde zijn vader, « het spreken doet mij zeer; ik zal u morgen zeggen, wat wij te verwachten hebben. »

« En is het erfdeel van die matant, die al langer op zoek is dan ik op de wereld ben? »

« Ja, ja, laat ons nu daarover maar gerust. »

Pauw schudde twijfelend het hoofd en dacht in zich zelve .

« Er is iets gebeurd, dat ze mij niet willen zeggen. Menschen, die erven, zien er toch vroolijker uit. Misschien zijn er woorden geweest; maar daar mag ik mij niet mede bemoeien. »

Hij nam het tweede lampken, ontstak het en zeide dan :

« Morgen vroeg moet ik te vier uren opstaan, om op den hof van Ranst drie schouwen te gaan vegen. Het is wel twee uren van hier. Nu, goeden nacht.....»

« Pauw, » sprak de moeder met zekere trotschheid in de stem, « wij zijn geene schouwvegers meer!.... En als gij morgen uitgaat, doe uwe Zondagsche klederen aan, hoort gij? »

« Zie, moeder, neem het niet kwalijk, » lachte de jongen, « maar nu brengt gij het toch wat verre uit den weg. »

« En in alle geval, de knecht van mevrouw is komen zeggen, dat gij morgen niet naar den hof moet gaan. »

« Dat is wat anders, dan zal ik maar eens goed

uitslapen. Morgen zal het erfdeel weer door de schouw weggevlogen zijn, gelijk de andere keeren. Goede rust, moeder; slaap wel, vader. »

Hij klom met lichten tred de trappen op, en murmelde nog hoorbaar :

Schouwvegers fijn van den A. B.,
Aardige gasten,
Vroolijke kwasten.....

Nog een paar uren bleven baas Smet en zijne vrouw beneden zitten. Wat deze laatste ook pogingen aanwendde om haren man ter ruste te doen gaan, het scheen dat hij de plaats, waar de schat lag, niet kon verlaten. Hij had reeds meer dan eens opnieuw alle deuren en sloten onderzocht, toen het eindelijk middernacht sloeg.

Dan, na nog eens zijn kommervol onderzoek te hebben herhaald, volgde hij zijne vrouw op de trap, doch sloeg wel tienmaal onder het klimmen den blik naar de kas, die zijnen rijkdom bevatte.

III

De zenuwen des schouwvegers waren door het vinden van den schat zoozeer ontsteld geworden, dat de arme man, hoe afgemat en vermoeid ook, de oogen niet kon sluiten. Hij wendde zich om, rekte zich zwoegend, wrong zich de leden en zuchtte met lange ademhalingen; zijn hart klopte onregelmatig, het was hem als vloeide hem bijwijlen een stroom koud water over het lichaam.

Het gebeurde wel dat hij in eenen lichten sluimer wegdwaalde; maar op zulk oogenblik, als de mensch van het wakend tot het slapend leven zal overgaan, zijn de zenuwen het gevoeligst. De schouwveger kon dit oogenblik niet overschrijden; telkens dat de komende slaap den vloed zijner gedachten afbrak, sprong hij in het bed zittend recht en luisterde met schrik op zekere geruchten, welke hij meende te hebben gehoord..... En inderdaad, de ratten op den zolder wandelden over en weder, liepen vroolijk achter elkander of vochten onder een hevig gepiep of geschreeuw..... even alsof zij nog altijd inwoonden

bij arme menschen, wier slaap gerust en onverstoorbaar is.

Het moet zijn dat de schouwveger, na lang wroeten en keeren, toch eindelijk voor goed was ingesluimerd, want hij hijgde welhaast zeer luid.

Allengskens echter werd zijne ademhaling pijnlijk, en zij kreeg eenen toon van lijden, als wierd baas Smet door onzichtbare geesten gemarteld. Het angstzweet stond hem op het voorhoofd; al zijne leden waren gespannen.

Eensklaps brak de spraak hem uit den benauwden boezem los en hij kermde op akeligen toon :

« Neen, neen, het is niet waar : ik heb geen geld !
Aa, ai, laat los ! laat los ! »

Zijne vrouw, die uit den slaap geschoten was, greep haren man bij den arm, en hem hevig schuddende, riep zij :

« Eh, Smet, wat gaat u over? Wordt gij van de Maar bereden, of zijt gij van uwe zinnen? »

De man staarde vol schrik de donkere kamer rond en zuchtte bevend :

« Oef! Waar ben ik? God, ik meende, dat ik dood was!..... Zijt gij het, Trees? »

« Wel, wie zou het zijn? Is dit ronken? Gij ligt daar te spartelen en te krinkelen gelijk een paling op den rooster. Het is wel te zien, dat gij geen geld gewoon zijt. Mij belet het niet te slapen, alhoewel ik er ten uiterste blij om ben; maar zie, ik ben ook van eene goede familie..... »

« Och, Trees, » klaagde baas Smet, het koude

zweet van zijn voorhoofd vegende, « och, Trees, wat ik heb uitgestaan, is niet te beschrijven! Denk eens, ik was nauwelijks ingeslapen, of daar kwam plotse-ling iets op mijn borst zitten, en ik voelde, dat het mij met de knieën het hart indrukken wilde. Het had zijne klauwen om mijnen hals geslagen en wrong mij de keel toe. In het eerst kon ik niet zien wat het was; maar het was gelijk een wild gedierte, met lang zwart haar, en het had een groot mes in zijnen klauw. Het wilde mij het geld doen wijzen; maar omdat ik het weigerde, neep het mij de keel toe en wilde mij het mes in de borst steken..... ik voelde, dat ik ging versmachten; dan schenen mijne oogen eerst open te gaan; en ik liet eenen schreeuw van angst, toen ik zag wat het was. Och, Trees, ik beef nog, als ik er aan denk : het was een dief, een moordenaar! »

« Kom, kom, met die kinderachtige grillen! » spotte de vrouw. « Waarom ligt gij met de armen onder het hoofd? Daarvan komt de Nachtmare. Het wordt al laat; zoek nu maar wat te rusten, en stoort mij niet meer. Nu, slaap wel. »

Bazin Smet was, na eenige oogenblikken, opnieuw en zeer vast ingesluimerd.

Zoo gelukkig was de ontstelde schouwveger niet; hij deed zelfs geene pogingen meer om in slaap te geraken; want de schrik had hem alle neiging tot rusten benomen.

Gedurende een groot half uur bleef hij met open oogen in de duisternis staren, en droomde wakend

van den politie-commissaris en van dieven, totdat hij eindelijk uit het bed stapte, en zonder het minste gerucht te maken, zijne kleederen aantrok.

Dan ging hij, sluipend en op de punten zijner voeten, tot de plaats, waar hij wist dat eene tafel stond, en scharde er zoekend met de hand over.

Een zucht van blijde verrassing ontsnapte hem, toen hij de tassche zijner vrouw ontwaarde. — Hij haalde er den sleutel der kas uit en daalde met even voorzichtigen tred van de trappen.

Beneden gekomen, ontstak hij een lampken, naderde tot de kas, opende ze, beschouwde eene wijl het geld met eenen gelukzaligen glimlach, sloot dan weder de kas en ging met het hoofd in de handen bij de tafel zitten.

Na eene wijl zeide hij in zich zelve :

« Het ligt er nog! Ah, rijk zijn! Geld hebben! Welk geluk!..... Maar toch, het brengt zorg en kommer, het beneemt de nachtrust..... Mijne vrouw is hoogmoedig; zij zal in een groot huis willen wonen, rijke kleederen dragen, goud en diamanten koopen! Pauw is jong; hij zal het heerken spelen, veel verteren..... En zoo zullen zij den vollen bras van mijn geld willen hebben. Het zal wegsmelten gelijk sneeuw in den zonneschijn..... en eindelijk, eindelijk zal ik in mijne oude dagen nog op het stroo geraken, misschien nog moeten gaan bedelen om mijn dagelijksch brood! »

Deze overweging sloeg hem met angst; hij drukte zich de beide handen geweldig tegen het hoofd en

bleef met verbleekt gelaat een oogenblik in de ruimte zien. Dan hernam hij :

« Oh, het is toch ongelukkig eene vrouw te hebben, die hare tong niet bedwingen kan ! Morgen vroeg, zoo haast de dag in de lucht komt, zal zij bij de geburen rondloopen en pochen en stoffen, dat zij gaat erven. Duizenden zullen niet genoeg zijn, van millioenen zullen zij spreken. Iedereen zal er mede bemoeid zijn, de gansche stad door zal men babbelen over den schouwveger, die zoo censklaps rijk geworden is. De dieven zullen ons huis beloeren, en, den eenen nacht of den anderen, met den ganschen schat gaan loopen. Ik zou weder arm zijn? Weder arm zijn? God, wat angst en verdriet moet een rijk mensch toch uitstaan! »

Na eene verpoozing zette hij zijne overwegingen voort :

« Het is wonder ! Ik was vroolijk als een visch in het water ; men noemde mij Jan Grap om mijne geestigheid. Ik kende verdriet noch angst ; al wat de Heer mij overzond, was mij lief ; ik zong, ik sprong, ik lachte..... Mij dacht, er was geen koning zoo gelukkig als ik ! En nu ? Nu beef ik bij het minste windje ; ik ben vervaard bij mij zelven, van alles ; ik kan niet slapen ; mijn hart klopt met sprongen, alsof er mij eene schrikkelijke ramp te wachten stond. ... Het zal beteren ; ik zal mij aan den rijkdom gewennen..... en lach of spring ik niet meer, het is natuurlijk : een rijk mensch moet deftig zijn ; de vroolijkheid staat hem niet. Men kan alle geluk terzelfdertijd niet hebben, en rijk zijn is toch het grootste.... »

Het scheen, dat deze laatste overweging hem troost in den boezem goot; want hij glimlachte en wreef zich de handen, onder het mompelen van eenige blijde woorden.

In deze gemoedsstemming vloog er eene nieuwe gedachte door zijn hoofd, en hij zeide op zoeteren toon :

« Toen ik nog een gering ambachtsman was, hielp ik de arme weduwe van achter den hoek naar mijn vermogen. Ik had zulk medelijden met het lot harer ongelukkige schaaapkens van kinderen, dat ik dikwijls wenschte rijk te zijn om haar uit den nood te kunnen helpen. Haar man zaliger was mijn vriend en ik heb op zijn sterfbed beloofd, dat ik zijne kinderen zou bijstaan. Nu ben ik rijk. Zou ik mijne belofte niet vervullen? Ah, ja, weldoen, barmhartig zijn, menschlievendheid plegen! Nu, nu gevoel ik, hoe gelukkig het is rijk te zijn! Maar wat zal ik de arme weduwe geven? Vijftig gulden? Het is te veel. Zij zouden het in overdaad verkwisten; en, als ik er zoo mede te werk ging, zou mijn geld spoedig verdwenen zijn. Wie weet of ik geene ondankbaren zou maken? Indien ik hun tien gulden gaf? Mij dunkt het ware genoeg. Zij hebben nooit zooveel geld gezien in hun leven. Het is gevaarlijk, veel aan arme menschen te geven; zij zijn het niet gewoon, en worden gulzig en lui, wanneer zij het zoo gemakkelijk kunnen bekomen.... De bedelarij mag men niet aanmoedigen.... »

De schouwveger zweeg en scheen in gepeinzen verzonken. Welhaast rees er eene uitdrukking van schrik en misprijzen over zijn gelaat.

« Maar, Jan, jongen, » morde hij op strengen toon, « toen gij arm waart en het op uw dagloon moest sparen, hebt gij hun met beetjes veel meer gegeven! Soms hebt gij de centen voor uw dagelijksch glaasken bier de weduwe in de hand gelegd, en uit menschlievendheid zijt gij te huis gebleven zonder de vrienden te zien. Welke ijselijke gedachte! Zou de rijkdom gierig en ommeêdoogend maken? Inderdaad, ik gevoel iets, dat mij verschrikt.... O, neen, weg die baatzucht! Vijftig gulden zal ik ter zijde leggen voor de weduwe, en haar wekelijks iets er van geven. Misschien zal God, tot belooning, mij het rijk zijn wat lichter maken en mij verlossen van den onbekenden angst, die mij beven doet. »

Hij stond langzaam op, zag met onderzoekenden blik de kamer rond en opende de kas.

Eene wijl bleef hij stilzwijgend den hoop geld bestaren, waaruit de gouden en zilveren stukken, bij den flauwen schijn der lamp, hem als een starren-gewemel in de oogen glinsterden.

Hij nam er zeven tien-guldenstukken uit en stak ze in den zak van zijn vest, terwijl hij op vreugdevollen toon mompelde :

« Ik zal er nog twee bij doen; de arme weduwe is toch zoo ongelukkig, en het doet mij zoo goed, de gedachte dat ik de kinderen van mijnen vriend zal helpen! »

Met den blik op den schat, verviel hij in eene stille mijmerij, en scheen in zich zelven te berekenen, tot welke somme de hoop geld kon beloopten.

Welhaast, als hadde hij tot iets besloten, begon hij een groot getal gouden stukken uit den schat te rapen. Toen hij hiermede eene wijl zich beziggehouden had, sloot hij de kas weder, naderde tot de tafel en telde het geld.

« Vijftig stukken, » zeide hij in gepeinzen, « vijftig stukken maken vijfhonderd gulden; en vijfhonderd gulden Nederlandsch maken omtrent duizend en vijftig franken. Deze somme zal ik verbergen in eene plaats, waar mijne vrouw noch mijn zoon ze kunnen vinden. Gebeurt mij een ongeluk, komen er dieven of gendarmes, verkwist mijne vrouw in pracht en overdaad den schat, dit zal er toch overblijven voor onzen Pauw; en als hij trouwt met Kaatje, dan zal er toch nog iets overschieten om hen in hun huishouden te zetten en een winkeltje voor hen op te richten..... »

Hij wikkelde de somme in zijnen zakdoek, naderde tot den schoorsteen, zette er eenen stoel neder, en, daarop staande, stak hij zijn hoofd diep in de schouw.

Ongetwijfeld legde hij de geldstukken op eenige vooruitspringende steenen, welke zich, zoo hij wist, op zekere hoogte in de schoorsteenpijp bevonden.

Dan weder ter kamer intredende, zeide hij met blijden glimlach :

« Ah, nu is mij de geest wat lichter; nu zal ik kunnen slapen ! »

Hij meende de lamp uit te blazen en tot de trap te gaan; doch hij weerhield eensklaps zijne beweging en sidderde van plotselijken schrik.

Hem dacht, dat men geweld deed om het venster aan de straat langs buiten open te breken. En inderdaad, er liet zich een gerucht vernemen als van menschenhanden, die aan de vensterschermen zouden hebben gerukt.

Alzoo de benauwde schouwveger den blik naar dien kant gericht hield en zoodanig ontsteld was, dat de lamp in de hand waggelde, hoorde hij stappen, die zich van het venster verwijderden, en eene heesche stem, die onder het heengaan, brabbelend zong :

Wij waren er goed, en wij bleven er lang.
Utremi fasolia!

« Oh, de dronkaard! » brulde baas Smet, « hij weet niet, dat hij mij den dood op het lijf jaagt, de straatschender! Er is geene politie meer! Nochtans, het zijn de rijke menschen, die de politie betalen. Waarom zorgt zij dan ten minste niet, dat de rijke menschen kunnen slapen? »

Na eene wijl nog met het oor tegen het venster te hebben geluisterd, blies hij de lamp uit, klom zeer zachtjes naar boven, stak den sleutel der kas weder in de tassche zijner vrouw en legde zich gansch gekleed op het bed.

Eindelijk sliep hij; en wel een half uur bleef hij ingesluimerd, zonder andere teekenen van onrust dan eenige krampachtige bewegingen zijner armen en beenen.

Plotseling klonk er een gerucht op den zolder, alsof er iets ten gronde ware geploft.

De schouwveger schoot verschrikt uit den slaap, sprong nog duizelig van het bed en liep zoo dwaas tegen eenen stoel, dat deze omviel en ten gronde stortte.

De vrouw ontwaakte en riep met verstoordheid :

« Maar, Smet, hebt gij den duivel in het lijf, dat gij daar zoo in den donker komedie speelt? Wat is er nu weer al! »

« Oh, Trees, dieven! » zuchtte hij met beklemde stemme. « Waar is de sabel? »

« Kom, kom, gij droomt! » spotte de vrouw. « Gij denkt zeker, dat de dieven het geld kunnen ruiken? »

« Zij zijn op den zolder; luister, luister! » suisde de schouwveger, terwijl hij, met het haar te berge en bleek van schrik, in de hoogte wees.

Inderdaad, zware mannenstappen herklonken op de trap; en welhaast klopte men zeer hard op de deur der kamer.

Van benauwdheid dwalend, rukte baas Smet het venster open, dat op de straat uitkwam, en schreeuwde daar uit al zijne macht :

« Help, help, dieven, moordenaars! »

En om zijne geburen spoediger te wekken, voegde hij bij zijnen noodkreet de woorden :

« Brand! Brand! »

Hij zag in de verte twee personen, die bij zijn schreeuwen begonnen te loopen en de straat uitvluchtten.

Eene stem riep op angstigen toon voor de deur der slaapkamer :

« Vader, vader, doe open! Is er brand in ons huis? »

« Wel, gij zot! » mompelde bazin Smet. « Het is Pauw. Laat hem gauw binnen; gij zult den jongen nog iets doen krijgen van schrik. »

« Waar, waar brandt het? » vroeg Pauw met benauwdheid, zoo haast de deur ontsloten was.

« Het is niets, niets; ik heb gedroomd, » stamelde de vader.

« Sa, mag ik weten wat er omgaat? » sprak de jongen met vragende verbaasdheid. « Het is, alsof het den ganschen nacht in ons huis gespookt had! Ik heb nog geen oog toegedaan. Daar boven gaan de ratten te werk, als waren ze razend; hier beneden hoor ik spreken, stoelen omvallen, moord en brand schreeuwen..... En als ik met bevend hart kom toegelopen, dan is het niets! Zie, vader, gij moogt het niet kwalijk nemen; maar het is juist alsof gij u bezighieldt met *Kluchten* en *Ambachten* te spelen ¹⁾. »

De schouwveger was op den stoel nedergevallen en hijgde sprakeloos onder de ontsteltenis, waarmede de hevige schrik hem had geslagen.

Er heerschte eene wijl stilte, gedurende dewelke Pauw met klimmende verwondering op een antwoord wachtte.

« Als ik het niet mag weten, » mompelde hij, « zal ik er niet meer naar vragen; maar, vader, wat zullen de geburen zeggen? God weet, zijn er al geene vijf-

¹⁾ Een kinderspel, dat in zekere *Pantomime* bestaat.

tig uit hun bed gesprongen op het schrikkelijk geschreeuw van : brand, brand ! »

« Uw vader droomt, » sprak bazin Smet, « het erfdeel zit hem in het hoofd. Ga nu maar slapen, Pauw. »

« Wat hoor ik? » zuchtte de schouwveger met nieuwe verrassing. De straat scheen te daveren onder het rollen van zware rijtuigen, die met snelheid naderden.

« Och, het zijn kanonniers die met hunne stukken naar het kamp van Brasschaet rijden, » zeide Pauw. « Maar het is toch vreemd, dat ze door ons straatje komen. »

« Wat mag het zijn? » riep de vrouw, « ze blijven staan voor onze deur! »

Pauw opende het venster, sloeg eenen blik in de straat, en zich weder naar het binnenste der kamer keerende, zeide hij tusschen eenen schaterlach :

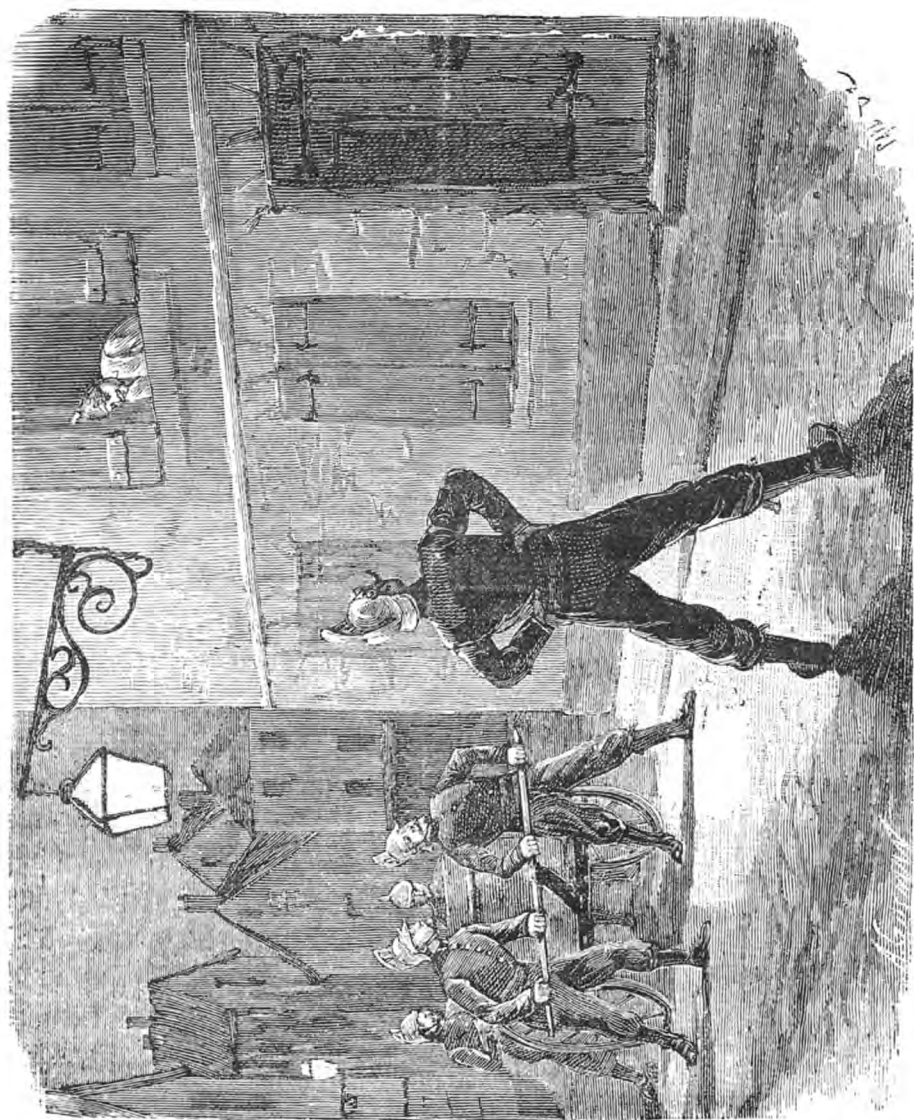
« Hoe langer, hoe schooner ! Het zijn de pompiers met hunne spuiten. »

Men klopte geweldig op de deur aan de straat ; elke slag weergalmde pijnlijk in het hart des schouwvegers, die zoozeer onder zijne benauwdheid lag verpletterd, dat hij geen woord kon uiten.

Weder het hoofd aan het venster stekende, vroeg Pauw aan degenen, die met volle kracht op de deur sloegen :

« Eh, wat is dit daar beneden? Gaat uwe gangen en laat de menschen slapen! »

« Waar is hier brand? » riep eene stem.

Ik zal u leeren spotten daarboven!... (bladz. 49).

« Waar het brandt ! » herhaalde Pauw. « In den hoven van bakker Schramoelie : het is maar acht huizen van hier, op uwen rechterkant, nevens de groenselkraam. »

« Ik zal u leeren spotten daarboven ! » dreigde de sergeant der pompiers. « Doe open, of ik breek de deur met geweld ! »

« Verstoor u niet, sergeant, » zeide een pompier, « het is Pauwken Plezier ; al wilde hij anders spreken, de vieze kwast zou het niet kunnen. Laat mij eens doen. »

Hij ging onder het venster staan en riep :

« Pauwken, heeft het in uw huis gebrand ? »

« Het brandt er alle dagen, een uur vóór den noen. »

« Geene grappen, Pauwken. Ik ben daar straks met mijnen kameraad door de straat gekomen ; uw vader schreeuwde : brand, brand ! alsof de heele wijk in vlam en vuur stond »

« Ja, het was mijn vader, die luidop droomde. »

De sergeant schoot op in gramschap.

« Kom, kom, » schreeuwde hij, « ik zal u leeren, de politie voor den zot houden ! Korporaal, loop, haal den Commissaris ; wij zullen de deur doen openbreken door de Wet en die spotters in de boete slaan. »

Het woord Commissaris had den schouwveger zoodanig getroffen, dat hij recht gesprongen was, en nu met smeekende stem door het venster riep :

« Och, pompiers, menschen lief, hebt nog een oogenblikken geduld : ik zal open doen ! »

Door zijnen zoon gevolgd, verliet hij de kamer. Onder het afdalen van de trappen, zuchtte hij met bevende stem :

« Pauw, jongen, ons huis is betooverd! Och, nu moeten al die pompiers hier binnen! Ik ben meer dood dan levend; daar houd ik eene ziekte van..... »

« Maar, vader, de pompiers zullen ons immers niet opeten? » mompelde de jongen.

« Ja, ja, gij weet het niet, kind, wat uw vader alte-maal moet uitstaan! » klaagde baas Smet op moede-loozen toon. « Pauw, zij zullen het huis willen onder-zoeken, om te zien, waar het heeft gebrand. Als het anders niet zijn kan, breng ze dan maar rond; want ik kan op mijne beenen niet meer staan. »

De jongen ontsloot de deur, terwijl zijn vader eenen stoel tegen de kas zette, waarin de schat lag, en zich uitgeput en hijgende er op liet nederzinken.

Vijf of zes pompiers traden binnen.

De sergeant herkende den jongen spotter en greep hem dreigend bij den schouder, zeggende :

« Ah, gij flauw bescheid, gij zult spotten met de pompiers! Zoudt gij gaarne in den *Amigo* zitten? »

« Zie, mijnheer de pompier, spreek van den *Amigo* zooveel gij wilt; maar ik ben een vrij man, en zoo gij uwe handen nog aan mijn lijf steekt, dan zal ik u eens leeren vliegen, al ben ik maar een schouwveger en al draag ik geen koperen hoed! »

Ziende, dat er met den jongen losbol geen goeden draad te spinnen was, keerde de sergeant zich tot baas Smet en vroeg op strengen toon :

« Spreek, waar heeft het gebrand? »

« Wel, goede mensch, het is een misgreep; het heeft hier niet gebrand. »

« Ah, gij wilt het verbergen, om aan de boete te ontsnappen? »

« Och, neen, ik bedank u wel duizendmaal voor uwe moeite. Er is hier nog geen gensterken vuur geweest. »

« En gij schreeuwt : brand, brand? »

« Ja, een mensch heeft somtijds al vreemde droomen, » zuchtte de schouwveger. « Bezie mij maar, sergeant, ik heb het op de zenuwen.... »

« Sta op, » beval de sergeant, « en wijs ons al uwe schouwen. »

« Ik kan niet opstaan, » klaagde de schouwveger smeekend.

De sergeant deed den korporaal een teeken, dat hij den jongen volgen zou. Dan zeide hij tot baas Smet :

« Gij zit daar voor die kas, alsof gij vreesdet, dat wij uw geld zullen stelen! »

Eene siddering doorliep de leden van den schouwveger; het angstzweet brak hem uit.

« Gij zult de spotternij bekoopen, » hernam de sergeant, « gij zult de boete betalen. »

« Is het anders niet? » murmelde de benauwde man. « Sla mij maar in twee of drie boeten; maar, om Gods wil, ga toch uit mijn huis! »

Vrouw Smet, die zich intusschen had aangekleed, kwam op dit oogenblik met lachend gelaat beneden;

en, nadat zij door eenige woorden verstaan had, hoe de zaken stonden, zeide zij op lossen toon tot den overste der pompiers :

« Sergeant, het is een vreemd geval ; gij moogt het niet kwalijk nemen, want het is zonder inzicht geschied. Ik zal het u eens uitleggen. Gij moet weten, wij hebben tijding ontvangen van mijne matant uit Holland..... »

De schouwveger stak zijne handen biddend uit, om zijne vrouw het zwijgen af te smeeken ; doch zij gaf er geene acht op en ging voort :

« Wij moeten erven ; ik weet niet hoevele duizende guldens. Dit nieuws heeft mijnen man zoodanig getroffen, dat hij er de koorts van in het hoofd heeft, och arme ! Hij heeft gedroomd, dat ons huis in vollen brand stond..... Maar, ziet gij wel, brave menschen, ik wil niet, dat gij zoovele moeite voor niet doet. Drinkt een pintje op onze gezondheid, en zijt verzekerd, dat wij u dankbaar zijn voor uwe dienstwilligheid. »

Zij stak bij deze woorden eenen der pompiers een stuk van vijf franken in de hand.

Op hetzelfde oogenblik kwam Pauw met den korporaal beneden. Deze laatste stelde zich voor den sergeant, bracht de hand aan zijne politiemuts en sprak op plechtigen toon :

« Sergeant, er is geen vuur geweest ! »

Na eenige aanbevelingen om in het toekomstige zoo luidop niet meer te droomen, verlieten de pompiers de woning des schouwvegers.

De vrouw sloot de deur achter hen toe en stak den grendel in.

Met de handen opgeheven, zuchtte de schouwveger :

« God, wisten de arme menschen wat rijk zijn is, zij zouden er niet om wenschen. Het is een zwaar pak! »

Bazin Smet greep hem bij den schouder; en, hem naar de trap duwende, zeide zij, half verstoord en half spottend :

« Het zijn lieve dingen, die gij aanvangt! Ik zou moeten gram worden, maar ik heb medelijden met uwe kinderachtige grillen. Morgen zullen wij er over spreken. Ga nu maar slapen, Zebedeüs; en wilt gij droomen van dieven en gendarmes, doe het ten minste in stilte. Het geld heeft een schoonen jongen van u gemaakt. Zie hem daar eens gaan gelijk een half lamme sukkelaar! »

Zonder spreken, en waarlijk verplet en uitgeput door den geleden angst, klom de schouwveger lijdzaam de trappen op.

IV

Den morgen na de nachtelijke ongevallen was bazin Smet al vroeg te been geweest, om in den winkel te gaan praten en pochen over hare matant in Holland en over de erfenis, die zij ging doen; en dewijl de vrouw van den kruidenier met spottend ongelooft op de gezegden van bazin Smet durfde antwoorden, had deze, tot teeken der waarheid, eene handvol goudstukken op den toog gelegd, waarbij de vier of vijf vrouwen, die in den winkel waren, de armen in de hoogte geslagen hadden, alsof hun al de schatten van Californië waren getoond geworden.

Een half uur daarna was er geen mensch meer in de gebuurte, of hij wist te zeggen, dat Jan Grap, de schouwveger, drie tonnekens goud had geërfd. Ieder voegde er voortdurend nog wat bij, zoodat er ten einde ook wel spraak was van wel honderden huizen en van wel twintig schepen op zee.

Terwijl vrouw Smet de stad ingewandeld was, om de grootste magazijnen van modegoederen te bezoeken en zich in aller haast bij eene beroemde kleer-

maakster de maat te laten nemen, was Pauw op haar verzoek te huis gebleven, om op te letten, totdat zijn onpasselijke vader zou beneden komen.

Nu was bazin Smet sedert een kwart uurs uit de stad teruggekeerd; zij stond voor den spiegel en bewonderde den glans en het geschitter der groote gouden bellen, die zij aan hare ooren gehangen had.

Pauw daalde op dit oogenblik van den trap en antwoordde op eene vraag zijner moeder :

« Vader is niet ziek; hij is ontsteld en afgemat van al de vreemde voorvallen van dezen nacht; maar binnen een uurken komt hij toch beneden. »

« Wel, Pauw, bezie mij eens, » riep zij juichend. « Wat zegt gij van deze oorbellen? Staan ze mij goed? »

De jongeling aanschouwde zijne moeder; doch de indruk, dien het gezicht der juweelen op hem deed, moest niet gunstig zijn, want hij haalde glimlachend de schouders op en antwoordde :

« Ik weet niet, moeder, maar die oorbellen onder uwe plooiemuts trekken een gezicht, alsof ze verloren geloopt waren. »

« Nu, nu, wacht maar wat; het zal wel beteren, » zeide de vrouw. « Nog eenige dagen en uwe moeder zal eens laten zien, of er verschil is tusschen haar en eene mevrouw van de Meir! Zij zal eenen hoed met pluimen dragen, eenen fluweelen pelgrimskraag, een purperkleurig zijden kleed en koffiekleurige bottinnen. En dan zult gij mij, met een *parasolleken* in de hand, door de straat zien wandelen, zoo deftig en zoo

statig, dat iedereen wel zal kunnen oordeelen van wat goede familie ik ben. »

« Als er dan toch geene remedie aan is, » zuchtte Pauw het hoofd schuddend, « ga, woon dan om Gods wil in een ander huis; want zulke mevrouw in ons schouwvegerskaveetje, het zou te schrikkelijk vloecken. Ik ben niet van zin, moeder, om mij geheel mijn leven met vingers te doen wijzen en mij door iedereen te laten uitlachen. »

« Geduld, geduld, » antwoordde de blijde vrouw. « Uw vader wil nog niet verhuizen; hij heeft zijne reden..... maar laat het erfdeel eens gekomen zijn! Ik heb al een schoon huis in het oog : eene groote koetspoort op Sint-Jacobsmarkt. »

« Weet gij wat ik geloof, moeder? » vroeg de jongen met eenigszins treurige scherts. « Ik geloof, dat wij alle drie aan het zot worden zijn. En wat het erfdeel betreft, zoo ik tien gulden in mijnen zak had, ik zou ze zeker voor die ongelegde eieren niet geven! »

« Ah, gij zoudt er geene tien gulden voor geven? » riep de moeder. « Zie, dit is er nog maar een proefbeetje van, ongeloovige Thomas! »

Pauw sprong in verbaasdheid achteruit en hield het strakke oog gevestigd op de handvol goudstukken, welke zijne moeder uit hare tassche had genomen en hem nu met juichenden glimlach onder het gezicht hield.

« Welnu, wat zegt gij daarvan? » vroeg zij. « Hebt gij van uw leven zooveel geld gezien? Zijn het nu nog drijvende wolken in de lucht, gelijk uw vader zegt? »

Maar de jongeling bleef zwijgend op het goud staren.

« Hebt gij uwe tong verloren? » schertste de moeder. « Gij staat daar als iemand, die leelijke dingen ziet! »

« Oef! » zuchtte Pauw bedwelmd. « Ik geloof het wel, als gij zulken slag van den hamer op uw voorhoofd krijgt! »

« En die handvol goud is maar een zierken in vergelijking van hetgeen wij te trekken hebben. »

« Wel, moeder, moeder lief, dan zijn wij toch rijk? »

« Schatrijk, Pauw. »

« Ah, ah, dat zal een leven gaan zijn! En Kaatje, och arme, God weet, wordt zij niet stapelzot van blijdschap! »

Hij begon eenige zonderlinge sprongen te maken en zong met uitgelatenheid :

Schouwvegers fijn van den A. B....

Doch zijne moeder legde hem de hand op den mond en sprak berispelend :

« Foei, Pauw, met dit arme-menschenliedeken! Gij moet u houden als iemand, die van eene goede familie is. »

« Gij hebt gelijk, moeder, » stamelde de jongeling bedaard. « Ik zal een ander liedeken maken..... »

« Neen, neen, er valt niet meer te zingen en te springen. Een rijk mensch moet deftig zijn. »

Dit scheen Pauw te verwonderen.

« Dan zal ik niet meer vroolijk mogen zijn, » vroeg hij.

« Ja, ja, in het genipt, als gij alleen zijt; en wilt gij dan een goed fleschken pakken, wanneer er geene vreemde oogen omtrent zijn, de geburen zullen er niet van spreken. Zoo doen het de rijke menschen. »

« Als ik alleen ben! Meent gij, moeder, dat ik drink om bier te drinken? Wel, als er de vrienden niet bij zijn, dan drink ik liever water. »

« Bier, bier? Rijke menschen drinken geen bier; die lusten niets dan wijn. »

« En ik drink niet gaarne wijn. »

« Gij zult het wel leeren.... Maar het eerst van al wat gij u moest ontnemen, is uw losse gang op straat en uwe kluchtige woorden. »

« Mag ik dan in 't geheel niet meer lachen? »

« Op de straat? Neen. Gij moet met den kop in de lucht gaan, u stijfhouden en zuur zien. »

« Alsof ik altijd verdriet had? »

« Neen, alsof gij altijd verstoord waart. Er is niets zoo gemeen als lachen en vroolijk zijn. »

« Dat ziet er net uit. Het is de moeite wel waard om rijk te zijn, als ge nog geen beetje plezier van uw geld zoudt mogen hebben! »

Vrouw Smet zette zich bij de tafel, als bereidde zij zich om aan haren zoon iets gewichtigs te zeggen.

« Pauw, » sprak zij, « zit eens neder; ik moet u van iets spreken. Gij zult verstand genoeg hebben om mij te begrijpen. Soort zoekt soort.... »

« Ja, en de duivel liep met den schouwveger

voort.... ten minste volgens het spreekwoord. »

« Spot niet, Pauw, en luister met aandacht op mijne woorden. Soort zoekt soort. Wat zoudt gij zeggen, zoo gij den zoon van eenen baron zaagt trouwen met de dochter uit het stokvischhuis? »

« Ik zou het vreemd vinden. »

« Meent gij, Pauw, nu wij schatrijk zijn, dat de menschen geene schande over ons zouden spreken, zoo gij gingt trouwen met een arm meiske? »

De jongeling verschrikte.

« Hemel! moeder, waar wilt gij naar toe? » riep hij angstig.

« Ziet gij wel, Pauw! Kaatje van den schoenmaker is een goed en deugdzaam meiske; daar valt niets op te zeggen. En waren wij kleine menschen gebleven, gij zoudt voor het einde van het jaar met haar getrouwd geweest zijn; maar nu? De geheele stad zou ons uitlachen! »

« Welnu, laat ze dan maar lachen, » riep Pauw met angst. « Ik ben nog liever schouwveger met Kaatje, dan baron met eene andere. En zie, moeder, aan dit koordeken moogt gij niet trekken, of ik word zoo dwars als een draaiboom! »

Bazin Smet gaf eene listige uitdrukking aan haar gelaat en zeide op zoeten, indringenden toon :

« Maar, Pauw, denkt gij niet, dat Leocadie, uit den winkel hierover, een trotsch meiske is? Zwarte oogen, fijn van leden, altijd zoo schoon gekleed! En zulke fraaie manieren.... En daar zitten schijven in dat huis, Pauw! Dat gij daar een oog op sloegt..... »

« Wel, ons Heerken lief! » riep de jongeling. « Leocadie? Die bleeke garnaat, met al hare strikskens en al hare krullekens? Die hoogmoedige pommadewinkel? Ik zou haar nog niet willen, al was ze koningsdochter. Het is van *parlé franse met de vliegenpikkers toujours!* Neen, neen, zulke windblaas niet : als ik trouw, wil ik weten, dat mijne vrouw *mijne* vrouw is. »

« Hoe? » riep de moeder, « zijt gij niet beschaamd, dat gij de goede faam durft te benemen van menschen, die vier eigen huizen bezitten? »

« Ik beneem niemendal, moeder; maar ik zeg nog, dat ik van dien sprinkhaan niet wil hooren! »

« Vooronderstel nu, dat gij geenen zin hebt in Leocadie; met Kaatje zult gij toch niet trouwen! »

« Neen? »

« Neen. »

« Eh wel, dan wil ik niet rijk zijn, ook niet! »

« Gij zult wachten, totdat wij in onzen staat zijn; en dan zal de eene of andere mammezel.... »

« Eene mammezel? Ik zou nog niet weten, hoe ik haar zou moeten aanspreken. Neen, neen, geene andere dan Kaatje! Vader heeft mij daar straks nog gezegd, dat hij voor mijn huwelijk met Kaatje gaat zorgen; en hij heeft er zelfs bijgevoegd, dat er eene schoone en vroolijke bruiloft zal zijn. »

« Vader zal wel veranderen, als hij het rijk zijn wat gewoon is. Gij zult Kaatje vergeten, zeg ik u! »

« Ik kan ze niet vergeten, ik mag ze niet vergeten, en ik wil ze niet vergeten. Zulk goed kind, die voor

haren Pauw zou sterven, als het noodig ware; ik zou ze nu het hart gaan indrukken en haar verachten, omdat wij rijk zijn? Zoo ik wist dat ik er toe bekwaam ware, ik sloeg mij zelven tegen den muur! »

« Ik wil niet, dat gij haar nog ziet! » riep de moeder.

« En vader heeft gezegd, dat ik haar dezen morgen nog moet bezoeken, opdat zij het nieuws onzer erfenis door niemand anders zou vernemen. »

« Ja, dan komt gij veel te laat; de halve stad weet er reeds van. »

« Maar, moeder, » zeide Pauw met zoete, smee-kende stemme, « gij hebt immers toch ook een hart? Denk eens : gij hebt Kaatje nu misschien al vijf of zes jaar aanschouwd als uwe dochter; gij hebt ze gaarne gezien als uw eigen kind. Zij beminde u zoozeer, dat wij er dikwijls om moesten lachen; het was altijd moederken lief langs hier, moederken lief langs daar : de grond was niet goed genoeg, waar gij uwe voeten zettet. Was zij hier om u gezelschap te houden, er mocht geene deur opengaan, of Kaatje sprong op om ze te sluiten, uit vrees dat gij eene verkoudheid mocht krijgen; zij zag naar uwe oogen om uwe begeerte te raden..... En geen wonder, het ongelukkig kind heeft geene moeder meer! Toen gij voor eenige maanden zoo ziek gevallen waart, heeft zij wel drie dagen lang geweend. Zij ging elken morgen naar de kerk om voor u te bidden; zij waakte gansche nachten bij uw bed; en als eindelijk uwe ziekte zeer gevaarlijk geworden was, heeft zij zooveel

tranen gestort en zoo heerlijk veel verdriet gehad, dat de geburen niet wisten, met wie ze het meeste medelijden moesten hebben, met u of met het arme Kaatje. Ik zag Kaatje al heel gaarne : maar sedert ik ondervonden heb, dat zij haar leven voor het behoud mijner moeder zou hebben gegeven, is er nog iets anders in mijn hart gegroeid. Ik heb eerbied voor haar; en al de mammezellen van de stad zijn mijn Kaatje niet waard!..... Ach, ga haar toch niet straffen om hare goedheid. Zij zou er kunnen van sterven..... en gij, moeder, gij zoudt haar in de doodkist gelegd hebben tot belooning harer liefde ! »

Tranen sprongen onder het uitspreken dezer teedere aanroeping uit des jongelings oogen; zijne moeder was reeds ten halve zijner rede zoozeer getroffen geworden, dat zij het hoofd had gebogen om hare diepe ontroering te verbergen. Met de hand aan hare wangen vegende, sprak zij :

« Pauw, jongen, scheid uit; gij zoudt eenen steen doen wateroogen. Waar haalt gij toch de woorden? Het is wel waar : het arme kind zou er kunnen van aan het kwijnen gaan. En wij hebben er toch nooit van gehad dan zuiver goedheid en vriendschap. Het is spijt, dat het zoo valt; het is geen meisje volgens uwen staat; maar, rijk of niet rijk, wij zijn toch menschen. Kom, kom, ga dan maar naar Kaatje : de schoone kleederen zullen er al iets toe helpen om ze wat deftiger te doen schijnen; en ik zal mijn best doen om haar goede manieren te leeren. »

« Ach, moeder, dank, dank! » riep Pauw met

diepgevoelde blijdschap. « Maak nu maar alles van mij wat gij wilt; al moest ik eenen bril dragen en gele handschoenen aandoen, en mij door iedereen doen uitlachen, ik zal alles uitstaan..... zoo gij Kaatje maar geen verdriet aandoet. »

Hij was opgestaan en meende het huis te verlaten.

« Pauw, uwen hoed op! » beval de moeder. « Een rijk mensch draagt geene klak... En hier is een satijnen halsdoek, met roode en blauwe ruiten. Kom bij den spiegel, ik zal hem u aandoen. »

Hoe spijtig de jonge schouwveger ook de schreeuwende kleuren van het satijn beschouwde, hij liet zich den prachtigen doek gedwee en lijdzaam om den hals binden.

Dan sprong hij onder eenen vroolijken groet ter deure uit.

Zijne moeder riep hem berispelend achterna :

« Pauw, Pauw, geene sprongen; houdt u deftig, gelijk het uwen staat betaamt! »

Daar het frissche meiweder voortduurde, was de straat, naar gewoonte, van wederzijde vervuld met jonge kantwerksters, op hunne ramen bordurende, en met oudere vrouwen, die onder de lucht aan de kleederen hunner kinderen zaten te naaien.

Pauw had, om zijne moeder te believen, zijnen gang vertraagd en het hoofd met zekere statigheid opgeheven.

Bij zijne verschijning sprongen de meeste meisjes recht en aanschouwden den naderenden jongeling met opengespalkte oogen en ernstige uitdrukking,

als geschiedde er iets wonders voor hun gezicht.

Deze algemeene aandacht viel Pauw lastig; zijn aangezicht kleurde zich met het rood der schaamte, en zijne huid begon hem te tintelen, als wierd zij met spelden gestoken. Geweld doende, om zijne ontsteltenis te overwinnen, naderde hij tot de meisjes, die niet verre van de deur des schoenmakers zaten, en zeide op schijnbaar lossen toon :

« Maar, Annemieken, waarom trekt gij zulk verbaasd gezicht? Meent gij dan, dat ik een olifant of een walvisch ben? »

« Eh, daarginder! Is er eene begijn te geeselen? » riep hij tot eenen hoop vrouwen, die wat verder met uitgerekten hals op hem staarden.

Niemand lachte, en er verliep zelfs eene wijl, eer Annemie op eerbiedigen toon en met stille stem hem zeide :

« Mijnheer Pauw, ik wensch u proficiat; maar het doet mij toch spijt..... »

« Zoo, en waarom? »

« Ja, nu zal het hier maar verdrietig in de straat worden, nu de vroolijke Pauw een rijke mijnheer geworden is en op de Meir gaat wonen. »

« Kom, schei uit met dit *mijnheeren*; ik ben nog altijd Pauwken Plezier, gelijk te voren. »

Er naderde op dit oogenblik een oude man, gansch onder de jaren gebogen; zijne klak voor Pauw afnemende, ontdekte hij zijne zilverwitte haren en sprak met eenen biddenden glimlach op het gelaat :

« Mijnheer Smet, als het u belieft, mag ik eens een

woordeken spreken? Neem het niet kwalijk, dat ik zoo stout ben. »

De jongeling begon te blozen tot onder zijn haar en riep met ongeduld :

« Sa, vader Mieris, drijft gij den spot met mij? Geef mij liever de hand. Hoe gaat het met uwe gezondheid? »

De grijsaard lachte dankbaar om den warmen handdruk.

« Het is te veel eer, mijnheer Smet, » hernam hij.
« Laat mij toch iets van u verzoeken. Mijne dochter Susanna, gij kent ze wel..... »

« Of ik ze ken? Een goed en net meisken. »

« Zij is strijkster, mijnheer Pauw, en zij kent haar werk tegen de beste. Ik kom u verzoeken om een goed woord bij mevrouw uwe moeder, opdat zij ons niet zou vergeten en ons al een stuiverken zou laten verdienen; want de tijden zijn slecht, en het brood is zoo..... »

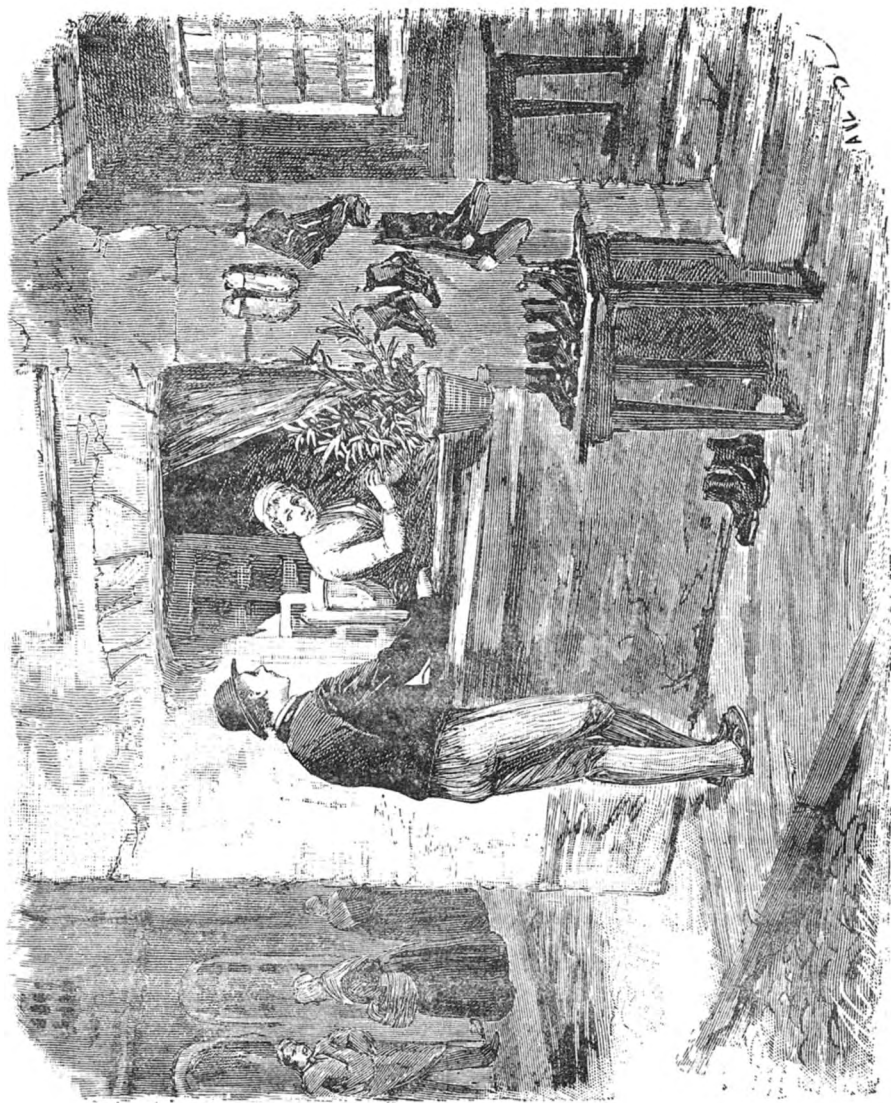
Pauw was duizelig geworden; zijn hoofd draaide.

« Ja, ja, het is goed, » viel hij den ouden man in de rede, « ik zal het doen. Laat mij nu maar gerust met al dit mevrouwen en mijnheeren. Straks zal het gansche kwartier nog in het zottenhuis geraken! »

Door dezen uitval verschrikt, deinsde de grijsaard achteruit en verwijderde zich met treurig gemoed.

« Kaatje is zeker aan het schoenen boorden? » vroeg Pauw aan de meisjes.

« Ja, Kaatje, och arme, » zuchtte Annemie op medelijddenden toon, « die is nog het meest te bekla-

Hij vond het meisje bij het vensterken zittlen... (bladz. 67).

gen. Als zij het overleeft, zal het een groot geluk zijn..... »

De schouwveger verbleekte en stapte zonder verdere aanmerking tot des schoenmakers deur.

Hij vond het meisje bij het vensterken zitten, dat op de straat uitzag. Zij hield het voorschoot voor de oogen en snikte hoorbaar.

Pauw greep hare hand onder het slaken van eenen pijnlijken kreet; doch de droeve maagd trok hare hand terug en verborg haar gelaat nog meer, terwijl versmachte zuchten uit haren boezem opstegen.

« Kaat, Kaat, » riep de jongeling wanhopig, « waarom hebt gij zooveel verdriet? Wat is het? Spreek, ach, spreek! »

Het meisje ontdekte haar aangezicht en hief hare roodgeweende oogen met de uitdrukking eener smartelijke gelatenheid tot haren vriend, terwijl zij snikend zeide :

« Och, Pauw, gij moogt er geen hartzeer in maken; ik weet wel, dat het uwe schuld niet is. Gij zoudt toch de wreedheid niet gehad hebben om het arme Kaatje den doodsteek te geven..... »

« Maar, om Gods wil toch, wat is er gebeurd? » kreet de jongen.

« Ik zal mijn bitter lot verdragen..... en al moest ik er van uitteren en sterven, u zal ik toch niet beschuldigen, Pauw..... En ik zal zelfs nog bidden, dat God u eene vrouw geve, die u zoo gaarne ziet als ik. »

« Ah, het is die vrees? » riep de jongeling als ver-

blijd. « Wees dan maar getroost, Kaatje; tusschen ons is niets veranderd : gij bedriegt u. »

De maagd aanschouwde hem met bitteren glimlach en zeide :

« Och, Pauw, ik ben immers een veel te gering meiske, om mijn oog nog tot u op te heffen? Gij zijt van eene groote familie, en mijn vader is maar een eerlijk werkman..... »

Van ongeduld op den grond stampende, viel de jongen spijtig uit :

« Maar wie zegt dit altemaal? De kwade tongen uit de gebuurte zeker? Kaat, gij luistert naar den nijd! »

« Neen, neen, » zuchtte het meisje, « uwe moeder heeft ons in den winkel bespot en gezegd, dat eene schoenlappersdochter nooit in hare familie zal komen. Gij moet gehoorzamen, Pauw. Laat mij maar treuren; het zal wel overgaan..... »

Met nieuwe, doch stille tranen voegde zij er bij :

« Als ik op het kerkhof zal liggen..... en als gij dan somtijds naar buiten gaat wandelen, en gij ziet van verre de boomen van Stuivenberg ¹⁾, denk dan nog eens aan onze vriendschap, Pauw, en zeg in uw gemoed : daar ligt Kaatje, die zoo jong gestorven is, omdat zij mij te gaarne zag. »

Pauw had zich de handen voor de oogen geslagen en beefde van ontsteltenis.

« Kaat, » riep hij welhaast op angstigen toon,

¹⁾ Eene begraafplaats buiten de stad.

« gij verscheurt mij het hart ten onrechte. Al wierd mijn vader koning, gij alleen zult mijne vrouw zijn! Mijne moeder zelve wenscht niets anders. »

« Zij heeft ons bitter veracht, Pauw. »

« Ja, ja; maar, gij weet wel, de rijkdom kan iemand verblinden voor een oogenblik. Mijne moeder heeft mij tot u gezonden; zij bemint u nog altijd evenveel, en het is nog geene tien minuten geleden, dat zij zeide: Rijk of niet rijk, Kaatje zal mijne dochter zijn. »

Het meisje begon in al hare leden te beven, zij aanschouwde den jongeling met glinsterende oogen en hijgende borst.

« Och Heer, och Heer! » riep zij uit, « vrouw Smet zou nog mijne moeder kunnen worden! De dood, dien ik voor mijne oogen zag, zou weggaan; en ik zou nog gelukkig kunnen zijn op de wereld! Pauw, Pauw, ach, bedrieg mij toch niet..... »

Op dit oogenblik trad de schoenmaker in de kamer; het was zichtbaar, dat hij van zijnen arbeid was opgestaan, want hij hield nog zijnen spanriem in de hand.

Met strengen blik den jongeling in de oogen ziende, zeide hij :

« Mijnheer Smet, het verwondert mij, dat gij nog in ons huis durft komen. Wij zijn wel arm en klein; maar wij zijn eerlijk, en ieder is koning in zijn eigen huis. Gij hebt er misschien geene schuld aan; maar dit doet er niets toe. Ga heen, en vergeet waar wij wonen, of anders.....! »

« O, vader lief, word niet kwaad! » riep het meisje.
« Het is niet gelijk gij denkt. »

« Uwe ouders handelen volgens recht en rede, » schertste de schoenmaker. « Zoolang wij altezamen ambachtslieden waren, was alles wel; maar nu zij eenige tonnekens goud gaan erven, nu zou het immers eene groote schande zijn, Pauw, dat gij gingt trouwen met een meiske van niemendal? Met de dochter van eenen armen schoenlapper? Maar die schoenlapper heeft toch ook een hart in het lijf, en hij zal niet lijden, dat gij voortaan nog een oog op zijn kind durft slaan. Ga naar de groote straten, en zoek daar eene juffrouw volgens uwen staat! »

« Baas Dries, gij zijt wreed en onrechtvaardig, » stamelde de jongeling met droefheid. « Mijne moeder zendt mij tot u, om haar te verontschuldigen over eenige woorden, die zij heeft gesproken. Het was niet gemeend, en zij verzoekt u met goedheid te vergeten wat er is geschied. »

« Neen, neen, » antwoordde de schoenmaker, « zoo gaat dit niet. Zij heeft ons in het openbaar veracht..... Gij, Pauw, zult uit ons huis blijven. Wij zijn niet rijk; maar, toch, ziet gij, er zal niet gezegd worden, dat wij ons op het hoofd laten trappen. »

« En indien mijne moeder zelve kwam en u bekende, dat zij het zoo niet meende? »

« Zie, dit zou al iets willen zeggen, » mompelde baas Dries in gedachten.

« Welnu, zij zal komen; ik ga ze halen. »

« Ik heb ze daareven zien uitgaan, » bemerkte de schoenmaker.

« Dan zal ik straks, als zij teruggekeerd is, haar gaan verzoeken, dat zij u kome spreken. »

« Neen, neen, zoo niet, Pauw; gij moogt hier niet blijven. En ik wil niet hebben, dat gij nog wederkomt of uwe moeder moet er bij zijn. De geburen staan nu al ten hoope voor onze deur. Kom, kom, als het is gelijk gij zegt, zal alles wel van zelf weder recht geraken; maar nu, ik zou u verzoeken, ga naar huis, Pauw. »

De jongeling keerde zich tot de deur, doch zeide nog tot het meisje onder het uitgaan :

« Kaatje, Kaatje, wees niet bevreesd; wees maar blijde; alles zal goed vergaan. Straks ben ik hier met mijne moeder. »

Toen Pauw zijne woning binnentrad, vond hij zijnen vader bij de tafel zitten. De gemartelde man was bleek en zag er neerslachtig uit; de oogen, van het nachtelijk waken vermoeid, stonden hem flauw en weifelend in het hoofd.

« Pauw, waarom zijt gij zoo rood in uw aangezicht? » vroeg hij eenigszins verwonderd.

« Wel, vader, » was het antwoord, « ik ben bij Kaatje geweest. Zij zat te snikken en te weenen, dat ik mijn hart er van voelde breken. De schoenmaker wilde mij de deur uitzetten; maar het is bijgelegd..... Zijt gij nog ziekelijk, vader? Mij dunk, gij ziet er zoo bleek uit? Wil ik den dokter gaan roepen? »

« Neen, neen, het is over; het was niets anders

dan eene ontsteltenis van de zenuwen. En wat was de reden van Kaatjes verdriet? Waarom was de schoenmaker op u vergramd? »

« Wel, ik weet het niet goed; moeder moet in den winkel gezegd hebben, dat Kaatje niet goed genoeg was om in onze familie te komen..... en daarop, — gij kunt het begrijpen, — is de schoenmaker te paard gesprongen. Nu is het toch weder gedaan; en als moeder te huis komt, zal ik met haar naar den schoenmaker gaan, om alles effen te maken. »

« Uwe moeder! uwe moeder! » zuchtte de schouwveger met smart, « zij zal ons ongeluk worden. Zij kan haren hoogmoed niet bedwingen, en pocht en stoft, alsof wij vele duizenden guldens te verwachten hadden. »

« Drie tonnekens goud, vader. Toen ik daareven van den schoenmaker kwam, vroeg mij Annemie uit de Groenselkraam, of het waar was, dat wij, boven de tonnekens goud, nog ik weet niet hoeveel huizen en hoeveel schepen op zee gingen erven. »

« Hemel, hemel! » klaagde de schouwveger, « het is toch ongelukkig! Met al dit snateren en praten uwer moeder zullen wij hier niet meer gerust kunnen slapen. Al de dieven en binders van de stad zullen het op ons gemunt hebben. God weet, hoeveel *komplotten* er al gemaakt zijn om, bij de eerste gelegenheid de beste, des nachts hier binnen te breken en ons te bestelen..... ons te vermoorden mischien! »

« Ja, dit kan wel zijn, vader. Het schijnt, dat ge-

heel de stad overhoop staat, en dat iedereen van het wonderlijk erfdeel spreekt. »

« Wonderlijk erfdeel? » herhaalde de schouwveger, met de handen wanhopig in zijn haar wroetend. « Ach, Pauw, het is bij lange zooveel niet als de lieden zeggen. »

« Het moet toch nog al wel zijn, vader, » sprak Pauw lachend, « drie tonnekens goud. »

« Maar de geburen zijn van hunne zinnen! »

« Neem nu, vader, dat het maar een enkel tonneken goud was. »

« Neen, neen, een klein burgerfortuintje, om met zorg en spaarzaamheid stillekens te leven. »

« Wien zal ik nu gelooven? Moeder spreekt van een groot huis met eene koetspoort op Sint-Jacobsmarkt, van hoeden met pluimen, van meiden en knechts, en van zoovele andere dingen, dat ik waarlijk meende, dat zij Fortunatus' beurze gevonden had, en dat wij in eenen gouden berg gingen wonen. »

« Uwe moeder zal ons op het stroo helpen! » riep baas Smet met gramschap en bitterheid. « Maar wacht, ik zal laten zien, dat ik meester ben! En schiet ik eens uit mijnen haak, ik trap haren hoed onder de voeten, ik scheur al hare zijden kleederen vaneen, en wil zij zich niet gedragen gelijk het moet zijn, ik werp haar ter deur uit! Ja, ja, bezie mij zoo niet; ik werp haar ter deur uit! En gij ook al, wat hebt gij daar aan uwen hals, verkwisters? »

« Och, God, ik was het al vergeten, » zuchtte Pauw, den satijnen doek van zijnen hals werpend.

« Moeder heeft hem mij met geweld aangedaan; maar hoe minder van die gekleurde lappekens aan mijn lijf, hoe liever. »

De jongeling was achteruitgesprongen en hield nu met droeve verwondering het oog op zijnen vader, die weder als vermoeid met het hoofd in de handen was neergevallen en in treurig stilzwijgen op de tafel zag.

Na eene wijl zeide Pauw half verstoord :

« Ik wenschte, dat het erfdeel ik weet niet waar stak! Wij zijn voor het rijk zijn niet geboren : wij krijgen er het zuur van..... Zoudt gij gelooven, vader, dat ik liever arm zou blijven, dan zoo mijn leven te moeten verslijten? »

« Kind, o, wensch niet om de armoede, » zuchtte de schouwveger. « Indien uwe moeder niet verstandiger wordt, zal de bittere ellende maar al te spoedig komen. Misschien staat ze reeds te dreigen voor onze deur! »

De toon van zijns vaders stemme was zoo zonderling dor en klagend, dat de jongeling hem met verbaasde blikken aanschouwde en welhaast in angstigen twijfel zeide :

« Maar, vader, gij zijt ziek, zeer ziek! »

« Mij let niets; ik ben een beetje vermoeid, » was het zwakke antwoord.

« Hoe is het mogelijk! Zou het geld u dus veranderd hebben? Uwe oogen staan flauw, uwe wangen zijn bleek, uwe stem is geheel anders dan vroeger. Alles is nu zoo langzaam en zoo traag in u, vader! Ach, gij waart altijd zoo vroolijk en zoo goed; gij

zongt van den morgen tot den avond; ieder woord uit uwen mond was eene geestigheid, die lachen deed. Ik gevoel wel, dat het geld vijand is van de vreugde; want somwijlen hangt mij ook al het hoofd op de borst, en begint er iets, — ik weet niet wat — mij aan het hart te knagen..... »

« Ja, kind, » mompelde de schouwveger, « er is wel eenige waarheid in hetgeen gij zegt; maar toch, rijk zijn is een groot voordeel. »

« Het schijnt! » spotte Pauw. « Sedert er spraak is van dit verwenscht erfdeel, heb ik nog niets gehoord dan knorren en klagen. Ik beging sterk te vreezen, dat ze ons welhaast *Jan Zorg* en *Pauwen Verdriet* zullen mogen heeten. »

« Uwe moeder is de schuld van alles, » zeide baas Smet bitsig, « hare verkwistzucht is het, die mij pijnigt. Denk eens, Pauw, zij is daar straks uitgegaan om eene dienstmeid te zoeken.... En zij beweert er geene andere te willen dan eene, die reeds bij eene mevrouw heeft gewoond! Ik heb er mij met gramscap tegen verzet; maar wie weet, of zij haren kop niet zal uitwerken? Vreemde menschen in mijn huis? Dan slaap ik zeker van mijn leven niet meer. »

« Maar waarom zijt gij zoo vervaard van alles, vader? Indien wij het erfdeel hadden ontvangen, en dat er hier een groote schat in huis ware, dan zou ik het nog begrijpen; maar nu....? »

De voordeur werd op dit oogenblik geopend; er trad een persoon binnen, wiens verschijning de rede van Pauw onderbrak.

Het was een jonge heerenknecht, met eenen ouden livrei-jas, die hem als een zak om het lijf hing, en waarvan de slippen hem tot op de hielen sleepten. De kerel had ros haar en een rood, opgezwollen aanzicht, dat van eene ongewone domheid getuigde.

Bij zijne intrede staarde hij verbaasd rond de kamer, en mompelde met luider stemme in zich zelven:

« Die steedsche menschen zijn er maar op uit om iemand voor den zot te houden! Ik ben verkeerd; maar ik zal het toch maar eens vragen..... »

« Welnu, wat beteekent dit? » riep Pauw.

« Het is maar, ziet gij, jongen, » antwoordde de knecht, « ik ben niet waar ik zijn moet. De meiskens daar in de straat hebben mij verkeerd gewezen. Ik zou moeten zijn bij mevrouw van den schouwveger, die daar, op eenen keer, zooveel tonnekens goud en schepen op zee geërfd heeft. »

« Wel, dat is hier, » antwoorde Pauw.

« Hier, hier, in dit huis? » stamelde de knecht.
« Eene mevrouw? Het kan niet zijn. »

« Zoo gij het niet wilt gelooven, ga dan maar spoedig uwe gangen en laat ons met vrede. »

De schouwveger schudde het hoofd in pijnlijke gepeinzen, doch sprak geen woord; met eenen bitteren grimlach van misprijzen op het gelaat hield hij het oog ter tafel gevestigd.

« Als het hier is, » sprak de boerenjongen tot Pauw, « dan zal ik maar zeggen, waarom ik gekomen ben. Gij moet weten : ik woon bij mevrouw Van Steen. Die heeft mij van achter de koe weggehaald en ge-

zegd, dat ik een heerenleven zou hebben; maar gij kunt het niet gelooven, hoe ik daar behandeld wordt. Het is niets dan klets langs hier en klets langs daar! Sedert ik den staart van haren mageren hond tusschen de deur gepletterd heb, en dat ik de gordijnen van de vensters *per abuis* in brand heb gestoken, kan zij niet meer verdragen, dat ik onder hare oogen kom. Ik mag mij niet verroeren, of het is : ezel, domkop, boerenbeest en, — gij zult het ook al ondervonden hebben, — van die rijke-menschenwoorden nog al meer. Ik heb hooren zeggen, dat uliê mevrouw gaarne eenen knecht zou hebben, om achter op de koets te staan en hare moffen of haar kerkboek te dragen. Daarenboven ik kan van alles; de paarden oppassen ook al. Gij zijt zeker de stalknecht, en die daar zit, is misschien de koetsier van mevrouw. Doet alle twee een goed woord voor mij : wij zullen mal-kander wel verstaan en maken, dat wij een goed leven hebben..... »

Pauw aanschouwde zijnen vader met schertsenden lach; maar de schouwveger ontstak eensklaps in toorn. Rechtspringend, stak hij de vuist tot den knecht en bulderde :

« Uit mijn huis, onbeschaamde kerel! Gauw, gauw, of ik smijt u op het midden van de straat! »

En daar hij op den knecht aanging en zich gebaarde, alsof hij zijne bedreiging wilde ten uitvoer brengen, deinsde deze naar de deur, met verschriktheid zeggende :

« Nu, nu, bijt maar niet. Ik heb u immers niets

misdaan? Die heeren in de stad; ik geloof, dat ze allemaal eenen slag van den molen weg hebben! »

Toen hij deze woorden gesproken had, trok hij de deur achter zich toe en vluchtte heen.

De deur werd echter even spoedig weder geopend. Het was bazin Smet, die binnentrad en met dreigende oogen haren man en haren zoon aanschouwde.

« Pauw, » morde de schouwveger, bleek van toorn, « ik ga naar boven; want ik gevoel het wel; aan die vrouw zijn geene handen te steken: ik zou wel een ongeluk doen..... »

Dit zeggende, klom hij morrende de trappen op.

« Wat is er nu weeral gaande? » vroeg de vrouw op fieren toon.

« Och, niemendal, moeder, » antwoordde de jongeling. « Er was een lompe boer gekomen om knecht bij ons te zijn, en wij hebben hem weggezonden. Als gij dan toch eenen knecht huurt, zult gij er zeker wel eenen nemen, dien gij moogt laten zien? »

« Is het anders niet? » mompelde zij. « Ik dacht, op het gezicht van uwen vader te oordeelen, dat er weer schrikkelijke dingen gebeurd waren. »

Pauw greep hare hand en vroeg met biddende stemme :

« Moeder, mag ik u eens iets verzoeken, eer gij uwen mantel aflegt? »

« Ja, zeker, kind; al wat gij wilt. »

« Ach, moeder, ik ben bij Kaatje geweest. Hadt gij het gezien, gij hadt er tranen bij gestort; het arm schaap was om te sterven. Zij smeekt, dat gij toch

eens in haar huis zoudt komen, om haar te zeggen, dat gij niet kwaad op haar zijt..... En ik, die uw goed hart ken, moeder, ik heb beloofd, dat gij het zoudt doen. Kom, moeder, kom. »

« Gij, mouwstrijker! » lachte de vrouw. « Wie zou u iets kunnen weigeren? »

Pauw ging aan de trap staan en riep :

« Vader, ik ga met moeder hiernaast bij den schoenmaker. Wij zijn seffens terug! »

En met vroolijk gelaat trok hij zijne moeder ten huize uit.

V

Alsof den gevonden schat niet anders ware geweest dan een nijdige duivel, die deze gedaante had aangenomen om den schouwveger te plagen, werd het eens zoo vroolijk huisje in eene hel van droefheid en van twist herschapen.

Mevrouw Smet, — want zoo deed zij haar noemen, — had na eenige dagen hare nieuwe kleederen en haren zijden hoed bekomen. Zij stak van hoofd tot voeten in het fluweel en in het satijn; zij droeg goud in hare ooren, goud aan haren hals, goud op hare borst en goud aan hare twee handen.

Dus gekleed en gesierd als eene echte mevrouw, wandelde zij door de stad en stoorde er zich in het minste niet aan, wanneer zij zag, dat iedereen op haren doorgang verbaasd of lachend bleef staan of haar met vingeren wees.

De algemeene aandacht was haar zelfs aangenaam en vleide haren hoogmoed; zij vermoedde, dat de lieden onder elkander zeiden: « Dit is nu de vrouw van den schouwveger, die zoo eensklaps schatrijk geworden is. » En deze aanwijzing scheen haar geen

verwijt; ja, zij meende soms ook wel te bemerken, dat de voorbijgangers verwonderd stonden over de statigheid van hare houding en haren gang. Dan las zij in de oogen der toeschouwers : « Zie, dit is mevrouw Smet. Hoe deftig! Men kan het waarlijk in haren persoon herkennen, dat zij van eene goede familie is! »

Inderdaad, ware het niet geweest, dat het gerucht der wonderbare erfenis haar door gansch de stad had doen kennen, men zou tusschen haar en eene mevrouw geen verschil gevonden hebben..... dan alleenlijk, dat de rijk geworden schouwveegster met kleederen en gouden versierselen omhangen was als het toonbeeld in eenen almodeswinkel; dat zij het hoofd wat stijf hield en zoo langzaam, doch zoo gedurig naar alle kanten draaide, als hadde het op eene spil gestaan; dat zij groote platte voeten had en wijde stappen deed als een manskerel; dat zij rood in het aangezicht zag, en iedereen met den blik scheen te vragen : « Welnu, wat dunkt er u van? Zeg nu nog, dat mevrouw Smet van geene goede familie is! »

Veel was zij omtrent de Meirbrug en de Eiermarkt te vinden, waar de prachtigste winkels van modegoederen zijn. Daar kocht zij eenige kleine voorwerpen, en praatte er gansche uren met de vrouw en met de winkeldochters over hare Hollandsche matant en over hare inzichten om een huis in te richten, dat zoo deftig en zoo rijk zou zijn als dat van eenen eersten edelman.

Zij vroeg dagelijks aan elkeen, of zij geene goede bovenmeid of keukenmeid, geenens koetsier, stal-knecht en huisknecht wisten; zij vroeg raad aan-gaande de verkieselijkste kleur der paarden, die zij zou koopen, en dat het op de Meir ongezonder is om te wonen, dewijl er eene rui onder de straat loopt. Daarom had zij besloten, een huis met koetspoort op de Sint-Jacobsmarkt te betrekken, en dewijl de eigenaars het niet wilden verkoopen, zou zij het maar huren, totdat er iets beters te koop kwam.

Nadat zij door zulke wandeling haren persoon had ten toon gesteld, keerde zij naar huis; doch zij richtte hare stappen op zulke wijze, dat zij geene tweemaal achtereen langs denzelfden kant in hare straat kwam. Zoo konden dan opvolgend al de geburen haar zien en bewonderen.

Op iedereen harer bekenden stuurde zij eenen koelen glimlach van welwillendheid; noemde sommige vrouwen bij hunne namen, beloofde aan allen hare bescherming en hare gunst; doch deed dit met zooveel trotschheid, dat de lieden, die het voorwerp harer beleefdheid waren, zich het hart voelden overstroomen van gal tegen de hoogmoedige zwetster.

De schouwveger was de ongelukkigste mensch der wereld. Hij wist wel, dat de schat niet onuitputtelijk was, en knorde van den morgen tot den avond over de kwistzucht zijner vrouw. Deze noemde hem schrok, kniezer, haarkloover, en beweerde, dat hij wel toonde, van wat kleine familie hij was.

Daarbij het was *haar* geld en niet *zijn* geld, en zij

mocht er mede doen wat haar liefste. Zij was niet van zin te leven gelijk iemand, die op eenen gulden moet zien, en, wilde hij een oortje in viere bijten en van gierigheid zitten uitteren, zij zou toonen, dat zij wist, hoe men het geld gebruiken moet.

Dan werd de schouwveger gram en wilde met geweld den sleutel hebben; mevrouw vergat de deftigheid van haren stand, zette de handen in de zijde en overlaadde den armen man met zulken overvloed van grove woorden en bedreigingen, dat hij met de tranen in de oogen mompelend de trappen opkroop.

Soms ging het er wel erger; reeds eenmaal zelfs was er twist geweest met gewelddadigheid. De schouwveger had, na lange uitdaging, de vuist wat onbeleefdelyk op den schouder zijner hoogmoedige wederhelft gelegd; maar mevrouw Smet, door deze wandaad verbolgen, was opgesprongen als eene kat, en had met hare nagels door de wangen van haren man geploegd.

Daar was het bij gebleven; maar de beide echtgenooten zagen zoo zuur tegen malkander en waren zoo verstoord, dat alle toenadering onmogelyk was geworden. Van gansche dagen spraken zij geen enkel woord te zamen, en, richtte de stem van eenen hunner zich als eens tot den ander, het was slechts houw en snauw, dat er gehoord werd.

Bazin Smet wilde met geweld het groote huis op de Sint-Jacobsmarkt huren; haar man betuigde hoog en laag, dat hij niet zoo verhuizen. Uit deze oneenigheid vooral rezen hevige en lange krakeelen, en reeds

had de vrouw gedreigd, dat zij tot eenen advocaat zou gaan, om voor het gerechtshof de echtscheiding te vragen.

Pauw, de vroolijke jongen, had den moed laten zinken. Dit eeuwig twisten tusschen zijne ouders bedroefde hem uitermate; want, — ofschoon los en kluchtig in woorden, — had hij een hart, dat mild en beminnend was. Nu ontsnapten hem geene kwinkslagen meer, en, als hij soms nog poogde iets aardigs te zeggen, ging het hem niet meer af : er was iets bitters, iets treurigs in den toon zijner stem.

Wanneer hij alleen met zijnen vader was, spande hij alles in, om hem te troosten en zijne verstoordheid te koelen; was hij met zijne moeder, hij poogde haar door zoete woorden te doen begrijpen, dat zijn vader misschien een beetje opvliegend was, doch dat zijne zorg en spaarzaamheid ten minste wel verdienen te worden verontschuldigd.

De goede Pauw deed vergeefsche moeite. Zoo haast zijne ouders weder te zamen waren, stond de gierigheid van den eene tegen de kwistzucht van de andere op, en het kijven begon telkens opnieuw met meerdere hevigheid.

Er vloeyde echter nog eene andere bron van angst en verdriet voor den jongeling. Zijne moeder had, wel is waar, afgezien van haar inzicht om hem van Kaatje te verwijderen; maar zij had, sedert dit oogenblik, nog niet opgehouden het arme kind te vernederen en des schoenmakers gevoel van eigenwaardigheid diepe wonden te slaan.

Was Kaatje ten haren huize, zij wilde haar leeren, hoe zij moest gaan en staan, hoe zij moest spreken en groeten, hoe zij het hoofd moest houden en hoe zij hare voeten moest zetten. De verduldige maagd, door liefde ingesproken, leende zich gedwee ten speeltuig aan de verwaandheid harer toekomstende moeder; ja, zij scheen het zelfs in dank te aanvaarden, wanneer bazin Smet haar liet gevoelen, welke gunst, welke genade men haar deed met haar in zulke goede familie op te nemen.

In den winkel en in de buurt, als daarover sprake was, pochte mevrouw Smet over hare edelmoedigheid, en gaf ten bewijze, dat zij uit zuivere goedheid had toegestemd in het huwelijk van haren zoon met de dochter van eenen.... schoenmaker. Zij had aan den vader van Kaatje zelve reeds eens gezegd, dat het eene groote eer voor hem was, lid te worden van zulke deftige familie.

De vernederende gezegden van bazin Smet verstoorden den schoenmaker langs hoe meer; deze verborg zijne bittere spijt niet voor Pauw, aan wien hij zijnen twijfel over het huwelijk onbewimpeld uitdrukte en verklaarde, dat hij zelf het beletten zou, indien bazin Smet zijne dochter bleef behandelen als eene bedelaarster, die men door genade toelaat.

De schoenmaker, ofschoon een arm werkman, had ook zijne fierheid, en hij zou voorwaar reeds lang den jongeling den toegang zijner deure geweigerd hebben; maar dewijl Pauw en zijn vader hem allerlei zoete woorden gaven en hem met tranen in de oogen

om toegevendheid smeekten, stelde hij de gewichtige beslissing uit. Er bleef echter veel bitterheid in zijn hart, en hij aanschouwde Pauw met geene goede oogen meer.

Bij al de wederwaardigheden begonnen de twee jongelieden ernstig te vreezen; niet zelden, wanneer Pauw bij Kaatje gezeten was, rolden er stille tranen over hunne wangen.

Reeds acht dagen waren er verloopen sedert het vinden van den schat; de schouwveger had zijn huis nog niet verlaten, dan alleenlijk den Zondag om ter kerke te gaan.

Nu was het Maandag, en de avond ging vallen; er was weder een hevige twist geweest, met dit verschil nochtans, dat er ditmaal eene schijnbare verzoening op volgde.

In deze gunstige stemming poogde bazin Smet haren man te doen begrijpen, dat hij ongelijk had met zoo gedurig in huis te zitten, en het beter ware voor zijne gezondheid en voor zijn verstand, een beetje tusschen de menschen te verkeerren.

Pauw beloofde, op verzoek zijns vaders, dat hij het huis niet zou verlaten; en zoo liet de schouwveger zich gezeggen om uit te gaan en een pintje met de vrienden te gaan drinken.

Zijne vrouw had vele moeite aangewend om hem te doen erkennen, dat hij niet in eene herberg, maar wel in een koffiehuis, op het Groen kerkhof of op de Meir moest gaan en wijn drinken. Evenwel, nu in eene goede luim zijnde, stemde zij eindelijk toe, dat

haar echtgenoot eene wandeling buiten de stad naar den *Dam* dede, gelijk hij te voren gewoon was.

Toen de schouwveger op den *Dam* tusschen zijne oude vrienden kwam, verliep er eene wjl met gelukwensen van allen aard; doch zoo haast men zich rondom eene tafel had gezet om een kaartje te spelen, hielden deze aanmerkingen van zelve op, en alles werd voor den schouwveger even aanmoedigend en vroolijk als voor zijne rijkwording. Hoe welluidend klonk de stem zijner vrienden! Wat lag er genegenheid en hartelijke vrede in elk hunner woorden! Wat was het gezellig garstebier hem malsch en verwarmend! Hoe smaakte hem zijne pijp; wat vlogen hare rookwalmen liefelijk in krullen boven de tafel!.....

Baas Smet gevoelde zich in eene andere wereld en vergat voor eenige uren zijnen schat, maar tevens ook zijne vrouw. Hij vond eenige zijner geestige kwinkslagen terug en deed nog bijwijlen de vrienden eens vroolijk lachen.

Tien uren sloeg de klok der herberg, toen de schouwveger, over het snel verloopen van den tijd verbaasd, opstond en zeide, dat hij huiswaarts keeren wilde.

Men poogde hem te wederhouden. Er was in eene andere herberg eene wedding aangegaan tusschen twee beenhouwers; die zouden om ter meest hardgekookte eieren eten, en men wilde op den uitslag wachten.

Baas Smet, die reeds door vergetelheid veel te laat was uitgebleven, drukte zijne vrienden de hand en

beloofde, dat hij, even als te voren, hun meermaals in de week zou komen gezelschap houden.

Om van den Dam naar de Borgerhoutsche poort te gaan, behoeft men wel een half uur tijds, en de wegen zijn er zeer eenzaam.

Het was een duistere nacht; doch daar de schouwveger deze baan honderdmaal had doorwandeld, ging hij met gewisse stappen voort.

Het verheugde hem, dat hij de vrienden had gezien; zijn hart klopte lichter, en in de duisternis speelde hem een zoete glimlach om de lippen, daar hij wandelend bedacht, hoevele aangename avonden hij in de loopende Lente nog op den Dam, te midden zijner oude gezellen, slijten zou. Nu bevond hij zich op de stadsbuitenwerken, tamelijk verre van alle woning, en stapte onbedacht onder hooge boomen vooruit.

Eensklaps ontvliegt hem een smartelijke kreet van schrik. Er springt een kerel van achter eenen boom en houdt den sidderenden schouwveger eenen moordpriem voor de borst.

« Durf schreeuwen of roepen, en gij zijt dood! » brult de roover.

« Wat, wat wilt gij van mij? » stamelt de halfdooode man.

« Uw geld of het leven! » dreigt de andere.

« Dáár, daar is al wat ik heb : een vijf-frank-stuk en wat centen..... »

« Gij liegt; gij hebt geërfd; goud moet ik hebben, of het gaat er door! » huilt de dief op ingehouden

toon, daarbij door de tanden blazende, als om een teeken te geven.

Nog twee andere kerels sprongen uit de diepte der stadswerken omhoog; een hunner duwde den schouwveger eenen neusdoek in den mond; de tweede rukte hem achterover op het gras.

Men tastte in al zijne zakken; men ontnam hem zijn zilveren uurwerk, men scheurde zijnen jas, men duwde en stampte hem wreedelijk. De arme man kon geen geluid geven, en voelde met onuitsprekelijke angst, dat hij ging verstikken.

Hem klonken intusschen ijselijke woorden in de ooren :

« Vermoord hem, den schelm! Hij heeft ons bestolen, de dief! »

Hetzij de roovers eenig gerucht van naderende menschen hadden gehoord, of dat zij zich overtuigd hielden, dat er niets meer van hun slachtoffer te bekomen was, zij sloegen den schouwveger eenige malen met vuisten, stampten hem in de lenden en wierpen hem in eene diepte der stadsbuitenwerken, waarna zij met snelheid door de duisternis wegvloten.

Baas Smet bleef eene wijl als bedwelmd liggen. Daar hij niet gevaarlijk bezeerd was, kwam hij echter spoedig tot zich zelve, richtte zich op en liep met verhaasten stap de baan in naar de poort.

Hij meende in een der eerste huizen om hulp te gaan roepen, ten einde men de dieven zou vervolgen; doch hij erkende de nutteloosheid dezer poging en

Uw geld of het leven!... (bladz. 89).

werd in de uitvoering van zijn voornemen wederhouden door de vrees, dat de gansche stad, en bovenal de Commissaris van politie, zich met de zaak zouden bemoeien.

Als een ware gierigaard, gelijk hij nu geworden was, verkropte hij nog liever zijn bitter hartzeer, dan de aandacht op zich zelven, en misschien het vermoeden der politie op zijnen schat te trekken.

Zoo stapte hij dan met kloppend hart en nog sidderend van angst onder de stadspoort door, om naar zijne woning te gaan. Dan begonnen bittere bedenkingen over de voordeelen van het rijk zijn hem door het hoofd te vloten, en hij vermaledijde meer dan eens den schat, die hem zoo overvloedige rampen, zooveel twist en verdriet, zooveel hartzeer en gevaar op den hals geladen had. Hij betreurde zijn vorig leven, zijne armoede en zijne vroolijkheid; en soms ontstond wel in hem de vraag, of het niet beter voor hem ware, dat hij den schat onder de noodlijdende menschen zijner buurt uitdeelde..... Maar al deze overwegingen moesten telkens wijken voor de macht van den geldduivel, die hem onder zijn geweld gebogen hield; en zijn geest klampte zich immer met angstige vurigheid weder vast aan het goud.

Aldus, vlottende tusschen wanhoop, schrik en gierigheid, kwam hij te huis en liet zich, onder het slaken van eenen pijnlijken zucht, op eenen stoel vallen.

Zijne echtgenoot en zijn zoon betoonden hem de

liefderijkste bezorgdheid en luisterden bevend op het verhaal van zijn wedervaren.

Dien nacht kon de schouwveger weder geen oog sluiten. Zoo haast de slaap hem sluimeren deed, droomde hij van dieven en moordenaars; daarenboven, hij voelde nog de knagende pijn der slagen, welke hij bij de aanranding op hoofd en schouders had bekomen.

VI

Des anderendaags, in den morgen, liep er eensklaps een gerucht door de straat, dat bazin Smet niet geërfd had en niet kon erven. De advocaat, die jaren lang met de opzoeking harer bloedverwanten was belast geweest, had gezegd en verzekerd, dat de Smetten geene familie in Holland hadden en er dus niet konden van erven.

De geheimzinnigheid van des schouwvegers gedrag steunde deze mare; de nijd en de verbittering der geburen over den hoogmoed van bazin Smet grepen de beschuldiging met blijdschap aan, en men begon allerlei verdenkingen rond te strooien over den vermoedelijken oorsprong van den plotselijken rijkdom des schouwvegers.

Nog meer werden de geburen in hunne gedachten gestaafd, toen zij drie of vier bedienden der politie schijnbaar onachtzaam door de straat zagen wandelen, doch met linksche blikken rondziende gelijk roofvogelen, die eene prooi geroken hebben zonder nog eigenlijk te weten, waar zij zich schuil houdt.

Er werd onder anderen verteld, dat er vóór acht

dagen, — juist den nacht, die het nieuws der erfenis had voorafgegaan, — was gestolen geworden bij eenen wisselaar der stad, en dat de dieven daar eenen hoop goud- en zilvergeld uit eene kist geroofd hadden..... Er was geen mensch, die wilde beweren, dat de schouwveger bekwaam was om iemand eenen centiem te kort te doen; maar het geld kon toch uit den hemel niet vallen, en de Smetten moesten evenwel weten, waar zij het hadden gehaald!

Pauw zat in het huis des schoenmakers nevens Kaatje, die haar borduurwerk voortzette, doch moeite genoeg had om met de hand de tranen te onderscheppen, die uit hare oogen op haren arbeid wilden vallen. De jongeling hield het hoofd gebogen en bleef stilzwijgend; zijn aangezicht nochtans getuigde van onstuimige gemoedsbewegingen. Soms gloeide hem het voorhoofd van verontwaardiging en toorn, dan weder ontspande zijn gelaat onder de moedeloosheid, of eene rilling van angst liep hem over het lichaam. Hij moest weten, welke beschuldiging men in de gemeente tegen zijnen vader rondstrooide; want hij was zichtbaar in wanhopige overweging weggezonden, en beefde onder den zweeps slag der schaamte.

Het meisje, uit medelijden voor den jongeling, poogde hare eigene smart te onderdrukken en zuchtte troostend :

« Pauw, wees toch zoo droef niet. Het zijn kwade tongen; stoor er u niet aan. Wat geeft het gepraat van de menschen, als uwe ouders kunnen bewijzen, waar zij het geld ontvangen hebben? »

« Het geld? » morde de jongeling. « Ach, vriendin, het geld zal ons ongeluk zijn. Mijn vader wordt zoo mager als een graat; hij zal ziek vallen en kwijnen. Mijne moeder, och arme, ik durf niet zeggen, wat ik denk. Zij heeft hare vijf zinnen nog; maar wat zal het worden? Er zijn oogenblikken dat ik beef voor haar verstand. Uw vader wordt zoo bitter tegen mij! En ik kan hem geen ongelijk geven; hij moet ook veel vernedering uitstaan. Ach, Kaatje, Kaatje, wat zal het nu zijn, nu ze daarbuiten op de straat van mijnen onschuldigen vader dingen zeggen, die mijn haar te berge doen rijzen van schrik en van schaamte? O, vriendin, ik beef, ik ben vervaard. Er is iets, dat mij zegt, dat men ons van elkander zal scheuren..... dat wij alle beiden, ons leven lang, niets meer zullen hebben dan pijn en harteer..... »

« Kaat, » hernam Pauw met zonderlinge ontroering in de stemme, « dezen morgen ben ik in stilte naar de kerk gegaan, en ik heb er wel een uur voor het kruis blijven bidden. Ik heb God gesmeekt, dat Hij barmhartig genoeg zou zijn om ons weder arm te maken! »

De maagd hief het hoofd op en zeide met tranen in de oogen :

« Pauw, gij moogt u zelven zoo niet opjagen in de droeve gedachten. Er zijn zoovele rijke menschen; hebben die dan altemaal verdriet? »

« Ik weet het niet, Kaat. Voor ons toch is het geld vergif en gal. Sedert den rampzaligen dag hebben wij nog niets gehad dan twist, ramp, schrik en pijn.

Mijn vader is gisteren bijna vermoord geworden. Gisteren met het mes des moordenaars, vandaag met het mes der eerrooverij. Oh, het is ijselijk! Moeten hooren, dat mijn vader gestolen heeft, dat hij een dief is! En de slang niet kunnen vinden, die het eerst dit venijn op mijns vaders naam geworpen heeft! »

De schoenmaker kwam op dit oogenblik te huis. Zijn gelaat was bleek en verried diepe ontsteltenis; men zou hebben kunnen denken, dat iets hem had verschrikt.

« Kaat, » sprak hij op haastigen toon, « ga boven op uwe kamer; laat mij alleen met Pauw, maar doe eerst de voordeur in het slot. »

Het meisje slaakte eenen schreeuw van angst en hief hare handen smeekend tot haren vader, als wilde zij een wreed vonnis verbidden; maar een gebiedende oogslag en de herhaling van het bevel dwongen haar tot gehoorzaamheid. Zij verliet de kamer met de handen voor de oogen.

Zich voor den jongeling stellende, vroeg de schoenmaker met ontroerde stem :

« Pauw, waar heeft uw vader het goudgeld gehaald, dat uwe moeder overal bij handen vol toont? »

De jonge schouwveger aanschouwde hem verbaasd, doch antwoordde niet ras genoeg.

« Zeg, zeg, waar komt het geld vandaan? Het is voor uw eigen goed, dat ik het vraag. »

« Mijne moeder heeft het geërfd, » stamelde Pauw.

« Is het erfdeel dan reeds gekomen? »

« Neen, nog niet. »

« Vanwaar komt dan het geld? »

« Zij heeft het zeker op voorhand ontvangen? »

« Van wien? Van wien? »

« Ik weet het niet. »

« Gij weet het niet, ongelukkige? Mijn arme vriend Smet, wat zal hem nog gebeuren, o God! »

« Maar wat hebt gij? » riep Pauw met hevigen schrik. « Gij zijt ontsteld. Wat is er toch gebeurd? Ik beef als een riet : gij doet mij vergaan van angst! »

De schoenmaker greep hem bij de hand, leidde hem van het venster weg en sprak dan op geheimzinnigen en treurigen toon :

« Pauw, ik werd daar straks geroepen, om den knecht van den politie-commissaris de maat voor een paar schoenen te nemen. Het was eene list : de Commissaris zelf moest mij spreken. Hij heeft mij ondervraagd over uwen vader, over de erfenis, over de uitleggingen, die uwe moeder aan de geburen geeft aangaande den oorsprong der gouden geldstukken, die zij toont. Ik mag u niet zeggen, wat mij door den Commissaris werd toevertrouwd ; maar ik heb medelijden met uwen vader, die altijd mijn vriend was ; en mocht hij hebben gedwaald, ik zal altijd zijn ongelukkig lot beklagen. »

Met beweegloozen blik en huiverend, als hadde hij de koorts, zag Pauw den schoenmaker in de oogen.

« Ik heb deernis met u, Pauw, en met mijn arm

Kaatje die er, eilaas, toch niet aan doen kan, of gij ook niet, Pauw. »

« Om Gods wil, spreek, wat is er gebeurd? » zuchtte de jongen schier buiten zich zelve.

« Pauw, » suisde de schoenmaker, « zeg uwen vader, dat hij zoo haast mogelijk wegvluchte en zich uit de voeten make, want de Wet zal komen om hem te vangen..... »

« Om hem te vangen! » riep Pauw met eene krampachtige uitdrukking van fierheid op het gelaat. « Om mijnen vader te vangen? Ah, ah, hoe belachelijk! »

« Geloof mij, Pauw, » herhaalde de schoenmaker smeekend, « volg mijnen raad, of uw vader is verloren! »

En zijnen mond aan des jongelings oor brengende, fluisterde hij :

« Er is veel geld bij eenen wisselaar gestolen; men verdenkt uwen vader ten minste van medeplichtigheid. »

Pauw begon ijselijk te sidderen en zag den schoenmaker met dwazen blik in de oogen.

« Hoe, » riep hij, « gij hecht geloof aan zulke lastertaal? Gij meent het mogelijk, dat mijn vader een dief zij? »

« Neen, neen; maar indien hij niet zeggen kan, waar hij het geld gehaald heeft, hoe zal hij zich verontschuldigen? »

« Hij zal het zeggen. Waarom twijfelt gij er aan? »

« Zooveel te beter. Ik heb hem er dikwijls genoeg

naar gevraagd; maar er was toch iets, dat niet geheel zuiver scheen. Doe nu wat gij wilt, Pauw; maar gij begrijpt, dat zoolang die zaak niet in het klare getrokken is, gij van hier wegblijven moet. Kaatje heeft niets dan hare goede faam. Gij zult haar dien eenigen rijkdom niet willen ontnemen..... »

Een schreeuw van smart en wanhoop vloog op uit de borst des jongelings. Hij sprong recht en riep :

« Ah, ik zal het weten! ik wil het weten! »

En met deze woorden liep hij ter kamer uit op de straat.

Toen hij in zijne woning trad, vond hij zijnen vader alleen en op eenen stoel zittend.

Hij sloot de deur, schoof den grendel in en sprak met beklemdde haast :

« Vader, vader lief, neemt het mij niet kwalijk; maar ik kan het niet meer uitstaan : ik moet het weten! »

De schouwveger zag zijnen zoon met verwondering aan.

« Vader, zeg, ach, zeg mij toch, vanwaar komt het geld, dat moeder mij heeft getoond? »

« Wij hebben het geërfd, » was het antwoord.

« Neen, neen, geërfd nog niet; maar op voorhand ontvangen, niet waar? Ontvangen hier in de stad, op het erfdeel, dat gij trekken moet? »

« Wel, ja. Waarmede bemoeit gij u? »

« Van wien ontvangen? Waar? » herhaalde de jongen met koortsig ongeduld.

« Maar, Pauw, wat gaat u over? » riep de schouw-

veger op strengen toon. « Onbeschaamde, die uwen vader ondervragen durft, als moest gij hem een rechter zijn. »

Dit woord trof den jongeling geweldig.

« Ik wil, ik zal, ik moet het weten! » huilde hij.

Baas Smet schudde pijnlijk het hoofd en sprak treurig :

« Pauw, gij vraagt mij iets, dat ik u niet zeggen mag. »

« Dat gij mij niet zeggen moogt! » zuchtte de bevende jongeling. « Hemel! »

« Wat hebt gij dan, Pauw? »

« Vader, vader, » kermde hij, « er is bij eenen wisselaar veel goudgeld gestolen; men verdenkt u van medeplichtigheid aan de misdaad! »

De schouwveger werd door diepen angst getroffen; doch hij bedwong zijne ontsteltenis met geweld.

« Het zijn uitstrooisels van den nijd, » stamelde hij, « laat u daaraan niet gelègen..... »

« Eilaas, eilaas, de gendarmes gaan komen, vader..... om u te vangen! »

Een doodsche bleekheid spreidde zich over het gelaat des schouwvegers; hij slaakte eenen doffen angstkreet en begon op zijnen stoel te beven.

De plotselijke ontroering zijns vaders sloeg Pauw met schrik. Hij voegde de handen biddend te zamen en riep smeekend :

« Om Gods wil, vader, zeg, waar? Van wien hebt gij of moeder het geld ontvangen? »

De schouwveger bleef zwijgend.

« Eilaas! » klaagde Pauw. « Zou het waar zijn? Mijn vader zou den oorsprong van het geld niet durven openbaren! Ach, ik sterf van schaamte! »

Bij deze betichting, door zijnen eigen zoon aangebracht, sloeg de schouwveger zich de handen voor de oogen en begon bitter te weenen. De tranen, die overvloedig van onder zijne vingers leekten, deden den lijdenden jongeling kermen van pijn en berouw.

Hij legde zijnen arm om zijns vaders hals, kustte hem liefderijk op het voorhoofd en weende :

« Ach, vergiffenis, vader; ik ben zoo ongelukkig! »

« Door mijnen zoon beschuldigd! » zuchtte de schouwveger. « Waar heb ik het verdiend, o God? »

« Neen, neen, » smeekte Pauw, « maar ik moet u hooren lasteren, en ik kan u niet verdedigen. Men vraagt mij, waar gij het geld ontvangen hebt. O, vader lief, zeg het mij toch! »

« Ik kan het niet, ik mag het niet, » herhaalde baas Smet.

En ziende, hoe deze woorden zijnen zoon deden verbleeken, voegde hij er bij :

« Maar wees zeker, uw vader is een eerlijk man. »

« En de gendarmes, vader? Zult gij het hun niet zeggen? » riep Pauw sidderend.

De schouwveger, als wilde hij aan eene verdere verklaring ontsnappen, stond op, en, met den vinger ter deur uitwijzende, beval hij :

« Pauw, ga heen; laat mij alleen : ik wil het. »

« O, vader, vader! » kermde de jongen, zich van wanhoop de handen wringend.

« Gehoorzaam mij; ga weg! » herhaalde de schouwveger met schijnbare gramschap.

Pauw hief de handen boven het hoofd, en het was van vertwijfeling huilend, dat hij ten huize uitliep.

Gedurende een half uur bleef de schouwveger gansch alleen. Met den blik schier beweegloos in de ruimte gericht, overwoog hij, wat al droefheid den schat had toegebracht, en hoe zijn huis eene hel van onrust en van smart geworden was. Gedurende deze sombere mijmerij groeide er in zijn hart een gevoel van haat tegen het noodlottig geld, dat hem den vrede en het geluk zijns levens had ontroofd. Wel poogde de duivel der gierigheid den opstand zijns gemoeds te onderdrukken; doch de gedachte zijner beschuldiging door zijnen zoon zelve en de onzeglijke schrik, dien de aangekondigde komst der gendarmes hem inboezemde, leenden hem macht genoeg, om aan bekoring te wederstaan.

Hij besloot eindelijk, indien de Wet ten zijnen huize kwam, alles rechtzinniglijk te openbaren, en, mocht men den schat ook al medenemen, in Gods naam dan, hij zou weer schouwveger worden als te voren.

Deze beslissing maakte hem lichter van harte, en zelfs verblijdde hij zich in de hoop, dat hij dan weder vroolijk en opgeruimd zou zijn, gelijk Jan Grap het altijd was geweest.

Toen bazin Smet van hare morgenwandeling terugkeerde, verhaalde haar man, wat Pauw had gezegd, en hij voegde er bij, dat hij wel vast en onverander-

lijk had besloten alles openhartig te zeggen zooals het was, en zelfs den schat aan de Wet over te leveren, indien het werd verlangd.

Zijne vrouw wist beter dan hij, wat men rondstrooide en wat zij te vreezen hadden. Zie viel eerst in scheldwoorden tegen den schoenmaker uit, die, volgens hare meening, uit nijd tot den Commissaris was gegaan en de schuld van alles was. Opnieuw riep zij hoog en laag, dat Pauw nooit met Kaatje zou trouwen. Dan deed zij haren man nog eens herhalen, wat hij bij het einde zijner rede had gezegd, en antwoordde hem spottend :

« Maar, Smet, wat zijt gij toch een sukkelaar geworden. Het woord gendarme doet u het hart in de schoenen zinken. Hebt gij gestolen? Hebt gij geroofd? Wat kunnen ze u dan doen? »

« Het is hetzelfde, ik wil voor de Wet niet liegen. »

« Neen, zeg het maar rechtuit, gij dwaaskop! Gij weet het wel; als de Wet iets in handen krijgt, dan is het er moeilijk uit los te maken. Laat de advocaten of de mannen van Brussel maar schoon weer spelen met uw geld. Zij zullen nog wat lachen met den vogel, die zich zoo onnoozel liet plukken! »

« Gij moogt zeggen wat gij wilt, ik zal niets verbergen..... en ten tweede, dit geld, ziet gij, begint mij schrikkelijk de keel uit te hangen : ik wenschte, dat het nog te zoeken ware in den berg, waar het vervloekte goud gegroeid is! »

Bazin Smet schoot eensklaps in gramschap, en de armen in de zijle zettende, snauwde zij :

« Ja? Is dit het liedeken, dat gij wilt zingen? Wij zullen het eens zien! Het is mijn geld; uwe ouders hebben nooit eenen duit meer bezeten dan zij dagelijks noodig hadden om niet van honger te sterven. Wat? Gij zult het erfdeel van mijnen vader aan de Wet overleveren? Gauw, spreek, blijft gij bij dit lomp besluit? »

De man, door de gloeiende oogen zijner vrouw onthutst, en vreezende, dat het niet bij woorden zou blijven, durfde niet *ja* zeggen, doch knikte bevestigend met het hoofd.

« Dief, dief! » riep zij, « gij zoudt mijn geld ontstelen, en het weggeven aan vreemden, die er geene zaken mede hebben? Welnu, ik zal de vrouw van zulken Sebben niet meer blijven. Straks ga ik naar eenen advocaat; ik wil van u gescheiden zijn; de Wet laat het toe..... en dan kunt gij maar arm blijven en schouwen vegen; want de ellende zit u toch in het bloed, Janhagel, dat gij daar zijt! »

« Maar, vrouwlief, » zuchtte de verbleekte schouwveger, « luister toch naar de gezonde rede »

« Wat, gezonde rede? Gij hebt nooit een zierken gezonde rede in uwe heele familie gehad. Spreek, zeg ik u, zult gij u gedragen gelijk ik wil, of niet? »

De man zweeg.

« Het is goed, » brulde zij, « ik zal het korter maken : ik zal opsteken met het geld, en gij ziet mij van uw leven niet meer! »

En daar de schouwveger met gebogen hoofde bleef staan, ontvlamde zij in heviger gramschap. Zij sprong tot de kast, en begon werkelijk hare zakken met geld te vullen, daarbij nog meer in eenen doek ladende, terwijl zij bevend morde :

« Nu, nu, gij zult het zien! Blijf gij maar hier, Jan Snul..... en dat de gendarmes u aan eene koord te drogen hangen! Vaarwel, tot wederziens; ik vertrek naar Amerika met het eerste schip het beste..... nog al verder, dat ik niet meer van u hoore! »

De schouwveger wist wel, dat zijne vrouw deze zinnelooze bedreigingen niet zou ten uitvoer brengen; maar hij schrikte bij de gedachte, dat zij, dus met geld beladen, bij de geburen zou gaan rondloopen en zich zelve ten voorwerp van den algemeenen spot zou maken.

Met eenen loozen sprong bereikte hij de deur, draaide het nachtslot toe en verborg den sleutel in zijne borst.

De vrouw, zich dus gevangen ziende, borst los in woedende verwijten, en wilde haren man den sleutel met geweld ontrukken.

Dit tooneel van huiselijken twist duurde zoo lang, totdat de schouwveger den moed verloren gaf en beloofde zich volgens den wil zijner vrouw te gedragen.

Er werd dan besloten, dat, indien de Wet of de Politie verscheen, zij zouden beweren, dat het geld voortkwam van den vader der vrouw, en dat zij het zoolang hadden bewaard. Van het voorschot op het

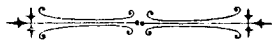
erfdeel uit Holland zou men niet meer spreken, dewijl men niet kon zeggen, waar men het had ontvangen. Overigens zou men het geld weder verbergen in den balk, waar men het had gevonden; en men zou het plankje, dat zoo goed op de opening paste, weder in zijne eerste plaats herstellen.

Bazin Smet overlaadde haren echtgenoot met de vreeselijkste bedreigingen, zoo hij maar het hart had, met mond of oogen te zeggen of te laten blijken, waar het geld verborgen lag.

Toen de schat tot het laatste stuk op den zolder was gedragen, poogde bazin Smet den geest van haren man op te beuren en hem weder liefde tot den rijkdom in te spreken; maar de schouwveger was als verpletterd onder de gedachte, dat hij voor de Wet zou moeten liegen. Dit scheen hem eene schandelijke, eene strafbare misdaad; en nu waarlijk beefde hij van angst als een dief, die gaat verrast worden. Hij hoorde de woorden zijner vrouw niet meer; maar het minste gerucht, dat zich op de straat vernemen liet, trof zijne zenuwen met eenen hevigen slag, als meende de benauwde man in elken klank de geduchte stem der gendarmes te hooren.

Slechts in de tusschenpoozingen zijner ontsteltenis morde hij op smartelijken toon :

« Vervloekte schat! Duivelsch geld! »

VII

Een uur later stond het enge straatje vol menschen, die in hoopjes waren te zamen gedrongen en met verbaasdheid over een ongewoon voorval spraken.

Meest allen stuurden onder het kouten hunne verwonderde blikken naar het huis des schouwvegers, voor welks deur een gendarme op wacht stond.

Kaatje, tegen den muur harer woning geleund, hield het voorschoot voor haar aangezicht en weende bitter; eenige meisjes, die haar omringden, schenen in hare smart te deelen, en bovenal deed hare vriendin Annemie pogingen om haar te troosten; doch zij zelve kon de tranen niet geheel bedwingen, die in hare oogen glinsterden.

Tegenover de deur des schouwvegers bevond zich de grootste hoop volks, en daar was men druk bezig met over het voorval allerlei aanmerkingen te wisselen.

« Het is wel besteed ! » morde een vischwijf, « dit

zal haar leeren madammen! De beslagmaakster, met haren zijden hoed en haren satijnen bouwen, nu kan zij aan de eerlijke menschen in het tuchthuis gaan wijsmaken, van wat goede familie zij is. En wil zij pronken, het schavot is hoog genoeg! »

« Nu is zij zeker van een groot geslacht, » spotte eene andere; « te Vilvoorden ¹⁾ zal ze wel zes- of zevenhonderd van hare kozijns vinden! »

« Maar hoe is het toch mogelijk! » zuchtte een stoeldraaier. « Ik zou Jan Grap mijnen lesten stuiver toevertrouwd hebben..... »

« Zulke goede menschen, die nooit iemant leed of schade hebben gedaan? » voegde een ander er bij.

« Die zoo weinig om het geld gaven, dat ze nog aalmoezen deden, alhoewel zij het ook niet breed hadden? »

« De vriendelijkste, de beste jongen van de wereld? »

« De vreugde en de kluchtigheid zelve. Zij zouden zoo leelijk gestolen hebben? Met braak en in den nacht? »

« Ja, » bemerkte de vrouw van den kleermaker, « tegenwoordig mag iemand zijnen eigen broeder niet meer betrouwen : het steelt al wat beenen heeft. Zooveel te erger voor die zich laat betrappen. »

« Kom, kom, Betteken, » schertste een metser, « het gaat er toch immers zoo schrikkelijk niet? Omdat uw man het laken door de oogen van de

¹⁾ Eene gevangenis voor galeiboeven.

schaar trekt, meent gij, dat er geene eerlijke menschen meer zijn. »

« Gij, gij, zult aan de galg niet geraken, » snauwde de kleermaakster hem toe, « gij zijt er veel te lomp voor. »

« Ik bedank u grootelijks, vriendelijk Betteken! » lachte de metser.

« Die wat verdient, moet wat hebben, » viel het vischwiif in. « Ik zie niet gaarne verdriet, maar als die schouwvegerachtige mevrouw op het schavot moet staan, zal ik naar de Groote Markt gaan, al lag ik op sterven. »

« Foei, gij kwade tongen! » riep een meisje, « ik weet niet, hoe gij u kunt verblijden in het ongeluk van uwen evennaaste. Daar zult gij nu veel van hebben, niet waar, als de Smetten in het kot zullen zitten? »

« Gij, sukkel, » lachte het vischwiif, « gij zoudt misschien liever zien, dat ze de dieven maar lieten loopen? »

Het meisje meende te antwoorden; doch nu stak eene oude vrouw haar hoofd binnen den kring en zeide :

« Maar Ons Heerken lief toch, weet gij nu, hoe Jan Grap den slag heeft gedaan? »

Allen zagen haar met nieuwsgierigheid aan.

« Denkt eens, » hernam zij, « betrouwt nu nog op iemand! Ik heb altijd gezegd, en ik houd het nog staande, dat de Wet moest verbieden, zooveel goudgeld voor de vensters ten toon te leggen. Ja, want als een arm mensch voor den winkel van eenen wis-

selaar blijft staan, en zijne oogen op die hoopen goudstukken laat vallen, is het alsof de duivel hem bekoorde; maar toch, als ik voorbij den winkel van eenen wisselaar moet gaan, en het geld blinkt mij tegen, dan begint mijn hart schrikkelijk te kloppen, en ik krijg het op de zenuwen van begeerte. Zoudt gij gelooven, dat ik er zuiver vervaard van ben? Daar is Trees, de asscheraapster, die staat altijd met hare kinderen voor die vensters; maar eergisteren zei ik haar nog: « Pas op, Trees, langs daar is de weg naar 't schavot! »

« Ja, ja, zeker, » bemerkte de stoeldraaier, « meer dan één is booswicht geworden door het gezicht van het goud. »

« Als ge ook zeven kinderen te huis hebt, die ineenskrimpen van honger en kou, » morde een werkmán, « en ge ziet daar nutteloos bergen goud liggen, waarvan een enkel stuksken u en uwe kinderen gelukkig zou maken, het is inderdaad om u zelve te vergeten..... »

« Maar, moeder Beth, waar blijft nu de zaak van baas Smet? » werd er gevraagd.

« Ah, ja: wel, het is ook zoo geschied. Jan Grap had de slechte gewoonte, vóór den winkel der wisselaars te blijven staan en goud te bezien. Voor acht of tien dagen werd hij geroepen om eene schouw te vegen; het was bij eenen wisselaar, en hij zag er goud met hoopen. Den nacht daarop heeft hij de deur van den wisselaar opengebroken en zooveel geld gestolen als hij dragen kon..... »

« Wat dief! » zuchtte de kleermaakster.

« Hij had zijnen slag goed berekend, » ging de oude vrouw voort, « en de kraaien zouden het niet uitgebracht hebben, zoo maar zijne hoovaardige vrouw, met al haren wind, het niet aan het klokkezeel hadde gehangen. »

« Weet gij wie ik het meest beklaag? » zeide een meisje. « Het is Kaatje van den schoenmaker. Ziet ze daar eens staan; zij is halfdood van angst! »

« Ik geloof het wel, » werd er geantwoord. « Bazin Smet maakte haar wijs, dat zij ook mevrouw zou zijn, en in een groot huis op de Meir zou wonen. Ze hebben het onnoozel schaap stapelzot gemaakt; en daar liggen nu al de kasteelen in duigen! Zij zou gaan trouwen; maar zij mag nog tien of vijftien jaar wachten, totdat Pauw te Vilvoorden het knoopendraaien heeft geleerd. »

« Wat kan Pauw daaraan doen, dat zijnen vader een ongeluk overkomt? » stamelde het meisje.

« Ja maar, ja maar, » mompelde de oude vrouw, « de voetstappen in het huis van den wisselaar doen denken, dat de schouwveger niet alleen was. »

« Arme Pauw, arm Kaatje! » klaagde het meisje, als onder eene droeve overtuiging neergedrukt.

« Pauw zullen de gendarmes toch niet vangen, » werd er bemerkt. « Hij is de slimste; hij heeft zich intijds uit de voeten gemaakt. Die zal nu al over de grenzen zijn, en met gevulde zakken zeker..... »

« Kobe, gij spuwt venijn, » riep de werkman. « Ik heb Pauw daar straks op de vest gezien. Hij loopt

over en weder, gelijk iemand, die van zijne zinnen is. »

« Ziet gij wel, dat hij van de zaak weet? Wie niet schuldig is moet niet vervaard zijn. »

« Neen, hij zou zeker moeten lachen, omdat de gendarmes zijne ouders komen halen? »

Niemand scheen aan de misdadigheid des schouwvegers te twijfelen; de meeste gevoelden zelfs eene geheime vreugde over de schaamte, waarmede zijne hoogmoedige vrouw nu werd gestraft.

Vele anderen nochtans stonden daar met een treurig gemoed, en beklagden het lot van baas Smet en van zijnen zoon. Hun scheen het voorval onbegrijpelijk. Zulke brave menschen, door iedereen om hunne vroolijkheid bemind, zij zouden eenen nachtelijken diefstal gepleegd hebben? Jan Grap en Pauwken Plezier, die met los betrouwen op Gods genade zich verlieten, zij zouden uit dorst naar goud eene schandelijke misdaad hebben begaan?

Maar wat geweld deze vrienden des schouwvegers ook deden, om in hun hart redenen tot verschooning of hoop op onschuld te vinden, het gezicht van den gendarme, die bij de deur stond, vernietigde allen gunstigen twijfel.

In de voorkamer zijner woning zat de schouwveger, als vernietigd met het hoofd in de handen. Een gerechtsdienaar bewaakte hem, terwijl men in het achterkamerken bezig was met zijne vrouw te onderhooren.

Hier bevonden zich twee of drie personen, die tot

het hoogere gerecht behoorden, benevens de politie-commissaris en nog twee gendarmes.

Men had bazin Smet doen nederzitten voor den rechter, die haar ondervragen zou. Zij glimlachte met zonderlinge stoutheid en scheen in het geheel niet ontsteld.

« Gij zegt, » herhaalde de rechter, « dat gij het geld sedert lang in het bezit hebt, en het afkomstig is van de nalatenschap uws vaders? »

« Ja. »

« Nochtans, het is openbaarlijk bekend, dat uw vader geen geld hoegenaamd naliet. »

« Dit moet ik het best weten, » antwoordde de vrouw zonder aarzelen. « Wat hij mij gedurende zijne ziekte had gegeven, kon na zijnen dood zeker niet meer gevonden worden. »

« En tot hoeveel beliep wel de somme, die gij tot nu toe daarvan hadt behouden? »

De vrouw scheen zich te bepeinzen.

« Nu, spreek, zoo gij het niet gansch juist meer weet, hoeveel was het omtrent? »

« Ik zie het wel, » lachte bazin Smet, « gij zoekt mij op eene kleinigheid te vangen; maar dit gaat zoo gemakkelijk niet, mijnheeren. »

« Hoeveel? » herhaalde de rechter op bevelenden toon.

« Het kan wel eenige duizende guldens zijn. »

« Maar hoeveel duizenden? »

« Dit weet ik zoo nauw niet; ik heb het op geene boeken geschreven. »

« Wel tienduizend? »

« Ja, nog al meer. »

« Maar hoe kunt gij verklaren, dat gij twintig jaar lang geleefd hebt als geringe werkende menschen, en nu eensklaps met uwe zakken vol goudgeld de winkels afloopt, honderden guldens aan kleederen en juweelen besteedt, en zelfs pogingen doet om een huis te huren, dat u jaarlijks ten minste vierduizend franken zou kosten? »

« Zoo heeft iedereen zijne goesting. Ik ben van eene goede familie, en ik had vernomen, dat ik haast zou erven van mijne matant in Holland, die schatrijk is. Daarop dacht ik bij mij zelve, dat ik niet meer moest sparen en maar in eens kon beginnen te leven, gelijk het mijnen staat betaamt. »

« Hoeveel geld hebt gij nog in bezit? »

« Niets meer. »

« Hoe, niets meer? Gisteren hebt gij evenwel nog eene handvol goudgeld aan den eigenaar van een huis op de Sint-Jacobsmarkt getoond. Waar is dit goud gebleven? »

« En zoo ik het weggegeven hadde, en niet wilde zeggen aan wien? »

De rechter schudde spijtig het hoofd en sprak :

« Gij veinst en zegt de waarheid niet. Wij zullen u wel tot rechtzinnigheid dwingen. Uw echtgenoot gaat insgelijks voor ons verschijnen. Let wel op; zoo gij een enkel woord spreekt, tenzij ik het bevele, doe ik u in eene andere kamer leiden. »

En zich tot den gendarme keerende, gebod hij :
« Breng den man hier. »

Toen de schouwveger in de kamer verscheen, en daar de heeren van het gerecht zag staan, begon hij zoo hevig te sidderen, dat de gendarme hem moest ondersteunen tot bij den stoel, die hem was bestemd. Hij was bleek als een doode en scheen de eerste vragen des rechters niet te hooren.

Men liet hem eene wijl tijds om zich te herstellen; ondertusschen wisselden de onderzoekers veelbetekenende blikken met elkander, als hadde de hevige schrik des verdachten hun de overtuiging gegeven, dat de ware misdadiger vóór hen gezeten was.

Wat den schouwveger het meest ontstelde, was echter het gezicht zijner vrouw, die schijnbaar koel zich gebaarde, doch haren blik met doordringende strakheid in de oogen haars echtgenoots gevestigd hield.

Baas Smets had voorgenomen de waarheid toch te zeggen, maar nu zijne vrouw hem zoo dwingend onder de toovermacht van haren blik gevestigd hield, verliet hem de moed geheel.

« Nu, antwoord mij, » sprak de rechter hem toe, « vanwaar komt het geld, dat zoo eensklaps in uw bezit is geraakt? »

« Mijne vrouw..... mijne vrouw heeft het geërfd, » stamelde de schouwveger met gebrokene stem.

« Van hare tante in Holland, niet waar? »

« Ja, ik geloof ja..... »

Bazin Smet werd blauw van beklemdde woede; zij

kromp ineen door het geweld, dat zij deed om te zwijgen, maar het was haar onmogelijk. Met heesche stem viel zij uit :

« Botterik! Wat babbelt gij daar? Hij heeft eenen slag van den hamer, mijnheeren; voor het verstand is hij juist als een kind van zes weken. Wat wilt gij aan dien onnoozelen sukkelaar gaan vragen? »

« Gendarme, » beval de rechter, « neem die vrouw bij den arm; op het minste woord of teeken, leid ze weg! »

Bazin Smet beefde van spijt, doch durfde niet meer spreken. Waarschijnlijk was het niet zonder inzicht dat men haar in deze kamer deed blijven; want de onderzoekers bespiedden van terzijde de gemoedsbewegingen, welke op haar gelaat zich schetsten.

« Gij zegt dus, » vroeg de rechter aan den schouwveger, « dat uwe vrouw het geld heeft geërfd van hare tante in Holland? »

« Ja Neen, neen, van haren vader zaliger, » was het zwakke antwoord.

« Ja en neen? Geef acht : spot niet met de Wet. Het mocht u berouwen. Zeg duidelijk en zonder omwegen : van waar komt het geld? »

Baas Smet antwoordde niet. De onderzoekers meenden, dat hij met inzicht zweeg; doch zij bedrogen zich. De arme man verdwaalde van angst, de ontsteltenis belette hem te spreken.

« Het is immers zoo, » hernam de rechter, « dat gij bij uwe geburen den oorsprong van het geld hebt verklaard? Het was immers eene somme, die gij op

voorhand had ontvangen, in afwachting dat het erfdeel kwame? »

« Ach, mijnheer, » zuchtte baas Smet, zich het bleeke voorhoofd wrijvende, « ik weet het niet. Ja, ik geloof, dat het zoo was. »

Een zonderlinge glimlach van medelijdende scherts rees over het gelaat der onderzoekers.

« En de ontvangene somme beliep zeker tamelijk hoog? Wel eenige duizenden guldens? »

« Neen, neen, eenige honderden. »

« Geene duizend? »

« Ik weet het niet goed. »

« Zeg de waarheid! » riep de rechter, de stemme dreigend verheffende. « Wij weten alles. Uwe vrouw is beter beraden dan gij. Zij beweert, dat zij vele duizenden ontvangen heeft. »

Eene nieuwe zenuwsiddering greep den schouwveger aan.

« Het is mogelijk, » stotterde hij, « ik weet niet wat ik zeg. Ja, duizenden..... »

De rechter liet eenigen tijd voorbijgaan en zeide dan met zekere welwillendheid in de stem :

« Maar gij zijt niet rechtzinnig, en gij misspreekt u bij elk woord. Ik zal u verklaren wat men u ten laste legt; misschien zult gij dan bevroeden, dat gij niets kunt winnen met ons de waarheid te verbergen. Er is voor tien dagen, op eenen Vrijdagnacht, veel goud en zilvergeld bij eenen wisselaar gestolen. Men verdenkt u schuldig aan den diefstal; en alle omstandigheden, uwe eigene woorden zelve getuigen tegen

u. Wilt gij niet oogenblikkelijk door de gendarmes naar de gevangenis worden geleid, verklaar onbewimpeld den oorsprong van het geld, dat men in de handen uwer vrouw heeft gezien. »

De schouwveger zag den rechter dwaas en sprake-loos in de oogen.

« Gij erkent dus, » vroeg deze, « dat gij schuldig zijt en het feit waarlijk hebt begaan? »

« Neen, neen, » riep de verschrikte man, « ik heb niet gestolen..... »

« Kunt gij ons dan uitleggen, waarom gij dienzelfden nacht de geburen wektet door den hulpkreet : brand, brand? Was het niet om te doen gelooven, dat gij dien nacht geheel in uwe woning hadt doorgebracht, en om dus uw misdadig bezoek bij den wisselaar voor het gerecht te verbergen? »

« Ik had gedroomd, » zuchtte de schouwveger met bijna onhoorbare stem, terwijl hij als verpletterd het hoofd op de borst vallen liet.

« Wij weten genoeg, » sprak de rechter opstaande, « de huiszoeking zal ons meerdere bewijzen geven. »

Op zijn bevel werden baas Smet en zijne vrouw door gendarmes bij den arm gevat, en alle aanwezigen volgden den rechter.

Tot de huiszoeking leidde men de beide echtgenooten overal, waar de gerechtsdienaars zich begaven; alles werd het onderste boven geworpen en tot in de kleinste hoeken doorsnuffeld.

Bazin Smet was weinig ontroerd en glimlachte nog somwijlen over de vruchteloosheid van het onder-

'zoek. Zij schouwde bij poozen diep in de oogen haars mans, en scheen hem nu eens tot standvastigheid aan te manen, dan weder hem met gloeiende blikken te bedreigen.

Op den zolder werden er planken opengebroken; want het pleister, waarmede men vele gaten had toegemetst, kwam den onderzoekers verdacht voor. Evenwel, men vond niets.

Welke vragen over het verdwenen geld ook door den rechter werden gedaan, hij kon daarover uit bazin Smet geene voldoende verklaring bekomen. De schouwveger leunde schier gevoelloos tegen den muur en antwoordde niet meer. Hij hield als versteend den blik op den balk gericht, waar binnen de schat verborgen was.

Verstomd over de nuttelooze pogingen om het gestolen geld te ontdekken, dat zich toch ergens moest bevinden, deed de rechter de huiszoeking staken en daalde de trappen af.

De beide echtgenooten werden opnieuw in de achterkamer gebracht; en daar ontvouwden de gendarmes hunne koorden, op een teeken, dat hun werd gedaan.

Toen de schouwveger deze banden zag, liet hij eenen akeligen schreeuw en viel half bezwijmd op eenen stoel.

Zijne vrouw integendeel aanschouwde deze voorbereidsels met misprijzenden glimlach, als meende zij daarin slechts eene geveinsde bedreiging te zien.

« Voor de laatste maal! » zeide de rechter op stren-

gen toon. « Daar zijn de koorden, waarmede men u de handen op den rug binden zal Gij zult als een booswicht door de stad naar de gevangenis worden geleid. Voor de laatste maal, ik bid u om uw eigen welzijn, spreek waarheid. Vanwaar kwam u het goudgeld? »

De schouwveger was half dood van benauwdheid; het koude zweet parelde hem op het bleeke voorhoofd; en, als hadde de schrik hem de spraak benomen, hij staarde bewusteloos op den vloer.

« Welnu, spreek, vanwaar kwam het goudgeld? » herhaalde de rechter met luide, dreigende stem.

Een akelige noodkreet galmde op dit oogenblik in de voorkamer; en vooraleer de rechter zijne vraag kon eindigen, sprong een jongeling huilend in het vertrek Met eenen oogslag, snel als de bliksem, staarde hij in het rond, en hij moest voorzeker de vraag des rechters hebben gehoord, want hij viel geknield voor den schouwveger neder, en de handen smeeënd tot hem opheffende, kermde hij :

« O, vader, vader, vanwaar komt het geld? Ach, om Gods wil, spreek! Gij gestolen, gij een booswicht? Gendarmes, koorden! Neen, neen, het is niet mogelijk : het is een ijselijke droom! »

Het doodsbleek gelaat des jongelings, zijne te berg staande haren en het onzeglijk machtig gebed, dat in zijne oogen lichtte, maakten eenen zoo diepen indruk op den schouwveger, dat hij eensklaps in eenen tranenvloed losbrak en met sidderende stem uitriep :

« Ik heb het verdiend. God heeft mij gestraft! »

« Verdiend? verdiend? » hilde Pauw, zich de haren van vertwijfeling uitrukkende.

Maar baas Smet stond recht, veegde zich de tranen uit de oogen, en zijnen zoon van den grond heffende, drukte hij hem met koortsige teederheid in de armen, terwijl hij op blijden toon zeide :

« Neen, kind, uw vader heeft gedwaald ; maar hij is eerlijk man ; hij zal alles zeggen..... »

En zich tot den rechter keerende, sprak hij met vastberadenheid :

« Mijnheer, ik zal u den schat wijzen, en dan zult gij weten, hoe het geld in onze handen kwam. »

Bazin Smet stak hare vuist dreigend uit en brulde met verkramppt gelaat :

« Zoo gij het durft doen, lafaard ! »

« Gendarme, leid die vrouw weg, » beval de rechter.

« Het is nutteloos, mijnheer, » zeide de schouwveger, « mijn besluit is genomen, ik zal u alles verklaren, gelijk ik het van den beginne had moeten doen. Ik heb niet gestolen ; het is een gevonden schat. »

Pauw viel geknield op den vloer der kamer en riep onder het storten van blijde tranen :

« God, lieve God, dank, dank om uwe barmhartigheid ! »

« Zijt gij nu bereid om ons volledige verklaringen te geven ? » vroeg de rechter.

« Ja, ja, » antwoordde de schouwveger, « maar, mijnheer, ik heb u één verzoek te doen. Zult gij de goedheid hebben het mij toe te staan ? »

« Wij zullen zien, indien het mogelijk is. »

« Zie, mijnheer, dit geld heeft mij ongelukkig gemaakt; het is de pest, die in mijn huis gekomen is. Ach, heb medelijden met mij; verlos mij van de plaag : neem het toch mede! »

Vrouw Smet begon luidop te snikken en te kermen.

« Welnu, wijs ons den schat, » gebood de rechter.

De schouwveger leidde de dienaren der Wet op den zolder, toonde hun, dat de groote balk aan zijn onderste gedeelte uitgehold was, en sprak :

« Daarbinnen ligt het geld. Voor tien dagen, op eenen Vrijdag-avond, liepen de ratten met veel gerucht en geschreeuw over den zolder; ik vervolgde er eenige met eene oude sabel, die nu achter mijn bed staat. Bij geval sloeg ik op den balk en was verwonderd over den hollen klank, dien hij gaf; bij eenen tweeden slag viel er een vierkant plankje en een zak met geld mij op de voeten. Anders kan ik u niets zeggen, mijnheeren, dan alleenlijk, dat de schrik voor dieven en de vrees, dat gij het geld ons zoudt ontnemen, mij eenen hoop zinnelooze dingen deden doen en zeggen. Ziet, dit is nu de eenvoudige, zuivere waarheid. »

En met deze woorden rukte hij het plankje uit den balk en wees den rechter de holte.

Deze bukte zich en trok den zak met geld er uit; een groot getal goud- en zilverstukken rolden op den zoldervloer, dewijl de zak, door ouderdom onsterk geworden, nu voor de tweede maal scheurde....

Maar er viel terzelfder tijd nog iets uit, dat de schouwveger niet had gezien. Het was een versleten zakboekje met perkamenten omslag.

Vermoedende, dat dit voorwerp de bevestiging of de loochening van de ontvangene verklaringen kon behelzen, had de rechter zich gehaast het op te rapen en doorbladerde het nu met bijzondere aandacht.

Zich tot de weenende bazin Smet keerende, vroeg hij haar :

« Vrouw, hoe is uws vaders naam? »

« Van den Berg, Petrus Van den Berg, » snikte zij.

Zonder te antwoorden, scheurde de rechter den zak verder open en raapte er een zeker getal stukken uit. Dan wenkte hij zijne gezellen, ging met hen tot in eenen hoek en sprak met ingehoudene stemme :

« Die man zegt de waarheid; hier zijn geene schuldigen. Dit boekje is eene aantekening van den vader der vrouw, de sommen aanwijzende, welke hij in den balk opvolgend heeft neergelegd; en hij heeft er zelfs in geschreven, dat hij den schat tot erfdeel voor zijne eenige dochter bestemde. Wij weten, dat de man de faam had, gierig en rijk te zijn; en dewijl hij schielijk is overleden, heeft hem de tijd ontbroken om het bestaan van dit geld aan te duiden. Daarenboven, ziet, de schat behelst oude Dukatons, Fransche Kronen en zelfs Brabantsche Schellingen. Zulke munt is bij den wisselaar niet geroofd geworden. Wij hebben hier niets te doen. »

De aanhoorders knikten bevestigend met het hoofd.

Tot den schouwveger naderende, zeide de rechter :

« Man, gij hebt u zelve nutteloos veel angst en verdriet aangedaan. Het geld hoort u wettelijk toe. »

« Ach, neem het mede, » smeekte baas Smet.

« Eenvoudige ! » lachte de rechter, « wij hebben er niets mede te stellen. Luister : artikel zevenhonderd zestien van het Burgerlijk Wetboek, « de eigendom » van eenen schat hoort toe aan dengene, die hem » vindt op zijn eigen erf ; is de schat gevonden op » eens andermans erf, dan hoort hij toe, voor de » helft aan hem, die hem heeft gevonden, en voor de » andere helft aan hem, op wiens erf hij gevonden » werd. » Dit huis is het uwe ; bijgevolg hoort de gansche schat u toe. »

« Dan blijft die plaag toch in mijn huis ! » mompelde de schouwveger met ontevredenheid.

Tot bazuin Smet, die met angstige blijdschap kwam toegelopen, zeide de rechter :

« Vrouw, dit geld is het erfdeel uws vaders ; dit boekje moogt gij aanzien als zijn testament. Vaart wel, en poogt er beiden een goed gebruik van te maken. »

Terwijl de dienaars der wet den zolder verlieten, scharde de vrouw met sprakeloze haast het geld in haar voorschoot en liep er mede beneden, terwijl zij haren man terloops nog toesnauwde :

« Lafbek, botterik, ik zal u vinden ! »

Toen de vrouw beneden kwam, smeed zij het geld in de kas, raapte er eene handvol goudstukken uit, en, na de kas te hebben gesloten, liep zij tot op de straat, waar zij met juichenden hoogmoed door de vergaderde menigte stapte, die haar gapend achterna zag, totdat zij uit de stege was verdwenen.

Schier zinneloos van blijdschap, daalde Pauw van de trappen om in allerhaast tot Kaatje te gaan; maar den schoenmaker met zijne dochter op de straat ziende, greep hij van elk eene hand en riep :

« Ach, komt, komt! Kaatje lief, het was alles maar schijn. Baas Dries, ga mede : mijn vader zal zoo gelukkig zijn, dat gij hem gelukwenscht..... »

De wachtende menigte kende reeds den uitslag der huiszoeking.

« Pauw, Pauw, proficiat, mijnheer Pauw! » riepen de jonge meisjes, onder vroolijk handgeklap en met rechtzinnige deelneming.

« Ach, roept liever Pauwken Plezier! » zeide de jongeling smeekend, terwijl hij den schoenmaker en zijne dochter naar zijne deur voorttrok.

« Leve, leve Pauwken Plezier! » galmde het door de straat.

Zoo haast had baas Smet den schoenmaker niet bemerkt, of de tranen schoten hem in de oogen, en hij vloog hem met open armen te gemoet. Zijnen ouden vriend aan de borst drukkend, zuchtte hij met ontsteltenis :

« O, Dries, zie, dit is de gelukkigste dag mijns levens; ik waggel op mijne beenen van vreugd. Wat

ik heb uitgestaan voor dit vermaledijd geld, is met geen pennen te beschrijven! »

« Nu is immers toch alles voorbij? » vroeg de schoenmaker.

« Ja, ja, het geld hadden wij hier in huis gevonden; het was het erfdeel mijner vrouw. »

« God zij geloofd, Jan! Ik heb zitten beven, alsof gij mijn broeder waart. »

« Wel, Dries, gij zijt immers zooveel als mijn broeder? Hoor, nu zullen wij maar heel spoedig onze kinderen doen trouwen. »

« Maar, gij zijt rijk? Uwe vrouw? » mompelde de schoenmaker.

« Wat rijk? » juichte baas Smet. « Ik ben Jan Grap, uw vriend. Dit liedeken van mijnheeren en mevrouwen is uitgezongen! Nu ik mijne hand voor het geld niet meer zou willen omkeeren, nu zal ik laten zien, dat ik meester ben. »

« Ik vraag niet beter dan mijn kind gelukkig te weten, » antwoordde zijn vriend; « niet voor het geld, maar ze hebben malkander nu zoovele jaren, met onze toestemming, in eer en deugd gaarne gezien. Mijn arm Kaatje, ik geloof, dat ze er waarlijk van uitteren zou, als..... »

« Kom, kom, van zulke leelijke dingen niet meer gesproken! » riep de schouwveger. « Laat zien : de papieren gelicht, de roepen in de kerk..... en binnen zeven weken de bruiloft! Ah, dit zal er eene zijn, vriend Dries. Daar zult gij van hooren spreken! Het geld zal dan toch ergens goed voor zijn. Al de gebu-

ren zal ik noodigen; en wij rijden met vijf of zes koetsen naar Dikke Meê of naar Jan Stek ¹⁾. Wij nemen muziek mede, en wij dansen en flikkeren, wij zingen en springen..... God, God ! »

Zijne stem verstikte, en tranen sprongen hem eensklaps uit de oogen.

« Wat ontstelt u, Jan? » vroeg de schoenmaker verwonderd.

« Niets, het is niets, vriend, » stamelde de geschokte man, « de blijdschap schiet mij in de keel; mijn gemoed loopt over. Ik heb ook in korte dagen al zooveel uitgestaan, dat het mij is, als ware ik uit de hel ontsnapt. »

Nog vol ontroering zeide hij op ernstigen toon :

« Het blijft gezegd, niet waar, Dries? Onze kinderen trouwen zoo haast het maar mogelijk is, zonder eenen enkelen dag uitstel? »

« Het is wel wat haastig. »

« Goede dingen zijn nooit te haastig. Het vermaledijd geld mocht er anders nog tusschen komen. Maar, Dries, één ding moet ik u verzoeken. Gij zijt wat kort van stof, en mijne vrouw is wat lang van tong; dit gaat niet wel te zamen. Zij heeft eenen ijse-lijken tand tegen u; zij meent, dat gij de schuld zijt, dat de Wet gekomen is. Gij ziet al zuur! Wees nu eens goed en verstandig, en wat toegevend ook. Mijne vrouw zal u onbeleefd zijn; laat haar maar

¹⁾ Twee groote herbergen buiten de stad, waar de burgerij des Zondags naar toe wandelt.

zeggen. Wij zijn immers meester over onze kinderen; en als wij nu onveranderlijk besloten hebben, dat zij zullen trouwen, wie zou het kunnen beletten? »

« Dit is waar. »

« Zult gij dan al eenige woorden en dwarse gezichten door de vingers zien? »

« Ja; ik zal doen, alsof ik doof en blind was. »

« Zie, dit is wijs gesproken. Geef mij de hand; het is gezegd en het blijft gezegd. »

Hij keerde zich tot zijnen zoon en tot Kaatje, die hand aan hand aan het venster stonden en waarschijnlijk alles hadden gehoord; want op hun gelaat glansde de helderste zielevreugd, ofschoon er stille tranen over hunne wangen rolden.

« Kom, Kaatje, » riep de schouwveger, « vlieg mij aan den hals; kind. Nog zeven weken, en ik ben uw vader! »

Het meisje sprong, onder het slaken van eenen blijden kreet, vooruit, en sloeg haren arm om den hals des schouwvegers. Door eene gelijktijdige beweging was Pauw tot haren vader gelopen..... en dáár lagen zij alle vier zwemmend in de zaligheid der liefderijke omhelzing.

« Eh, eh, wat gebeurt er in mijn huis? » klonk het plotseling op dreigenden toon in de kamer.

Alsof deze stem de aanwezigen pijnlijk hadde getroffen, zij maakten zich los uit elkanders armen en zagen verbaasd naar de deur.

Daar stond bazin Smet met het hoofd trotschelijk in de hoogte en misprijzen op het gelaat.

« Wel, wel, hoe langer hoe schooner! » riep zij.
« Ik kan mij nog niet omkeeren, of mijn huis zit vol schoenlappers! »

De schoenmaker werd bleek van gramschap.

« Ja, ja, wordt gij maar kwaad zooveel gij wilt, » spotte zij, « daar lach ik mede. Ik ben hier meesteres. »

« Maar, bazin Smet, » stamelde de schoenmaker.

« Bazin, bazin? Ik ben geene bazin, » snauwde zij.

« Mevrouw zult gij zeggen, als gij mij aanspreekt. »

Pauw hield den blik in zijns vaders oogen gericht; want hij zag hem beven van ontsteltenis of van toorn.

Vrouw Smet wees met den vinger naar de deur en sprak bevelend tot den schoenmaker :

« Wat gauw, mijne deure uit met uwe lekkere dochter! En dat er nog eens zulk gemeen gepeupel over mijnen dorpel kome! Het is nog al goed, dat wij op de Sint-Jacobsmarkt in eene koetspoort gaan wonen! »

De schoenmaker greep zijne dochter bij de hand en liep morrend met haar op de straat.

Dan borst het onweder in den opgekropten boezem van den schouwveger los. Hij huilde onverstaanbare woorden en deed geweld om tot zijne vrouw te springen; maar Pauw had hem de middel met beide armen omsloten en weerhield hem met wanhopige kracht.

« Laat mij los, laat mij los, » brulde hij, « ik trek haren hoovaardigen kop van haar lijf! »

Pauw bad, smeekte, stortte tranen en worstelde

zoo hardnekkig, dat zijn vader den tijd had om te bedaren.

Na vele bittere en dreigende woorden nog, zeide de schouwveger als overwonnen :

« Kom, Pauw, kom naar boven, of ik krijg er nog eene geraaktheid van! »

En volgens zijne gewoonte vluchtte hij de trap op, om verderen twist te ontwijken.

Dien ganschen dag, tot in den avond, was er krakeel en droefheid in huis. De vrouw wilde van Kaatje niet meer hooren en spuwde allerlei scheldwoorden tegen het meisje en haren vader uit.

Nu had zij het mevrouwen nog veel meer in het hoofd dan te voren. Leocadie uit den winkel was reeds veel te gemeen om in hare familie te worden toegelaten.

Pauw had vele tranen gestort en was zeer vroeg naar zijne slaapkamer gegaan, om in eenzaamheid over zijn ongelukkig lot te treuren.

Eindelijk klom de schouwveger insgelijks naar boven, terwijl hij met bitterheid in zich zelve mompelde :

« De pest is nog in mijn huis, ik zie het wel! Dit verraderlijke geld! Ik wenschte dat het door den grond zonk tot het diepste van de hel, bij alle duivels, waar het van gekomen is! »

VIII

Des anderendaags in den vroegen morgen, toen het eerste licht zich over de stad begon te spreiden, wilde de schoenmaker zich met zijne dochter ter kerk begeven; maar nauwelijks hadden zij hunne woning verlaten en eenige stappen in de straat gedaan, of het meisje bleef eensklaps verwonderd voor het huis des schouwvegers staan en zeide :

« Vader, zie, de deur van Baas Smet staat open ! De vensters zijn nog gesloten ! »

« Het slot is van de deur gebroken ; er zijn zeker dieven geweest dezen nacht. Kom, Kaatje, ik zal kloppen. »

En dit zeggende, begon hij met den voet tegen de deur te stooten om de inwoners te wekken.

« Zoo hard niet, vader, » sprak het meisje, van aandoening bevend. « Vrouw Smet zou verschrikken. Wacht wat, geeft hun den tijd om zich te kleeden. »

Na eene poos herhaalde de schoenmaker zijn kloppen ; en toen hij eene wijl daarna hoorde, dat de lieden des huizes de trappen afdaalden, trad hij binnen.

« Wie heeft u open gedaan ? » vroeg bazin Smet

met dreigenden oogslag. « Heb ik u niet gezegd, dat gij uit mijn huis moest blijven? »

« Begint gij weder? » morde de schouwveger. « Pauw is ongetwijfeld naar de eerste mis gegaan. Baas Dries kan toch door het dak niet gevallen zijn. »

« Ach, neen, vrienden, dit is het niet, » zeide de schoenmaker, « uwe deur is opengebroken; ik ben ontsteld; ik vrees, dat hier een ongeluk is geschied. »

« De deur is opengebroken! » galmde bazin Smet met de angstbleekheid op het gelaat, « oh, mijn geld! mijn geld! »

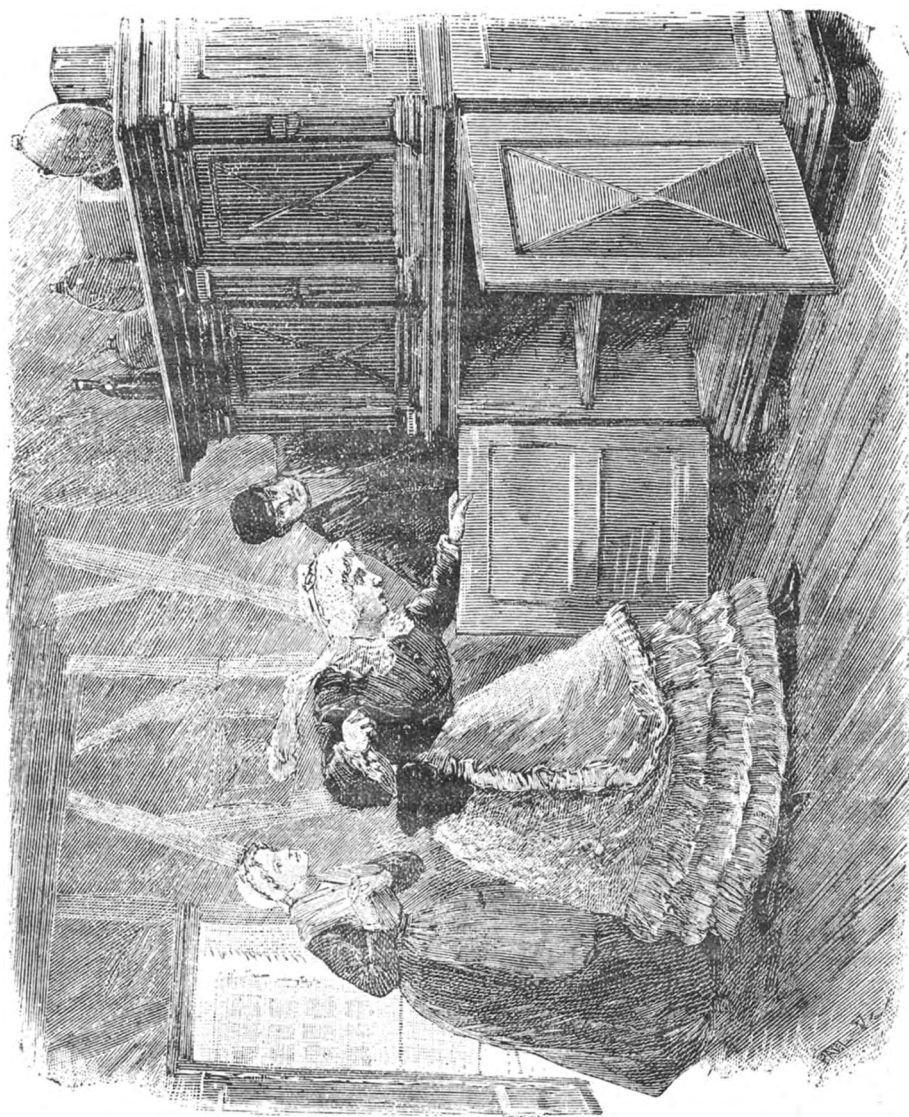
Kermend sprong zij naar de kas en opende ze. Een doffe noodkreet vloog op uit hare borst; zij sloeg zich de handen voor de oogen en viel, bitter weenend, op eenen stoel.

« Mijn geld, mijn geld is weg! » kreet zij. « Gestolen, gestolen! »

De schouwveger scheen door de onverwachte tijding verrast, en bleef een oogenblik rondstaren, als vroeg hij zich zelven, of hij weenen of lachen moest. Even spoedig werd het echter klaar in zijnen geest: een glimlach liep over zijn gelaat, doch hij bedwong deze uitdrukking der blijdschap met geweld; en, om zijne vrouw geen meerder verdriet aan te doen, gebaarde hij zich zeer verbaasd, ja, zelfs eenigszins bedroefd.

Kaatje had eene hand van bazin Smet genomen en stortte tranen van innig medegevoel.

« Jan, » sprak de schoenmaker troostend, « het is een groot ongeluk, vriend; maar gij moogt er toch

Mijn geld, mijn geld is weg! kreet zij... (blad. 132).

niet wanhopig om zijn. God geeft, God neemt. Ik heb medelijden met uw verdriet. »

« Met mijn verdriet ! » zeide baas Smet, stil genoeg om door zijne vrouw niet te worden gehoord. « Als gij denkt, dat ik er eenen traan zal voor laten, voor dit betooverd geld, dat mijn ongeluk moest maken, dan zijt gij verre mis, vriend. Het doet mij spijt voor mijne vrouw; anders zou ik zeggen, God zij geloofd, dat de pest uit mijn huis is ! »

« Ach, ach, » kermde bazin Smet met de handen in de hoogte, « mijn geld ! Het erfdeel van mijnen vader..... Azijn, azijn, ik val van mij zelve, ik zal er van sterven ! »

De schouwveger liep om de azijnflesch, goot zijne platte hand vol en wreef het vocht overvloedig op het aangezicht zijner vrouw; doch deze stiet hem gramstorig terug, als wilde zij door hem niet verzorgd worden.

« Laat mij gerust, » snauwde zij. « Gij zijt er blij om : ik zie het wel op uw schijnheilig gezicht ! »

« Nu, nu, Trees, » sprak hij, « gij moogt u daar zoozeer niet in ontstellen. Het geld is wel weg, dit is waar; maar het bitter leven, de twist en het verdriet zullen er ook mede weggevlogen zijn. Kom, kom, vrouw; heb maar moed. Ik zal weder werken en vlijtig zijn; wij zullen vrede hebben en in vriendschap en vreugd onze dagen slijten, gelijk te voren. »

« Ach, moeder, moeder, » kreet Kaatje, « wat zijt gij ongelukkig ! »

« Ja, gij alleen, kind, » snikte de vrouw, « gij

alleen hebt medelijden met mij. Dat ongevoelig stuk hout staat daar te lachen! Hij zou iemand zien sterven zonder een enkel woord van troost. Dat ik u tranen zie storten, Kaatje, daar bedank ik u voor Ach, ach, mijn geld, mijn geld! »

Pauw kwam op dit oogenblik de trap afgehoopen.

« Eh, eh, wat is dit daar allemaal? » riep hij lachend. « Nu begin ik waarlijk te gelooven, dat ons huis betooverd is. En Kaatje, gij hier, bij mijne moeder? Ah, alles is weder bijgelegd? »

« Stil, Pauw, » zeide de schouwveger, « er is een ongeluk gebeurd. De dieven hebben dezen nacht al ons geld gestolen! »

« Wel, hemeltje lief! » riep Pauw onder het maken van eenen flikker, « dit is goed. Nu zal Pauwken Plezier weer schouwveger mogen zijn! »

De moeder, door dezen vreugdekreet gewond, sprong recht en riep dreigend :

« Gij ook al, slechte zoon, gij lacht met mijn verdriet? »

De jongeling, als beseftte hij nu eerst den waren toestand der zaken, greep deelnemend hare hand en murmelde op zoeten toon :

« Och, God, moeder, daaraan heb ik niet gedacht. Gij hebt tranen gestort? Inderdaad, gij moet verdriet hebben..... »

En hij leidde haar terug op den stoel, zette zich nevens haar, en hare hand teederlijk drukkende, zeide hij :

« Moeder lief, troost u toch. Het verlies van het

geld moet u pijnlijk zijn, ik gevoel het wel; maar bedenk toch eens, dat wij er niet gelukkig mede waren. Sedert wij het bezitten, is er meer tegenspoed, meer twist, meer verdriet in ons huis geweest dan gedurende mijn geheele leven. Gij en vader, gij waart altijd vriendelijk jegens malkander, en het was hier zoo vermakelijk en zoo goed, dat het in het paleis van den koning niet beter kon zijn. Van den dag dat er geld gevonden werd, hebt gij altijd getreurd en zuur gezien; vader werd mager, Kaatje verkwijnde, ik geraakte van mijne zinnen. Het was niets meer dan pijn en verdriet? »

« Ja, Pauw, maar het was de schuld van uwen vader, » antwoordde de vrouw. « Hij kon het geld niet verdragen; maar ik, die van eene goede familie ben, ik ben geboren om rijk te zijn. »

« Goed, iedereen weet het immers wel? » antwoordde Pauw streelend, « maar gij zijt toch mijne moeder, en gij hebt geen ander kind. En als gij nu weet, dat mijn vader en ik met het geld ongelukkig waren, gij, die zoo goedhartig zijt, zoudt gij u dan niet troosten? Zoudt gij dan niet denken : in Gods naam, het is hetzelfde, als een mensch maar tevreden is? »

« Arm zijn! arm zijn! » zuchtte bavin Smet weenend.

« Kom, Trees, wees redelijk. » zeide de schouwveger. « Is er iets boven de vriendschap? Wij hebben zoo!ang samen geleefd en malkander gaarne gezien; het zal nog zoo zijn, en gij zult misschien later nog

blij zijn, dat God ons van het leelijk geld verlost heeft..... »

« Zwijs gij, » snauwde zij verstoord, « gij hebt er misschien een gebed voor gelezen ! »

« Maar, moeder, » hernam Pauw, « als gij het nog overdenkt, hoe het te voren was. Vader en ik, wij waren altijd vroolijk; wij wisten altijd iets aardigs om u te doen lachen; de menschen beminden ons altemaal. Nooit was er een hard woord in huis, en op straat en in de gebuurte, het was al vriend wat er woont. »

Hij legde den arm om haren hals en murmelde met indringende teederheid :

« Zie, moeder, dit schoon en vroolijk leven zal wederkomen; ik en vader, wij zullen een pintje minder drinken, en sparen om u van tijd tot tijd een schoon kleed te koopen..... En als Kaatje bij u zal wonen, zult gij gediend worden als eene mevrouw; wij zullen u beminnen, u eerbiedigen. Gij zult meer vreugd en genot in het leven hebben dan met het geld. »

« Maar, Pauw, jongen lief, wat zullen toch de menschen zeggen, als ik door de straat ga? » klaagde bazin Smet.

« Wat ze zullen zeggen? Ah, moeder, ik zal vandaag nog met u en met vader gaan wandelen naar den Dam; ik zal aan uwe zijde gaan en u den arm geven; het hoofd met fierheid opheffen en ieder vrij onder de oogen zien. Wij zijn eerlijke lieden. Die ons niet kennen, zullen niets vreemds aan ons zien,

en de anderen zullen zeggen, dat wij moedige menschen zijn, die geluk en ongeluk in dank aanvaarden, volgens dat het God belooft! »

De half getrooste vrouw drukte, onder het storten van eenige nieuwe tranen, haren zoon in de armen, terwijl zij zeide :

« In Gods naam dan; ik zal toch eens rijk zijn; is het nu niet, dan is het later. Word maar weder schouwveger, Pauw. Het spijt mij; doch als het niet anders kan zijn, en gij er vermaak in vindt..... »

Zij liet haren zoon los en omhelsde insgelijks het meisje.

« Kom, Kaatje, kind lief, gij zijt nog de beste van allen, » zuchtte zij. « Die mannen weten niet, wat rijk zijn is; maar gij zoudt het spoedig gewoon geweest zijn, niet waar? Het zal toch eens komen; wees maar gerust : mijne matant in Holland moet wel tachtig jaar oud zijn. »

Pauw was stillekens uit de kamer verdwenen, zonder dat men er op had gelet.

Plotseling, alsof eene schrikwekkende gedachte haar door den geest ware gegaan, begon bazin Smet te beven. Zij sprong recht en, de handen tot haren echtgenoot uitstekende, riep zij :

« Hemel, hemel! Smet, er staan nog vijf en zeventig gulden te betalen bij den goudsmid! God, zulke schuld! Wij kunnen ze van ons leven niet betalen! Arm zijn is nog zoo erg niet; maar in het krijt te staan! »

En op klagenden toon voegde zij er bij :

« Er is een middel; het is wel pijnlijk, maar nog liever ons bitter lot aanvaard dan schuld te hebben. Ik zal mijne juweelen terugdragen naar den goudsmid. »

De schouwveger nam haar bij de hand en sprak blijde :

« Neen, neen, Trees lief, gij moet niets terugdragen; alles moogt gij behouden. »

« Maar wie zal de schuld betalen? »

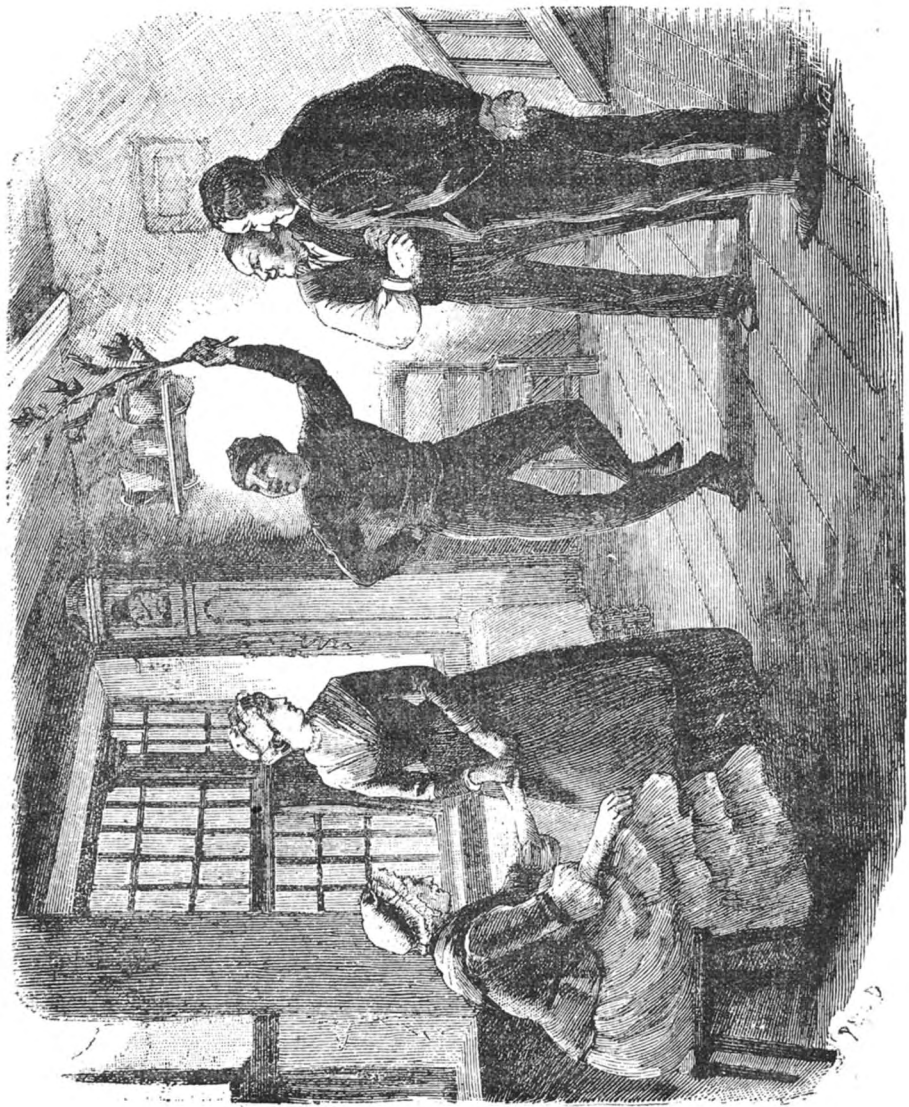
« Ik, ik, Trees. »

« Gij? »

« Ja; ik had een klein hoopje geld terzijde gelegd voor alle voorvallen en voor het huwelijk van onzen Pauw. Wacht een beetje. »

Hij plaatste eenen stoel onder den schoorsteen, stak zijn hoofd er in, langde een stuk doek, waarin het geld gewikkeld was, en tot de tafel naderende, spreidde hij er een zeker getal goudstukken over uit. Bazin Smet werd bij het gezicht van dit overblijfsel haars erfdeels diep getroffen; een blijde glimlach beglansde haar gelaat, terwijl zij met hijgenden boezem en sprakeloos de oogen op het glinsterend goud gevestigd hield.

« Ziet gij, Trees, » zeide haar echtgenoot, « dit geld hoort u toe; gij kunt er over beschikken naar uwen wil; maar ik smEEK u, laat ons het grootste deel er van gebruiken, om onzen Pauw met Kaatje te laten trouwen en een winkeltje voor hen op te richten. »

Van allerlei vieze sprongen, ter kamer ingehuppeld... (blad. 139).

De vrouw antwoordde niet en scheen in diepe overweging verslonden.

Eensklaps verraste de roep *aap, aap*, die uit den kelder scheen op te galmen, elks aandacht, en allen stuurden half lachend het gezicht tot die zijde, dewijl men niet twijfelde, of het was de stem van Pauw.

Inderdaad, men hoorde hem welhaast met uitgelatenheid zingen :

Schouwvegers fijn van den A. B.,
Aardige kwasten,
Vroolijke gasten !

En terzelfder tijd kwam hij, onder het maken van allerlei vieze sprongen, ter kamer ingehuppeld.

Hij had zijne schouwvegerskleederen aangetrokken, hield eene roede in de hand en had zijn aangezicht zwart gemaakt.

« Hoera, » riep hij, « Pauwken Plezier is verrezen ! Vader, moeder, Kaatje, ik ben zoo gelukkig ! Laat ons nu maar vroolijk zijn ; het verdriet is vervaard van een zwart gezicht ! Komt, gezongen, gesprongen, en leve de vreugd ! »

Pauw greep Kaatje bij de hand en wilde met haar de kamer ronddansen ; doch het meisje weerstond zijn vriendelijk geweld.

Bij het gezicht van het schouwvegersgewaad, dat hij sedert zijne kindsheid had gedragen en waaronder hij zooveel vrede en vreugd genoten had, ontstelde baas Smet op eene onbegrijpelijke wijze. Hem

schoten de tranen in de oogen, en hij hijgde van zalig gevoel.

« Braaf, Pauw, ah, dit is goed jongen! » riep hij. « Geen stiel boven het schouwvegersambacht! Dat ik het niet liet voor uwe moeder, ik trok ook mijne zwarte kleederen aan. Ja, ja, Pauw, leve de vreugd : zoo moet het zijn! »

De moeder deed een teeken tot stilte, als wilde zij iets gewichtigs zeggen.

Zij keerde zich tot den schoenmaker, en de hand met stillen glimlach tot hem reikende, vroeg zij :

« Baas Dries, ik had gisteren veel verdriet : ik ben onbeleefd tegen u geweest, niet waar? Wilt gij het mij vergeven? Willen wij weder al te zamen vrienden zijn gelijk te voren? »

De schoenmaker drukte hare hand met gulhartigheid.

« Alles is vergeven en vergeten, » antwoordde hij met tranen in de oogen. « Wij gaan alle twee mank aan denzelfden voet : gauw gestoord en spoedig verzoend. Wij zijn immers niet geschapen om vijanden te zijn, speelgenooten en goede geburen van in de wieg? »

Bazin Smet wendde zich tot haren zoon en zeide, terwijl zij ter tafel wees :

« Pauw, dit geld had uw vader terzijde gelegd om u in een winkeltje te zetten; ik geef het u. Trouw met Kaat, zoo haast het mogelijk is; maar, zoo gij mij waarlijk bemint, ach, blijf dan toch bij mij

wonen. Ik zal Kaat gaarne zien en haar goede manieren leeren tegen dat mijn erfdeel kome. »

« Wij wonen bij u, moeder; al te zamen zullen wij vereenigd blijven, totdat de dood ons scheide, » zeide Pauw.

« O, ja, ja, gij zult mijne goede moeder zijn, » zuchtte het meisje.

« Wel, hoe is het mogelijk! » riep bazin Smet met geestdriftige verwondering. « Arm worden en toch gelukkig zijn! »

« Zijt gij gelukkig, moeder? » vroeg Pauw met blijde teederheid.

« Ja, ja, kind, wees nu maar vroolijk! » antwoordde de ontroerde vrouw.

« Kom, kom, er dan maar eens op zijn schouwvegers bij gezongen en gesprongen! » juichte de jongeling. « Een proefbeetje van de bruiloft, het nieuw liedeken van Pauwken Plezier! »

En zijne ouders en Kaat en haren vader bij de handen rukkende, dwong hij hen tot eenen rondedans.

Met ware vroolijkheid huppelden zij allen rond de kamer, terwijl de jongeling zong, dat het op de straat hergalmde :

Schouwvegers fijn van den A, B.,
Aardige gasten,
Vroolijke kwasten,
Schouwvegers fijn van den A, B.,
Komt en zingt ons liëken meê!
Schouwvegers zijn al vieze guiten,
Wit van binnen en zwait van buiten;

Maar al is hun tronie zwart,
Blij en moedig klopt hun hart.
Zij klimmen en kruipen, zij vegen en krabben,
Zij zingen en springen, en drinken en slabben
Van elke schouw een goede pint.
Aap, aap, aap!
Vroolijk gezind
En allemans vriend!

EINDE VAN HET GELUK VAN RIJK TE ZIJN

DE PODAGRIST

DE PODAGRIST

ZEDENSCHETS

Wel vijf en twintig jaar is het geleden. Bedriegen wij ons niet, dan geschiedde het in 1852.

In dien tijd was, onder de Antwerpsche beoefenaars der Letterkunde — meest begeesterde en levenslustige jonge mannen — de gewoonte ontstaan, nu en dan een reisje door de eenzame heiden en donkere mastbosschen van het Kempenland te doen, om daar, onder den invloed der oorspronkelijke natuur, zich den geest te verfrischen en dichterlijke indrukken te verzamelen.

Een dezer Vlaamsche schrijvers, bij den terugkeer van zulk uitstapje, belde eens te Schilde aan het huis van den notaris, die een zijner goede bekenden was.

Hij wilde hem slechts in het voorbijgaan groeten en hem de hand drukken; maar de notaris onthaalde hem met blij gejuich, greep hem den arm en trok hem zonder andere uitlegging in zijne eetzaal.

Vijf of zes personen zaten daar rondom de tafel, die — buiten de vruchten en het suikergebak, over-

blijfsels van een afgeloopen gastmaal — beladen was met flesschen en glazen van allerlei vorm en kleur.

Deze vroolijke dischgenooten kenden waarschijnlijk den ingeleiden persoon, ten minste bij naam; want toen de notaris hem voorstelde en hem plaats bij de tafel deed nemen, stonden allen, behalve een enkele, met de gevulde roemers in de hand van hunne stoelen op, dronken op zijne gezondheid en juichten over het genoeg, dat het hun deed, den maker van zoovele werkjes over de heide en het Kempenland in hun gezelschap te ontvangen.

De nieuwe gast bedankte hen door eenige woorden. Allen zetteden zich neder en hernamen den loop hunner vroolijke uitboezemingen, waarin de lof van den edelen Bourgonje-wijn het grootste deel had.

Hoe de schrijver ook deze lieden beschouwde, hij herinnerde zich niet, ooit eenen hunner ergens te hebben ontmoet. Naar hetgeen hij opvolgend van den notaris vernam, waren daar tegenwoordig : een burgemeester, een brouwer, een huidevetter, een veearts, een dokter en een rentenier, meest in andere omliggende dorpen verblijvende. Slechts de twee laatsten vestigden meer in het bijzonder zijne aandacht.

De eerste — de dokter namelijk, die bij de intrede van den nieuwen dischgenoot hem slechts door eene stille buiging had begroet — was een reeds hoogbejaard man, lang van gestalte, opmerkelijk mager en met bleek ingevallen aangezicht.

Terwijl zijne makkers dikwijls te gelijk spraken en de uitspatting hunner vroolijkheid niet konden bedwingen, zag hij met koelen glimlach op hen neder, als boezemde wat hij hier zag en hoorde, hem afkeer of medelijden in.

Een blauwe, geurige damp, uitwaseming der Havanna-sigaren, vervulde de kamer; de dokter alleen rookte niet, ja, tot ergernis en spot der anderen, dronk hij niets dan water!

De rentenier, alhoewel zijn dorpsgenoot en goede vriend zijnde, viel in luide scherts tegen zijne overdrevene matigheid uit, waarop de dokter zonder de minste driftigheid antwoordde :

« Zegt wat gij wilt, vrienden; smaalt op mijne magerheid : ik ben nooit ziek geweest, ik. »

« Ja, maar insgelijks nooit gezond, » lachte de rentenier. « Een schoon leven inderdaad ; even goed ware het op het kerkhof te liggen. »

« Arme vriend Bats, » wedersprak de dokter, « mocht gij het nimmer betreuren, mijnen raad zoo rockeloos in den wind te hebben geslagen ! Mijne wangen zijn zeker niet bloemig ; gij integendeel hebt een aangezicht als eene roode kool. Oude lieden als wij sterven eerder van te veel dan van te weinig bloed. Lach mij maar uit : wij zullen zien wie het langst zijn draadje zal rekken. »

Inderdaad, het gelaat van den rentenier Bats was ontstoken en rood, als hadde hij uren lang voor eenen gloeienden glasblazersoven gestaan, en op zijnen neus schitterden daarenboven karmozijne en blauwe

vlekken, die aan een schilderspalet konden doen denken.

Zeker waren de overige gasten op dit oogenblik geheel anders dan bleek; maar wat het hooge koloret van wangen en voorhoofd betrof, daarin spande de rentenier onbetwistbaar de kroon. Hij was tevens de vroolijkste, de geestigste, de luidruchtigste, had onophoudelijk het glas in de hand en zong nu en dan eenige regels van een drinklied :

Laat de waterdrinkers beven,
En gedurig treurig zijn;
Weg met zorg, verdriet en pijn,
Mijn geluk is in den wijn,
In den wijn, in den wijn!

En dan neuriede de dokter binnensmonds, op dezelfde wijs :

En dan komt het flecerijn,
Flecerijn, flecerijn,
Wat zal daar het eind van zijn?

« Kom, dokter pompwater, zwijg, zwijg, » riep de rentenier. « Gij zingt altijd valsch; men zou u nooit mogen roepen dan wanneer men op sterven ligt. Wat geeft mij het flecerijn? Eene kermis is eene geeseling waard; beter eene korte vreugd dan een lang verdriet..... Hoog de glazen! Die oude Bourgogne is een ware hemeldrank! »

Zoo duurde het nog eene wijl voort.

Toen begon de brouwer te spreken over een onlangs verschenen dorpsverhaal van den Schrijver,

dat, zoo hij zeide, hem diep had getroffen. Hij haalde nog andere zijner werken aan en beoordeelde ze, zoo niet met een juist kunstbegrip, dan toch met gevoel en bovenal met veel toegevendheid.

Uit deze samenspraak bleek alras, dat van de zes personen er slechts twee waren, die zelf iets van den Schrijver hadden gelezen. De dokter drukte onbewimpeld het gevoelen uit, dat zulke werken goed kunnen zijn om kinderen en meisjes, die niet weten wat met hunne waterige hersens aan te vangen, in hunne luie uren van andere en slechtere gepeinzen af te houden; maar dat zij niet ernstig genoeg zijn om de aandacht van meer bejaarde personen te verdienen.

Dit ongunstig oordeel kwetste ongetwijfeld den Schrijver zeer diep, maar beleefdheidshalve verborg hij zijn spijt onder eenen fieren glimlach.

Wat den rentenier betreft, deze nam tegen zijnen gevoelloozen vriend de verdediging der kunst en des Schrijvers op zich. Hij prees verscheidene zijner werken en sprak, met eenen schijn van ware kennis, over de personen en voorvallen, welke er in worden beschreven. Ja, hij roemde zijne verdiensten als schilder der Kempische zeden zoo hoog, dat hij hem deed blozen van blijdschap en hoogmoed.

Doch hoe werd dit streelend zelfgenoegen in den Schrijver pijnlijk onderdrukt, toen de rentenier, op eene vraag des brouwers, dus antwoordde :

« Neen, ik heb de werken niet zelf gelezen. Mijne meid Katrien leest ze, en zij is er zoo op verslingerd, dat ik soms in de keuken de boeken van onzen vriend

haar uit de handen moet rukken, wil ik mijn gebräad niet zien verkolen. Zij zit te weenen bij haar werk. Berisp ik haar, zij legt tot hare verschooning mij uit, wat haar zoo doet krijschen. Daarvan komt het, dat ik ook iets van die aardige vertelsels heb onthouden..... Ik boeken lezen? Nooit : ik heb geen tijd; mijne bibliotheek is in mijnen kelder. Daar staan boeken van allerlei inhoud en grootte, zelfs verguld op snee, en daarvan lees ik dagelijks twee of drie deelen tot op den bodem uit. Dat geeft bloed en maakt het hart gezond. »

Welhaast gevoelde de Schrijver zich niet meer op zijn gemak tusschen deze lieden, die, in hunne stofelijke strekking, de kunst en zijne werken met zoo veel kleinachting behandelden. Daarenboven, hij was in eene geheel andere gemoedsstemming dan zij en zag wel in, dat zijn gezelschap hun op den duur onaangenaam moest worden.

Daar het uur naderde, dat de postwagen naar Antwerpen op den steenweg zou voorbijrijden, nam hij deze gelegenheid te baat om afscheid van hen te nemen, en na met elk eenen vriendelijken handdruk te hebben gewisseld, zelfs met den mageren dokter, wenschte hij allen vaarwel en verliet het huis.

*
* * *

Bij het begin van een dorp der Antwerpsche Kempen, te midden van eenen wijden tuin, stond een

groot huis, dat omringd was met eene haag van beukenstammen, die, over elkander gekruist, als een onwrikbaar traliwerk te zamen waren vergroeid. Een ijzeren hek, met vergulde piekijzers bekroond, gaf ingang tot den voorhof, welks regelrechte voetpaden met boorden van korten wijpalm waren omzoomd. Kegelvormig geschoren Ijfboomen stonden hier en daar door den tuin verspreid, en gaven door hun donker groen aan deze woning een eenzaam en weinig aanlachend voorkomen. Ware het niet geweest, dat een nieuwopgebouwde stal en eene tilbury onder het afdak dit vermoeden hadden afgekeerd, men zou gedacht hebben zich voor de dorpspastorie te bevinden.

Er heerschte hier eene zoo aangrijpende stilte, alsof het huis onbewoond ware. Het was evenwel niet zoo.

In eene kamer van de eerste verdieping stond een bed met opene gordijnen; — op dit bed lag een man, half op de linkerzijde gekeerd, en met vasten blik in de kamer starende naar eene tafel, waarop een medicijnfleschje en eene groote karaf met water stonden. Nu en dan verkrampte zijn gelaat tot eenen pijnlijken grijns en morde hij knarsetandende eene klacht, doch keerde de oogen niet af en verroerde zijne leden geenszins.

Die man moest erg ziek zijn en lang reeds geleden hebben, want zijne oogen waren diep in hunne hollen teruggetrokken en de huid zijner wangen scheen door het gebeente opgeheven. Als een laatste spoor

van vorige gezondheid, kronkelden nog hier en daar ter zijde van zijnen neus eenige adertjes, waaruit de koorts het blauwe bloed nog niet had opgeslorpt.

Hoe verzwakt de zieke er ook uitzag, in zijne oogen fonkelden zwoegende gepeinzen en over zijne lippen en wangen liepen korte en, om zoo te zeggen, bliksemende rillingen, die van den arbeid zijns geestes getuigden

Na eene nieuwe vlaag van lijdenskrampen, was hij nu lang stil gebleven. Als hadden zijne overwegingen hem iets troostends laten ontdekken, rees er een glimlach van geluk over zijn gelaat. Hij hief met smartelijke inspanning de rechterhand van onder het deksel en greep bevend eene koorde, welke van de verdieping tot nevens zijne zijde daalde. Het gerinkel eener bel herklonk beneden in het huis.

Eene oude vrouw — de dienstmeid ongetwijfeld — opende de deur.

« Ach, Katrien-lief, geef mij toch te drinken, » zuchtte de zieke, « ik stik van dorst! »

« Foei, foei, alweder van dit helsch vergif! » gromde hij, den lepel terugstootende, dien de meid hem voor de lippen bracht.

« Maar, mijnheer, » zeide zij berispelend, « zoo zult gij nooit genezen. De dokter hoopt veel van dit medicament. »

« De dokter? De beul, de moordenaar, wilt gij zeggen? Wat hij poogt mij te doen drinken, is bitter als gal en, in plaats van mijnen brandenden dorst te

lesschen, ontsteekt het mij de keel als gloeiend vuur. »

« M. Gabels zegt nochtans, dat het niet onaangenaam om in te nemen is. »

« Hij bedriegt u, de valschaard. »

« Kom, mijnheer, drink dan eene teug van dit glas: het is frisch water. »

« Water?..... Ai, ai, mijne knie! » riep de zieke met eene beweging van afgrijzen, die hem pijnlijke kreten ontrukte. « Water? Weg daarmede : liever sterf ik van dorst! »

« Ik kan er niet aan doen; de bevelen van den dokter zijn stellig en ik wil hem gehoorzamen : uw dierbaar leven hangt er van af. »

« Hemel, mijne knie, mijne heup; ik zal onder de marteling bezwijken! Katrien, het flecerijn klimt al hooger en hooger. Ik geloof, dat het niet lang meer zal duren met mij..... »

« Kom, blijf nu maar stil liggen, dit is nog het beste voor u. Heb geduld, M. Gabels zal nog vóór den middag komen. »

« De dokter? » gromde de lijder binnensmonds. « O, mocht die onmeedoogende menschenplager versmoren in zijn eeuwige pompwater! »

En teleurgesteld in de hoop, die een oogenblik hem had gestreeld, stak hij de hand weder onder het deksel en hield zich stil, geen ander teeken van smart meer gevende, dan nu en dan een bitter grijnzen of een kort tandeknarsen.

De meid zette zich, zonder meer te spreken, op

eenen stoel nevens de tafel, haalde een boek uit den zak van haar voorschoot en begon met zichtbare ver-slondenheid te lezen.

Intusschen hield de zieke weder de oogen op haar gevestigd en scheen in drukke overwegingen verdiept.

« Katrien, » zeide hij eindelijk, « leg dit boek eens weg..... »

« Het is zoo schoon, mijnheer! » antwoordde zij.
« Ik versta het wel niet geheel, maar het is toch zoo schoon! »

« Nu, ja, ik geloof u, maar ik moet..... »

« O, mijnheer, de man die dit boek gemaakt heeft, schijnt alles te weten! Zulke groote verstanden zijn er niet veel. »

« Bah, alweder een vertelsel om te krijschen? »

« Neen, het is van de natuur : van planten en beesten..... »

« Kom, Katrien, vergeet voor een oogenblik wat gij hebt gelezen, en luister met aandacht op mijne woorden : ik heb met u over uiterst gewichtige dingen te spreken..... Ai, ai, het is als woelde men met gloeiende ijzers in mijn lijf! »

« Houd u stil, mijnheer. »

« Neen, ik zal mijne pijn bedwingen. Kom na-der. »

De oude meid schoof haren stoel bij het bed.

« Ik luister, mijnheer, » zeide zij.

« Katrien, mijne goede Katrien, » begon de zieke op diep treurigen toon, « ik voel wel, dat mijn einde nadert. Die hopelooze overtuiging heb ik tot nu voor

u verborgen gehouden; maar waartoe kan het dienen, ons de droeve waarheid te ontveinzen? »

« De dokter zegt nochtans dat gij veel beter zijt, » viel de meid hem in de rede.

« Hij wil ons niet verschrikken. »

« Ach, mijnheer, verdrijf zulke akelige gedachten. Gij hebt sedert meer dan vijftien jaar zoo dikwijls dus weken, ja, maanden lang met het flerecijn te bed gelegen, en zijt telkens genezen. Waarom zou het nu niet eveneens voorbijgaan? »

« Eens toch moet het de laatste maal zijn, Katrien. Wees zeker, wat de dokter ook zegge om ons te bedriegen of te troosten, nu is het de laatste maal. Reeds is de kwaal tot mijn ingewand en mijne maag opgeklommen; bereikt zij het hart — en zij is er reeds dicht bij — dan zal men mij onverwachts dood vinden in mijn bed..... Ween daarom niet, Katrien: wij moeten, ieder op zijne beurt, in het graf, de eene wat vroeger, de andere wat later..... »

« Mijnheer, mijnheer, gij zijt zonder medelijden, » klaagde de meid, « gij zegt dit slechts om mij te bedroeven. »

« Hoe bedriegt gij u, Katrien. Liefst had ik nog gezwezen over het gevaar, dat mijn leven bedreigt; maar ik wil u doen begrijpen, waarom ik er eindelijk toe besloten ben, mijn testament te maken en u over deze gewichtige zaak te raadplegen. »

« Neen, o, neen, mijnheer, spreek niet van uw testament; gij doet mij beven van angst! »

« Maar, onnoozele, het is vooral uit genegenheid

voor u, dat ik er aan moet denken. Heb ik u vroeger niet gezegd, dat ik u eene gift van vierduizend franken zal nalaten? »

« Ja, mijnheer, en ik ben u diep dankbaar voor uwe edelmoedigheid. »

« Welnu, indien ik onverwachts overleed, zonder mijn testament te hebben gemaakt, zoudt gij niemen-dal bekomen, Katrien. »

De oude meid staarde hem met ware verschriktheid aan.

« Vrees echter niet, Katrien. Ik heb den ganschen nacht de zaak overwogen, en daarbij, dieper nog dan te voren, erkend dat ik niet in het graf mag dalen, zonder jegens u mijnen plicht van dankbaarheid geheel te vervullen. Hebt gij niet, sedert den dood mijner vrouw zaliger, mij gediend met onverzwakte trouw? Hebt gij mijne kinderen niet als eene ware moeder opgevoed? Hebt gij, in mijne jaarlijksche ziekten, niet met liefderijke zorg mij opgepast en verpleegd? Is, om zoo te zeggen, uw gansch leven niet in mijnen dienst voorbijgegaan? En gij meent, dat vierduizend franken genoeg is, om u voor zulke lange verkleefdheid te beloonen? Neen, neen, veel meer zou ik u willen geven. »

« O, mijnheer, zooveel goedheid, zooveel genegenheid voor uwe oude Katrien! » zuchtte de meid met opgehevene handen. « Dat God u zegene voor dit grootmoedig inzicht! »

« Het zou mij spijten, Katrien, te moeten vreezen, dat gij na mijn overlijden nog andere lieden zoudt

te dienen hebben. Schonk ik u door mijn testament niet vier, maar achtduizend franken, dan zoudt gij daarvan een jaarlijkschen interest van vierhonderd franken kunnen bekomen, en dit is, in ons dorp, voor eene oude vrouw alleen, genoeg om zonder werken en met gemak als eene rentenierster te leven. Door deze gift zou ik vervullen wat ik mijn plicht acht jegens u. »

De oude meid vergoot tranen van ontroering en blijdschap en storte hare dankbaarheid in diepgevoelde woorden uit. Daartusschen bevestigde zij echter de overtuiging, dat haar meester weder als te voren zou genezen en zij betuigde, dat haar grootste geluk zou bestaan in hem tot het einde harer dagen te mogen dienen.

Een glimlach rees over zijne lippen; hij onderdrukte eene vlaag van lichaamsspijnen, en zeide haar :

« Ach, Katrien, gij zegt, dat gij mij een lang leven toewenscht. Waarom dan helpt gij er onmeedoogend toe, om mij spoedig te doen sterven? »

« Ik, o, hemel? » gilte de meid met afschuw.

« Ja, gij. Zonder het te weten waarschijnlijk, verhaast gij mijnen dood. »

« Maar, mijnheer, waar zijn uwe arme zinnen? Ik zou mijn bloed willen geven om..... »

« Uw bloed vraag ik niet. Slechts een klaar begrip van mijnen ergen toestand en een weinig dienstwilgheid voor uwen ongelukkigen meester. Gij bekijkt mij zoo angstig en meent, dat ik ijelhoofdig wordt? Neen, neen, luister zonder vooroordeel. De maag en

de zenuwen van den mensch, wanneer zij eens gewoon zijn door sterk voedsel te worden aangeprikkeld, verlammen en versterven, zoohaast zij deze aanprikkeling te lang moeten derven. Mijn ingewand, mijne hersens, mijn hart zijn reeds half dood..... En er is nochtans zoo weinig noodig om ze tot een nieuw en sterk leven op te wekken. O, Katrien, geef mij een ander bewijs van verkleefdheid dan ijdele woorden! Al mijne leden verkrampen, het is nacht in mijnen geest, ik haat het weinige leven dat in mij overblijft, ik lijd als een martelaar. Gij, Katrien, kunt mij opheffen uit de wanhoop, uit de razernij, uit het graf, waarin ik reeds sta met eenen voet. Red mij, red mij, ik smeek u! »

De oude meid zag hem bevend, doch twijfelend aan.

« Ik kan u redden? » mompelde zij. « Wat zou ik moeten doen? »

« Wijn, geef mij een glas wijn! » riep hij. « Dit is voor mij verstand, hoop, moed, gezondheid, leven! »

Katrien schudde treurig het hoofd.

« Neen, dit niet, mijnheer : de dokter heeft het streng verboden, » zeide zij.

« Uit medelijden, lieve Katrien; hij zal het niet weten. »

« Onmogelijk, M. Gabels zegt dat het u zou dooden. »

« Een klein glaasje, Katrien. Geen Bourgonje : Bordeaux, onnoozelen Bordeaux..... »

« Maar gij weet wel, mijnheer, dat ik daarin niet

mag noch zal toestemmen? Dit is nu misschien de tiende maal, dat gij door allerlei middelen mij tot zulke noodlottige onvoorzichtigheid poogt te verleiden. Nutteloos, ik wil niet schuldig worden aan uwen vroegen dood. »

« Maar, dwaze, indien de wijn mij inderdaad kon schaden, dan erfdet gij zooveel te eerder. »

« Foei, mijnheer, welke woorden! De oude Katrien zulke afschuwelijke gedachten toekennen! Het is niet gemeend : gij wilt mij vrees aanjagen, om mijnen wederstand te overwinnen. Daarin kunt gij evenwel niet gelukken. Verlangt gij wijn, vraag de toestemming van den dokter..... »

« Hoe? Gij durft spotten met mijn ongeluk? De dokter liet zich veeleer de ziel ontrukken dan mij eenen druppel wijn te gunnen, gij weet het wel..... O, Katrien, Katrien, ik bezweer u, haastig, geef mij een enkel glas wijn..... Gij zijt zonder medelijden? Gij kunt mij laten sterven als een hond, zonder hoop, zonder troost?..... Kom, Katrien-lief, wees beter beraden Zie, ik smee u met de tranen in de oogen..... Ha, onmenschelijk wijf, gij veinst verkleefdheid en genegenheid voor mij? Alles is valsch : gij hebt een hart als een kassei. En ik zou u in mijn testament zetten en u beloonen voor zulke wreedheid? Neen, ik ontferf u : gij krijgt niets, niets! »

De meid had wel tranen in de oogen en scheen inderdaad verschrikt, doch bleef zwijgend.

« Stijfhoofdige, gij zoudt mij nog liever zien sterven dan te plooiën, » gromde de zieke met ontvlam-

den blik. « Ik ben uw meester, mij alleen moet gij gehoorzamen.....Komaan, Katrien, haal mij een glas wijn : ik vergeet alles en wij worden weder goede vrienden..... Gij zwijgt, gij blijft weigeren? Welaan, ik wil u niet meer zien. Verlaat deze kamer. Ga uit mijne oogen, zeg ik u! Hebt gij mij verstaan..... of is uw doel mij van gramschap eene beroerte te doen krijgen? »

Katrien richtte zich langzaam naar de deur.

« Durf hier weder verschijnen zonder wijn, ik doe u verhuizen, heden nog! » riep haar meester.

« Maar hebt gij deernis met mijn lijden, » voegde hij er vriendelijker bij, « en komt gij terug met een glas Bordeaux, dan schenk ik u mijne genegenheid en uw erfdeel terug. »

« Boodt gij mij alles aan, wat gij bezit, nog gaf ik u geen en wijn, gij weet het wel, mijnheer, » zeide de meid, terwijl zij, het hoofd treurig schuddende, de kamer verliet.

*
* * *

In een der voorgeborchten van Antwerpen, op de bovenkamer van een klein huis, zat een man van middelmatigen ouderdom voor eene tafel, die overdekt was met dooreenliggende boeken en papieren.

De pen was hem uit de hand gevallen; hij staarde met strakken blik in de ruimte, als iemand wiens geest geheel in eene enkele gedachte is verslonden.

Nu en dan lichtte er eene vonk in zijne oogen of neep hij de lippen tot eenen toornigen grijns te zamen.

Eensklaps sprong hij op en begon met drift over en weder te wandelen. Na eene wijl bleef hij te midden der kamer staan, en de vuist met krachtige gebaren vooruitstekende, sprak hij, aangejaagd en begeesterd, als een tooneelspeler die zijne rol opzegt :

« Onafhankelijkheid? Een volk dat sedert eeuwen vrij en onafhankelijk was — omdat het klein en onmachtig is — van zijne taal, zijne wetten, zijne zeden berooven; het zijne schatten ontstelen; het vervolgen, martelen en verdrukken; het op het hoofd trappen en als eenen slavenhoop in dienstbaarheid kluisteren...., Dit is de vrijheid, die gij ons brengt! — Broederlijkheid? Heeft dit gevoel.... »

Hij hield op en keek met vergramden blik naar de deur, die werd geopend.

« Waarom komt gij mij storen? » gromde hij. « Heb ik u niet gezegd, dat ik wilde werken, en men mij zelfs niet mocht roepen voor het middagmaal? »

« Ja, mijnheer, » was het antwoord, « maar hier is een brief, die zeer haastig schijnt; het staat er van buiten opgeschreven. »

« Nu, geef hier, en laat mij alleen. »

De meid ging schokschouderend heen.

Hij wierp den brief ter tafel en stelde zich in zijne vorige houding, als wilde hij de onderbrokene uitgalming voortzetten. Het gelukte hem echter niet, de neergeslagene inspraak weder te vinden.

« Het is om er de koorts van te krijgen, » mompelde hij. « Ik was zoo vol van mijn onderwerp: het ging mij zoo goed van de hand. God weet, is de gansche voormiddag niet weder verloren! »

En met eene uitdrukking van ongeduld greep hij den brief, bezag eene wijl het woord *haastig, haastig*, dat in groote letteren op het omslag was geschreven, opende hem en las langzaam en met klimmende verbaasdheid de volgende regelen van een gebrekkelijk schrift :

« Hooggeachte heer en vriend!

» Sedert het mij gegund werd, eenige genoeglijke
» oogenblikken in uw gezelschap te slijten, heeft
» eene lange ziekte mijne laatste krachten uitgeput;
» de dood kan mij onverwachts verrassen. Ik gevoel,
» dat het mijn plicht is, zonder uitstel mijn testament te maken; maar de twijfel, hoe ik dit doen
» moet, om voor God te verschijnen zonder dat mijne
» ziel met eene strafbare onrechtvaardigheid beladen
» weze, o, die twijfel martelt mij onzeglijk. Ik mistrouw den raad van magen en vrienden, die belang
» kunnen hebben in mij te doen dolen. Uwe werken
» — mijn troost gedurende mijne pijnlijke ziekte —
» hebben mij de overtuiging gegeven, dat uw oordeel
» helder is en dat in uw hart een diep gevoel van
» rechtvaardigheid ligt. Mijn vertrouwen in u is
» grenzenloos. O, verhoor de bede, welke een vriend
» op den boord van het graf u toestuur! Kom naar

» W....., gun mij een oogenblik uwe kostbare tegenwoordigheid; laat mij den toestand mijner zaken u uitleggen en geef mij raad. Ik zal hem volgen, en dan met gerust geweten den beslissenden roep van God afwachten. Gij zult komen, nietwaar? O, ik smeek u, geef mij dien laatsten troost! »

Wat lager stond nog geschreven :

« Door mij voorgezegd aan mijne meid, doch met mijne bevende hand onderteekend

» K. BATS,
» Rentenier te W.....»

De Schrijver hield in stomme verbaasdheid de oogen op dien brief gevestigd, herlas hem nog, haalde de schouders op, en zeide eindelijk tot zich zelven :

« Wat beteekent dit? Bats? Bats? Die naam is mij geheel onbekend..... Hij heeft genoeglijke oogenblikken in mijn gezelschap gesleten? Hij wil zeggen, dat hij mijne dorpsverhalen heeft gelezen, en deze lezing heeft hem tot mijn vriend gemaakt. Zoo moet ik het gewis verstaan; want ik ken dien armen zieke niet..... Hij is waarschijnlijk omringd en bestormd door lieden, die een gedeelte zijner nalatenschap pogen te krijgen. Hem raad geven, hem zeggen hoe hij zijn testament moet maken? Ik ben geen rechtsgeleerde. Wat kennis heb ik daarvan?..... Het is moeilijk nochtans, het dringend gebed van eenen stervenden af te slaan. »

Hij vestigde zijne oogen weder op den brief en mompelde :

« Bats? Bats? Mij schijnt inderdaad, dat ik dien naam nog heb gehoord. Waar toch? »

Met den vinger aan het voorhoofd, riep hij na een oogenblik stilte :

« Ha, ja, daar schiet het mij te binnen! Te Schilde, bij den notaris; de oude burger met den rooden neus! Ik ben er : M. Bats, de rentenier, die het aardig liedje zong ter eere van den wijn!.... En zou de vroolijk man, die gloeide van gezondheid, nu op sterven liggen? Is het mogelijk? Hoe onzeker, het menschelijk leven!..... Er is niets aan te doen, ik moet naar W..... De postwagen naar Turnhout is nog niet voorbij. Haast gemaakt; voor den avond ben ik terug; misschien zal ik nog eenige uren kunnen werken bij lamplicht..... »

En dit zeggende, opende hij de deur en liep de trappen af.

*
* * *

Het kon elf uren in den morgen zijn, toen de Schrijver te W..... uit de postmaal stapte en, ter zijde van het dorp, eene aardebaan insloeg naar de woning van M. Bats, welke een landman op zijne vraag hem had aangewezen.

Het was niet zonder kommer, dat hij dit afgelegen groot huis naderde, waar een stervende hem ver-

wachtte, om hem te raadplegen aangaande het opstellen van zijn testament. Die rol van rechter tusschen de strijdende belangen van hem onbekende lieden zou onfeilbaar hem de teleurgestelde personen tot onverzoenbare vijanden maken. Welke zonderlinge gedachte van den zieke, zulke verantwoordelijkheid op den hals te leggen van iemand, dien hij slechts gedurende eenige oogenblikken had gezien!.... Maar er was niets aan te doen, en hoe onaangenaam, hoe gevaarlijk deze zending ook ware, hij kon niet anders dan ze met verduldigheid te aanvaarden. Hij zou pogen te onderscheiden, wat de nauwste rechtvaardigheid eischte, en zijnen raad daarop vestigen. Zoo zou hij ten minste in vrede met zijn eigen geweten blijven.

Zijne overwegingen hadden hem juist tot dit aanmoedigend besluit gebracht, toen hij de hand meende te leggen aan de bel van het hek met de vergulde piekijzers; maar hij zag eene oude vrouw haastig door den tuin vooruitkomen, met zoo helderen glimlach op het gelaat, als liep zij eenen bekenden vriend te gemoet.

Men had dus zijne komst afgespied? Waarschijnlijk om hem te beletten, door het rinkelen der bel den zieke te storen of te doen verschieten.

De meid — want het was Katrien — opende het hek en vroeg met eenige aarzeling, terwijl zij hem aandachtig beschouwde :

« Het is wel mijnheer, die eenen brief van mijnen meester heeft ontvangen? »

« Ja, dezen morgen, » was het antwoord.

« Uwe ootmoedige dienaress, mijnheer. Kom binnen, als 't u belieft. Wat ben ik blijde, u eens in mijn leven te mogen zien ! »

« Mij, goede vrouw ? » mompelde hij verwonderd.
« Waarom ? »

« Ik heb uwe schoone, uwe zielroerende werken gelezen en herlezen, » juichte zij, terwijl zij nevens hem langzaam door den voorhof stapte. « Gij stondt mij altijd voor oogen..... maar neem het mij niet kwalijk, dat ik het durf zeggen : ik had mij zelve uwen persoon geheel anders voorgesteld. »

« Zoo ? Hoe dan ? »

« Wel, ik meende dat gij een jongeling waart, met groote blauwe oogen, bleeke wangen, rozige lippen en lang blond haar. Gij zijt een man van ongeveer veertig jaar, uw haar is bruin en uwe oogen..... »

« Zeg het maar, vrouw : mijne oogen zijn grijs, nietwaar ? » schertste de Schrijver.

« Neen, mijnheer, zij zijn lichtbruin..... Welke dwaze gedachten ontstaan er in den mensch ! Ik heb mij bedrogen. Vergeef het mij ; dit vermindert mijnen eerbied niet voor den geleerden man, die..... »

« Goede vrouw, gij zoudt mij doen lachen om uwe eenvoudigheid, » viel de Schrijver haar in de rede. « Ik ben jong geweest, maar kon het niet altijd blijven. En gelooft gij, dat men niet gevoelig kan zijn voor de schoonheden der natuur of het lijden van het menschelijk hart, zonder blauwe oogen en blond haar te hebben ? »

Zij waren nu binnen het huis en in eene soort van trapzaal getreden.

De meid meende hem naar boven te leiden, doch hij hield haar staan en vroeg :

« Is die arme heer Bats inderdaad doodelijk ziek? »

De meid trok de schouders op.

« Hij beweert het, » antwoordde zij. « De dokter zegt integendeel, dat hij veel beter is en zal genezen; maar in zulke ziekten mag men geen volledig vertrouwen hebben. Het flerecijn kan onverwachts aan het hart komen..... en dan is het, eilaas, gedaan! »

« Zoo, hij lijdt aan het flerecijn?..... Zijt gij het, die den brief, welke mij door uwen meester werd toegezonden, hebt geschreven? »

« Ja, mijnheer, maar hij heeft hem mij voorgezegd.»

Gij weet dus natuurlijk waarover hij mij wil raadplegen. Heeft hij kinderen? »

De meid knikte bevestigend.

« Leeft zijne vrouw nog? »

Een ontkennend hoofdschudden was het antwoord.

« En zijn er nog andere lieden, die iets van zijne nalatenschap verwachten of beweren er recht op te hebben? »

« Mijn meester heeft mij streng verboden, daarover met u te spreken, mijnheer. »

Over deze geheimzinnige houding verwonderd, keek de Schrijver haar onderzoekend in de oogen. Daar zij rood werd en verlegen scheen, zeide hij in zich zelven, dat waarschijnlijk de oorzaak van den pijnlijken twijfel des zieken voor zijne oogen stond.

Dit boezemde hem een gevoel van wantrouwen tegen deze vrouw in. Ongetwijfeld had zij hem slechts met zooveel ophef van zijne werken gesproken, om door vleierij hem te misleiden en hem gunstig voor hare belangen te stemmen.

« Toon mij de kamer van uwen meester, » zeide hij zeer koel. « Ik heb niet veel tijd. »

« Gelief mij te volgen, mijnheer. »

Zij ging hem voor op de trap, opende eene deur en kondigde den bezoeker aan.

« O, mijn edelmoedige vriend, hoe gelukkig maakt mij uwe komst! Duizendmaal dank! » stamelde de zieke, terwijl hij met flauwe oogen opkeek, als iemand die gereed is om den geest te geven

« Arme heer Bats! » zeide de Schrijver met diep medelijden. « Wie had kunnen denken dat ik, na eene eerste kennismaking, u in zulken toestand zou terugzien? Wanhoop evenwel niet : een lange en hevige aanval van flerecijn brengt den mensch in schijn nabij het graf, maar men geneest er toch gewoonlijk van. »

« Ditmaal zal ik er niet meer van bekomen. Ik zou u de hand willen drukken; maar noch arm of hand te verroeren, is mij onmogelijk..... Katrien, geef mijnheer eenen stoel..... Ga, haal nu eene flesch van mijnen besten wijn : *Hermitage*, gij weet wel, in den laatsten bak, nevens het keldergat..... Hebt gij mij verstaan? »

De meid bleef bewegingloos, als had zij hem niet gehoord.

« Neen, spaar u de moeite, » zeide de Schrijver, « ik heb geen dorst. »

« Dorst? Moet men dorst hebben om eenen roemer Hermitage te drinken? Gij komt van verre en hebt haastig gereisd; het zal u verkwikken Katrien, gehoorzaam mij, of ik word schrikkelijk boos! »

Zij veroerde zich nog niet.

« Kom, mijn vriend, » smeekte M. Bats, « doe mij het vermaak, een glas van mijnen uitgelezen Hermitage te drinken. Zelf kan ik hem niet meer genieten; gun mij ten minste het genoegen, te zien dat anderen zijne deugd erkennen. Kom, stem toe, geef mij dien troost! »

« Kan het u aangenaam zijn, ik wil wel, » antwoordde de Schrijver.

« Gij hoort het, Katrien? Zoudt gij onbeschoft genoeg zijn om mijnheer die verversching te weigeren? Hoe, gij blijft weerspannig? O, mijn vriend, wees getuige van den onwil dezer gevoellooze vrouw. Zij plaagt en martelt mij als een ware dwingeland. Ik zou gelukkig zijn, u mijnen uitmuntenden Hermitage te hooren roemen, en die kleine troost zelfs wordt mij geweigerd! »

De Schrijver wierp eenen berispelden oogslag op de meid.

« Wat belet u, aan het verzoek van uwen meester te voldoen? » vroeg hij. « Zoo weinig toegevendheid voor eenen armen zieke, het is niet wel, vrouw. »

« De dokter heeft het volstrekt verboden, mijnheer. »

« Wat? De dokter zou u verboden hebben, dien goeden heer, die mij komt bezoeken, een glas Hermitage aan te bieden? » schertste de zieke. « Waar zijn toch uwe droeve zinnen, Katrien?..... Begrijpt gij die domme meid, mijn vriend? Zij verbeeldt zich, dat gij mij den wijn in den mond zult gieten! »

« Ik? » riep de Schrijver verontwaardigd. « Neemt gij mij dan voor een gek, vrouw? »

« Ik ken de bevelen van M. Gabels, » mompelde de meid.

« Maar gij weet zelve, » wedersprak M. Bats, « dat ik sedert twee dagen de hand niet meer van onder het deksel heb kunnen heffen..... en indien mijnheer den wijn in den mond niet giet..... »

« Is dit waarlijk uwe vrees, wees dan gerust, vrouw, » bevestigde de Schrijver.

Katrien, ofschoon nog onwillig en bekommerd, ging langzaam ter kamer uit.

Daar de Schrijver eenen zonderlingen glimlach op de lippen van den grijsaard verraste, vroeg hij twijfelende :

« Maar M. Bats, bedriegt gij u niet over uwen toestand? Gij schijnt mij niet zoo ziek als gij het meent te zijn. Een gezond mensch zou niet met meer klaarheid of kracht kunnen spreken dan gij. Uwe borst is nog wonder sterk »

« Ja, de borst, dit gaat nogal, » antwoordde de zieke met eenen diepen kuch; « maar het hart, het hart! Wist gij wat ijselijke pijnen ik daaraan lijd..... bij vlagen..... Zie, ik voel er eene opkomen..... O,

God, dan denk ik telkens, dat mijn laatste uur is verschenen. Ai mij, ai mij! een gloeiend vuur verteert mijn ingewand! »

En zijn aangezicht verkrampte en hij knarsetandde akelig, terwijl zijne leden onder het deksel door pijnlijke stuiptrekkingen werden geschokt en verwrongen.

De Schrijver sidderde van aandoening en stortte zijn medelijden in troostwoorden uit.

Maar na eene wjl kwam de zieke weder tot rust. Zijn aangezicht ontspande geheel en hij zuchtte met flauwe stem :

« Ach, welke martelie!..... Dank zij den hemel, het is alweer voorbij; het was de laatste aanval nog niet..... »

De meid trad in de kamer met een schenkbord, waarop eene ontstopte flesch en een enkele roemer stonden. Zij schonk het glas iets meer dan halfvol, en, terwijl zij zeer wantrouwend den blik op haren meester hield gevestigd, bood zij het den Schrijver aan.

Deze dronk er eene teug van en zette den roemer terug op het bord.

« Uitmuntende wijn, nietwaar? » murmelde de zieke met glinsterende oogen. « Een ware godendrank? »

« Zeer goed, voortreffelijk, voor zooveel ik daar eenige kennis van heb, » was het antwoord.

De oude Katrien ging tot den uitersten hoek der kamer, zette daar, verre van het bed, het schenkbord

op een tafeltje, vulde het glas opnieuw en meende de kamer te verlaten.

« He, he! wat houdt gij daar onder uw voorschoot verborgen? » riep M. Bats. « De flesch? Gij wilt er mede weggaan? En indien mijnheer lust had om nog een roemer te drinken? Gij zijt onbeleefd en onbeschaamd. Wat gauw die flesch terug op de tafel! en doe mijnheer de belediging niet aan, hem op maat te willen stellen als ware hij een knecht. »

Mompelende zette Katrien de flesch op het schenkbord, doch bleef nevens het tafeltje staan, als was zij voornemens de wacht er bij te houden.

« Laat ons nu alleen en ga naar uwe keuken, » zeide haar meester. « Wat ik met mijnheer te verhandelen heb, gedooft niet, dat iemand bij ons onderhoud tegenwoordig weze, gij weet het wel. Kom, wees redelijk; mijne beslissing ten uwen opzichte hangt af van uwen goeden wil. »

Zij schouwde den Schrijver ondervragend in de oogen; en daar deze haar aanried, haren meester te gehoorzamen, ging zij langzaam en nog meer dan eens omkijkende ter kamer uit.

« Arme heer Bats! » zuchtte de Schrijver, « wordt gij in uwe pijnlijke ziekte door niemand verzorgd dan door deze weinig gevoelige vrouw? »

« Bedrieg u niet over haar, » was het antwoord. « Zij is goed van harte en mij zeer verkleefd. »

« Mij scheen het geheel anders. »

« Och, de dokter doet haar vreezen dat, indien ik het middel er toe vond, ik wijn zou drinken. Vroeger

kon dit verdenken min of meer gegrond zijn; nu is het eene gekke verbeelding : voor al het geld der wereld bracht ik geene teug wijn mij aan de lippen; hij zou mij de erg ontstoken keel geheel verbranden..... en daarenboven, ik lig hier sedert dagen zonder beweging, als een blok hout en onbekwaam om hand of vinger te verroeren. »

Eenen stoel nemende, om dien nader bij het bed te schuiven, zeide de Schrijver :

« Mijnheer Bats, gij hebt mij verzocht hier te komen, om mij over het opstellen van uwen laatsten wil te raadplegen. Ik ben bereid u aan te hooren. »

« Drink nog eerst eenen roemer, voordat wij beginnen. »

« Ik gevoel er waarlijk den lust niet toe. »

« Geenen lust? Voor zulken wijn? Hoe is dit mogelijk? Kom, vriend, wees toegevend voor eenen armen zieke. Het geeft mij zooveel genoegen als dronk ik hem zelf. »

Om hem te voldoen, ging de Schrijver tot het tafeltje en bracht even de lippen aan het glas. Onderwijl overwoog hij in zich zelven, dat hij hier te doen had met eenen wonderlijken zieke. Inderdaad, hij had het voorkomen van eenen stervende en zijne leden waren door lange lichaampijnen als met volledige lamheid geslagen; maar zijne oogen, hoe diep ook in zijn hoofd gezonken, glinsterden van geesteskracht; zijne stem was helder en het lang spreken scheen hem weinig te vermoeien. Het was echter waar, dat een erge aanval zijner kwaal hem aan het

hart kon grijpen en zijn leven uitdooven. Die laatste overweging rechtvaardigde de haast, welke hij toonde om zijn testament te maken.

Toen de Schrijver bij het bed terugkeerde, zeide de rentenier :

« Gelief u neder te zetten. Nu zullen wij kouten over de groote zaak. »

« Ik luister, heer Bats. »

« Gij moet weten, vriend, ik bezit ongeveer honderd vijftigduizend franken, in eigendommen en fondsen. Dit fortuin is mij grootendeels persoonlijk, want het viel mij te beurt door eene erfenis na den dood mijner vrouw. Ik heb eenen zoon en twee dochters, die allen getrouwd zijn en zelf kinderen hebben. Mijne oude meid Katrien, die haar gansch leven aan mijnen dienst heeft toegewijd, mag ik niet vergeten. Ik heb over de verdeeling van mijn fortuin gedachten, die mij verschrikken; want zij zouden onrechtvaardig kunnen zijn, en God zou mij daarboven er rekening kunnen over vragen. »

« De zaak schijnt mij zeer eenvoudig nochtans, » merkte de Schrijver op. « Indien ik mij niet bedrieg, laat het Burgerlijk Wetboek u toe, dewijl gij drie kinderen hebt, over een vierde gedeelte van uw fortuin in volle vrijheid te beschikken. »

« Ho, het is zoo eenvoudig niet als gij meent, » wedsprak de zieke. « Maak ik aan de oude Katrien vijf of zesduizend franken, dan blijven mij nog meer dan dertigduizend franken over, welke ik, op zekere wijze en naar elks verdienste of noodwendigheid,

tusschen mijnen zoon en mijne dochters zou willen verdeelen. Daar ligt de onlosbare knoop en de bron mijner pijnlijke onrust. »

« Maar zij zijn toch allen uwe kinderen. Indien gij elk evenveel gaaft? »

« Onmogelijk. Gelief te luisteren. Mijn zoon, na eene stormige jonkheid, heeft het geluk gehad, eene vrouw met veel geld te trouwen. Nu is hij koopman in Antwerpen en reeds veel rijker dan ik. O, wist gij wat verdriet die jongen mij heeft aangedaan, en welke bloedige tanden hij mij heeft getrokken! Hij is het tevens die mij heeft gedwongen, alles wat ik toen bezat openbaar te doen verkoopen, om ieder mijner kinderen het deel zijner moederlijke erfenis te geven. Sedert hij zoo welvarend is, schijnt hij zich niet meer te herinneren dat ik op de wereld ben, en komt ternauwernood mij elk jaar eens bezoeken. Iets meer of minder van mijne nalatenschap zou hem niet rijker maken, en daarenboven, hij verdient het niet.... Wat zoudt gij in mijne plaats te zijnen opzichte beslissen? »

« Ik zou hem grootmoedig alles vergeven, heer Bats. Misschien zijt gij zelfs — door zijne vroegere dwalingen verbitterd — te hard voor hem geweest en hebt hem dus van u verwijderd. »

« Ik zeg niet neen; daarin zoudt gij kunnen gelijk hebben, » antwoordde de zieke. « Misschien zal ik wel, wat hem betreft, uwen goeden raad volgen; maar er zijn ergere omstandigheden. Mijne oudste dochter is tegen mijnen wil getrouwd met eenen

kerel, die wel een aangezicht had als de poppenkoppen, welke in de haarkapperswinkels staan, maar noch ziel noch hart heeft. Verbeeld u, mijn vriend, dat hij het moederlijk erfdeel mijner dochter, na korten tijd, in ruwe slemperij had verzwolgen, en, zonder zich te beteren of te willen arbeiden, haar nu met hare twee ongelukkige kinderen van ellende onder zijne oogen zou laten sterven, indien ik haar niet ter hulp kwam. Die laffe schobbejak zegt aan iedereen, die het wil hooren, dat hij slechts mijnen dood afwacht, om schoon weder te spelen en het erfdeel mijner dochter door het keelgat te jagen..... En zeggen, dat ik hem dit niet kan beletten zonder mijne dochter te onterven! Want de wet maakt den man meester over het geld der vrouw, nietwaar? »

« Het is eene droeve omstandigheid, inderdaad, » mompelde de Schrijver, het hoofd in gedachten bukkende.

« En dit is, eilaas, nog het ergste niet! » zuchtte de zieke. « Maar ik gevoel mij wat vermoeid van spreken. Sta op, mijn vriend, en drink intusschen eene teug wijn..... Ik zie wel dat gij mij hebt bedrogen; want uw glas staat nog onaangeroerd en vol, zooals de meid het heeft ingeschonken. Bevalt de wijn u misschien niet? »

« Integendeel, heer Bats, hij is zeer sterk en fijn van smaak. »

« Kom, ledig uwen roemer; doe het uit toegevendheid voor mij. Laat mij ten minste eenen goeden

vriend er het vermaak zien in vinden, dat ik, eilaas, niet meer mag noch kan genieten! »

« Welaan, het zij zoo, om u te believeu, » zeide de Schrijver, opstaande.

Weder bepaalde hij zich echter bij een teugje; maar M. Bats, die hem gadesloeg, riep op den toon eener diepe verontwaardiging uit :

« Hemel, zou het wel mogelijk zijn? Ja, ja, ik begrijp wat hier gebeurt! Ha, mijnheer, mij verwondert uw gebrek aan lust niet meer! Katrien, dit wraakzuchtig wijf, heeft u van mijn slechtsten Bourgogne gegeven. Het is wijn, dien wij gebruiken om de onwelkome uitzuigers te verwijderen. Die onbeschofte, ik jaag ze weg, nog dezen avond! »

« Gij misgrijpt u ongetwijfeld, » wees de Schrijver hem te recht, « mij schijnt de wijn zeer goed. Ik moet evenwel bekennen, dat ik in het wijnproeven geheel onervaren ben. »

« Wees overtuigd, mijn vriend, dat Katrien ons beiden heeft bedrogen. Bezie eens goed het stopsel; in den kurk, onder het lak, zou er een merk moeten staan : eene H, die ik zelf er in heb gebrand..... »

« Er is geen stopsel, » murmelde de andere.

« Ha, die slimme feeks, zij heeft den kurk wegge-moffeld! Maar dit is niets. Ofschoon de flesschen van mijnen Hermitage in schijn naar andere flesschen gelijken, kan ik ze op het gezicht onderscheiden, als had ik zelf ze gemaakt. Kom, toon mij deze flesch eens, al ware het slechts van verre; ik zal u met zekerheid kunnen zeggen, of men al of niet den spot

met ons heeft gedreven..... Wat nader, als het u beliebt : ik ben bijziende..... Nog wat..... nu zie ik beter. »

Terwijl hij dus sprak, naderde de Schrijver zonder mistrouwen tot bij het bed, om M. Bats toe te laten de flesch te bekijken; maar toen de zieke meende, dat het voorwerp onder zijn bereik was gekomen, hief hij eensklaps de handen van onder het deksel, sloeg ze als twee klauwen aan den hals der flesch, bracht deze met een zegevierend gehuil aan zijn mond, en begon den wijn zich in de keel te gieten.

Een kreet van verschriktheid ontsnapte den Schrijver; hij sprong toe en wilde M. Bats de flesch ontrukken. Nog meer verschrikte hem de onverwinnlijke wederstand, dien hij ontmoette; de flesch scheen aan den mond van den zieke vastgeschroefd; zijne tanden kraakten op het glas, als gingen ze breken. Onderwijl schoten zijne oogen vurige vonken en zijn gelaat drukte te zelfder tijd de razernij van eenen tijger uit, die zijne prooi verslindt, en de blijdschap van eenen zalige, die den hemel voor zijne oogen ziet ontsluiten.

Verstomd door de vrees dat hij hier de schuld van een onherstelbaar ongeluk ging worden, bleef de Schrijver een kort oogenblik sidderend op den zieke staren; maar even ras sprong hij naar de deur en riep uit al zijne kracht :

« Katrien, Katrien, gauw, hulp, hulp ! »

De oude meid kwam onmiddellijk naar boven

geloopen..... Het was echter te laat : M. Bats had de flesch tot den bodem geledigd en ze uit zijne hand op het vloertapijt laten vallen. Daar rolde ze nu tot voor de voeten der meid, die opvolgend den verbluftten Schrijver en haren meester aanstaarde.

Deze zat nog half recht tegen het kussen, met denzelfden lach van geluk en wellust op het ontstoken gelaat.

« Maar, mijnheer, wat is hier toch gebeurd? » vroeg Katrien aan den Schrijver.

« Eilaas, uw meester heeft wijn gedronken! » was het antwoord.

« Aan de flesch, o hemel! »

« De geheele flesch. »

Met groot misbaar liet de oude meid zich op eenen stoel vallen en begon met den voorschoot voor de oogen te weenen, nu en dan een scherp verwijt mompelende tegen dengene, die waarschijnlijk de oorzaak van haars meesters dood zou zijn.

De Schrijver poogde, in korte woorden, haar uit te leggen hoe de zaak was geschied, en hoe hij, onschuldig, zich door de onbegrijpelijk slimme listen van den zieke had laten verschalken.

« Maar zoo kan hij niet blijven; hij zou sterven! » klaagde eindelijk de meid opstaande. « Ach, wat nu gedaan? »

« Er is slechts één middel : gij moet seffens iemand zenden om den dokter te halen. »

« Neen, neen, de dokter niet! » riep M. Bats met spottend gelach. « Ik weet wat hij mij zou toedie-

nen : eenen emmer water. Ik heb het niet noodig. Ziet, ik ben genezen, ziet ! »

En om te doen blijken dat hij het vrije gebruik zijner leden had terugbekomen, zwaaide hij de armen in de lucht als een schermmeester.

Terwijl de anderen in angstigen twijfel hem aanzagen, zeide hij schertsende :

« De wijn, de oude Hermitage bovenal, is een goddelijk geneesmiddel; het zou eenen doode uit het graf doen opstaan. Ik krijg waarlijk lust om te zingen :

Laat de waterdrinkers beven
En gedurig treurig zijn.
Weg met zorg, verdriet en pijn,
Mijn geluk is in den wijn,
In den wijn, in den wijn ! »

Nieuwe tranen borsten uit de oogen der meid, en zij fluisterde op verschrikten toon aan des Schrijvers oor :

« Ijselijk, ijselijk, mijn arme meester is dronken ! »

« Ik geloof het wel, vrouw, eene gansche flesch van zulken sterken wijn..... »

« Wat gedaan? Wat gedaan? »

« Zeg niets meer, en loop om den dokter. »

« Zult gij hem niet verlaten en op hem passen? »

« Ja, maar blijf niet te lang weg. Dit ongeluk heeft mij geheel van mijn stuk gebracht; ik ben niet op mijn gemak. »

« Wees gerust; is de dokter te huis, op vijftien minuten ben ik met hem terug. »

En zij liep in alle haast de trappen af.

« Welke vreeselijke onvoorzichtigheid, M. Bats! » zeide de Schrijver, tot het bed naderende. « En gevoelt gij u waarlijk beter? »

« Beter? Ik voel niets meer; ik ben genezen, gansch genezen, en het schijnt mij dat ik lust heb om op te staan. »

« O, doe het niet, ik smEEK u! »

« Neen, ik zal het niet doen; u wil ik gehoorzamen, want gij zijt het die mij hebt genezen. Ik zal.... ik zal het, nooit vergeten; ik voel eene bekoring om u in mijn testament te zetten, indien ik weder ziek word.... Ha, ik heb het goed aangelegd om het reddend medicament te krijgen, nietwaar? Reeds tienmaal had ik vruchteloos zulke komedie uitgevonden, om mijnen honderdoogigen Argus te verblinden. Toch eens moest het mij eindelijk gelukken.... Welke goede gedachte, u te roepen, u dien zij onzeglijk eerbiedigde en beminde, zonder u te kennen! »

« Alzoo, gij hebt mij met voorbedachtheid bedrogen? » morde de Schrijver spijtig.

« Gij schenkt mij uwe vergiffenis met vreugde, daarvan ben ik zeker. U is toch geen nadeel geschied, mijn vriend; en, wat mij betreft, gij ziet.... »

« Dit testament, waarover gij mij wildet raadplegen, was dus niets dan een voorwendsel? »

« Bah, mijn testament is reeds lang gemaakt. Mijne kinderen hebben, de eene wat meer, de andere wat minder liefde voor mij getoond; maar ik laat hun elk evenveel. Ik heb diensvolgens op voorhand uwen

wijzen raad gevolgd..... Gij ziet er spijtig uit, mijn vriend. Waarom? Zijt gij niet blijde, mij te hebben genezen? Maakt het u niet gelukkig, mij van de vermaledijde kwaal te hebben verlost? Gij haalt de schouders op en twijfelt! Ha, ha, dit mirakel heeft de Hermitage gedaan!

*O, bouteille vermeille,
Jus divin de la treille,
Du soleil de la France..... du soleil de la.....*

Ha, bah, ik ben het vergeten.

*Tralala,
Ut re mi fa solia ! »*

Zoo vaarde de zieke voort met zingen, juichen en schertsen, totdat de dokter, door Katrien gevolgd, in de kamer trad.

Gewis was hij door haar van alles onderricht geworden. Ook bepaalde hij zich met eenen zuren blik van verwijt op den Schrijver te werpen, en naderde tot het bed.

« Uw pols! » beval hij barsch.

« Ga maar weg, dokter pompwater, » kreeg hij ten antwoord. « Ik heb uwe zorg niet meer noodig : ik ben geheel genezen. »

« Ja, ja, wij kennen dit. Men heeft olie op het vuur gegoten, omdat het laatste kooltje zooveel te spoediger zou verteerd zijn..... Er valt hier niet te aarzelen, ik ga u een drankje bereiden. »

« Neen, neen, ik wil niet! » riep de zieke.

« Eenige druppels ammoniac..... »

« Kom mij niet aan het lijf met dit paddenvergif, of ik haal u de oogen uit den kop! »

« Gij zult het nemen, met dank of tegen dank. »

« Beproef het maar, menschenplager! »

« Ha, gij meent dat wij, dokters, geen middel weten om onwillige zieken te dwingen. Gij zult het zien. »

Hij ging naar de tafel, schonk wat water in een glas, stortte daar een zeker getal druppels in, van een fleschje dat hij uit zijnen zak had gehaald, en vroeg dan aan den zieke :

« Wilt gij dit innemen of niet? »

« Nooit, nooit! »

« Het is wel..... Katrien, vat gij zijnen rechterarm; gij, mijnheer, grijpt zijne linkerhand en belet hem de minste beweging te doen. Geene aarzeling, geene zwakheid : het geldt hier het leven van eenen mensch, dat door eene noodlottige onvoorzichtigheid in gevaar is gebracht. Laat hem woelen en tieren..... Zijt gij gereed? Welaan! »

Hij bracht het glas voor de lippen van M. Bats, die den mond als met razernij hield gesloten, en door zijne vlammeende oogen den dokter van wreedheid beschuldigde, en hem met wraakneming bedreigde.

Maar deze kneep den neus van den onwilligen zieke tusschen duim en wijsvinger, en sloot hem dus geheel den ademtucht af. Hoe hevig M. Bats ook worstelde, hij werd toch gedwongen den mond te

openen, om niet te stikken..... en dit oogenblik nam de dokter waar, om hem de medicijn in den mond te gieten.

Toen hij zeker was, dat de zieke geheel den inhoud had doorgezwolgen, verwijderde hij zich van het bed.

M. Bats viel in woedende verwijten, ja, in scheldwoorden tegen hem uit; doch de dokter liet hem eene wjl begaan, en zeide dan met strenge bedaardheid :

« Dit zal genoeg zijn, indien gij u stilhoudt; maar zie ik aan uwe ongerustheid, dat de medicijn niet voldoende heeft gewerkt, dan krijgt gij nog dubbel zooveel. Wilt gij dus niet, dat ik u weder bij den neus grijpe, blijf kalm en verroer u niet. »

Deze bedreiging moest den zieke eenen diepen schrik inboezemen, want hij sloot de oogen en bleef in schijn zoo rustig liggen, dat men zou gemeend hebben eenen slapende te zien.

De dokter, om Katrien, die zat te weenen, een weinig te troosten, zeide, dat men volgens zijne meening voor geene verergering der kwaal had te vreezen. Nu hij hem, zoo spoedig na het ongeval, een krachtig tegenvergif had toegediend, was het te denken, dat zijne herstelling slechts zou vertraagd zijn.

Daarop betuigde de Schrijver het verlangen om naar Antwerpen terug te keeren, ten ware zijne tegenwoordigheid hier nog van eenig nut kon zijn, om de gevolgen zijner onvoorzichtigheid te helpen herstellen.

En toen de dokter hem had gezegd, dat hij zelf, zoo lang het kon noodig zijn, bij het bed van zijnen vriend Bats zou blijven waken, verliet de Schrijver het huis en het dorp, mistroostig en verschrikt in zich zelven mompelende :

« Eilaas, zou ik den dood van eenen mensch kunnen veroorzaakt hebben ! Onschuldig of niet, die herinnering hadde mij vervolgd als eene nachtmare, geheel mijn leven ! »

Acht dagen later ontving de Schrijver eenen brief uit W..... Hij opende hem met aangejaagde nieuwsgierigheid, sloeg den blik er op, viel met eenen doffen angstkreet op eenen stoel, en legde zich sidderend de handen voor de oogen.....

Het was het doodsbericht van M. Bats !

INHOUD

HET GELUK VAN RIJK TE ZIJN.....	I
DE PODAGRIST.....	I45

